

ZAGYVARÓNAI NÉPMESÉK

Az ikertündérek

Az ikertündérek

Magyar Kertészeti Társaság

Budapest, 1930

Az írók által

6—14 éves gyermekek számára

Az ikertündérek

Zagyvarónai népmesék

Akadémiai Kiadó • Budapest 1990

507783

A meséket gyűjtötte, a kísérő tanulmányt írta,
a szómagyarázatot készítette

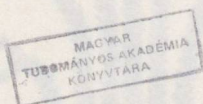
Nagy Zoltán

Szerkesztette és a típusmutatót készítette

Nagy Ilona

Az illusztrációkat készítette

Kosch Péter

A borítón lévő fényképek: Zagyvaróna látképe a 13. században épült katolikus templommal, mögötte a Várhegyvel és Gajdár Béláné a salgótarjáni Munkásmozgalmi Múzeum könyvtárának olvasótermében mesél (Fotó: Buda László, 1987)

ISBN 963 05 5558 1

Kiadja az Akadémiai Kiadó, Budapest

Első kiadás: 1990

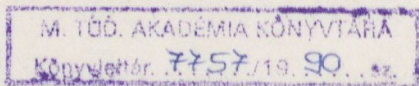
© Nagy Zoltán, 1990

© Gajdár Béláné jogutódjai, 1990

Illusztráció © Kosch Péter, 1990

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a nyilvános előadás, a rádió- és televízióadás, valamint a fordítás jogát, az egyes meséket illetően is.

Printed in Hungary

Gyűjteményemet Kovács Ágnesnek ajánlom

Nagy Zoltán

Tartalomjegyzék

(The following text is extremely faint and appears to be a mirrored bleed-through from the reverse side of the page. It is not legible.)

Tartalomjegyzék

Gajdár Béláné meséi	
<i>Kismadárka</i>	11
<i>A fa és a kisnyúl</i>	13
<i>A négy kis gida</i>	15
<i>Mióta haragszik a kutya a macskára?</i>	18
<i>A farkasokat szerző ló</i>	23
<i>A sündisznó meg a róka</i>	25
<i>Verett viszi veretlent</i>	27
<i>Juhfia Jankó</i>	29
<i>A varázsló inasa</i>	35
<i>Az irigy bátya</i>	43
<i>A halál és a vénasszony</i>	45
<i>Az örökéletű királyfi</i>	47
<i>Az ikertündérek</i>	53
<i>Szép Bálint és Szép Ilonka</i>	56
<i>Az ördög meg a lány</i>	66
<i>Mostohalány, édeslány</i>	69
<i>A molnárlány</i>	75
<i>A veres tehén</i>	81
<i>A hű szolga</i>	85
<i>A király tizenkét csikósa</i>	96
<i>A pelikánmadár</i>	103
<i>A részeges király</i>	107
<i>A halász és a felesége</i>	117
<i>Kigyódarvitéz</i>	119
<i>Igazság és Hamisság</i>	125
<i>A leányért versengők</i>	128
<i>Gyurka, kell-e hurka?</i>	132
<i>Az állatok nyelvén tudó juhász</i>	136
<i>Az elüldözött királyné</i>	139

<i>Szegény testvér, gazdag testvér</i>	146
<i>Juharfából furulyácska</i>	150
<i>Az ördög meg a számok jelentése</i>	154
<i>A cilindres kutya</i>	157
<i>Három jó tanács</i>	161
<i>A furfangos lány</i>	164
<i>A bölcs királyfi</i>	166
<i>Hiábavaló segítség</i>	169
<i>Lusta Jankó</i>	173
<i>A bolond falu</i>	176
<i>A huszár és a szolgáló</i>	182
<i>Az álmos asszony</i>	184
<i>A hamis vak</i>	186
<i>Gazsi</i>	190
<i>Szegény szomszéd, gazdag szomszéd</i>	198
<i>Az átváltozó halott</i>	206
<i>A három gazdag mészáros</i>	209
<i>Ravasz Péter</i>	216
<i>A két kövér barát</i>	219
<i>Meddig él a szarka?</i>	221
<i>A szentnek öltözött testvérek</i>	223
<i>A két óriás megölése</i>	226
<i>A mindentudó suszter</i>	229
<i>Mihók</i>	232
<i>Az együgyű házaspár</i>	241
<i>Aki maga alatt vágta a fát</i>	245
<i>A bugyuta ember</i>	247
<i>Végtelen mese</i>	254
<i>A mesélő testvérek</i>	256
<i>Csalimese</i>	259
<i>Gajdár Béláné elmondja életét</i>	261
<i>A gyűjtő megjegyzései</i>	269
<i>Tájszavak és tájnyelvi kifejezések magyarázata</i>	275
<i>A mesék tipológiai meghatározása</i>	279

Gajdár Béláné meséi

Kismadárka

Kismadárka az erdőben élt. Egy nagy fának a tetejire fészket rakott, hogy a gyerekek a fiókáit – ha lesznek – el ne szedjék. Ott élt boldogságba, rakta a fészket. Mikor készen lett, öt aranyos madárkát kötött ki a tojásaiból. Úgy őrizte, úgy szerette a gyermekeit, mindég csicssergett nekik.

Majd egyszer a gonosz, éhes farkas arra járt. Megpillantotta a kismadarat a fiókáival, felszólt hát a fára:

– Hallod-e, kismadár, hajítsa le egy fiadot, mer különben kivágom a fát a farkamval, oszt megeszlek mindnyátokat!

A kismadárka nagyon megijedt, könny csorgott a szemibő. Melyik kisfiát hajítsa ki az öt közül, mikor mind az öt olyan aranyos, édes.

Megint felszólt a gonosz farkas mérgesen:

– Hallod-e, kismadárka, hajítod-e má az egy fiadot? Mindjárt vágom a fát, megeszlek mindnyátokat!

Mit vót tennyi, mit nem, a szegény kismadár az egyik kisfiát kihajította a fészekből. A gonosz, éhes farkas felfalta, azzal elbúcsúzott:

– Délután gyövök a másik fiadér!

Elment a gonosz farkas, a kismadárka meg a fiát siratta. Olyan sírásnak eredt, annyira siratta, hogy még a faluba is be lehetett hallanyi. Meghallotta a falu szélén egy kutya, Bodri.

– Má megnézem, mért sír az a kismadár olyan keservesen.

Szaladt Bodri kutya a nyelvit kivetve, szaladt, míg csak a fához nem ért. Felszólt:

– Kismadárka, mért sírsz olyan keservesen?

– Jaj, Bodrikám, hogyan sírnék, mikor tegnap öt kisfiam volt, máma meg csak négy van!

– Hova lett az ötögyik? Kiesett a fészekből?

– Jaj, nem esett ki, én dobtam ki, merd itt járt a gonosz, éhes

farkas. Azt mondta, ha ki nem dobok egy kisfiamot, kivágja a fát a farkával, mindnyájónkot megesz.

Nevetett egyet Bodri.

– Ó, te buta kismadárka, hisz a farkával sose tudja kivágni a fát! Jaj, te buta kismadárka!

– De még azt is mondta, hogy délután gyön a másik kisfiamér!

– No, ha elgyön, majd elbánok én övele, csak gyöjjön!

Kismadárka egy pillanat alatt szétnézett a fa tetejéről, hát látja, hogy közelegyik a gonosz, éhes farkas.

– Jaj, Bodrikám, gyorsan bújj el, gyön az éhes, gonosz farkas!

Bodri bebújt egy sűrű bukorba, ott lapult, várta a farkast.

Majd egyszer odaállított a farkas a fa alá.

– No, te kismadár, elgyöttem a második fiadé. Dobd le nekem gyorsan, mer különben kivágom a fát a farkamval!

A kismadárka azt mondta:

– Bizony, nem dobok én egyet se, azt is bánom, amit kidobtam! Te a farkadval sose tudod kivágni a fát!

Mérges lett a farkas. Farval odafordult a fához. A farkával nyiszálni kezdte a fát, de nem ment vele semmire. Bodri meg nem volt rest, eléugrott a bokorbó, nyakoncsipte a farkast, kirázta a bőribő.

A kismadárka nagyon örült, nagyon boldog volt.

– Köszönöm, Bodrikám, hogy megmentetted a kisfiamot, még amik maradtak.

Bodri nagy boldogan gyött haza, a gazdájának elmondta, milyen jót tett a kismadárkával.

1978. június

A fa és a kisnyúl

Volt egyszer egy kisnyúl, tanált egy harangot. Nagyon örült neki, a nyakába akasztotta. De legelnyi nem tudott tőle, hát egy kis fára akasztotta, így nyugodtabban legelészett.

Ahogy legelészgetett, egyszer csak jóllakott. Ment vissza a kis harangjaéér. A fiatal fa meg jó magasra nőtt azóta. Hiába ugrándozott a kisnyúl, nem birta leakasztanyi. Kérlelte hát a kis fát:

- Kis fa, add vissza a harangomot!
- Nem adom én, eleget adtam má.

Elment a fejszéhe.

- Fejsze, vágd ki a fát, mer nem adja vissza a kis harangomot!
- A fejsze rázta a fejit, hogy:

- Nem vágom én, eleget vágtam má.

Ment a kőhő.

- Kő, csorbídd ki a fejszét! A fejsze nem akarja kivágni a fát, a fa meg nem adja vissza a kis harangomot.

- Nem csorbítom én, eleget csorbítottam má!

Szalad a kisnyúl a patakho.

- Víz, mosd el a követ, merd a kő nem csorbítja ki a fejszét, a fejsze nem vágja ki a fát, a fa nem adja vissza a kis harangomot.

- Nem mosom én, eleget mostam má!

Szalad a kisnyúl az ökörhő.

- Ökör, idd ki a vizet, mer a víz nem mossa ki a követ, a kő nem csorbíjja ki a baltát, a balta nem vágja ki a fát, a fa nem adja vissza a kis harangomot!

- Nem iszom én, eleget ittam má!

Mit tehetett a nyúl, elszaladt a mézárósho.

- Mézáros, vágd le az ökröt, mer az ökör nem issza ki a vizet, a víz nem mossa el a követ, a kő nem csorbíjja ki a fejszét, a fejsze nem vágja ki a fát, a fa nem adja vissza a kis harangomot!

- Bizony nem vágom én, eleget vágtam má!

A kisnyúl elszaladt a bolháho.

– Édes, kedves bolha komám, gyere, csípd meg a mézáróst, mer a mézáros nem vágja le az ökröt, az ökör nem issza ki a vizet, a víz nem mossa el a követ, a kő nem csorbítja ki a fejszét, a fejsze nem vágja ki a fát, a fa nem adja vissza a kis harangomot!

Ment a bolha, jól megcsípta a mézáróst. A mézáros rögtön levágta az ökröt, az ökör kiitta a vizet, a víz kimosta a követ, a kő kicsorbította a fejszét, a fejsze kivágta a fát, a fa visszaadta a kis harangot.

Boldogan elszaladt a nyúl a kis harangjával. Még most is szalad, ha el nem hagyta.

Aki tudja, mondja utánam!

1979. november

A négy kis gida

Az öreg kecskének négy kis gidája vót. Nagyon szerette őket, meségetett nekik, kis cukros, aranyos gidócskáknak nevezte mindet.

Majd egyszer azt mondja:

– Édes kis gidáim, elmegyek nektek a mezőre fűé, de be ne engedjétek a gonosz farkast, mer megenne benneteket!

– Jó van, édesanyukám, nem engedjük be.

– Mer tudjátok, édes gyermekeim, az én hangom más, mint a gonosz farkasé.

– Jó van, édesanyukám.

– És a farkasnak fekete a lába, nem olyan fehér, mint az enyím. Nagyon szemfülesek legyetek, nehogy azt higgyétek, hogy én vagyok, oszt beeresztyitek!

– Jó van, édesanyukám – mondogatták egyszerre a kis gedák.

A gonosz farkas meg egy bukorbó nézte, mikor megy el az öreg kecske. Ott kopogott aztán:

– Engedjétek be, kis gidáim, hozom a fűvet!

Kiszólnak a kis gidók:

– Mek, mek, mek, nem te vagy a mi édesanyukánk. Neked gordó csúnya hangod van, mint a farkasnak. A mi jó édesanyánknek vékony, szép, kellemes hangja van.

Hú, ette a fene a farkast. Elmegyén ő, megköszörülteti a torkát. Megy a kovácsho.

– Te kovács, rögtön bekaplak, ha meg nem köszörülöd a torkom, hogy finomabb hangom legyen!

Kitátotta a száját a farkas, a nagy fogait jó megköszörülte neki a kovács, úgyhogy rettenetesen fájt a farkasnak, de túrte.

Vékonyan beszélt oszt a kis gedáknak:

– Engedjétek be, kis gedáim, hozom a fűvet!

– Igen, a hangod hasonló az anyukánkého, de feltetted a lábad az ablakba és fekete. Nem te vagy a mi jó anyukánk!

Hű, mérges lett a farkas! Szalad a molnárho.

– Hallod-e, te molnár, lisztezd be a lábamot, mer ha nem, bekaplak!

Mit vót mit tennyi, belisztezte neki jó a lábát a molnár. De mikor a házikóho ért, lehullott a liszt a lábáró.

Megint mondja:

– Engedjete be, gidócskáim, hoztam füvet!

– Dehogy erisztünk, fekete a lábad, a mi édesanyukánké meg szép fehér.

Má majd szétvette a méreg a farkast, éhes vót, nagyon megette vóna a gedákat.

Sereg-forog a ház körü, hát tanált egy fehér rongyot, becsavarta vele a lábát.

– Itt vagyok, anyátok vagyok, hoztam a jó füvecskét! Nyissátok ki az ajtót!

– Mutasd a lábad!

Mutatja, hát fehér.

– Anyukánk, beengedünk! – mondták a kis buta gedók.

Beengedték, de kétségbeestek, mikor a farkas nyitott be az ajtón. Bújtak mindenfelé: egyik a szék alá, másik az asztal alá, harmagyk az órára, negyegyik a kemencébe. A farkas mind összeszedte, csak amelyik a kemencébe bújt, azt nem tanálta. No, de jóllakott ő a három szép gidával is. Lefeküdt aludnyi a kis ház előtt a fűre.

Gyön az öreg kecske kétségbeesve, hogy az ajtaja kítátva. A nagy gonosz farkas meg ott horkol, alszik.

Megy be a házba, mekeg keservesen, keresi a kis gidáit. Amelyik a kemencébe vót, megértette az édesanyja hangját.

– Itt vagyok, édesanyukám, a gonosz farkas becsapott minket, megette a kis testvéreimet!

– Jó van, édes kis gidám, hátha még szerencsénk lesz. Viszem a nagyollót meg a tűt, mer itt fekszik a farkas.

Az ollóval kihalították a farkas hasát, kibújtak belőle a tarka-fehér gidók, mer egybe nyelte le őket a gonosz farkas. Akkor az édesanyjuk sürgette őket:

– Gyorsan hordjatok követ a patakró!

Megrakta kővel a farkas hasát az öreg kecske, oszt összevarrta vastag vászoncérnával.

Bebújtak a házokba, a kúcslyukon leselkedtek, mi lesz a gonosz farkasval, ha felébred. Ébredt is a gonosz farkas, nyútódkodott.

– Hó, de megülték a gyomrom ezek a gidakülykök! Hó, de megszomjaztam!

Ballagott a patakra, hogy vizet iszik. Rálépett a keskeny hídra, hát a kő berántotta a mély vízbe, ahogy hajult vóna lefelé. Szétszakadt a hasa, mindenyit összetörte, ott pusztult el örökre.

Az öreg kecske azóta boldogan él a négy kis gidájával.

1985. január

Mióta haragszik a kutya a macskára?

Most azt a mesét mondom el, mióta haragszik a kutya a macskára.

Tél volt, nagyon fázott a kutya. Aztán elhatározta: ha gyön a nyár, majd épít magának egy házat, mer mennyit kell dideregni a nagy télnék idején. Neki is látott, hogy elkészíti a rajzot, milyen is lesz az ő háza. Azt mondja a macskának:

– Hallod-e, macska, jó barátom, őrizd meg nekem ezt az írást tavaszig!

– Jó van, megőrzöm.

Felszaladt a macska az írással a mestergerendára, eltette jól.

Telt-múlt az idő, gyött a tavasz. A kutyanak eszibe jutott az erős fogadása, hogy ő házat épít. Mondja, hogy:

– Macska barátom, hozd csak gyorsan az írást! Megvan-e még?

– Megvan, megvan!

Szalad a macska a mestergerendára, de bizony az írást az egér mind szétrágta. A macska le se mert menni jóformán.

– Hozod-e má az írást? – türelmetlenkedett a kutya.

– Jaj, nem tanálom!

– Így őrizted meg?

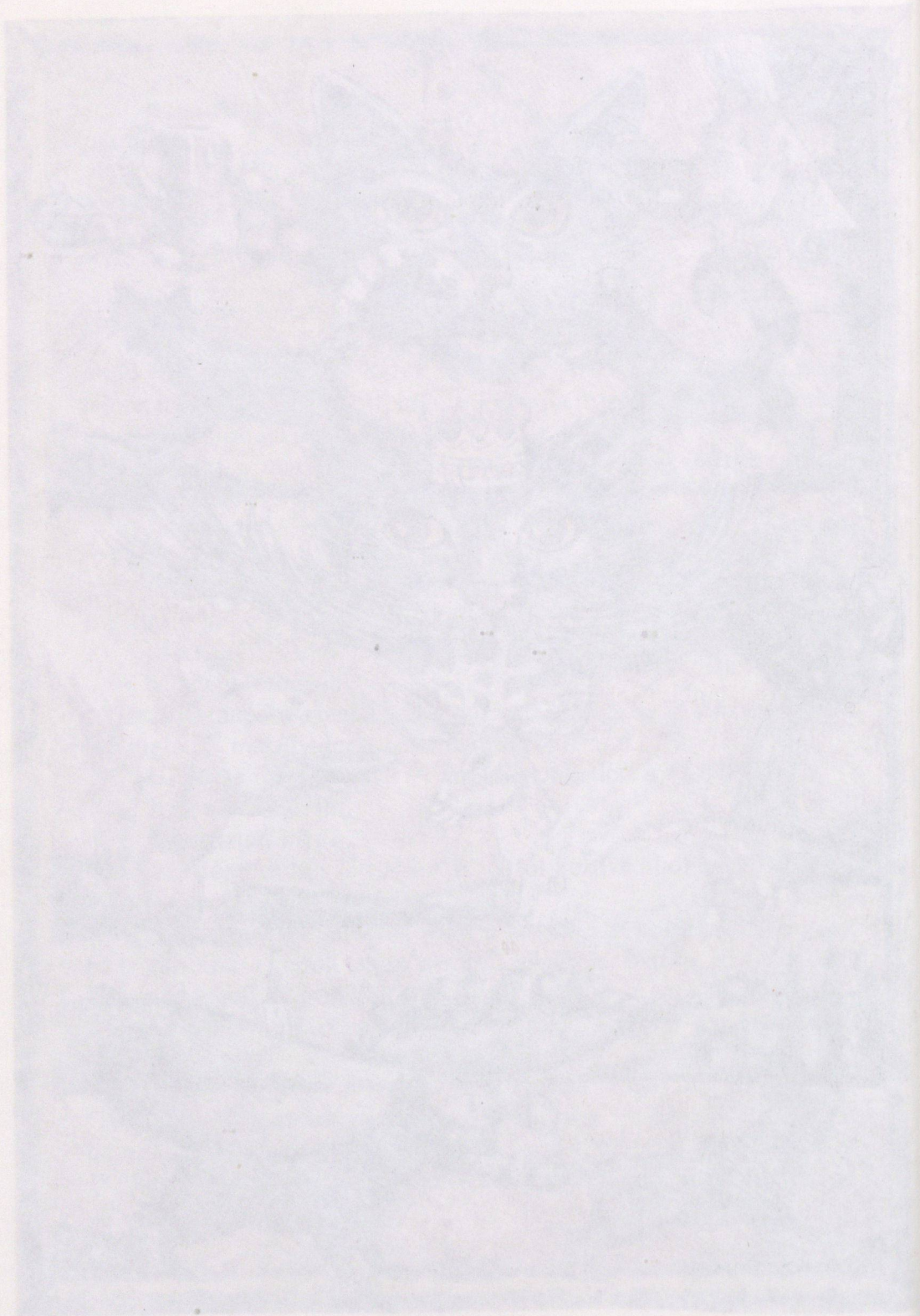
Borzasztóan dühös lett a kutya. Attól kezdve ahol érte, kergette, ugatta a macskát.

Egyszer a macska belopakodott a házba. Ott vót az asztalon egy nagy fazékba a tejföl, nagy cserépfazekakba. Bizony jó belenyalt. Utána kiugrott az ablakon. A kutya meglátta.

– Te híres tejfölbegre nyalogató, majd gyön a gazdaasszony, ellátja a bajod!

A szegény kutya nem tudta má akkor kergetnyi, mer megkötték. Gyön is a gazdaasszony a bótbó. Látja, hogy a macska ott mossa a bajuszát. A bajuszán meg fehérlett a sok tejföl. Kapta a söprűt a gazdaasszony, csihi-puhi, jó elverte a macskát, kiverte még az udvarbó is.

Futott a macska, futott eszeveszetten az erdőnek. Ott összetanálkozott egy nyúlval. Megihedt, meglapult. Tanakodott, gondolkodott, hogy így nem él meg, így nem lesz jó, bátornak kell lenni. Erre kihúzta magát, farkát felkancsarította, nagy peckesen a nyúl elé toppant. A nyúl köszönt neki illendően:

– Kihez van szerencsém?

– Én vagyok a Kacor király,

Jaj annak, ki velem kiáll,

Aki körmöm közé kerül,

Az már bizony nem menekül!

Hajlongozott a nyúl, aztán futás.

Összetanálkozik az özvel, a rókával. Mindegyiknek elmondja:

– Nagyon vigyázzatok, itt jön az erdőbe, a birodalmunkba a Kacor király, és azt mondja, hogy jaj annak, ki vele kiáll. Aki körme közé kerül, az má soha nem menekül!

– Hűj, mörre lehet?

Kíváncsiak vótak rá. Továbbfutott a hír az erdőbe, minden állat tudta már, hogy a Kacor király van az erdőbe. A róka azt mondja:

– Ha má itt van, meghívom nagy tisztelettel vacsorára.

Megyen is nagy hajlongozva a róka.

– Tisztelettel meghívom a Kacor király urat egy jó vacsorára.

– Elfogadom, elmegegyek.

A róka azt se tudta, hogy ugráljon. Tálalt az libahúst, tyúkhúst. Mohából vetett neki ágyat. Jött is a Kacor király kipödrött bajuszval, hegyesen. A róka meg mingyár:

– Foglaljon helyet, Kacor király úr, foglaljon helyet! Mit parancsol: libahúst, tyúkhúst?

– Mindegy. Mindegyikből eszek egy keveset.

Ett is mindegyikből. Akkor azt mondja:

– Pihenni akarok!

– Tessék kérem, pihenjen, Kacor király, ebéd után úgy illő, úgy szokás – hajlongozott a róka.

Majd a kutya elvetődött az erdőnek. Összetanálkozott a nyúlval. Azt mondja a nyúl:

– Hallod-e, te Bodri,

Az erdőbe ne járj,

Mert itt van a Kacor király!

Jaj annak, ki vele kiáll,

Aki körme közé kerül,

Az már soha nem menekül!

– Nem? Egy életem, egy halálom, biz már én megnézem azt a híres Kacor királyt, nem az-e ugyan, akit a gazdaasszonyom tegnap seprőnyéllel kergetett el.

Jaj, nagyon félt a nyúl, rimánkodott a kutyának:

– Ne menj hozzá, Bodri! Most éppen a rókáná ebédel, megzavarod lakmározás közbe, biztosan végez veled!

Bodrinak nem szaladt inába a bátorsága, bebújt a rókalyukba. Néz jobbra, néz balra, hát a mohán ott terpeszkegyik kényelmesen a macska.

– Te vagy az a híres Kacor király? Tejfölbögre nyalogató, kolbász-hurkalopogató, te vagy az a híres Kacor király?

Zsupsz, nekiugrott a kutya mérgesen, hogy menten széttépi.

Úgy elugrott a macska, hogy azóta is fut, ha bírja szusszal.

1979. november

A farkasokat szerző ló

Egy szegény embernek vót egy szürke lova, avval kereste a családjának a mindennapit. Telt-múlt az idő, egyszer csak nagyon elfáradt az a szürke ló magába.

– Jaj, édes gazdám, má egyedül nem soká bírom a szántást meg a nagy kocsit. Mér nem veszel mellém párt?

– Jaj, drága lovam, vennék én, de mikor olyan szegény vagyok. Belőled élők: amit veled szántogatok meg fuvarozgatok.

– Hallod-e, édes gazdám, akkor engedjé el, hadd szerezzem meg a páromnak valót!

– Jó van, édes lovam, elengedlek.

Szaladt nagy boldogan a szegény ló árkon-bokron, szántásokon keresztül, be egyenesen a nagy erdőbe. Ott meg lelt egy nagy farkaslyukat. Ahogy szaglászott, gondolja:

– Ebbe vannak is.

A farkát belógatta a lyukon. Bent vót éppen a farkascsalád: az apafarkas, az anyafarkas meg a két külyök. Azt mondja az egyik farkasgyerek:

– Édesapám, kimegyek egy kicsit büssengeznyi.

– Eredj, fiam!

Menne ám a gyerek, de visszaszalad.

– Édesapám, nagy hó esett, nem lehet kimenni a lyukon!

– Ne bolondozz, gyerekem! Aratásba?

– Gyöjjön, gyöjjön, édesapám, nagy hó van!

Ment az öreg farkas. Hőj, mindjárt észrevette, hogy egy szürke ló fekszik a lyukná. De nem gondolta vóna álmába se, hogy az élő ló.

Mondja a feleséginek:

– Asszony, lópecsenyét eszünk!

Hőj, örütek. De hogy húzzák be a házokba? Ezt is kigondolta az apafarkas.

– Majd a farkunkot hozzáhurkolom a lónak a farkáho.

Mingyár hurkolgatta is. Először a feleségiét, utána a két külykiét, legvégül a magaét.

– No, most!!!... Húzzuk!

A ló erre felugrott, vágatott haza. A két hátsó patás lábával agyonrugdosta a farkasokat, mire hazaért.

– No, édes gazdám, nyúzd meg! Az árée majdcsak adnak nekem egy társat!

Örült a szegény ember.

– Gyertek, asszony, segíjjetek nyúzni a sok farkast!

Megnyúzták.

A szegény ember elvitte a bőrt a vásárra, és adtak is érte egy szép lovat. Azóta a párjával húzza a kocsit, az ekét a szürke ló. Még most is élnek a gazdájával, ha élnek.

1979. november

A sündisznó meg a róka

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egy nagy, sűrű, bozótos erdő, abba egy kis sündisznó tanyázott.

Ahogy járt-kelt, egy bokor alatt lőtt nyulat látott, aminek igen megörült. De nagy baj vót, mer nem birta megkezdenyi. Végre kitanálta, hogy bemegy a faluba, a mészáros jó barátja, majd megkezgyi az.

Halad, ballag a kis keskeny úton, hát kivel tanálkozik össze, mint a rókával.

– Hova mégy, sünike komám?

– Bemenek a faluba, mer tanáltam egy lőtt nyulat. Menek a mészároscho, hogy kezdje meg, mer nem tudom megkezdenyi.

– Vagyok én olyan barátod, mint a mészáros, meg tudom én kezdenyi.

– Jó, de hogy kezded meg?

– Felibe.

– Jó, odaadom a felit, a másik felit nekem elég.

Mentek aztán.

A ravasz róka ajjig tudta türtőztetni magát a gonoszságátó, mikor meglátta a nyulat a bokor alatt. Odaugrott, tépte, szaggatta. Látta a szegény kis sünike, hogyha ez így megy, öneki nem marad egy falás se. Hát közelítette volna a nyulat, de a ravasz róka úgy farolt, hogy hozzá ne férhessen a kis süni. A végén kiesett a könny a szemibő a kis sünikének.

– Róka komám, ez az igazság?

Az csakúgy falta a szőrös-bőrös nyulat, majd megfulladt belé, de mondogatta:

– Ez hát! Ez az igazság!

Gondolkozott a szegény kis süni, majd eszibe jutott, hogy megbosszulja a rókát. Mikor még az erdőt járta, észrevette, hogy csapdák vannak kirakva erre is, arra is.

Ahogy a róka mind megtisztogatta a csontról a húst, még egyszer megkérdezte a süni:

– Ez az igazság?

– Ez hát.

A róka nagyon jóllakott, má nem fogott úgy az eszi.

– Meg mernél rá esküdni?

– Meg én.

– No, akkor gyere!

A kis sündisznó elcsalta a rókát a csapdáho.

– No, esküdj! Tedd az első lábad a keresztre, esküdj meg!

A róka nagy jóllakott hasval odatette a lábát, de el se kezdte az esküt, mikor a csapda egy nagyot klattyant, ott fogta az első lábát. Ordított:

– Süni komám, hova hoztál, minyő keresztre?

– Ez az igazlátó kereszt: a bűnösöket megbünteti, a bűntelenekeket elbocsátja.

Elment a kis sündisznó, a róka meg ottmaradt. Addig vonított kínjában, hogy odacsalta a vadászt. Meglátta a vadász a nagy lompos farkú rókát, kapta a puskáját, rádurrantott. A róka meg egy nagyot vonított, aztán felfordult. Ezt érdemelte.

1981. június

Verett viszi veretlent

A nagy erdőbe lakott egy sovány róka. Nem birt elaludnyi éccaka. Aszondja a feleséginek:

– Hallod-e, asszony, úgy zörög a gyomrom, nem bírok elaludnyi éhen. Bemenek én a faluba, hátha valamelyik gazdaasszony nyitva felejtette a tyúkólat.

– Menjék, menjék, de majd ráfizet kend arra!

Megyen is a róka.

Ahogy beér a falu szélére, hallja, hogy valahol lakodalom van, dínomdánom, muzsikaszó. Így nem mert bemenni a faluba. Felágaskodott a gémeskútra, ott lesekedett a kútba. Hát mit lát a vízbe, mint sajtot. A hódvilág a kútba süttött, azt nézte sajtnak.

A kúton két veder vót.

– Jaj, minyő éhen vagyok! Beülök az egyik vederbe, oszt jóllakok sajttal!

Be is ült, leereszkedett. Kapkodott a sajt után, de csak a friss hideg vizet érte. Ott búslakodott osztán a vederbe, mert feljutnyi nem tudott. Vonyított is kínjába. Majd a farkas arra ballagott, meghallotta a rókavonyítást. Benéz a kútba.

– Mit csinász ott, róka koma?

– Sajtot eszek.

– Nem adná belőle?

– Ül be a vederbe, gyere le, oszt ehetsz, amennyi kell!

A farkas beült a másik vederbe, ami kint vót. Ahogy ereszkedett a farkas lefelé, úgy emelkedett fölfelé a róka. Kigyött a vederből a ravasz róka, és beszólt nagy kárörvendve:

– Jó étvágyat a sajtho, farkas komám!

– Heeej, most elbántál velem!

A róka még mindég nem mert bemenni a faluba, mert nagy vót a muzsikaszó, a dallás. Kifeküdt a falu szélén egy bukorba, leste, várta, hogy mi lesz a farkasval. Mer ez olyan kút vót, hogy nagy válók vótak

mellette. A parasztemberek ott itatták az ökröt, lovat, tehenet. Ő meg nagy kárörvendve a bukorból lesekedett.

Majd csakugyan hajnalogyik, mennek a parasztemberek itatni, vízér az asszonyok. Mit látnak? Hogy farkas van a kútba. Ott kiabálnak:

– Farkas van a kútba, farkas!

Szaladtak vasvillaér, dorongokér. Kihúzták aztán 'a farkast, és nagyon elagyabugyálták. Bizony eltörték vagy két oldalbordáját.

Mégis sikerült neki valahogy megmenekülnyi. Vánszorgott szegény nagy búsan az erdőnek.

Meglátja a ravasz róka, hozzáfog a nagy nyögéshe, jajgatásho.

– Jaj, jaj!

– Mi bajod van, róka koma? – kérdezi a farkas.

– Jaj, ahogy tyúkot akartam lopni, nagyon meverték!

– Jaj, engemet is, ahogy kihúztak a vederbő. Jaj, de te mennyi se birsz?

– Bijony nem, bijony nem, farkas komám.

– Gyere akkor a hátamra!

Falkapaszkogyik a ravasz róka a farkas hátára, ott vigyorog. Hozzáfog danolnyi:

– Ve - rett vi - szi | ve - ret - lent, | ve - rett vi - szi | ve - ret - lent! ||

– Mit kiabálsz, te?

– Ó, édes komám, csak azt kiabálom, hogy a verett viszi a verettet. Mennek tovább, a róka meginn rázendít:

– Ve - rett vi - szi | ve - ret - lent, | ve - rett vi - szi | ve - ret - lent! ||

Akkor má jól hallott a farkas. Megkapta, megtépte a rókát. Úgy vágta egy fatuskóho, hogy a ravasz róka mindjár kivicsorította a fogát.

– Még most is nevensz?

Még egyszer megkapta, püff, még egyszer oda!

Így vót, igaz vót, aki hallgatta, azé vót.

1979. november

Juhfia Jankó

Volt egyszer egy juhász, nagy uraságnál szolgált.

Az akóba egyszer mit fedezett fel: egy kisgyereket tanált a juhok között. Ment jelenteni az uraságnak.

– Tekintetes nagyságos úr, az akóba a birkák között egy szép kisbabát tanáltam, fiúgyermek.

– Édes fiam, nincs más hátra, szoptassátok, neveljétek fel, má nem dobhatjuk ki.

Szoptatták, gondozgatták a juhakóba az árva gyermeket. Nőtt növekedett, majd fel is nőtt nagyfiúnak. De csak úgy hívták, hogy Juhfia Jankó, mer nem tudták, ki az apja, ki az anyja.

Nagyon restellte, hogy ő Juhfia Jankó, hogy juh az anyja, juh az apja, ezért úgy gondolta, hogy elmegy világgá szerencsét próbálni.

Ment, mendegélt, nagysokára elért egy olyan városba, ahol minden tiszta gyászba vót behúzva, fekete lobogók a királyi kastélynak minden ablakán.

Bemegy a kocsmába, megiszik három deci bort.

– Kocsmáros úr, mi van itt, hogy minden feketébe van?

– Haj, édes fiam, te nagyon idegen lehetsz, hogy nem tudod. Itt nagy gyász van a mi városunkba. A királynak egyetlen jánya el van varázsolván, el van kárhozva. A király ki is hirdette, hogy aki megszabadítja a lányát, annak adja feli királyságát és a lányát feleségül.

– No, nekem nincs mit vesztenem, megpróbálom. Hol lakik a király, mörre menjek?

Megmagyarázta neki a kocsmáros.

El is ment, bekopogtatott a kastélyba. Mingyár a király fogadta.

– Mi járatba vagy, idegen?

– Felséges királyom, egy életem, egy halálom, hallottam a kocsmába, hogy a szépséges jányod egy kriptába el van varázsolván. Szeretnék megpróbálkozni, megszabadítanyí a varázslattó.

– Jaj, édes fiam, édes fiam, má kilencvenkilencen elpusztultak, te leszel a százagyik. Nagyon sajnálom a jányomot is, de annyi élet ment érte tönkre hasztalanba.

– Mindegy, felséges királyom, megtróbalom.

– Jó van, édes fiam, kerülj akkor beljebb! Mit ebédelné?

– Felséges királyom, én csak juhtúrós haluskát.

Mindjárt parancsolt a király a szakácsoknak, hogy hozzonak be egy tál juhtúrós haluskát. Juhfia Jankó meg nekiesett, mind egy szemig megette. Vittek neki mellé egy flaskó bort, azt is megitta.

Azt mondta a király:

– Most pihenjé, Jánoskám, mer itt a kriptámba éccaka van a varázsnak a hatalma!

– Jó van, felséges királyom.

Heverészett, heverészett János, majd elgyött az este. Azt mondta a király:

– No, édes fiam, indulhatsz a nagy útra! De először vacsorázza meg! Mit enné, édes fiam?

– Jó juhtúrós haluskát, felséges királyom.

Jó van, vitték neki a szakácsok a nagy fatállal. János mind megette.

– Édes fiam, János, mit adjak az éccakai utadra? Kérjé, amit akarsz, mindent megadok!

– Nem kell nekem egyeb, felséges királyom, csak egy zsacskó pípadohány!

– Jó van, Jánoskám, meglesz.

Vittek is neki egy zsacskó pípadohányt.

A király meg befogatott a négylovas hintóba, úgy vitte ki Jánost a templomba. Mikor kiértek, elbúcsúzott tőle nagy szomorúan.

– Ugyan látlak-e még, Jánoskám? Nagyon vigyázzá magadra, fiam!

Azzal becsukták a nagy templomajtót, bent maradt János. Rágyújtott a pípájára, ott járkágot le s fel a templomba. Majd az oltár háta felő egy ősz öregember toppant eléje. János illedelmesen iparkodott köszönteni.

– Dícsértessék a Jézus Krisztus!

– Mindörökké, fiam. Nagyon vigyázzá magadra, mer éjféلكor gyön a szellem. De ha rám hallgatsz, minden jóra fordul. Az oltár

hátáná van egy dobogó, azt hozd ide a templom közepire! Mikor a toronyóra üti a tizenkettőt, gyorsan bújj alája! Most készídd elő!

– Nagyon szépen köszönöm.

Azzal eltűnt az öregember. János meg:

– Má mennézem – mer háromnegyed tizenkettő –, hogy ott van-e csakugyan az a dobogó.

Megyen, nézi, hát ott van.

– Én bizony elére hozom.

Elhúzta az oltár hátától, a templom közepire igazította. A pipáját zsebrevágta, aztán a dobogó alá bújt.

Éjfélkor csapják az ajtót, gyön a szellem, veri az ablakot, kegyetlenű ordít:

– Hol vagy? Tudom, hogy itt vagy! Gyere elé, hadd tépjelek szét!

János meg se mert mukkannyi, mer még azt is megmondta neki az ősz öregember:

– Még a toronyóra az egyet el nem üti, elé ne gyere!

Nem is gyött, majd csak mikor ütötte a nagy toronyóra az egyet, akkor nagy félve kihúzódott. Nézte az ablakot, hát úgy vót, ahogy aggyig.

– No, mégis minyő zörgést csinált!

Mivel nem látott senkit, elévette a pipáját, rágyútott, nyugodtan erisztgette a füstöt.

De a király nyugtalan vót odahaza. Befogatott a négylovas hintóba, kiment a templomho. Benyitja a templomajtót, hát látja, hogy János ott pipázgat.

– Jánoskám, hogy telt el az éccakád?

– Eltelt, felséges királyuram. Igaz, kicsit féltem, mer tört-zúzott a szellem, de nem tanált meg engem.

– No, jól van, Jánoskám, szállj fel a hintómra, hazamenünk!

Hazamentek. Eltelt a reggel, a dél, az este, de bizony ő mindég juhtúrós haluskát ett.

– No, édes fiam, Jánoskám, most lesz a másogyik éccakád. Lehet, hogy ez sokkal nehezebb lesz, nagyon vigyázz, aranyos gyerekem!

– Amennyire lehet, felséges királyom.

– Van-e még dohányod, Jánoskám?

– Má fogytán van, felséges királyom, mer egyebet se teszek, csak pipázgatok egész éccaka.

Mindjárt vitetett neki a király egy nagy zsacsó pipadohányt. Azután beült János a hintóba, kivitték a templomba. Ott elbúcsúzott tőle a király.

– Jánoskám, vagy látlak, vagy se többet. Nagyon vigyázz magadra!

– Vigyázok, felséges királyom.

Azzal becsukták a nagy templomajtót, ott maradt János magába. Gondolta:

– Ugyan, gyön-e az ősz öregember? De jó vóna, ha gyönne!

Alighogy ezt végiggondolta, eléje toppant az öregember, mintha a földből nyőtt vóna ki. János iparkodott illendően köszönteni. Az öreg fogadta is jó szívvel, aztán azt mondta neki:

– Hogy telt el az éccakád, fiam?

– Hát eltelt. Úgy csinátam mindent, ahogy maga mondta.

– Nagyon jó tetted, édes fiam. De most nehezebb lesz a másogyik éccakád. Fel kell menned a toronyba, ott van egy rejtekfal, vessé rá keresztet, mindjárt kinyílik. Oda húzódj be!

– Köszönöm szépen, édes öregapám.

Azzal eltűnt az ősz öregember. Majd János azt mondja magába:

– Ugyan nem csap-e be?

Úgyis hamar tizenkét óra lett vóna, hát felment a toronyba. Keresztet vetett a falra, és csakugyan benyílt egy ajtó. Ahogy behúzódott, az ajtó magató becsukódott. De gyött is a szellem. Hagyigálta a dobogót, törte a gyertyatartót, ordított.

– Hol vagy? Gyere elé, hadd tépjelek szét!

Bizony János nagy csendbe vót, csak félt rettenetesen. Csak akkor csillapodott le, mikor a toronyóra elütte az egyet. Akkor eléhúzódkodott, legyött, elévette a pipáját, megtömte és rágyújtott. Le s fel járkágotott a templomba.

Hajnalkor a király má nyugtalankodott.

– Fogjatok be – azt mondja –, kimegyek a templomba!

Félt a király, hogy holtan tanálja Jánost. Nem is mert először bemenni, csak a kúcslyukon lesekedett be. Megörült, mikor látta, hogy János vígan fújja a füstöt. Benyitta az ajtót.

– Jánoskám, hogy telt el a másogyik éccaka?

– Kicsit féltem, felséges királyom, de mindegy.

– No, ülj be a hintóba, menjünk haza!

A kastélyba pihengetett, mer bizony a templomba nem hunyta le a szemit, és reggel, délben, este csak a juhtúrós haluskát ette. Egyebet nem ismert, azt szerette a legjobban.

Elgyött az este, befogatott a király, kivitte Jánost a templomba.

– No, drága fiam, ez lesz a harmagyk éccakád, ez lesz a legnehezebb, úgy gondolom. De ha két éccaka kitartottá, tarts má ki a haragyk éccaka is valahogy!

– Jó van, édes királyom.

Rácsukta a király a templomajtót, ő meg magába maradt. Várta leste, hogy gyön-e az ősz öregember. Fél tizenkettőkor gyött pontosan.

– Édes fiam, hogy telt el az éccakád?

– Eltelt, öregapám. Úgy csináltam mindent, ahogy maga mondta.

– No, ez a harmagyk éccakád lesz a legnehezebb, de ha rám hallgatsz, semmi bántódásod nem történik. Ide figyelj, az oltár hátáná van egy ajtó, onnan jár be a szellem. Húzdj meg az ajtó mögött! Ha gyön a szellem, ugorj a helyire a koporsóba! De akarmit beszé, akarminek változik, ne gyere ki a koporsóból aggyig, míg tiszta hófehér királylány nem lesz belőle.

– Jó van, nagyon szépen köszönöm a tanácsát.

Jánosnak kialudt a pípája.

– No, nem is tömöm meg, mer közelegyk a tizenkét óra.

Odaállt az oltár háta mögé az ajtóho.

Nemsokára vágógyik ki az ajtó, begyön egy nagy hosszú fekete szellem. János meg besurran a kriptába, belefeküdt a koporsóba.

A szellem az elátkozott kisasszony vót, feketének vót elvarázsolva. A templomba tört-zúzott, üvöltözött.

– Hol vagy? Gyere elé, hadd tépjelek szét! Hol vagy? Gyere elé!

Közeledett az egy óra, de nem tanálta János sehol. Lejárt az ideji, iparkodott, hogy visszatérjen a koporsóba.

Hát látta, hogy a helyin fekszik egy szép fiatalember. Először könyörgött neki:

– Gyere ki onnét, nekem van ott a helyem, gyere ki!

De János meg se moccant.

A szellem erre egy nagy lódaráznak változott, ott zúgott János szeminé.

– Gyere ki, gyere ki, mer szétszurkállak!

János nem mozdult.

A szellem változott egy nagy bikának. A szarvait csakúgy nyomkodta János felé, hogy az megmozduljon, ijedtiben kiugorjon a koporsóbó. De bizony azt várhatta, János maradt, ahogy vót.

Egyszer csak látja János – mer a szeme sarkig nyitva vót –, hogy a szellem derékig fehérré válik, és megint kérleli szépen.

– Gyere ki, édesem, gyere ki onnan, nekem van ott a helyem!

Látja János, hogy má egészen a hónaaljáig fehér.

De akkor hirtelen mérgekígyónak változott, a villás nyelvét csakúgy nyomkodta János arca felé. János szemi meg se rebbent.

Végre hófehér lett a szellem tetőtől talpig, gyönyörűséges királykisasszonynak változott. János kiugrott a koporsóbó, felkapta a nyalábjába, bevitte a templomba.

A kirány nagyon nyugtalanul aludt.

– Harmagyik éccaka má biztos nem él János. Fogjatok be, ha hamar van, hamar van; ha késű, késű van, menek, nincs nyugtom.

Kivitték a királyt a templomho.

Megint a kúcslyukon leelkedett. Láтта, hogy él János, mellette meg az ő lánya. Majd összeroskadt, de azé vót annyi ereji, hogy az ajtót benyitotta. A lánya rögtön szaladt elejbe.

– Édes jó apám! Édes jó apám!

Összecsókolóztak, aztán együtt hazamentek.

Boldog volt a király. Azt mondta:

– Jánoskám, a szavamot meg nem szegem, amit ígértem, meg is tartom.

Odafordult a király a lányáho.

– Akarod-e, édes lányom, hogy a feleségi legyél?

– Akarom, édesapám, hisz ő a megmentőm.

A király megint János felé:

– Neked adom a lányom, a feli királyságom.

Olyan lagzijok vót, hogy még a kerítést is kolbászból fonták, a sok szegény csak úgy rágta. Élnek még a mai napig is boldogan, békességbe, ha meg nem haltak.

1981. december

A varázsló inasa

Vót egy szegény ember. A feleségivel, a három gyerekivel éldegélt. Egyszer azt mondta a gyerekeinek:

– Édes gyerekeim, má nem bírok keresni nektek, felnyöttetek, menjete el szolgálatot keresni!

– Jó van, édesapánk, elmenünk.

Mentek is.

Alig hagyták el a falujokot, a két nagyobb összesúgott:

– A kisebb tud olvasni, írni, majd neki jobb helyi lesz, mint nekünk. Esküdtessük meg, hogy tagadja le, amit tud, vagy verjük meg nagyon?

Mondják is neki:

– Esküdj meg, hogy nem mondd el senkinek, hogy tudsz írni meg olvasni, mer különben összetörünk, velünk nem gyössz!

Kénytelen vót, megesküdtött a legkisebb gyerek, hogy senkinek a világon nem mondja ki, amit tőle kértek.

No, így mentek.

Beértek a városba, kiálltak a cselédfogadóra. Nemsokára megállt előttük egy kis görbe, huncut ember. Odaszólt a legnagyobbinak:

– Édes fiam, elgyössz-e hozzám szolgálni?

– El bizony, édes öregapám, szíves örömet.

– No, akkor gyere, fiam!

Bevezette egy házba, ahol rengeteg könyv hevert a pócokon.

– No, fiam, itt az lesz a dolgod, hogy a portól ezeket a könyveket mind áttörülgeted. De tudsz-e olvasni?

– Hű, tudok bizony, édes öregapám – hazudott a gyerek.

– Ha tudsz, gyere csak ide!

Áthívta egy másik helyiségbe, kinyitott egy nagy csapóajtót, letapodta a gyerek egyik lábát, a másikat fel, lelökte a mélységbe.

Ment vissza a cselédfogadóra a másik gyereké. Mondja a középsőnek:

– No, fiam, gyössz-e hozzám szolgálni?

– Menek, édes öregapám, menek.

Otthon egyből azt kérdezte:

– Tudsz-e olvasni?

– Tudok bizony, édes öregapám – hazudott az is, csakhogy okosnak lássák.

Avval is úgy csinált aztán, mint a legöregebbvel, letaszította a mélységbe.

Ment vissza a legkisebbér.

– No, fiam, gyössz-e szolgálni?

– Menek, édes öregapám.

Mondja neki az úton:

– Tudsz-e olvasni?

– Nem tudok én, édes öregapám. Olyan szegények voltak a szüleim, nem járatlak engem iskolába.

Örült az öregember a válasznak, mert neki pont olyan legény kellett, aki nem tud írni, olvasni. Bevezette a házba. Felnyitotta neki az egyik könyvet.

– Tróbiád, édes fiam! Milyen betű ez?

– Híjába nézem, édes öregapám. Azt látom, hogy fehéren fekete, de hogy mit jelent, nem tudom.

– Jó van, édes fiam. Itt csak az lesz a dolgod, hogy ezt a sok könyvet midéig áttörölged. Ha megéhezel, ott van az abroszka, teridd az asztalra. Háromszor rácsapsz a tenyeredvel, ott terem ital, étel. Csak dőgozgassá!

– Jó van, édes öregapám.

Avval elment a kis huncut ember.

A legkisebb fiú éhes vót, hát megtróbálta mingyár az abroszkát. Ráterítette az asztalra, a tenyerivel ráütött háromszor. Hő, roskadásik lett ételvel, italval, jobbná jobbakval.

Telt-múlt az idő, porolhatta a temérdek könyvet a gyerek, mer vót azokból annyi, hogy sose ért a végire. De nemcsak porolhatta, hanem suttyomba lapozhatta is. Sok mindent megtanult belőle, mer nem közönséges könyvek vótak azok, hanem bűbajos könyvek, meg lehetett belőle tanulni a varázslás tudományát. Lassanként olyan varázsló lett a gyerekből, mint a huncut, görbe emberből.

Ahogy múltak a hónapok, egyre többet gondolt a szegény szüleire.

– Hej, szegény anyám, szegény apám, hogy éheznek, de jó vóna otthon a kis abroszka! Hát én ellopom!

Setétedéskor összecsavarta az abroszkát, a hóna alá csapta, vitte haza.

– Adjon Isten jó estét, édes jó anyám, édes jó apám, élnek még?

– Élőnk, fiam, élőnk, de csak alig-alig. Még kenyérőnk sincs.

– Ne búsoljanak, édes öregapám! Mevvan-e még a régi kis asztalkánk?

– Még az asztalka csak megvan, édes fiam, csak nincs rá semmi étel.

– Akkor gyöjjönek közelebb, lássonak csudát!

Az asztalra terítette az abroszt, ráütött a tenyerivel háromszor, és jobbná jobb ételek, italok termettek rajta. Hő, nagy szemekvel nézték a szülei, de aztán nekiláttak, jóllaktak.

Utána felültek a kemencére, beszélgettek.

– Édes fiam – panaszkodott az ember –, ennyi meg innya má vóna, de pénzőnk nincsen.

– Ó, édesapám, ezen ne búsuljon! Majd változok én egy aranyszőrű lónak, elad engem a vásáron, mingyá lesz egy véka aranyunk.

– Édes fiam, hogy tudná te lónak változni?

– Ó, édesapám, olyan helyen szolgáltam, ahol a varázskönyvekbő sok mindent kitanultam. Onnan hoztam az abroszkát is. Tudok sok mindent, édesapám.

– Ú, nagyon jó lesz, édes fiam, nagyon jó lesz!

– Gyön a hétfő, édesapám, én csak merrázkódok, és aranyszőrű paripa leszek. Elad engem a vásáron, csak a kötőfékemet ne adja, mer akkor engem többet nem lát, végem.

Úgy is vót. Hétfőn reggel nagy büszkén hajtotta a vásárba a szegény ember a gyönyörű aranyszőrű paripát. Gyött is mingyá hozzá a kis görbe öregember.

– Hogy adja azt a szép lovat?

– Egy véka aranyér.

– No, tartsa a zsákját!

A kis görbe ember elévett a hóna aló egy üres tarisznját. A zsák felett csak rázta-rázta, míg egy vékányi arany ki nem hullott belőle.

– De a kötőféket nem adhatom, nagyon kell nekem.

A kis görbe ember rá se hederített a kötőfékre, vett másikat, a ló nyakába vette, vezette azon a lovat. No, de nem sokáig, mer megbotlott a kis görbe ember egy gazba, hát csak a kötőfék maradt a kezibe, a lónak hűlt helyi lett.

A gyerek má otthon ült a kemencén, mikor az apja megérkezett a vásárbó.

– Édes fiam, aranyónk má vóna valamennyi annyi, de jó vóna, ha több vóna!

– Jó van, édesapám, a másik hetfőn megint változok, megint elad egy véka aranyé. Csak a kötőféket ne adja ki a kezébő, mer akkor nekem végem, soha nem lát.

Olyan telhetetlen vót az apja.

Úgy is vót. Hetfőn behajtotta az öreg a lovat a vásárba. Mingyá ott termett mellette a kis görbe ember. Nem is kérdezte, hogy adják a lovat.

– Csak tartsa a zsákot! No, tartsa a zsákot!

Egykettőre kirángatott a tarisznyábó egy véka aranyat.

– De a kötőféket nem adom – mondta az öreg.

Még valahogy elnézte a kis görbe ember. Vett rá egy másikat.

Vezette a lovat a kis görbe ember az úton, hát megbotlott egy kis kőbe. Csak a kötőfék maradt a markába.

Az öreget meg má a kemencén várta a gyerek.

– Édesapám, még maga csak most gyön? Én má rég itt pihenek a kemencén. No, most má lesz elég pénzőnk.

– Hej, fiam, ha még egyszer lónak válhatná, akkor elég lenne!

– Jó van, édesapám, a gyövä héten újra vásár lesz, teljesedik a kívánsága.

Elgyött a harmagyk hetfő. Könyörgött a gyerek:

– Édes jó apám, ne adja a kötőféket a világ minden kincséér, mer akkor engem többet nem lát!

– Dehogy adom, fiam, dehogy adom!

Erre megrázkódott a gyerek, szép lónak vált, aranyszőrűnek. Hajtotta is nagy büszkén az apja a vásárba. A kis görbe ember má várta őket. Nem is alkudott.

– No, tartsa a zsákot!

Az üres tarisznyábó kirázott egy véka aranyat, és elvezette a lovat a kötőfékkel együtt.

– Magaé a véka arany, enyém a ló a kantárral.

Mire az öreg észbe kapott, eltűnt a kis görbe ember a nagy sokadalomba.

A kis görbe ember vezette a lovat a legközelebbi kovácsho, hogy tüzes patkót veressen az inására, így bosszulja meg a szökésit. A kovácsék éppen ebédeltek. Mondták:

– Üljön le, várjon egy keveset, míg eszünk!

A kis görbe ember kikötte a gátho a lovat, ő meg letelepedett a konyhába.

A gyerekek akkortájt gyöttek az iskolábó. Körűfogták a lovat.

– Jaj de szép ló! Jaj de szép ló!

Azt mondja az egyik gyerek:

– Nézzétek, rí! Hull a szemibő a könnyű!

– Jaj, szegény, biztosan fél, hogy megpatkolják!

Egy bátor gyerek meg:

– Eresszük el!

Azt mondja egy kislány:

– Te, majd megrúg!

A ló meg így a fejjel bólogatott, hogy nem rúgja meg.

Azt mondja az egyik:

– Nézzétek, a fejjel így csiná, hogy nem bánt!

Odaugrik egy bátor gyerek, kiakasztja a kötőféket a ló nyakábó, hát csak megrázkógyik a ló, egy hófehér galambnak változik. Felrepül, repül, repül.

Majd gyön ki a kovács meg a görbe kis ember a házbó. Látja a kis görbe ember, hogy oda a ló. Megrázkódott, változott egy nagy csúnya vércsének. Utánaszállott a galamb után.

A királykisasszony ablakja meg éppen nyitva vót, ő meg kihajolva. Észrevette, hogy a vércse a fehér galambot hajtja, üldözi. Odakiált:

– Kis galambocskám, repülj be, repülj be, mer mingyár megfog a gonosz vércse!

A kis galamb berepült, a királykisasszony meg becsukta az ablakot.

Odabent a galamb olyan szép királyfinak vált, hogy egyből nagyon megszerették egymást a fiatalok, feldobbant egymásér a szívik. Annyira, hogy húséget fogadtak egymásnak.

Azt mondja a királyfi:

– Hallod-e, édes kincsem, majd elgyön a lagzinkba dudálni egy kis görbe öreg. De annak majd nem kell a világon semmi, csak a kisujjadró a gyűrű, és az a gyűrű én leszek. Ha kéri, csak fordidd meg az ujjadon visszafelé háromszor, oszt dobd le a földre neki!

No, úgy is lett, elgyött a hetedhét országra szóló lakodalom. Ott vót a kis görbe dudás, egész éccaka dudált. Majd megyen a szép királykisasszony, hogy kifizetyi. Kérdezi:

– Édes öregem, magának mit fizessek, ha még egész éjjel olyan szépen dudált?

– Édes királykisasszonykám, nekem nem kell semmi más, csak a kisujjáró az a kis gyűrű.

– Ó, édes öregem, hisz adok én magának sokval több, jobb értékűt, mint ez!

– Nem bánom én, nekem csak az kell!

A királykisasszony úgy csinált, mintha megharagudott vóna. Megfordította az ujján háromszor, ledobta a földre. Az meg ott egy nagy zsák kölesnek vált, egy nagy rakás kölesnek. Látja a kis dudás, megrázkódott, változott egy veres kakasnak. Nekilátott, hozzáfogott ennyi a kölest. Má csak olyan jó marékval vót, mikor a maradék köles megserdült a földön, változott egy lomposfarkú rókának. Bekapta a kakast. Még ott sergett-forgott, majd visszavált szép királyfinak, visszament a szép királyného.

Így megszabadultak a kis görbe embertő, és élnek boldogan azóta is, ha meg nem haltak.

1984. szeptember

Az irigy bátya

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, ahol a kurta farkú malac túr, élt két testvér, mostohatestvérek.

Az öregebb testvérrre szállott minden vagyon, a nagy ház, a sok jószág. A kisebb öccsinek nem maradt semmi az égvilágon, földhözragadt szegény lett. A bátyja meg minden földi javakba dúskált, mindeni vót.

Egyszer a szegény öccsi bekopog a gazdag bátyjához. Kigyön a bátyja az ajtón pöffeszkedve.

– Mit akarsz?

– Hát étessé meg, itassá meg, mer elpusztulok!

– Ennyi nem adok, de innyi ihatsz. Ott van az ereszet alatt egy hordó esővíz, igyál, amennyi beléd fér!

Nagyon megalázta a szegény öccsit.

Az visszafordult nagy szomorúvan, ballagott haza a kis viskójába.

Ahogy megyen, csak lépteket hall maga mögött. Visszanéz, de nem lát senkit. Megint – ahogy ballag – hallja a lépteket.

– Ki követ engem? – kérdezi a szegény ember.

– Én, a szegénység.

– Mióta követsz?

– A bölcsőtől a sírodig.

Nagyon elbúsult a szegény ember. Gondolkodott, mitévő legyen. Hőj, fogta az ásót, lapátot, kiment a temető sáncába, nekilátott ásni.

Megszólal a szegénység:

– Mit ásol?

– Mit ásnék? Kiásom a síromot, oszt belefekszek. Minek az életem?

– Akkor én is melléd fekszek.

– No, ha akarsz, má bele is mehatsz.

Jó nagy gödör vór, belebújt a szegénység.

– Bent vagyok.

Hú, a szegény ember kapta a lapátot, gyorsan betemette, ráhányta a földet. Ballagott oszt hazafelé.

Attól fogva erősen nekilátott dolgozni, mer kire számíton. Dolgozott éjjelit napallá téve. Hú, nagyon jó haladt.

A másik évbe má nem állhatta a gazdag bátyja, megszólította:

– Hé, mi lett veled? Nagyon gyarapszol!

– Eltemettem a szegénységet.

– Eltemetted? Hova?

– A temetőbe.

Hú, ette a mérge a bátyját, a nagy gazdagot.

Ahogy esteledett, kapta az ásót, a lapátot, hogy kikaparja a szegénységet, hadd legyen megint az öccsi mögött, ahogy régen vót. Elkezdte kiabálni:

– Szegénység! Hol vagy, szegénység?

– Itt vagyok a földbe eltemetve!

Odament, kiásta.

– No, kiástalak, hát szaladj gyorsan a gazdád után, mer nagyon gyarapszik.

– Ha bolond lennék. Hogy milyen hűségesen követtem, ő meg háládatlanul eltemetett.

– Akkor mi lesz veled?

– Te vagy nekem a drága kedves megmentőm, aki kiástál. Téged követlek, amíg élsz.

Úgyhogy még a mai napi is követi a szegénység az irigy bátyát, ha még meg nem halt.

1980. január

A halál és a vénasszony

Vót egy százesztendőös öregasszony. Meghalnyi nem akart, élnyi nagyon szeretett. Mindég dolgozgatott, kuporgatta össze a garasokot, rakta a ládájába, pedig gyereki se vót. De nagyon fájt a szíve, mikor rá gondolt, hogy:

– Jaj, Istenem, egyszer gyön a halál, beállít, azt se kérdi: gyöss-e, nem-e, majd csak visz.

Jó is gondolta, mer egyszer beállított a halál.

– No, öregasszony, készülj, mer viszlek!

Rítt, rimánkodott a szegény öregasszony, hogy legalább még tíz esztendeig hagyja még élnyi.

– Nem, nem lehet, beírtam a neved a nagykönyvbe, én azt onnan ki nem törülöm.

De úgy sírt, kesergett, rimánkodott az öregasszony, hogy a halál megszánta.

– No, adok egy órát, hogy elkészülj.

– Adjál többet – könyörgött az öregasszony –, adjál többet, gyere el holnap!

– No jó, Isten neki. De úgy készülj, hogy holnap aztán viszlek!

– Jó van, jó. De írd fel az ajtófélfára, hogy el ne felejtsem!

A halál elővett a zsebibő egy nagy krétát, nagy betűvel ráírta az ajtófára:

HOLNAP

No, majd reggel gyön ismét a halál.

– Öregasszony, letelt az órád, viszlek!

– Dehogy telt, nézd meg csak, mit írtá az ajtóra!

A halál megnézte, majd nagy bosszúsan elszaladt.

Ez így telt egy héttő tovább. Végül a halál megunt a járkálást, megsokallotta. Kapta magát, letörülte az írást.

– Öregasszony, vége a tréfának, úgy készülj, hogy reggel viszlek, se irgalom, se kegyelem!

Szegény öregasszonynak reszketett minden tagja félelmébe. Csak azon törte a fejét, hova bújna el, hova. Vót neki egy hordója, vót benne egy kis méz még féjig furmán. Hogy belekuporog oda.

Bele is kukorgott. De egyet gondolt, hogy gyön a halál, betekint a hordóba, mellátja.

– Jaj, itt nem lesz jó!

Kigyött onnan. Kihasította a nagydunnáját, belebújt abba, ott kukorgott.

De megint egyet gondolt, elrítta magát.

– Jaj, hisz a halál az ágyba keres elsőnek, itt megtanál. Itt se lesz jó.

Kibújt a nagydunnából.

A halál meg éppen akkor állított be. Nézi, nézi, hogy mi az a szörnyeteg. Szörnyen megijedt, mer a sok tollú mind ráragadt az öregasszonyra, nem ismerte meg tőle. Uccu neki, usgyi, úgy elszaladt a halál, hogy vissza se gyött többet. Az öregasszony meg most is éli világát.

1984. szeptember

Az örökéletű királyfi

Valamikor nagyon régen élt egy király a feleségével. Vót nekik egy szép nagy királyfiuk. Éltek ők békébe, boldogságba, nagyon szerette őket az ország népi is.

De egyszer az történt, hogy a szép királyfinak meghalt a legkedvesebb barátja. Ahogy mellátta, úgy megrémült, hogy azon nyomba elhatározta: világnak megy. Addig meg se áll, míg olyan országot nem taná, ahol a halálnak nincs hatalma. Elmondta a szüleinek is a szándékát. Sírva-könyörögve kérték, hogy maradjon velük, de a királyfi elbúcsúzott a szüleitől.

Ment, mendegélt, nagyon sokára elért egy idegeny országba, annak is egy nagy erdejibe. Hát ott mit lát: egy hatalmas embert. A lábával rugdossa, dőtögetyi ki a fákat. Odaköszön a királyfi, kérdezi:

– Kié ez az ország?

– Ez a Saskirály országa. Te ki vagy, mi vagy? Honnan gyössz?

– Én a Fehérkirály fia vagyok.

– Én meg a Saskirály. No, mára be is fejeztem a munkát. Gyere, nálunk megpihenhetsz, vacsorát is kapsz.

Mentek a palotába. A Saskirály lánya várta őket vacsorával. Nagyon kedvesen fogadta a királyfit.

– Fehérkirály fia, hova szándékozol mennyi? – kérdezte az öreg király.

– Én azt az országot keresem, ahol a halálnak nincs hatalma.

– Édes barátom, itt éppen jó helyen jársz. Látod azt a nagy erdőt? Míg én azt a lábamval ki nem rúgdosom, se én, se a házam népi meg nem halhat. Abba pegyig beletelik vagy ötszáz esztendő. Maradj itt!

– Nem lehet, király bátyám. Én olyan országba igyekszek, ahol a halálnak nincsen hatalma.

– De ötszáz évig eleget élhetnétek a lányomval!

– Igaz, igaz, kedves király bátyám, de utána itt is lesz hatalma a halálnak. Én olyan országba menek, ahol soha nem lesz hatalma.

Kérte a királykisasszony is, hogy maradjon, de a királyfi hajthatatlan vót.

Reggel ahogy felkelt, készülődött, a szép királykisasszony azt mondta neki:

– Te vándorkirályfi, mivelhogy semmi áron nem maradsz, fogadd el tőlem emlékül ezt a kis dobozt! Ha kinyitod, ránézel a képmásomra, úgy utazhatsz a levegőégbe, mint a sebes szélvész.

Megköszönte a királyfi az ajándékot, a zsebibe tette, búcsút vett a Saskirály házáto.

Ment, mendegélt. Má nagyon elfáradt, mikor eszibe jutott a doboz. Elévette, kinyitta, ránézett a szép királylánynak a képmására. Azt kívánta, hogy úgy utazzon, mint a sebes szélvész. Hát csak emelkegyik fel a levegőbe, sívítva elrepül.

Hát, Uram Teremtőm, hova repült, egy szürnyű nagy hegynek a tetejibe. Ott mit lát: egy kopasz király kapával kosárba rakja a földet, oszt viszi az aljba. Nagyon elbáméskodott rajta a királyfi. Odaszólt a király:

– Mit bámulsz, öcsém?

– Csak azt bámulom, hogy mibe fáradozik.

– Hej, édes öcsém, én meg a házam népi arra vagyónk kárhoztatva, hogy míg ezt a nagy hegyet mind le nem hordom az aljba, nem halhatunk meg. No, de má este van, hazamenek. Meghívlak hozzám, vacsorát is kaphatsz, megpihenhetsz.

Szívesen fogadta a szép királyfi a meghívást.

Mentek, elértek egy szép kastélyba. Hát ennek a Kopaszkirálynak még százszorta szebb lánya vót, mint a Saskirálynak. Nagyon kedvesen fogadta őket.

Vacsora közbe megkérdezte az öreg király:

– Hova szándékozik mennyi a királyúrfi?

– Hát, bizony, én olyan országba, ahol a halálnak nincs hatalma.

– Édes öcsém, nálónk nagyon jó helyen jársz. Láttad azt a nagy hegyet? Beletelik abba nyócszáz esztendő is, míg én azt elhordom. Látom, kedvelitek egymást a lányomval, keljetek egybe, nyócszáz évig eleget élhettek.

– Az igaz, igaz, kedves királybátyám, de a nyócszáz év is elgyön egyszer, oszt megint lesz a halálnak hatalma. Nem, nem maradhatok.

Azt mondja a szép királykisasszony:

– Ha már semmi áron nem maradsz, te vándorkirályfi, fogadd tőlem emlékül ezt a kis aranygyűrőt. Ennek az aranygyűrőnek az a tulajdonsága, hogyha az ujjadon háromszor megfordítod, ott termeszt, ahol csak akarsz.

Megköszönte a gyűrűt a királyfi, elbúcsúzott.

Ment, mendegélt, majd eszibe jutott a gyűrű a nagy országúton. Megfordította háromszor, és arra gondolt, hogy a világ végén szeretne lenni.

Hát azon nyomba egy idegen országba pottyant le. Mit lát ott? Csudálatos öltözetű embereket. Tíz nyelven tudott beszélni a királyfi, tíz nyelven szólt hozzájuk, de azok egyet se értettek. Csak bámulta aztán őket: hogy még ilyen különös népeket!

Ahogy szétnézett jobban a királyfi, felismert egy embert a ruhájáról, hogy az az ő hazájabeli lehetett. Beszédbe eredtek.

– Mondjad má, kié ez az ország?

– Ez a Kékkirálynak a fővárosa. A király má nem él, most a lyánya uralkodik hét ország felett, mer nem él má a királyi nemzetségből senki se.

– Mutasd meg nekem, hol lakik a királylány!

El is vezette egy gyönyörű szép nagy palotáho. A tornácán hímet varrt egy ezerszerre szebb királyné, mint akik egyig vótak. A királyfi üdvözölte a kalapjával. A királykisasszony meg viszonzta. Leszlasztotta az inasát, hogy vezesse be a királyfit.

Beszégettek, hogy honnan utazik, hova szándékozik menni. Ahogy beszélgettek, a szép hímvarró királylánynak nagyon megtetszett a királyfi.

– Kérlek, te vándorkirályfi, maradj nálam, hisz én hét ország felett uralkodok. Segíts nekem az uralkodásba, majd jól megférünk együtt.

– Nem maradhatok, szépséges királykisasszony, merd én olyan országot keresek, ahol a halálnak nincs hatalma.

– No, itt éppen jó helyen jársz!

Karonfogta, bevezette egy szép nagy szobába, ahol csillogott-villogott a rengeteg varrótű.

– Látod, látod ezt a sok tűt? Én meg a házam népi aggyig meg nem halhatunk, míg én a hímvarrásba mind el nem koptatom ezeket a

tűköt. Abba pegyig beletelik ezer esztendő. Maradj itt, szép királyfi, legyél a társam, segíts az uralkodásba!

– Nem maradhatok, szépséges királykisasszony, nem maradhatok. Fogadást tettem, hogy olyan országot keresek, ahol a halálnak nem lesz soha hatalma.

– No, mivel nem maradsz semmi áron, adok neked egy kis aranyvesszőt. Ezt a kis aranyvesszőt azzá változtatod, amivé csak akarod.

Elbúcsúzott a királyfi, megköszönte a szép ajándékot.

Ment volna tovább, de nem tudott, mer útjába került egy sebes folyó. Annak a folyónak a tússó partján az ég a földvel má össze vót ereszkedve. Csak a nagy sebes folyó zuhogott. Bent a folyóba meg egy fényes kastély tündöklött. Nagyon szeretett vóna oda bekukkantani, de hogy menjen oda? Hát eszibe jutott a kis aranyvessző. Azon nyomba ledobta a földre:

– Legyen belőled híd a fényes kastélyba!

Az aranyvessző mingyár híd lett, ő meg gyorsan, ügyesen felszaladt rajta.

Igen ám, de ott meg borzalmas kétfejű, háromfejű állatok üvöltöztek. A királyfi kirántotta a kardját, csapkodta őket, de hiába. Ha lecsapott két fejet, kinőtt helyette négy.

Ahogy ott hadakozott, egy gyönyörű királykisasszony kinézett az ablakból. Szólt:

– Gyere be, te ismeretlen királyfi!

Az állatok erre mind csendbe maradtak, ő meg bement a palotába. Azt mondja neki a szép királyné:

– Látom, hogy nem mindennapi ember vagy. Ki vagy? Mi vagy? Honnan gyössz?

– Fehérszöröggyéből gyövök, a Fehérkirály egyetlen fia vagyok. Olyan országot keresek, ahol a halálnak nincsen hatalma.

– Itt éppen jó helyen jársz, mer én vagyok az élet és a halhatatlanság királynéja. Nálam addig maradhatsz, amíg csak kedved tartja.

Ott is maradt a királyfi ezer esztendeig.

Sokat álmodott a szüleivel, majd egyszer elfogta a honvágy, hogy ő szeretne hazamenni, mellátogatni az édesanyját, édesapját. Jelen-tette a halhatatlanság királynéjának, mit akar.

Az nevetve mondta:

– Jaj, te szép királyfi, hisz a te szüleid má több mint ezer esztendeje, hogy meghaltak. Nekik se hírüket, se porukat fel nem tanárod.

– De én mégis nagyon szeretnék hazamennyi, legalább az országomot meglátogatnyi!

A királyné nem tiltotta tovább, hanem inkább azt mondta:

– Ha mennyi akarsz, mehetsz, királyfi, de adok neked két kulacsot: egy aranykulacsot meg egy ezüstkulacsot. Az aranykulacsba lesz az életvíz, ne felejtsd el! Ha valaki öt-hatszáz esztendővel ezelőtt halt meg, csak ráfröcskölsz belőle, ép erőre felébred, olyan erőbe, egészségbe, mint mikor meghalt. A másikba, az ezüstkulacsba van a halált hozó víz, nagyon vigyázz vele, királyfi!

Megköszönte a királyfi, búcsút vett a halhatatlanság királynéjátó, útnak eredt.

Először a szép hímvarró királykisasszonyho ért el. Szaladt fel a palotájába, hát az a szép hímvarrására ráborulva feküdt. Szólingatta, de az má nem felelt, meg vót halva. Beszaladt a királyfi abba a szobába, ahol a sok varrótű vót, de nem tanált azokbó még egy darabot se. No, elékapta az aranykulacsot, meglocsolta vele a szép királykisasszonyt. Az meg mingyár ébredezni kezdett, mosolygott.

– Köszönöm, édes barátom, hogy felébresztetté.

– Bizony, alhattá volna, szép királykisasszony, örökre, ha én fel nem ébresztelek.

Marasztalta vóna a királykisasszony, de a királyfi elköszönt, ment tovább.

Nagysokára elért a Kopaszkirály városába. Hát látja, hogy a nagy hegy má nincs a helyin. Körünézett, meglátta a Kopaszkirályt a hegy aljába, ahol má el vót terigetve a föld. Mellette a kapa, a kosár, ő meg meghalva. Megint elékapta a királyfi az aranykulacsát, meglocsolta belőle a halottat. Ásítózott, nyútozkodott a király:

– Hej, de jót aludtam!

– Bizony, bizony, királybátyám, aludt vóna maga örökre, ha én fel nem támasztom az élethozó vízzel.

– Jaj, édes barátom, nagyon köszönöm, amit értem tetté. Gyere, maradj itt!

– Nem maradhatok, megyek az édes szüleim országába.

Ahogy ment, mendegélt, elért a Saskirály országába is. A nagy erdő má schol, a Saskirály mind kirugdosta a fákat a lábával, ő maga meg ott vót meghalva. Őt is ugyanúgy meglócsolta az aranykulacsból. Az is felébredt.

– Hőj, de jót aludtam!

– Bizony, bizony, örökre aludt vóna má maga, királybátyám, én támasztottam fel.

– Nagyon köszönöm.

Ott hálálkodott, minden. Búcsút vett tőle, iparkodott az édesapja országába.

Ahogy ment, nagysokára odaért. Hát a kastélyok helyin má mocsár, gázos mocsár, néhol kék láng buborékolt fel. Nagyon elszomorodott a királyfi. Lemondott arról, hogy valaha még megláthassa az édesanyját, az édesapját. Nagy szomorúvan visszafordút.

Alig tett vagy tíz lépést, csak kiáltonak:

– Várj meg, várj meg, királyfi, ezer esztendeji, hogy kereslek!

Mingyá megtudta a királyfi, hogy ez nem más, mint a halál. Eszibe jutott a gyűrő az ujján. Megcsavarta, és arra gondolt, hogy ott legyen a halhatatlanság királynéjának a kapujába. De a halál ott szuszogott, ott ment a nyomába.

El is ért a királyfi a halhatatlanság királynéjának az ajtajába, de a halál megkapta a lábát, kiabált:

– Megvagy, megvagy, királyúrfi, enyím vagy!

A nagy lármára elégyött a halhatatlanság királynéja, ráripakodott a halálra:

– Takarodj az én országomból a te birodalmadba, neked itt helyed nincs!

A halál meg menekült, ahogy a lába birta.

A szép királyfi meg nagy lakodalmat csapott a szép királynéval. Dicsőségesen élnek máig is. Majd ha arra jártok, menjetek be hozzájuk, merd mindenkit nagy szeretettel fogadnak.

1984. szeptember

Az ikertündérek

Egyszer volt, hol nem volt, élt egyszer egy ikerpár. Bátor, szép legények voltak, nem akadt párjuk a föld kerekén.

Éppen mikor a vásárró hazafelé jöttek a sűrű erdőn keresztül, úgy este kilenc óra felé, gyönyörű szép nevetést hallottak egy bokor mögü.

– Hallod, öcsém?

– Bijony hallom. Mintha lányok kacagnának.

Ebben a pillanatban két csodaszép lány lépett ki a bokorból, a ruhájuk színarany. Köszöntek.

– Szép jó estét, legények!

– Szép jó estét, kisasszonyok!

– Nem vagyunk mink kisasszonyok, hanem tündérek. Tík ikrek vagytok, mink is ikertestvérek vagyunk. Ha feleségül vennétek bennünket, tengernyi kincs urává lennétek. Szép gyermekeket szülnénk nektek, bátrakat, akarcsak tík vagytok.

– Házasodjunk meg! – mondta a nagyobb fiú az öccsének. – Én feleségül veszem a nagyobb tündért.

– Jól van – mondta a kisebb –, én meg a fiatalabb tündért veszem el.

– Holnap reggel mingyár tartsuk meg a lakodalmat! – mondták a tündérlányok. – Menjetez most haza, éjfélkor meg várjatok ránk a templom kapujába! De jól vigyázzatok, addig semmit se egyetek, semmit ne igyatok, mer akkor jaj nektek, jaj nekünk!

– Úgy lesz, ahogy kívánjátok.

Az ikerfiúk elköszöntek és hazamentek.

Otthon egy falatot se ettek, egy korty italt nem ittak, hamar lefeküdtek.

Éccaka szép csendesen felkeltek, elindultak a templom felé.

– Siessünk, éppen csak annyi időnk van, hogy odaérjünk – mondta a nagyobb.

Útközbe áthaladtak egy sárga búzaföldön. A kisebbik fiú letépett egy kalászt, szétmorzsolta, rágsálni kezdte.

Ahogy a templomhoz értek, a templomkapu tárva volt, az oltár feldíszítve, a gyertyák égtek. Ott várták őket a tündérmennyasszonyok aranyruhába, kezükbe gyönyörű virágcsokorval. Fejükön menyasszonyi fátyol és koszorú.

A kisebb tündér szomorúan fordult a fiatalabb fiúho:

– Te megfélekedtél arról, hogy sem enned, sem innod nem szabad az esküvőd előtt. Látod, milyen bajt okoztál, látod!

Ezzel a kisebb tündérlány eltűnt a völgyben, soha többet nem láthatta a vőlegénye.

Amikor a pap összeeskette a másik párt, a kisebbik fiú elbúcsúzott tőlek:

– Isten veletek, nagyon messzire megyek.

Az idősebb testvér meg boldogan hazavitte a szüleihez a feleségét. Este, mikor lefeküdni tértek volna, az új asszony így szólt:

– Ha kedves vagyok neked, akkor nagyon vigyázz, nehogy valaha is bolondnak szólítsa. Jaj nekünk, ha errő megfélekezzel!

– Nyugodt lehetsz, soha, de soha ki nem mondom ezt a szót.

Hét éven át nagyon boldogan éltek, tengernyi kincsük volt és nagy kastélyuk. Hét szép gyermeket szült az asszony.

Egyszer az ember a vásárra ment. Nagyon szép idő volt, a búza már csaknem beért. Otthon a kastély asszonya az égboltra nézett.

– Munkára, szolgálím, munkára! Gyorsan arassátok le a búzát, mer mingyár esik az eső, felhőszakadás lesz, meg jégeső!

Még javában arattak, mikor a gazda hazagyött a vásárbó.

– Mit csinálnak itt az emberek, feleségem?

– Kedves uram, azt csinálják, amit parancsoltam nekik, aratják a búzát.

– Bolond vagy te, feleségem, hiszen még be sem ért!

Az asszony abban a pillanatban eltűnt.

Még akkor este vihar pusztította az egész határt, jégeső verte el a termést.

A tündérmennyasszony minden hajnalon visszagyött a kastélyba. Hét gyermekét sírva fésülgette az aranyfésűjével.

– Édes gyermekeim, soha meg ne mondjátok apátoknak, hogy minden éccaka itt vagyok nálatok, mer akkor jaj nekünk!

A hét gyermek egyszerre mondta:

– Soha, soha el nem árulónk, édes jó anyánk.

De az apjuk nem győzött csodálkozni, hogy olyan szépen meg vannak fésülve a gyermekei.

– Mondjátok meg nekem, ki fésült meg benneteket ilyen szépre, kisgyermekeim!

– Apánk, édesapánk, csak a szolgálólány fésült meg.

De az apa gyanút fogott.

Este úgy tett, mindha aludna, de éccaka elbújt a gyermekei szobájába. Egyszer csak megjelent a felesége, hogy könnyhullajtva megfésülje a gyermekeit. Az ember nem bírta tartani magát, ahogy ezt látta, felkiáltott:

– Itt vagy, édes kedves feleségem? Gyere vissza hozzánk, gyere vissza!

Az asszony azt mondta:

– Nem lehet, mer megszegted az ígéreted, bolondnak neveztl.

Az asszony eltűnt könnyes szemekkel, soha, soha nem látta többet se az ura, se a hét gyermeke.

1982. szeptember

Szép Bálint és Szép Ilonka

Volt egyszer egy király. Ezt a királyt má nem is nagyon emlegetnék, ha a felesége nem szült volna neki két gyönyörű gyermeket: egy fiút, meg egy lányt. Azokat az egész nép úgy hívta, hogy Szép Ilonka, meg Szép Bálint, mer nagyon szépek vótak, nem akadt párjok az országba. De nemcsak szépségbe vótak kiválók, hanem szeretetbe is. Olyan dícséretesen szerették egymást, hogy apák, anyák, tanítók mind őket emlegették példaképpen.

Míg kicsik vótak, a királyi palota kerjibe játszadoztak. Mikor nagyobbak lettek, dolga akadt egyiknek is, másiknak is. Szép Ilona a konyhába szorgoskodott, hogy mire királyné lesz, tudjon jó tőtöttkáposztát főzni az urának. Bálint pedig hadakozni tanult, hogy megvédje az országot az ellenségtől. Így aztán a két szerető édestestvér nagyon ritkán látta egymást.

Bálintnak nagyon fájt, hogy ritkán látja édes hugát. Ezért úgy határozott, hogy képet festet róla. A birodalmába ahány festő csak vót, mindet elhíta, hogy gyöjjön a kastélyba. Azok meg elgyöttek. Azt mondta nekik:

– Menjetek fel a szobámba!

Mentek. Ő meg vezette Szép Ilonát.

– Gyere, Szép Ilona, édes húgom, megfestetlek!

Bevezette a szobába, aztán mondta a festőknek:

– Halljátok-e, nézzétek meg jól az én szép hugomat, és fessétek meg! Aki olyan szépre megfestyi, amilyen valójába, abbó nagyon gazdag ember lesz.

Azok meg hozzáfogtak, festettek.

Készen lettek a képek, nézte Bálint mindet. De hiába vótak szépek a képek, Szép Ilonának egy se ért a nyomába. Bálint csak a fejit rázta, de azé adott a festőknek egy-egy marék aranyat. Aztán megkérdezte:

– A birodalmamba van-e még olyan festő, aki nem jött el?

– Hát a legöregebb lemaradt, nem birt velőnk lépést tartanyi.

– No, azt megvárom – mondta Bálint.

Majd jött is. Azt mondja neki Bálint:

– Ide figyelj, gyere a szobába, jól nézd meg a hugomat, fessd meg! Ha meg tudod olyanra festeni, amilyen valójába, gazdag ember lesz belőled.

Nem ijedt meg a szegény öreg festő. Nekilátott, festette. De meg is lett az eredményi. Olyan szépre festette, mint csak valójába. Mikor Bálint mellátta a képet, még a lélegzeti is elakadt, nagyon tetszett neki a kép. Meg is jutalmazta az öreg festőt: egy nagy tarisznya aranyat méretett neki.

A kép nagyon kedves vót Bálintnak. Mindenüve, amerre ment, magával vitte. Majd egyszer történt, hogy a Veres-tenger partján járkált. Ott is elévette a képet, nézegette, gyönyörködött benne. Egyszerre hirtelen forgószél támadt, kikapta a kezibő a képet, besodorta a tenger hullámaiba. Búsult Bálint, bánkódott, de semmit nem tehetett.

Igen ám, de a Vízi király országa határos vót a Sivatagi király országával. A Vízi király meg elküdte hat halászát a tengerre, hogy fogjonak neki halat. Azok ahogy elmentek, a tenger közepin meglátták a képet. Mingyár a főhalász azt mondja:

– Jaj, de szép kép!

Óvatosan utánanyúlt, megfogta, bevette a csónakba. Nézték a többiek is.

– Jaj, de szép! Jaj, de szép!

Visszafordultak a csónakval, hogy viszik a királyoknak.

A király éppen a tornácon ült, hát látja, hogy a halászok visszagyöttek. Mérgelődött.

– Máskor két-három napig odavannak. Most mentek el, oszt má visszagyöttek.

De mikor mellátta a képet, nagyon megörült, még a munkát is elengedte nekik, ő meg csak gyönyörködött a képbe.

Majd felvitte a tudósaiho, tanácsosaiho, hogy hát tudják meg, ki ez a nő, ki lehet ez, ki van ezen megfestve. Azok tanácskoztak reggeltő déjig, déltő estyig, de nem juttak semmire. Azt mondja a legöregebb tanácsos:

– Hiába tanácskozunk. Hogyan tudhatnánk, ki ez a lány, akit még soha-soha nem láttunk? Tanácsoljuk a mi urunknak, a

nagyhatalmú Vízi királyunknak, hogy rendezzen egy nagy mulatságot. Hívjon meg minden királyt, grófot, herceget, hátha azok között ott lesz, aki ismeri a szép lányt.

Nagyon helyeselte a király a tervet.

– Így jó lesz valóba.

Mingyár futárokat küldött a grófoknak, királyoknak, hercegeknek, meghíta őket a nagy ceremóniára. Azok még elgyöttek. Ő a képet kitette az asztalra. Nézte, csodálta a sok úri népség, hogy még ilyen gyönyörű lányt életükbe se láttak. Csak éppen egy királyfinak csordult ki a könny a szemibő, mikor meglátta a képet. Az a királyfi pedig nem vót más, mint Bálint, Szép Bálint.

A Vízi király észrevette, odakérette magáho:

– Hallod-e, Bálint király, gyere csak ide, te tudsz valamit a képrő.

– Hogyne tudnék, mikor az édes húgomró van festve.

– Ha neked az édes húgod, nekem meg az édes feleségem lesz.

Rögtön levelet írt a Vízi király, futárval küldette, hogy készüljön Szép Ilona menyegzői ruhába, mer úgy megtetszett neki a képrő, hogy nélküle nem bir tovább élni. Meg is kapták a levelet a kastélyba.

Vót ott egy ördögös asszony, szakácsné vót. Egy lányával élt. De olyan csúnya nagy lófogú lánya vót, hogy a főd még nem tartott olyan csúnyát. A kutyának se kellett, senkinek. Ezé hát úgy határozott az anyja, hogy Szép Ilona helyett majd őt adja oda a királyfinak. Szép Ilonát meg lecsalta a pincébe. A surca alatt vitte a konyhakést. Ahogy leértek, Szép Ilonát keresztűdöfte a késvel, hogy az holtan rogyott össze. Aztán belegyömösölte egy zsákba. Ahogy ezzel megvölt, a maga lányát fektette Szép Ilona ágyába, lefátyolozta.

Gyött a Vízi király Bálintval. Mikor mellátta a lányt, elborzadt a király.

– Jaj, Bálint, Bálint, ha én tudom, hogy ilyen a te húgod, nem gyöttem vóna ide, még a kisujjomat se mozdítottam vóna érte.

Megszólalt erre a vén ördögös asszony:

– Jaj, kedves király úr, nem ilyen csúnya ez. Még szebb sokval, mint a képen, csak a bátyja után sírt-rítt a lelkem, attól hitványodott el.

– No, ha ez igaz, elvisszük.

Fogadott is a király egy kivirágzott hintót, csupa bukrétával vót kirakva. A lány meg biztatta a királyfit:

– A szakácsnét is vigyük magunkval! A szakácsnét is vigyük magunkval!

– No – azt mondja –, legyen meg a kívánságod!

Felszállott a hintóra Bálint, a Vízi király meg a csúf lófogú lány. Az ördögös anyóának má csak a saroglyába jutott hely. Odatelepedt, és magáho vette a zsákot is, amelyikbe Szép Ilona vót.

Mikor elérték a Vízi király országának a határába, fényes hajók várták őket, átszállottak arra. A banya ott is cipelte magával a zsákot. A tenger közepire érve aztán behajította a tengerbe, megszabadult a terhitő.

A királyi udvarba nagy lakodalmat csaptak. De a vőlegény nagyon szomorú vót, nem tetszett neki a menyasszony. De ha má szavát adta, megesküdött vele. Gondolta, majdcsak megszépül.

Látja az ördögös asszony, hogy Bálintnak eszi ágába sincs hazamenni. Azt mondja hát a lányának:

– Hallod-e, édes lányom, mondd meg a királynak, hogy Bálintot tüntesse el innen, mer melládd, akasztófára kerített ez minket.

– Mit mondanék én, anyám? Intézzé el maga, ahogy tudja!

– Jó, jó, látom, hogy ezt is nekem kell elintézni, rád semmit se bízhatok!

Megyen reggel az ördögös asszony a Vízi királyho.

– Felséges királyom, Bálintot tüntesse el a portáról, mer panasz van rá. Sanyargatja a cselédeket, rosszú bányik velek.

– No, jó.

Hívatja a király Bálintot.

– Bálint, nagyon rosszat hallok rád. Viselkedj emberi módon!

Szegény Bálintnak szemi-szája tátva maradt a királyt hallgatva, hiszen semmi rosszat nem csinált.

Látja a vén ördögös asszony, hogy Bálintnak eszi ágába sincs hazamenni, hát másnap is ott sündörkögyik a király körül.

– Felséges királyom, majd mellátja, hogy maga vallja kárát, ha Bálintot el nem kügyi. Az egész házat a feji tetejire állítja, ő akar itt kirázkodni.

Hívatja oda Bálintot a Vízi király.

– Ide figyelj, Bálint, csak nem akarsz megjavulni. Ha még egy rosszat hallok rád, magam döflek keresztül.

Szegény Bálint megint nem tudott hova lenni a meglepetéstő, de nem szólt semmit, búsan arrébb húzódott.

Látja az ördögös asszony, hogy még mindig maradt Bálint, hát harmadnap is besettenkedett a palotába.

– Hallja-e, felséges királyom, ha még egy nap itthagya Bálintot, baj éri a portáját. A feleségi vallja majd kárát, mer soha meg nem szépül.

Hívatta Bálintot a király, és a saját kardjával döfte keresztű. Begyugta egy zsákba, és az ajtósarokba állította, majd hideg pincébe tette. Így halt meg a két szerető testvér. Azaz, hogy igazából nem haltak meg, csak varázslat alatt vótak. Kár is lett vóna igazából meghalnyi nekik, mikor olyan szép és jó testvérek vótak.

Telt-múlt az idő. Egy kis árva gyerek a Vízi király tengeri mellett játszadozott, mer a többi gyerek magáho se erisztette, mivel szegény árva vót. Ahogy játszik, észrevesz a homokba egy kis aranykígyót. A sapkájával rácsapott, megfogta, ott gyönyörködött benne. Mit csináljon ő evvel, mit csináljon? Kitanálta, hogy elviszi a királynak ajándékba.

Nagyon megörült a király az ajándéknak.

– Te ki fia vagy?

– Nincs énnekem, felséges királyom, se apám, se anyám, de ezt az aranykígyót magának hoztam ajándékba.

– Nohát, aranybó má sok mindent láttam, de még kígyót, azt nem. Jó van, édes fiam, megesett a szívem rajtad, hogy árva vagy. Én király vagyok, nagy birodalmam van, hát apád helyett apád leszek. Velem leszel egy szobába, a lábamnál fekszel.

A király nemcsak a gyereket tartotta magánál, hanem az aranykígyót is. Aranykalitkába tette, úgy őrizte.

Megtudta az ördögös vénasszony, mi történt a palotában. Megijedt, ment a lányáho.

– Lányom, végőnk! Az aranykígyó nem lehet más, mint Szép Ilona. Melládd, hogyha azt el nem pusztítja a király, akasztófa alá kerülőnk mind a ketten. Ha majd begyön, csattogtasd a nagy lófogaidot, mintha a hideg lelne. Mondjad, hogy a kígyó betegített meg. Szedd rá, hogy vágja agyon!

Úgy is lett, ment a király a feleségihe, az meg rángatózott, csattogtatta a nagy fogait.

– Hát neked mi bajod?

– Jaj, jaj, végem! Rögtön üsd agyon, vágd agyon a kígyót, mer az betegített meg! Meg is halok, ha agyon nem vágod!

Hej, ebbe az egybe vót még örömi a királynak, de hogy meg ne haljon a feleségi, kivette a kígyót a kalitkábó szomorúvan, kivitte a rózsáskertbe, ott egy baltával kétfelé vágta. A rózsabukrok közt elásta.

Estére a kígyó helyin egy gyönyörű rózsabukor nyótt. Egy aranyrózsa virított rajta, hogy száz szál gyertya se világított vóna jobban. Megörült a király, leszakította a rózsát, bevitte a szobájába, az ágya fölé egy nagy képre felsúrta, úgy gyönyörködött benne.

Igen ám, de az ördögös gazdaasszony felfedezte. Elpanaszolta a lányának.

– Ha az a rózsa meg tanál szólalni – mer az nem más, mint Szép Ilona –, akkor nekönk végönk, el nem kerülhetjük az akasztást! Jaj, mit csináljónk, mit csináljónk?

Kitanálta, hogy altatót tesz a király estyi italába. Ha elalszik, nem hallja meg, hogy a rózsa éccaka beszél.

De a kisgyerek látott mindent, hallott mindent. Látta, hogy port tettek az apja italjába. De nem mert szólalni, mer félt az ördögös vénasszonyt. Éccaka meg nem birt elaludni, várta, hogy megszólal-e a rózsa.

Hát úgy éjfél tájba csak leesik a rózsa egyenest a király ágya mellé. Változott szép lánynak, zokogott, sírt.

– Mér gyöttem el édes hazámbó, ha nem lehetek a tied?

Ott sírt, kesergett, az árva gyerek meg mindent hallott az utolsó szóig.

– Még egyszer eljövök, de ha akkor is alszol, soha nem lehetünk egymásé, kedves szerelmem.

Azzal egyet buccángozott, visszaváltozott rózsának, felszállt a képre.

Másnap vadászatra indult a király, a gyerek egyedül maradt a szobába. Egyszer csak hallja, hogy csörtet befelé az ördögös asszony.

– No, ennek biztosan a rózsa kell – gondolta.

Levette hát a képrő, betette a kelebibe az ing alá. Az ördögös

asszony meg ahogy nem tanálta a rózsát, dühibe a gyereket kapta meg, csihi-puhi, jól elverte.

A szegény gyerek sírva elszaladt. Utánaszólt a nagy bajuszos portás:

– Hova futsz, te gyerek?

– Nagyon megvert a vén ördögös anyó, agyba-főbe vert. Nem azé gyöttem én ide, hogy verjenek!

Elfutott világnak.

Majd jön haza a király, mingyár keresi a gyereket, de se gyerek, se rózsza. Összehívhatja az udvarbeli népit.

– Hol van a gyerek?

Senki nem tudott róla.

Végül a nagy bajuszos portás azt mondja:

– Elszaladt ríva. Azt mondta, hogy meverte őt a gazdaasszony.

Nyöszörögnyi kezdett erre a banya:

– Jaj, felséges királyom, egy ujjal se nyútam hozzá, pegyig helytelenkedett, eltört két szép rózsásbegrét, azért szaladt el.

– Hazudsz, ebszülte vén boszorkány! Nem ment vóna az a gyerek innen csakúgy magató, az úgy szeretett engem.

Odafordult a király a vadászhaiho:

– Menjünk utána a kutyákkal, keressük, hátha még megtaláljuk az én szeretett nevelt fiamot.

A kutyák hamar rátanáltak a gyerekre. Egy bukor alatt pityergett.

Mingyár:

– Édes fiam, mér gyötté ki a szobábó, mér hagyta el engemet?

A gyerek úgy rázendített erre, hogy válaszolni se tudott. Egy idő után oszt megcsendesedett.

– Nagy újságot mondok én királyatyámnak!

– Mit, fiam? Csak mondjad! Apádhoz szólsz, beszélj!

– Mikor aludt a királyatyám, az ördögös asszony ugyanis álomport tett az italjába, lerepült a rózsza, szép lány lett belőle, ott sírt a maga ágyáná.

– Ne beszélj, ez nem lehet igaz!

– De igaz. Az lehet magának az igazi menyasszonya.

– Ne bolondozz, hogy lehetne az én menyasszonyom egy rózsza?

– Azt mondta, hogy „Elgyöttem a szép házambó, oszt nem lehetek a tied.” Úgy zokogott, úgy sírt, és aztán visszaváltozott

rózsának. De magammal hoztam, nehogy a gazdaasszony szétszaggassa.

Hőj, nagyon megörült a király, még meg is csókolta a homlokát a gyerekeknek.

– Még ilyen okos gyereket, mint te vagy!

Otthon a király feltűzte a rózsát a képhez az ágya fölé. Majd este gyött az ördögös asszony, hozta az álomitalt. A király meg úgy tett, mintha megitta volna, de ügyesen kiöntötte. Mingyár alvást színlelt a király, az ördögös asszony megnyugodva csendesen kiment.

Várt a király, várt éjfélig. Hát csak egyszer lerepült a rózsza az ágyáho, átváltozott egy gyönyörű lánynak. A király meg se várta, hogy megszólaljon, felugrott az ágyró, átnyalábolta.

– Kedvesem, most má végre boldogok leszünk, megesküszünk, boldogok leszünk!

– Én nem lehetek addig boldog, míg az édes bátyámat, Szép Bálintot élve nem láthatom.

– Hogy adhassam elé, mikor magam döfem át a kardomval. Ott van a mély hideg pincébe.

Szép Ilona kivette a fehér selyemszalagját a hajából, az árva gyerek kezibe tette.

– Menj el, gyerek, a mély pincébe, evvel a fehér szalagval csapdosd meg a zsákot, és Bálint fel fog éledni!

Odamegy a gyerek, megcsapdossa a zsákot, hát az csak nyútózkogyik. Megszólal benne Bálint:

– Hej, de jót aludtam!

De akkor má ott vót mellett a Vízi király is, Szép Ilona is.

– Bizony, bizony aludtá vóna te örökre. Az életedet az én kis nevelt fiamnak köszönheted, mi meg a boldogságunkat.

Bosszút álltak a lófogú lányon meg az ördögös anyján. Akasztófa alá vezették őket, kötel került a nyakukra. Ők meg lagzit csaptak. Nagyon boldogan élnek most is, ha meg nem haltak.

1983. szeptember

Az ördög meg a lány

A lány így szólt az anyjához:

– Édesanyám, fonóba mennék, pántlikát kössön má a hajamba!

Az édesanyja szép piros pántlikát kötött a hajába.

Elindult a lány, ment a fonóba, ott le is ült a lócára.

Látja, hogy minden lánynak van legényi, csak neki nincs. Hő, nagyon elszomorodott. Keservibe azt gondolta:

– Gyönne má, nem bánám: ördög vagy más, csak legényem lenne!

Gondolatjára bement egy szép legény az ajtón, leült melléje a lócára. Oszt ahogy ott ült, úgy udvarolgatott. Örvendett a lány, örömben az ossóját is leejtette. Hajlik érte, hát látja, hogy a szép legénynek lólába van. Jaj, nagyon megihedt!

Kapta a guzsalyát, szaladt hazáig, otthon az ajtaját jó bezárta. Hát az ördög má az ablak alatt mondja:

– Gyere ki, lelkem,
gyere ki, gyöngyöm,
ideki harmat
csillog a földön!

– Nem megyek.

– Gyere ki, galambom,
gyere ki, virágom,
ideki rózsa
nyílik minden ágon!

– Nem megyek.

– Holnap hajnalra
meghalsz, galambom – mondta
a lólábú legény

Avval elment az ördög. A lány ment az anyjához:

– Anyám, édesanyám, hajnalra meghalok!

– Ne beszél!

– Meg, édesanyám, a szívem se dobban. De arra kérem, édesanyám, ne vigyen ki engem az ajtón, ne vigyen a többi halott lány után, ne temessen a temetőbe, a temető sáncán a földbe temessen!

Hát, úgy tett az édesanyja, ahogy a jánya mondta. A szép jánya testyit az ablakon emelték ki. Nem az úton vitték, hanem az út széjén, nem a temetőbe, hanem a temető sáncába temették.

Elgyött az ördög setét fekete este, kereste a temetőbe, hogy hová lett a lánynak a teste. A keresztek sorba kérdezte, de nem felelt egy se.

– Bújsz, te jány? De hiába, mer viszlek magamval a pokolba mégis.

Avval az ördög elment.

A síron meg kinyílt egy rozmaring. Ára járt országot látnyi aranyos hintóba aranyos királyfi. A rozmaringillat megcsapta, hogy nagyon jó szaga vót. Azt mondja:

– Kocsisom, kérlek
ugorj le szépen,
azt a virágot
szakídd le nékem!

Ugrik a kocsis, mondja:

– Hát amióta élek, ilyen virágot nem láttam, törném a szárát, oszt hiába.

Ugrott a királyfi, nem hagyta hát, nyúl a rozmaringé, ammeg mint egy kisbárány, úgy simult a kezéhe. Le is szakította.

Otthon meg a tükör elé tette.

Hát úgy éjfél tájba valami megkoppan, a szép rozmaringszá a tyűkörtő letoppan, oszt egy szép lánynak vált. A királyfi mellátja, felugrik, megfogja a kezét.

– Te az enyém, én a tied.

Könnye hullott erre a lánynak:

– Mért nem is hagytál szép rozmaringszálnak?

- Ne félj, mátkám, mit félsz tőlem, menjünk csak az esküvőre!
- Nem lehet kimennem, mer elvisz az ördög.
- Ne félj, mátkám, megvívok érted!
- Királyfi párom, ezt a próbát nekem kell kiállnom, arra kérek, hogy hídd el édesanyámat!

El is gyött az édesanyja.

Ők ketten nekiláttak, új lisztből szép új cipót süttek, úgy készült a lány a lakodalomra talpig fehérbe. Édesanyja az új cipót betette a köténybe, úgy indultak a királyfival az esküvőre.

Az ördög meg a kapu alatt várta. Odaszól:

- Enyém vagy, nem hagyhatsz magamra, te jány!

Megszólalt a menyasszony fehér kötőjébe az új lisztből az új cipó:

- Nincs többé hatalmad felettem, új lisztből lettem.

Megtántorodott erre az ördög, szólnyi se tudott, csak egy nagyot hörgött. Úgy nézte, hogy megy a szép jány a királyfival a fényes esküvőre.

1985. január

Mostohalány, édeslány

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egyszer egy szegény ember a feleségével meg egyetlen lányával. A lány édesanyja megbetegedett, meghalt, így az édesapjával maradtak ketten. A lány amit tudott, végezte a konyhában.

Egyszer odatolakodott az emberhe egy özvegyasszony. Annak is volt egy lánya. Azt mondja:

– Hallja-e, kend, elvehetne engem feleségül. Én is özvegy, maga is, nekem is egy lányom, magának is.

– Hát elgyönne hozzám?

– El én.

– No jó, akkor hónap mehetünk is az összeírásra, elveszem.

Mondja otthon az ember a lányának:

– Édes lányom, mennősülök, mer terád így nagyon sok a munka. Mennősülök, majd könnyebb lesz az életünk.

– Jó van, édesapám, maga tudja.

Meg is nősült az ember.

Pár hétyig jó ment a sora a lánynak, de aztán a mostohája csak a magáét ötöztette, cicomázta, étette, itatta. A mostohalányának csak kenyérhéjakot, miket vetett, veszekedett rá.

– Mér nem mégy szolgáljni? Nincs belőled semmi haszon itthon, te. Má rád se nézhetek, menjé el szolgáljni!

– Jó van, anyám, elmenek.

– No jó, akarom is.

A gonosz asszony kenyérhajokot, miket pakolt a lány kosarába.

– Csak menj, menj, ne is lássalak, ne lábatlankodjá itt!

Ment a szegény árva lány, ment, mendegélt, míg elért egy nagy rétire. Összetanálkozott egy sánta kutyával.

– Jaj, édes jányom, nem tudok nyulat fogni, éhen pusztulok. Egy nagy tövisk ment a lábamba. Legyé olyan jó, szabadítsa meg tőle, húzd ki a lábambó!

– Nagyon szívesen, kutyuskám.

Azzal letelepedett a jány, óvatosan kihúzta a kutya lábából a tövisket. Nagyon örült a kutya, azt mondta:

– Hej, édes árva jány, jótettedér mindég jót várj!

Ment, mendegélt a szegény jány, elérkezett a szőlőtőkéhe. Azt mondja a szőlőtőke:

– Jaj, édes jányom, itt van egy veder mellettem, hozzá rám vizet, mer elszáradok ebbe a nagy forróságba!

– Nagyon szívesen.

A patak bóboly merített a jány vizet, megöntözte alaposan a szőlőtőkét. Örült a szőlőtőke, a levelei csak sugdosták:

– Jótettedér jót várj, te szép lány!

Ment, mendegélt a jány tovább, elért egy kemencéhe. Az is megszólította:

– Édes lányom, összeroskadok. Tapasszá meg, ahogy tudsz, mer különben végem van, nem süt bennem a sok asszony kenyeret.

– Nagyon szívesen.

A lány letette a kosarát, felhajtotta a kötényt, csinált sarat, tapasztgatta a kemencét. Szépen elsimogatta, ügyesen rendbe tette. Örült a kemence, azt mondta:

– Édes lányom, jótettedé jót várja!

Ment, mendegélt a szegény árva lány, míg elérkezett egy nagy-nagy kastélyho. Körülötte nagy magas vaskerítés, a kapujába meg két oroslán. De az oroslánok olyan szelídek lettek, ahogy meglátták az árva lányt, hogy nem bántották. Bement a lány nyugodtan a kastélyba. Egy öregasszonyt tanált ott, hát illően köszöntötte:

– Adjon Isten jó napot, édes öreganyám!

– Adjon Isten, édes lányom, mi járatba vagy?

– Édes öreganyám, szegény árva vagyok. Elkergetett a gonosz mostohám szolgálnyi. Erre hozott az utam, a sorsom. Hogyha lenne olyan jó, befogadna.

– Beszegődhetsz hozzám, édes lányom, mer éppen előtted ment el a másik.

– Beszegődök, édes anyókám, persze hogy beszegődök.

– Hát most, édes lányom, dolgozol először vagy eszel?

– Ó, édes öreganyám, dolgozok elébb. Addig nem érdemlem meg az ételt, míg nem tettem érte valamit. Dolgozok, édes öreganyókám.

– Nem dolgozol, édes fiam, most azért is ülj le az asztalomho, egyél!

A lány szót fogadott, eszegetett. Aztán mingyár azon vót, mit csinálhasson: söprött, takarítgatott, égett a kezi alatt a munka. Hamar megszerette az anyóka.

Igen ám, de akkor még három napig tartott egy esztendő. Olyan ügyesen letelt az a kis idő, hogy a lány észre se vette. Az anyóka levitte a lányt a pincébe.

– Gyere, édes lányom, a szolgálatodér válasszá magadnak egy dobozt, amelyiket csak akarod. Van itt mindenfajta: fábó, vasbó, aranybó, ezüstbó, gyémántbó.

– Jó van, édes öreganyám, nekem az a kis fadoboz is jó lesz.

– Vigyed lányom, ha azt választottad. De melyik kapun mégy ki: a vaskapun vagy az aranykapun?

– Egy szegény árva lányt a vaskapu illet meg, jó lesz nekem azon is.

Mikor a kapuho ért a lány, megrántott egy kötelet az anyóka, és csakúgy hullott a sok arany a lány szőke hajára, ruhájára. Csakúgy csillogott-villogott a ruháján, a haján.

Ment, mendegélt hazafelé a lány nagy boldogan.

A kemencének a füstji messziről hajlongott feléje, mintha hívta vóna:

– Gyere, gyere, te szép kislány, bennem van a sok szép finom kalács, pakolj meg belőlem!

Örült a lány. A kosarát tetejivel megpakolta. Jó lesz az a kalács, mer messze van az útja.

– Köszönöm, kemence, nagyon köszönöm.

Ment, mendegélt egy jó darabon. A szőlőtőke má messzirő virult, fénylett a sok szép fürttől. Megszólította a lányt:

– Gyere, édes lányom, szakítsá rólam annyit, amennyi jólesik!

– Köszönöm, szőlőtőke.

Szedett szépen, ett belőle. A kosarára is tett vagy négy szép fürtöt, aztán továbbment.

Messzire haladt, mikor a kutya szaladt elejbe. Egy jókora nyulat tartott a szájába.

– Édes lányom, fogtam neked egy nyulat, nesze, vigyed!

– Jó van, édes kutyuskám, köszönöm.

A kötényébe tette, úgy vitte a nyulat.

Mikor a házokhoz közeledett, elkiáltotta magát a kakas:

– Kikirikú, itt gyön a mi szép lányunk aranyba, ezüstbe!

Kínézett a gonosz mostoha.

– Te kakas, rögtön elcsavarom a nyakad, csak hazudozzá!

De a kakas másodszor is kikirikult:

– Kikirikú, itt gyön a mi szép lányunk aranyba, ezüstbe!

Kínézett a mostoha, és meglátta a lányát. Mérgébe bevágta az ajtót, de a lány csak bement.

– No, mit hoztá, mér szolgátá? – vette oda a szót neki a gonosz anyja.

– Kalácsot, szőlőt hoztam, kóstolják meg. Itt egy szép nyúl is, nyúzzák meg, süssék meg, jó lesz vacsorára.

– Bontsad, bontsad azt a dobozt, ami a kezedbe van! – türelmetlenkedett a mostohatestvéri.

Kinyiták, hát abba annyi arany ékszer vót, hogy még a szemnek is sok vót.

Majd szétvette az irigység a mostohatestvért. Azt mondja:

– No, anyám, most én menek szolgálnyi, de ennél sokkal különbeket fogok hozni. Elmenek, édesanyám, hát süssön, főzzön, pakoljon nekem a kosárba!

– Jó van, drága gyermekem, tróbálj szerencsét, hátha neked még jobban sikerül!

Egész nap sütött-főzött neki az anyja, pakolgatta az útravalót.

– Járj szerencsével, drágám!

Csókolgatta, ölelgette, minden.

Ment, mendegélt a lány nagy hegyesen, hát szembetanálkozott a kutyával.

– Édes lányom, vedd ki a lábambó a töviseket, mer így nem bírok nyulat fogyni, éhen pusztulok.

– Nem veszem én.

Azzal ment tovább hegyesen.

A szőlőtöke is megszólította.

– Édes, drága lányom, öntözzé meg engem, mer elhervadok, elszáradok. Hozzá rám vizet, a vödör is itt van, a patak is itt folyik!

– Hogy képzeled? Bizony nem öntözlek én!

Ment tovább hegyesen a kemenceig.

A kemence is rimánkodott neki:

– Édes lányom, tapasszá be, mer így összeroskadok, nem sülhet bennem többet kenyér!

– Hogy veled piszkosodjak, saraskodjak? Szó se lehet róla!

Nagysokára elért a rengeteg erdő közepére, ahol a kastély állt. A két oroslán éktelen ordításba, ugráncozásba kezdett, ahogy mellátta. Az anyóka kinézett az ajtón: mi az, hogy annyira meg vannak vadulva az oroslánok. Hát látja, hogy nem akarnak beengedni egy szép lányt. Mingyár lement, elcsendesítette az állatokat, felvezette a lányt.

– Jaj, anyókám, má köszönnyi is elfelejtettem, úgy megihedtem a csúnya állatjaitó!

– Mi járatba vagy itt, fiam?

– Szolgálatot gyöttem keresnyi.

– Nálam dolgozhatsz: söprögethatsz, törülgethatsz, fonhatsz, meg ami munka adódik. Először dolgozol vagy eszel?

– Jaj, hogy képzeli, hogy olyan nagy útró gyövek, osztan dolgozzak! Eszek, eszek én elébb!

– No, most azé is fonnod kell! Míg ezt a hat kócot le nem fonod, nem ehetsz egy falatot se!

A lány sírt, szaggatta, tépte a kócot, köpdöste, úgyhogy a felítő többet is elköpdösött.

Másnap, ahogy kel az anyóka, látja, hogy minden poros, rangasz, míg a lusta lány alszik kényelmesen a puha ágyba. Seprűnyelvel felverte.

– Te szolga vagy? Mi vagy? Egy szolgának dolgozni kell!

– Jaj, mér nem hagyott még egy kicsit aludnyi?

– Keljé, mer szolga vagy! Hozzá vizet, mosogassá, törülgessé!

De a lány mindent kelleetlenű csinát, jófurmán mindent az anyóka végzett el helyette. Alig várta az anyóka, hogy leteljen a három nap, megszabaduljon a lusta lánytó.

Végre letelt a három nap. Azt mondja az anyóka:

– No, menjünk le a pincébe, válassz magadnak egy dobozt!

– Jaj, nekem nem kell se a fa, se a vas, nekem a legszebb, a gyémántláda kell!

– Jó van, viheted – mondta dühösen az anyóka –, no, melyik kapun mégy ki?

– Jaj, nem gondolja tán, hogy a vaskapun? Az aranykapun!

Megrántott egy kötelet az anyóka, aztán hullt a lányra a sok szurok, piszok, mocsok, mindenféle csúnyaságok. Sivalkodott, szaladt a lány.

Elérkezett a kemencéhe.

– Jaj, de jó illat van itt!

Benézett a kemence száján, látta a jobbná jobb süteményeket. Nyúlna bele, hogy szed a kosarába, de a kemence összeégette, hogy csupa hólyag lett a kezi.

Ment tovább nagy mérgesen, dühösen, piszkosan.

Elérkezett a szőlőtőkéhe. Megkívánta a szép nagy szőlőfürtöket. Nyúlt vóna értek, de a tüskék megszurkáták a hólyagos sebes kezit, hogy ordított fájdalomába, de szőlőt nem tudott egy szemet se levenni.

Ment tovább véresen, szurkosan, sebesen. Egyszer csak a kutya ott termett előtte, a szájába egy nagy nyulat tartott.

– No, legalább ez a nyúl legyen az enyím, látod, hogy nézek ki!

Vette vóna el a nyulat, de a kutya megharapdosta a lába szárát. Sivalkodott a lány, ahogy a torkán kifért.

Mikor közeledett a házokho, felszállott a kakas a gátra, elkikirikulta magát:

– Kikirikú, itt gyön a mi szép lányunk piszokba, szurokba, vérbe fagyva!

Kinézett az anyja, de nem látott semmit.

– Te kakas, kicsavarom a nyakad, ha nekem ilyet kikirikulsz!

Bement az asszony, de kisvártatva megint kikirikult a kakas:

– Kikirikú, itt gyön a mi szép lányunk vérbe fagyva!

Kinézett az asszony, meglátta a lányát, hát csak összecsapta a kezit. Nagy sírva elejbe szaladt.

– Mi lett veled, édes lányom?

– Jaj, ez mind azé van, édesanyám, mer nem tanított a jóra, a dologra. De a gyémántláda nálam van! Menjünk be, nyissuk ki, hogy mi van benne!

Bevitték a ládát, felvették a tetejét. Hát kigyött belőle egy vipera kígyó. A lányt és a gonosz asszonyt úgy megmarta, hogy rögtön meg is haltak.

1979. október

A molnárlány

Vót egyszer egy mónár, aki igen gazdag vót. Ennek a mónárnak vót egy nagyon-nagyon szép lánya. Olyan szép vót a lány, hogy minden legény magának szerette vóna. Egymás sarkát taposták a kérők, de hiába. Azt mondta a mónár, hogy ő bijony nem adja senki másnak feleségül, csak a királynak. A kérőkvel szóba se állt, elkergette mindet. Csak a királyra várt, hogy az ő világszép lányát annak adhassa.

De hiába várt, csak nem gyött a király. Így hát fogta magát, ő kereste fel a királyt a palotájába.

– Felséges királyom, restellem a dolgot, hogy nekem kellett elgyönnyi magáho. De tudja-e, van énnekem egy nagyon szép lányom, akit senkinek nem adok a világon, csak magának.

– Télleg olyan szép a lányod, ahogy mondod?

– Olyan szép az, hogy nincsen párja hetedhét országba... De az még semmi, szalmábó aranyat is tud fonni – tódotta meg egy hazugsággal, csakhogy szerencséji legyen.

– No, te mónár, ha minden szavad igaz, feleségül veszem a lányod. Ha hazudtá, karóba húzatom a fejed, de még a lányodét is.

– Értettem, felséges királyom.

Hazaballagott a mónár nagy búsan, mer bizony annak csak a feli vót igaz, amit a királynak mondott. Mer télleg szép vót a lánya, de aranyat bizony nem tudott fonni. Hej, mi lesz most övele.

Otthon mondta a lányának:

– Jaj, nagy bajt csinátam, édes lányom! Azt hazudtam a királynak, hogy aranyat tudsz fonni. Végőnk van, ha nem tudunk kitanányi valamit, amíg érted nem gyön a király.

Törték a fejiket, de nem tudtak semmi okosat kisütnyi. A király meg gyött a négylovas hintóval, a szép molnárlányt felvette maga mellé, elvitte.

De hova vitte? Egy nagy faházba, amelyik tömve vót szalmával.

– No, ide figyelj, te mónárlány, ezt a sok szalmát reggelre fond meg aranynak az utóssó szálíg, mer ha nem, karóba húzatom a fejed az apádéval együtt!

A király nagy lakatot tett az ajtóra, bezárta a szép mónárlányt.

Az meg búnak adta magát, keservesen sírnyi kezdett. Ahogy ríogatott, éjfél tájba egy pöttömke törpe bebújt a kúcslyukon, odatoppant eléje.

– Mér sírsz, mé rísz, szép mónárlány?

– Jaj, aranyos kis törpém, hogyne sírnék, hogyne rínék, mikor ezt a tömérdek szalmát reggelre aranynak kéne fonom. Ha meg nem csinálom, apámnak meg nekem karóba lesz húzva a fejem. Segíts rajtam, kis törpém, ha tehetséged van hozzá!

– Egyet se búsulj, szép mónárlány, segíték én rajtad, csak add ide a nyakadbó azt a szép láncot!

– Boldogan, csak mentsd meg az életem meg az apámét!

A szép mónárlány leakasztotta a láncot a nyakábó, a kis törpének a nyakába kötötte. Erre a törpe egyet büssengezett, kettőt büssengezett, varázsszókat kiabált:

– Hipp-hopp! Hipp-hopp!

Amőre elbüssengezett, csakúgy csillogtak az aranyak, a rengeteg szalma mind arannyá vált. A szép mónárlány azt se tudta, hova legyen a boldogságtó.

– Köszönöm, aranyos kis törpém, soha nem felejttem el, mit tetté velem!

Ahogy virradt, a király izgatott vót, sietett a pajtáho. Láta a deszkahasadékon keresztű, hogy csillog a sok arany a napfénybe. Boldogan nyitta ki a nagy lakatot, ölelte, csókolta a szép mónárlányt. Ültette hintóba, vágatott vele hazafelé. A palotába étette, itatta.

– Kedvesem, senki más, csak te leszel a feleségem. Nincs még olyan lány a világon, mint te vagy. De tudod, nagy az én birodalmam, keves az arany, amit fontá. Csak akkor esküdhethünk meg, ha még egy pajta szalmábó aranyat csinálsz nekem.

A szép mónárlány elkezdett könyörögni a királynak, hogy ne tegye ezt vele, elég az az aranya, így is ők lesznek a világon a leggazdagabak.

Hiába vót minden könyörgés, a király nem engedett. Egy másik pajtát telitömetett szalmával, beleültette a szép mónárlányt.

– No, ide figyelj, szigorúan meghagyom, hogy ez a sok szalma, amit látsz, mind arany legyen reggelre, mer különben karóba húzatom a fejed, de még az apádét is.

Bánatja lett a szép mónárlánynak, sírt, kesergett. Észre se vette, hogy éjfél tájba ott termett mellette a kis törpe.

– MÉR sírsz, mé rísz, szép mónárlány?

– Hogyne sírnék, hogyne rínek, mikor ezt a temérdek szalmát arannyá kéne fonom reggelre. Egy szálbó se tudok aranyat csinálni, nemhogy az egész kazalbó.

– Ne ríjj, ne ríjj, megcsinálom én azt neked. De mit adsz? Mit adsz?

– Mit adjak, kis törpe, mindenem a tied.

– Add ide az ujjadró azt a kis gyűrőt!

Lehúzta a lány a gyűrőt, a törpének adta. A törpe meg egyet büssengezett, kettőt büssengezett, varázsszókat kiátott:

– Hipp-hopp, hipp-hopp!

Erre mind aragnak vált a szalma. Boldog vót a szép mónárlány, ahogy a rengeteg aranyat látta.

Gyött a király virradatkor, bekukucsát. A hajnali nap rásütött a deszkahasidékokon a sok aranyra, csakúgy csillogott-villogott az egész pajta.

– No, most má tégleg én leszek a leggazdagabb ember a világon – gondolta a király, aztán felpattantotta a lakatot, ölelte, csókolta a szép mónárlányt. A hintájába ültette, úgy vitte a palotába.

Nem sokáig vót boldog a mónárlány, mer a király egyszer azt mondta neki:

– Te szép mónárlány, rengeteg aranyónk van, az igaz, de tudod-e, hogy három a magyar igazság? Az a parancsom, hogy még egyszer fonj nékem, utána feleségül veszek.

Sírt-rítt a mónárlány, mer arra gondolt, hogy mi lesz övele, ha a kis törpe nem keresi fel. Kérlelte a királyt:

– Felsőges királyom, elégedjen meg avval az aranyval, amit eddig fontam. Hóttá napjáig nem lesz gondja, vígan élhet akkor is, ha két marokval szórja boldog-boldogtalannak.

De a király hajthatatlan maradt, egy harmagyk pajtát is teletömett szalmával, a szép mónárlányt meg betessékelte.

– Látod azt a sok szalmát? Ebbő reggelre mind arany legyen, mer máskülönbén karóba húzatom a fejed, de még az apádét is!

A mónárlány ahogy magára maradt, sírt-rítt keservesen. Hát még hogy nem gyött a kis törpe, teljesen nekikeseredett. Majdnem hajnal vót, mikor végre bebújt a kúcslyukon. Azt mondta:

– Mér sírsz, mé rísz, szép mónárleány?

– Meginn aranynak kéne fonnom ezt a rengeteg szalmát. De tudod, nem boldogulok én egy szálval se, nemhogy ennyi temérdekvel. Segíts rajtam, még az egyszer, mer ha nem szánsz meg, végem van nekem is, az apámnak is!

– Segítek, de mit adsz? Mit adsz?

– Kérj akármit, édes kis törpém, mindenem a tied!

– Mit kérjek tőled, mikor má semmi ékszered nincs? Hát most ne adjá semmit, de ha majd elvesz a király, oszt gyereket szülsz tőle, azt add nekem!

Mit vót mit tennyi a szegény mónárlánynak, megígérte, hogy az első gyerekit a törpének adja. A kis törpe meg erre egyet büssengezett, kettőt büssengezett, varázsszókat kiátott:

– Hipp-hopp! Hipp-hopp!

A sok szalma arra mind aranynak változott.

Hajnalba gyött a király, örült a sok aranynak. Ölelte, csókolta a lányt.

– No, kedvesem, nem kell többet fonnod! Most má én is azt mondom, elég lesz az arany, amíg csak élünk. Téged meg feleségül veszek, ahogy ígértem.

Meg is tartották a nagy lagzit, amelyik két hétyig tartott. Nagy lagzi vót ott, még a patakba is bor folyt.

Aztán tellett-múlt az idő, a fiatalasszonynak fia született. Nagy boldogságába meg is feledkezett a kis törpérő, de az bezzeg nem feledkezett meg róla. Egy éccaka ott termett a királyasszony szobájába.

– Hallod-e, királyasszony, mit ígérté énnekem? Hogy az első gyereked nekem adod. No, azé gyöttem.

Hej, Uram Teremtőm, olyan sírásba kezdett a királyasszony, hogy patakokba hullt a könny lefelé a két arcán.

– Édes kis törpém, kérjé valami mást, csak az egyetlen szép kis gyermekemet ne kívánd el tőlem!

– Pedig nekem más nem kell. Abba vót az egyezés, nekem csak ő kell!

– Jaj, mi legyek? Nem adhatom, ahogy se válhatok meg tőle! Csinálj akarmit velem, de a gyerekem nem adom!

– No, ide figyelj, hát engedek valamit. Három éccaka elgyövök hozzád. Ha aggyig kitanárod, hogy hínak engem, maradhat a gyerek, de ha nem, akkor viszem.

Másnap a szép királyasszony mindenkit szétkűdött: az öregeket, a fiatalokat, az embereket, az asszonyokat, hogy menjenek minden irányba, tudják meg a kis törpe nevét, mer különben elveszett az ő gyönyörű kislfia.

No, el is ment mindenki. Csak egy nyomorék kis seprőslány maradt az udvarba. Még annak is azt mondta a királyasszony:

– Menj, édes lányom, menjé te is! Hátha éppen te jársz szerencsével!

El is ment a sánta kislány, bicegett a mezőkön keresztű. Nem messze jutott, mer hamar elfáradt, leült a gyepre. Ahogy ott pihengett, hangokat hallott a föld alól, kacagást, kiabálást. Jó odaszorította a fülit a földhő, hát megértette a kiabálást.

– Hozom a királygyereket, mer a királyasszony soha nem találja ki a nevem! Olyan nevi senkinek nincs, mint nekem! Csilicsali Csalamádé a nevem!

A seprőslány bicegett vissza a palotába, ahogy a sánta lábaival birt. Jelentkezett a királyasszonyná.

– Felsőges királyné, úgy gondolom, szerencsével jártam. Egy helyen leültem a gyepre, mer nagyon fájt a lábam. Hát hangokat hallottam a föld alól. Az egyik valami királygyereket emlegetett. Azt kiabáta, hogy ő Csilicsali Csalamádé.

Hej, megörült a királyasszony. Egy házat ígért bebútorozva a seprőslánynak, ha csakugyan igazat mondott.

Elgyött az éccaka, megjelent a kis törpe.

– Szép királyasszony, gyöttem a gyerekedé. Viszem, ha a nevemet nem tudod, No, hogy hínak?

Mondta a királyasszony:

– Csili.

– Nem.

– Akkor Csali.

– Nem.

– Csilicsali Csalamádé a neved.

Erre a törpe nem számított, csakúgy kapdosott a levegő után, mérgibe meg se tudott szólalni. Úgy elszaladt, hogy vissza se gyött többet.

A királyasszony meg azóta is boldogan él családjával, ha meg nem halt.

1977. július

A veres tehén

Élt egyszer egy szegény ember, akinek meghalt a feleségi. A fiával ketten maradtak árvaságba.

Alig telt el egy fél esztendő, átszólt a szomszédból egy özvegy-asszony a fiúnak:

– Te legényke, mondd meg az édesapádnak, hogy vegyen engem feleségül, jó dolgok lesz, mosok rátok, főzök.

Mondja a gyerek az édesapjának, hogy mit üzen a szomszéd-asszony. A szegény ember meg rábólint:

– Hát biz a jó vóna, én bizony el is veszem.

El is vette az özvegyasszonyt.

Egy darabig jó ment a sora a legénykének, tejbe-vajba fürdette a mostohája, de aztán csak verte, ennyi se igen adott neki. Ennek a gonosz asszonynak meg vót három lyánya. Hm, de méghogy minyők! Az egyiknek egy szemi vót, a másiknak kettő, a harmagyknek meg három. Azok mindég csúfolták a legénykét.

Egy kora reggel az történt, hogy az udvarjokba betért egy szép veres tehen. Azt mondja a szegény ember:

– Istenem, emmá nagy csuda! Még ilyet! Hogy tudja a járást!

Mer a szép veres tehen ment egyenest az istállóba.

Bizony csuda is vót ez, mer a veres tehen nem vót más, mint a legénykének az édesanyja. Azé ment veres tehén képibe, hogy táplálja, jó helyre vigye a fiát.

Másnap azt mondja a gonosz asszony:

– Te gyerek, hajtsd ki azt a veres tehenet a rétre legelni, itt ebbe a vászontarisznyába az ételed.

Elveszi a vászontarisznyát a szegény gyerek, vezetyi a veres tehenet a rétre, legeltetyi.

Majd úgy déltájba eléveszi a tarisznáját, hogy egyen belőle. Hát biz abba nem vót más, mint egy vályogdarab. Nagyon elszomorodott a legényke, hullott a szemibő a könnyű, mint a záporosó.

Mellátja a veres tehen, odamegy az elszomorodott gyereke.

– Ne búsulj, majd én segítek rajtad, de vigyázz, mer a gonosz mostohád az egyszemű lányát küldte utánad. Itt bujká a közelbe, hogy meglessen téged. De te csak mondd, hogy „Aludj el egy szem!”, és nem tudja meg a titkónkot. Akkor csavard ki a bal szarvamot, lesz ételed-italod, amennyi jólesik.

• Mondta is a legényke:

– Aludj el, egy szem!

Az egyszemű lány elaludt, ő meg lecsavarta a tehen szarvát, hát adott az mindent: finom ételeket, italokat.

Majd úgy délután hazamennek. Kérdezi a gonosz asszony a lányát:

– No, édes lányom, mit láttá?

– Nem láttam én semmit, anyám, nem láttam.

Hű, a gonosz asszonyt majd szétvetette a méreg, hogy a legényke nem pusztult el éhen.

Másnap megint kügyi a legényt, odavetyi neki a vászontarisznyát.

– Benne az ebéded, hajtsd ki azt a veres tehenet a rétre, legeltesd meg jó!

Hajtja a legényke a tehenet, kimegy a rétre.

Déltájba eléveszi a tarisznyát, de nem vót abba csak egy fél vályogdarab. Elszomorodott, nagy sóhajtvá azt mondta:

– A mostoha csak mostoha, nem igazi édesanya, jaj, jaj, jaj!

Odamegy a veres tehen:

– Édes fiam, ne ríjjá, majd segítek rajtad. De nézz csak oda, a mostohád a kétszemű lányát küldte utánad, hogy lessen meg. De te csak mondd, hogy „Aludj el, két szem!”, majd elalszik. Akkor csavard ki a bal szarvam, lesz annyi ételed-italod, amennyi jólesik.

Mondta a gyerek:

– Aludj el, két szem!

A kétszemű lány lebókolt, elaludt. A legényke meg kicsavarta a veres tehennek a szarvát, evett-ivott belőle.

Majd délután a gonosz asszony megkérdezte a lányát, mikor az hazavetődött.

– No, mit láttá, édes lányom?

– Nem láttam én semmit, anyám, nem láttam.

A gonosz asszonyt majd szétvette a méreg.

– Má két napja nem ett, oszt el nem pusztul éhségibe ez a külyök!

Harmadnap megint kűgyi a gonosz asszony a legénykét a tehenvel a rétre. Odavetyi neki a vászontarisznyát:

– Eredj, hajtsd ki a veres tehenet, legeltesd meg jó!

Ahogy a legényke kihajtott, azt mondja a háromszemű lányának:

– Hallod-e, édes lányom, benned van minden reményem. Lesd ki azt a бүdös күlyköt, hogy mé nem дöglik éhen!

Ment is a lány.

Déltájba a legényke szétnézett, van-e a nyomába valaki. Meglátta a lányt, de csak a két szemit vette észre, mer a harmagyik a homlokán a haja közt vót. Oszt csak ennyit mondott:

– Aludj el, két szem!

A két szem el is aludt, de a harmagyik ébren vót, jól látott mindent. Láttá, hogy a legényke lecsavarja a veres tehen szarvát, jóllakik belőle.

Délután a háromszemű lány mindent elmondott az anyjának. Azt mondja az asszony:

– No, lányom, csak gyöjjön haza apád, egy fejszével agyonüttem én azt a дög állatot! Nem eszik az a күlyök belőle többet, majd elpusztul aztán éhen, mer biz én nem adok neki semmit!

Gyött haza a legényke apja, mer az erdőre járt fát vágnyi. Ahogy bement a házba, mingyá avval fogadta az asszony:

– Azt a csúf дög állatot üsd fejbe egy fejszével, mer nem ad egy morzsa tejet se!

– Várjunk még rá, asszony!

– Nem várónk, üsd fejbe! Egyé, osztan üsd fejbe!

A legényke meg szalad ríva az istállóba, mondja a veres tehennek; hogy a gonosz asszony mibe sántiká.

– Ne rí, ne rí, édes fiam, hanem kérd meg az édesapádat, hogy te üthessé engem fejbe! Ha a gonosz mostohád nyújtja a fejszét, azt csapd fejbe hirtelen! Akkor ügyesen ülj fel a hátamra, és mink má ott se leszönk!

Úgy is vót, ment a gyerek a házba. Az apja éppen evett, az anyja meg hozta a fejszét. A szegény ember nemsokára erisztette ki a tehenet, a gyerek meg:

– Édesapám, édesapám, engedje má meg, hogy én üssem fejbe a veres tehenet!

– Ugyan, édes fiam, vagy nem sikerül, vagy mi!

Azt mondja a gonosz asszony:

– Csak hagyjad, hagyjad! No, gyerek, itt a fejsze-e, csak üsd fejbe! Ammeg elveszi a fejszét, ügyesen fejbe ütte a gonosz mostohát. Ő meg gyorsan fel a veres tehen hátára, és elvágatott vele.

Egy szép nagy aranyerdőbe állapodtak meg, ott megpihentek. Majd ballagtak felfelé az úton. Hát mit látnak, egy nagyon szép palotát, nagy kerítésvel körüvéve. A legényke bebámult, nézegetett, és meglátott egy gyönyörű szép királykisasszonyt. A királykisasszonyka is meglátta a legénykét.

Úgy megtetszettek egymásnak, hogy férj feleség lettek. A mai napig jól érzik magokat a veres tehennel együtt.

1985. október

A hű szolga

Valamikor réges-régen egy királyfi éppen a városba lovagolt, mikor különöset látott. Nyolc dühös ember megkötözve hajtott maga előtt egy erős, marcona embert. Odament a királyfi, kérdezte:

– Hova hajtjátok?

– Kivégezni, felséges király. Nagyon-nagyon sok kárt tett ez az ember nekünk, mindnyájunknak nagyon sok kárt tett.

– Ide figyeljete, adjátok nekem, megfizetem a károkat!

Nem mertek az emberek a királlyal ellenkezni, hát beleegyeztek.

– Jó.

A király bőven megfizette mindegyiket, akinek kárt tett az ember. Az ember meg nagyon örült, mikor a kezéről eloldották a kötelet. Letérdelt a király elé.

– Felséges királyom, megmentetted az életemet. Amíg élek, hűséges alattvalód, szolgád leszek, tűzbe-vízbe megyek érted.

Tetszett a királynak ez a beszéd.

– De azt se tudom mi a neved, mondd!

– Az én nevem Mark, felséges királyom, Marknak hívnak. Így tudom, mindenki így szólított, hogy Mark. De nem ismertem se apámat, se anyámat, csavargóként nyöttem fel.

– No, jó van, Mark, szép neved van, jó markos gyerek is vagy, tetszel nekem, gyere a palotámba!

A király bevezette a palotájába.

– Fürödj le, öltözködj át másik ruhába, és gyere be a szobámba!

A király aztán elmondta neki, hogy jó viselkedjen, mer maga veszi hasznát. Szabad a palota udvara, mindenfelé jöhet-mehet, ha nincs a királynak parancsa, kedve szerint cselekedhet.

Mivel a király békén hagyta, Mark a palota udvarába sétálgatott. Az istálló mellett egy öregemberre lett figyelmes, aki egy padon üldögélt, pipázott. Mark megszólította:

– Sok lovad van.

- Van, fiam, van.
- Melyik a legjobb?
- Édes fiam, mér kérdezed?
- Csak úgy, szeretem az állatokat, a lovakat.
- Édes fiam, van ekközt, hallod-e, még táltos is.

Mark végignézegette, végigsimogatta a lovakat, aztán ment ebédre.

Az ebédné azt mondja neki a király:

– Hallod-e, szolgám, az éccaka messzi jártam álmomba: tündérországba. Az üveghegyen láttam egy gyönyörű lányt, Tündér Ilonának hívják. De szeretnék elmenni oda, hogy megszerezzem magamnak! Követné-e engem?

– Bizony követném, felséges királyom.

– No, édes szolgám, nem bírok nyugodni, mióta ezt az álmot láttam, hát útra kelünk, de először megbeszelem az édesanyámmal.

Éppen akkor lépett be az ebédlőbe a királyfi anyja. Má csak anyja vót a királyfinak.

– Édes jó anyám, nagyon messzi útra készülök, meg akarok nősüllyi.

– Azér messzi útra, édes fiam? Osztan hova?

– Tündérországba, édesanyám, Tündér Ilonát akarom elhozni az üveghegyrő.

– Jaj, édes gyerekem, ne menj olyan messzire! Mire te onnan visszagyönné, én már akkorra meghalok.

– De nem bírok nyugodni, édesanyám, nekem csak Tündér Ilona kell feleségül.

– Édes fiam, te tudod.

– Hát akkor tarisznyáljon fel, édesanyám, mer indulunk is!

Tett az édesanya a tarisznyába kenyeret, szalonnát, kolbászt, a királyfi meg szólt a szolgájának:

– Mark fiam, készüljünk, vezess ki két lovat az istállóból, a két legerősebb fiatal lovat!

– Hozom, felséges királyom.

Mark egyenesen az öregemberhez ment.

– Mondd meg, édes öregem, melyik a két legjobb paripa, mer mink nagyon messze megyünk a királyfival.

– No, édes fiam, ott legbelő a sarokba.

– Az a két rongy? Hisz ezek állanyi se birnak, olyan gyengék.

– Há, édes fiam, csak az istállóból valahogy kimenjenek. A kapun kívül megrázkógyik mind a kettő, ott má csakúgy fűjják a tüzet, a patkójok csakúgy hányja a cikrát, repülnek a levegőbe.

– Ha ez igaz, éppen ez kell nekünk.

Mark húzta, az öreg meg tolta kifelé a két rossz gebét. A királyfi meg rájok ripakodott:

– Mit csináltok? Tán a szemétdombra húzzátok azt a két lovat? Ezekkel még a kapuig se tudunk mennyi, nem tündérországba!

De a királyba benne akadt a szó, mer a két ló a kapuba megrázkódott, vált két nagy erős, tüzes paripának. Megszólalt az egyik:

– No, édes gazdáink, üljetek a hátunkra! Hogy menjünk veletek? Mint a szél, mint a gondolat? Vagy még anná is sebesebben?

– Rátok bízunk, édes lovaink, csak mőné gyorsabban érjünk tündérországba az üveghegyre. Tündér Ilonaé megyünk.

– Jó van, kapaszkodjatok!

Felrepültek, fel, fel a magasba. Repültek, mint a szélvész, még anná is sebesebben. Majd egyszer a királyfi táltosa hátrafordult. Azt mondja:

– Édes gazdám, itt van egy nagy tisztás erdő, itt leszállunk. Tík itt megnyársalhattok, pihenhettek, mink meg legelészünk, aztán folytatjuk tovább az utat.

Úgy is lett. A két ló legelészett, a királyfi meg a szalonnázás után ledőlt, elaludt, elterítette a köpönyegit. De a hűséges szolgálja felkönyökölt, úgy vigyázta. Majd egyszer csak mellettük egy fára rászállott két nagy fekete madár, két holló. Azt mondja az egyik:

– Kár! Kár!

Azt mondja a másik:

– De mi az a kár?

– Az az a kár, hogy most a királyfi, ha elmegy az üveghegyre, meglátja a sok törött lábú vitézt, megrémül, nem vágta a hegynek. De ha lenne, aki biztatná, másodjára sikerülne neki. De aki ezt meghallotta és valakinek elmondja, a talpátó a térgyéig kőnek vátozzon!

Kisvártatva megint az mondja a holló:

– Kár! Kár!
– Mi az a kár?
– Az az a kár, hogyha fel is jut az üveghegyre a szép királyfi, a vén boszorka mondja majd neki, hogy őrizze éccaka Tündér Ilonát, de meg ne csókolja. Ha lenne, aki rászóna, ha meg akarja csókolni, biztosan sikerülne neki minden. De ha ezt valaki hallotta és valakinek elmondja, a térdető a derekaig váljon kővé!

Kisvártatva megint csak:

– Kár! Kár!
– Mi az a kár?
– Az az a kár, hogyha hozza a királyfi Tündér Ilonát, az ördögös vén boszorkány feketekávéval kínálja, mérgezett kávéval. Ha lenne valaki, aki nyilván belelőjön a kávéba, megmentené a királyfi életét. De ha valaki ezt hallotta, és valakinek elmondja, tetőtő talpig kőnek vátozzon.

Azzal elszálltak a madarak.

Nemsokára felérzett a királyfi, gyöttek a lovak is, folytatták az útjukot.

Repültek, repültek, majd nagy sokára elértek tündérországba. Az üveghegy ott meredezett előttük, alatta meg a sok törött lábú vitéz. Megrémült a király:

– Hallod-e, édes szolgám, forduljunk vissza, nem akarok úgy járni, mint ezek!

– Szó se róla, felséges királyom! Ha má idáig elgyöttünk, próbáljunk szerencsét!

Nekivágtatott a királyfi a hegynek. Má majdnem felért, mikor visszacsúszott vele a táltos.

– Nem próbálom, fiam, nem lehet.

– Dehogynem, még egyszer rugaszkodjon neki, biztosan szerencséje lesz!

– No, még egy próbát teszek.

Nekirugaszkodtak, hát egyből feljuttak az üveghegy tetős tetejire: a király is, a szolga is. Az üveghegy tetején megláttak egy gyönyörű házat, de annak minden ódala üvegbő vót. Az egyik szobába Tündér Ilona feküdt, de olyan szép vót, hogy a napra lehetett nézni, de őrá alig hogy. No, a szolga meghúzódott egy bokorba, a királyfi meg a bejárat felé vette az útját.

Hát az ajtóba egy ördögös vén banya ült, akinek az orra a fődét verte.

– Mi járatba vagy, édes fiam? Tündér Ilonáé gyötté?

– Őerte gyöttem, édes öreganyám.

– No jó. Ha egy éccaka megállod, hogy meg nem csókolod, úgy megőrzöd reggel ötyig, akkor vihedd.

– Megőrzöm én, édes öreganyám, csak enyém legyen Tündér Ilona.

– Majd meglátjuk! Majd meglátjuk!

Mivel éppen esteledett, beengedte a királyfit a boszorkány, a hűséges szolga meg az ablak alá lopakodott, úgy figyelte a gazdáját.

Telt-múlt az idő, járkált a királyfi az ágy mellett, de le nem vette a szemit Tündér Ilonáról.

– No – azt mondja egyszer –, nem birom tovább, hogy meg ne csókoljam!

Hajulna föléje, de a hűséges szolga kívülre kopogott:

– Királyfi, még csak éjfél!

Megijedt a királyfi, nem csókolta meg.

Járkált le s fel a szoba közepin sokáig, de egyszerre megint elkapta a vágyakozás:

– Má mindegy, nem birom tovább, megcsókolom!

Hajult a szép Tündér Ilona fölé, de a jó hűséges szolga megint megverte az ablakot.

– Királyfi, három óra, tartsál ki!

A királyfi megrántotta magát, nem csókolta meg a lányt.

Egy darabig járt-kelt a szobába, nézte az alvó Tündér Ilonát. Aztán így gondolkodott:

– Nem birom tovább, hogy meg ne csókoljam, nem birom megállanyi!

Hajult közel Tündér Ilona arcáho, de a szolga erősen megverte az ablakot, dühösen kiátott:

– Királyfi, mingyár öt óra!

Megrántotta magát a királyfi, nem csókolta meg.

Gyött hamarosan a vén boszorkány.

– No, fiam, elütte a toronyóra az ötöt, letelt a szolgálatod, viheted szép Tündér Ilonát. De, édes fiam, csak úgy nem engedlek el. Egy kis friss feketekávét főztem neked egy begrével.

– Köszönöm, édes öreganyókám.

Hozta a vén boszorka a mérgezett kávé, de a hűséges szolga kapta a nyilát, püff, szétlőtte a begrét. A kávé nagy kék, lila, vörös lángokkal robbant szét. A királyfi csak elálmékosodott.

Aztán lóhátra ültek, hazafelé vágattak, hozták a szép Tündér Ilonát. Gyöttek sebesen, mint a szélvész, talán még attó is sebesebben, míg haza nem értek.

A királyfit nagyon furdalta, hogy honnan tudhatott az ő hűséges szolgálója mindent.

– No, ennek a végire járok – gondolta.

Hívatta a szolgáját:

– Mark, gyere be, szolgám! Mondd meg nekem, honnan tudad mindezeket, amit velem elkövettél!

– Nem mondhatom meg, felséges királyom.

– Nem? Egy királynak nem mondhat meg egy szolga valamit? Nekem mindent megmondhatsz. Mondjad!

– Nem mondhatom meg, felséges királyom, mer én akkor nem leszek.

– Hogyne lennél, leszel, csak mondjad!

– Elmondom hát, felséges királyom, ha olyan erősen kívánja. Emlékszik, királyom, mikor leszálltunk pihennyi az erdőre és maga aludt? Én virrasztottam, és két fekete holló szállt annak a fának az ágára, amelyik alatt voltunk. Azt mondta az egyik: „Kár, kár!” „Mi az a kár?” – kérdezte a másik. „Az az a kár, hogyha a királyfi el is jut az üveghegyig, majd megrémül a sok törött lábú vitéztő. De ha lenne valaki, aki megbiztatná, hogy vágjon neki másodszor is, sikerülne neki. De aki ezt hallotta, valakinek elmondja, talpátó a térgyéig vátozzon kőé.”

Abba a minutumba térgyig kőnek vátozott a szolga. A király megrémült.

– Fiam, ne mondd tovább! Ne mondd tovább, fiam!

– Ha elkezdtem, fölséges királyom, mondom a folytatást is. Megint azt mondta a holló: „Kár, Kár!” A másik kérdezte: „Mi az a kár?” „Az az a kár, hogy jó lenne valaki a királyfi mellett, aki figyelmeztetné, hogy ne csókolja meg Tündér Ilonát, mer különben végi az életyinek. De ha valaki ezt hallotta, valakinek elmondja, térgyitő derekaig váljon kőé.”

A szolga abba a minútumba derékig kőnek vált. Sirt, könyörgött neki a király:

– Drága jó Mark, hűséges szolgám, ne mondd tovább!

– Ha elkezdtem, mondanom kell! – má alig gyött belőle a szó – „Aztán azt is mondta a holló, hogyha elnyeri a királyfi Tündér Ilona kezét, feketekávéval kínálja majd a boszorkány. Ha lenne valaki, aki belenyilazna a kávéba, akkor a kávé robban szét, de ha megissza a királyfi, ő hal meg majd szörnyű halállal. De ha valaki ezt hallotta, valakinek elmondja, változzék kőnek tetőtől talpig.”

Abba a pillanatba kőnek változott Mark egészen.

A királyfi csak kesergett, attó a pillanattól kezdve sehol nem tanálta a helyit. Végre bement Tündér Ilonához.

– Kedves mátkám, nem bírok nyugodni, mer a jó hűséges szolgám miattam kőnek vált. Nem tartjuk meg addig a lagzit se, míg ezt a kőszobrot vissza nem változtatom élő embernek.

– Édesem, ne menj el! Nagyon-nagyon messzi lakik az a vadember, aki tán segíteni tudna rajtad, egy nagy erdő közepébe él az édesanyjával. Mi lesz velem, mire te visszagyössz?

– Megvársz, kedvesem, őriz majd minden népem. Én meg megyek, mer nincs nyugtom.

A királyfi vágatott falvakról falvakra, erdőről erdőre, majd egyszer beért egy faluba. Gondolta, megpihen, mer fáradt vót ő is, a lova is. Egy malom mellett állt meg.

– Aaaaaj, de idegen maga! Honnan gyön? – kérdezték a három mónárlegények. – Adónk szállást, adónk bizony... Egyen mónárkalácsot, avval élünk jobbadán.

A királyfi elmondott nekik mindent: honnan gyön, hova megy.

– Jaj, kedves királyfi, ha olyan messzi elmegy, kérdezze meg, mér vagyónk mink mindég éhesek. Ez a nagy malom nekönk öröl, mind megesszük a lisztjét, mégis éhen vagyónk. Mi annak az oka?

– Jó van, ha olyan messze megyek, megkérdzem.

Hő, nagyon örült a három sovány mónárember.

Reggel folytatta az útját a királyfi, vitte a szomorú szíve. Lovagolt falvakról falvakra, erdőről erdőre. Harmadnapra betért egy faluba, hogy megpihen valahol. Beköszönt egy helyre:

– Adjonak nekem egy éccakára szállást!

– Adunk jó szívvel.

Elmondott mindent a királyfi: honnan gyön, hova megy.

– Jaj, jaj, királyfi, nekőnk is van nagy bánatónk. Ha olyan messzi elmegy, kérdezze meg, mit tehetőnk. Nézze, a tízesztendő szép lányónk megnémult. Mit lehetne tenni, hogy megszólalna?

– Ha olyan messzi elmegyek, meg fogom kérdezni ezt is.

– Jaj, de el ne felejtse, tudja-e? Jaj, eszik író, fehér kenyeret?

Ezzel-azzal kínálgatták a királyfit, aztán vettek neki magas ágyat, hadd pihenjen, aludjon.

Reggel megköszönte a szállást a királyfi, felült a lovára, vágatott tovább, folytatta a nagy útját.

Végre elért a nagy erdő széjire. Egy embert látott meg, aki a szamarával kínlódott.

– Ebbe az erdőbe lakik egy vadember, aki mindentudó?

– Ebbe, ebbe.

– Hozzá megyek, rokonom.

– Hő, oda ne menjék, ha rokon, ha nem, az szétszaggatja az életre való embereket, a fiatalokat. De tudja mit? Ha mégis megy, csak tíz óra után, mer akkor elmegy otthonró, csak este tíz órakor megyen haza, aggyig csak az édesanyja van otthon.

Megvárta a királyfi a tíz órát, aztán ment be a nagy erdőbe. Nemsokára meglátta a házikót, az anyóka éppen vizet öntött ki az ajtó előtt.

– Adjon Isten jó reggelt, édes öreganyám!

– Adjon Isten magának is, fiam! Mi járatba van erre, ahol még a madár se jár?

– Jaj, édes öreganyám, nagy az én szívemnek a szomorúsága. Tudja, én király vagyok, és a jó hűséges szolgám kőnek vált. Nagyon-nagyon meszirő gyöttem, mer úgy tudom, a maga fia segitenyi tudna nekem.

– Édes fiam, az meg tudja mondanyi. De baj van, mer ha itt éri, szétszaggatja, hiszen vadember . . . Van-e még más?

– Van, édes öreganyám. Három mónárnak öröl egy malom. Mind megeszik a sok lisztet a mónárok, sütyik-főzik, mégis mindég éhen vannak. Mi annak az oka?

– Jó van. Van-e még valami, édes fiam?

– Még egy vóna, édes öreganyám. Egy kisjány tízéves korába megnémult, hogy lehetne megszólaltatnyi?

– Jó van, jó, majd megtudom... De édes fiam, legjobb lesz, ha elbújtatlak valahol a házba, hogy halljal mindent, amit a fiamval beszélek, nehogy valamit én elfelejtsek. De hova bújtassalak, édes fiam? No, várj, van időnk. Elhúzzuk innen ezt a rossz ágyat, ásunk alatta egy güdröt. Majd ha belebújtá, visszatesszük rá a deszkát.

Mire készen lettek, beesteledett. Az öregasszony hirtelen türelmetlen lett.

– Jaj, édes fiam, bemehetsz a lyukba, mer érzem a szelit a fiamnak! Gyött a vadember, csattogott, kiabált.

– Anyám, idegen szagot érzek, add elé, hadd szaggatom szét!

– Nincs itt senki, édes fiam, nincs. A főztömnek van olyan furcsa szaga, la. Nincs itt idegeny, édes fiam.

A szegény királyfinak még a lélegzeti is elállt, merd mindent hallott. A vadember meg nagy dühösen bekapta a vacsoráját, oszt bújt is feküdni.

Éccaka, mikor má erősen horkolt, odament az ágyáho az öregasszony, felrázta.

– Jaj, édes fiam, mi lett énvelem, de különöset álmodtam!

– Mit, anyám?

– Három fiatal mónárnak vót egy malomja, az csak nekik örölt. Mindég ettek, mégis mindég éhen vótak.

– Éhen, anyám, éhen, mer van nekik három kutyájok, azoknak soha nem vetnek semmit. Tartaná csak jó a három kutyát, mingyár jóllaknának. De, anyám, most hagyjá aludnyi!

– Hagylak, aranyam, hagylak.

Az anyóka várt egy kis időt, oszt megint átment a fiáho.

– Jaj, édes gyeregem, ne haragudjá, bocsáss meg, aranyam, de nem tudom, mi lett velem. Hogy mit álmodtam, la, egy kisjány tízesztendő korába megnémult.

– Hagyj aludnyi, anyám, hagyj aludnyi!

– Hagylak, fiam, inkább nem alszok, hogy ne álmodjak, csak még ezt fejtsd meg, édes fiam!

– Azé nem tud beszéni, mer elsőáldozáskor kiejtette az ostyát a szájábó, ott van az oltár alatt. Vennék csak ki az oltár aló, áldoztatná csak meg vele, mingyár megszólalna. De most má hagyj aludnyi, anyám!

– Hagylak, édes fiam, inkább ülök, hogy ne aludjak, ne álmodjak.

A vadember befordult, aludt jóízűen, a szegény édesanyja meg várt egy kis időt.

– Édes drága fiam, ne haragudj, de nem tudom, mi lett velem. Né má, most álmodtam borzalmasat. Egy királynak a jó szolgája kőnek vált. Mondd meg, hogy lehetne életre változtatni!

– Hogy? Hogy? A királyfi miatt vált kőnek, hát az ő vérivel kell megváltani. Csburgassa csak ki a vért a karjából egy ezüstitányírba, törölje meg a szolgáját a feji tetejítő a talpáig, három síkot húzzon rajta, mindjárt életre kel az, édesanyám. De most igazán hagyjon aludni, mer nemsokára kelnem kell!

– Hagylak, drága fiam, hagylak, még csak le se ülök, nehogy álmodjak.

Pedig hát akkor aludt még igazán az édesanyja.

Reggel a vadember elment a dologba, az édesanyja meg elhúzta az ágyat.

– Kigyöhetsz, édes fiam, egyedül vagyok. Mindent hallottál?

– Hallottam, édes jó öreganyám.

A királyfi megköszönte az öregasszony jóságát, elbúcsúzott, útnak indult hazafelé.

Elsőnek oda ért el, ahol a néma lány lakott. Várták, mivel gyön a királyfi.

– Otthon vót-e a vadember? Megkérdezte, mér néma a lányunk?

– Otthon vót, megkérdeztem.

– Mit mondott?

– Azt, hogy elsőáldozáskor a lányuk kiejtette az ostyát a szájából, az oltár alá bekarult, ott van. Híjják csak a papot, vegyék ki az ostyát, áldoztassák meg vele, rögtön megszólal.

Siettek gyorsan a papho, vitték a szép néma lányt. A templomba csakugyan megtanálták az ostyát. Mihelyt a pap megáldoztatta a lányt, az egyből megszólalt:

– Édesanyám, de boldog vagyok, tudok beszélni!

Mindenki sírt örömebe, azt se tudták, mit adjonak a királyfinak.

A királyfi nem sokat időzött, indult hazafelé. Három nap múlva elérte a malmot. A mónárlegények egyből körükapták.

– Jaj, mondja, király úr, otthon vót a vadember? Tudott valamit mondani?

– Azt mondta, hogy van magoknak három éhes kutyájuk, nem

adnak nekik soha ennyi. Híjják csak elé őket, tartsák jó, akkor magok se lesznek többet éhesek!

Hőj, füttyögtek, kiabáltak a kutyáknak. Gyött is a három nagy éhes sovány kutya. Etették őket a mónárok, és ők is egyre jobban érezték magukat.

– Hőj, de jóllaktónk! Hőj, de jóllaktónk! – mondogatták.

Örültek oszt, azt se tudták, mit adjonak a királyfinak.

A szegény királyfi ahogy rendbe tette a dolgot, elbúcsúzott a legényektől, mer nagyon vágyódott haza. Ahogy hazaért, be se ment Tündér Ilonáho, hanem egyenesen az első kiskamrába. Fájós szívvel nézett a kőszoborra.

– Ne félj, mingyár próbát teszek!

Ott vót egy kis hegyes kés meg egy réztányír. A királyfi megvágta a karját, odatartotta feszesen a tányír felé. Csurgott a véri, hamar megtelt a tányír. Akkor egy fehér rongyot belemártott, a kőszobron három síkot húzott végig a feji tetejítő a talpaig. Majdcsak egyszer a szolga egy nagyot nyútódkodott, nagyot ásított, megszólalt:

– Jaj de jót aludtam!

Azt mondta a király:

– Bizony, bizony, jó szolgám, aludtá vóna te örökre, ha én nem vagyok.

Nagy vót az öröm, boldogság. Ölelte a szolga a királyt, ölelte a király a szolgát. Most má jöhetett az esküvő Tündér Ilonával. Csaptak olyan lakodalmat, hogy talán még most is tart.

1979. november

A király tizenkét csikósa

Volt egyszer egy szegény ember. Annyi sok gyereke volt, hogy számját se tudta. Mikor számolta őket, mindég összekavarodtak előtte. Egyszer azt mondta:

– Fiaim, álljatok két sorba!

Két sorba álltak.

– Édes gyerekeim, úgy döntöttem, hogy az egyik sort elküldöm szolgálatba, mer beláthatjátok, hogy szegények vagyónk. De nem tudom, melyik sort küldjem el, mer mindnyátokat nagyon szeretlek.

Volt egy szerencsekrajcárja, a tenyeribe vette.

– Édes gyerekeim, földobom ezt a krajcárt. Ha fej lesz, az első sor megyen szolgálatba, ha írás, a másogyik.

Föl is dobta a pénzt, az pörgött a levegőbe, leesett a porba. Nézte nézte a szegény ember, könny szökött a szemibe, hogy írás vót. A másogyik sornak kellett mennyi szolgálatba, ahol a legkisebb, a legkedvesebb fia vót, Gyurika.

– Gyurikám, te még gyöngye vagy, majd elmegy valamelyik bátyád helyetted.

– Édesapám, helytállok én, ahol a bátyáim. Megyek, ha így hozta a sors.

– Jó van, édes fiam, menjé, ha magad is mennyi akarsz! De üres kézzel nem engedlek el, ezt a krajcárt neked adom. Tedd el, édes fiam, hozzon szerencsét!

– Jó van, édesapám.

Mentek, mentek, tizenketten a nagy széles országúton. Országútró erdőbe, erdőbő mezőre, majd végül egy nagy rétnek a végibe. Ott vót egy nagy buglya széna. Azt mondja Gyurika:

– Édes testvéreim, má jó sötétegyik. Fúrónk magónknak egy lyukat, itt alszónk reggelig.

Úgy is lett, jót pihentek.

Má a nap is jó fent vót az égen, ahogy keltek. Azt mondja Gyurika:

– Testvéreim, álmot láttam az éccaka.

– Álmot? Mit?

– Egy nagy kastélyt. És egy fekete pont vezetett oda minket.

Nézték az eget, hát látják, hogy egy fekete pont van az ég alján. Ahogy haladtak, közeledtek, mindég nagyobb lett a fekete pont, mindég fényesebb, végül egy nagy-nagy kastély állott előttük. Piros kakaslábon forgott, mint a veszedelem. Körbejárták, nézték a testvérek.

– Hogy jutunk mi ide be? Ide ember fia be nem jut.

Gyurikának eszibe jutott a szerencsekrajcár. Ügyesen megcélozta vele a kakaslábat. Abba a pillanatba megállott a kastély, kitárult a nagy kapuja. Kitódult belőle huszonnégy felfegyverzett katona.

– Ki merte ezt megállítani?

A tizenkét testvért felterelték a kastélyba, lökdösték mindet a király elé.

Ült a fekete trónján a fekete király. Azt mondja neki Gyurika:

– Felséges királyom, életem, halálom, testvéreimet ne büntesd meg, mer egyedül én állítottam meg a kastélyodat.

– Testvérek vagytok?

– Testvérek, tizenketten.

– Derék apátok lehet.

– Tizenketten még otthon maradtak, felséges királyom.

– Hát énnekem meg csak egy lányom van. Mi járatba vagytok?

– Szolgálatot gyöttünk keresni.

– No, itt jó helyre gyöttetek, mer éppen tizenkét csikósra van szükségem. De gyertek csak a vár falához!

Lenéztek.

– Látjátok ott azt a sok karót?

– Látjuk, mindegyiken emberfej szárad.

– Azok mind a csikósaim voltak, és nem őrizték meg a ménest.

Úgy vigyázzatok, nehogy tük is odakerüljete!

– Rémisztgetni akar bennönköt, fölséges király?

– Bizony, ti is úgy jártok, ha a ménesbő egy is hiányzik. Most pediglen menjete az istállóba, mindnyátoknak száz-száz ló jut. Hajtsátok ki a rétre! Három nap egy esztendő, három éccaka kell megőrizni a ménest!

– Értettük – mondta Gyurika, összecsapva a bokáját.

Először az idősebb testvérek hajtották ki a lovakot, utoljára maradt Gyurika.

Ahogy hajt ki, hát a kapu mellett ott vergőgyik egy githes-göthös sovány kiscsikó. Gyurika odahajol hozzá, megsimogatja.

– Ó, te szegény kis állat, teveled nem törőgyik senki?

Megszólal a ló, mer táltos vót.

– Nem. Ahány csikós vót itt, mind csak ütött-vert. Énrajtam tötötték ki a mérgiket.

– Ne féj tőlem, én nem bántalak, mer az állatnak is fáj az, ha ütyik. Gyere velem a rétre, játsszónk!

Ment vele a kiscsikó. A réten azt mondja Gyurika a testvéreinek:

– Megvan-e a lovakok? Majd megszámolom.

Megszólal a kiscsikó:

– Nem kell félni, nincsen erre rabló.

– Akkor mitől kell félni?

– Az éccakátó, ha gyönnek a gonosz tündérek, azok lopják el.

– Hogy hadakozzunk meg velek?

– Van-e pipátok?

– Pipánk az nincs.

– Van a királynak egy szekerre való. Menj, Gyurika, kérjé tőle tizenkettőt mindnyátoknak!

Gyurika elszaladt, mingyár a király előtt termett.

– Neked mi híjod van még? – kérdezte a király.

– Felséges királyom, tizenkét selmeci pipát kérek, jó szelelőset.

– Jó, jó, meglesz, meglesz.

Mingyár szólt a király az inasának, hozták a jó szelelős selmeci pipákat.

Hőj, nagyon boldogan szaladt vele Gyurika a rétnék. Mindegyik testvéreinek a szájába gyugott egy pipát. A kiscsikó meg azt mondja odasömpölyögvé:

– Gyurika, dohányt nem kértél?

– Hőj, az meg eszembe se vót, nem szoktunk mink pipáznyi.

– Gyurika, nagyon fontos lett vóna a dohány, de má mindegy. Van itt bodza rengeteg, szedünk bodzalevelet, megszáritjuk. Jó lesz az, elfüstöljük vele a gonosz tündéreket. Szedjeteok jócskán!

Szaggatták a levelet, raktak egy tüzet, azon száritgatták. A

szárazabbjával megtömték a pipát, hozzáfogtak pőfékelnyi. Hőj, kahácsoltak tőle. Azt mondja a kiscsikó:

– Még most tegyétek le! Majd ha én szólok, csak akkor szabad meggyútanyi. Tömjétek meg a pipákat jó, tegyétek magatok mellé, pihenjete le, majd én fölkötelek benneteket, ha kell.

Le is dőltek.

Majd úgy éjfél tájba nyerített egyet a kiscsikó.

– Keljete fel, közelednek a gonosz tündérek! Gyútsátok meg a pipát, pőfékeljete, fújjátok rájuk a füstöt, mer azok meg altatót fújnak rátok. A bodzafüst nem engegyi, hogy elaludjatek, így nem birnak ellopnyi a ménesbő.

Úgy is történt. Annyira pőfékelte, fújták a füstöt, hogy a tündérek csakúgy prűszkölte, szédelegte, visszafordultak. Nem birtak ellopnyi egy lovat se.

Reggel behajtották a lovakot a király elé. Mondja Gyurika:

– Felséges királyom, megjöttünk a ménesvel, egy híja sincs. Ha nem hiszi, számolja meg!

Látta a király messzirő, hogy nincs híja a ménesnek, meg is kaparta a tarkóját. Mer bizony ő úgy gondolta, hogy a tündérek majd ellopják a csikót. Előtte való napon megígérte nekik, hogyha megőrzik három napig a ménest, Gyurikának adja az unokáját feleségül, a testvéreiből meg grófot csinál.

– Még a feli királyságomat is neked adom, Gyurikám.

Elgyött az este, hajtani kellett kifelé a ménest a rétre. Ment velük a kiscsikó is. Azt mondta Gyurinak:

– Lássatek munkáho minél előbb! Szedjete egy máglyarakás bodzát, mer száz tündér gyön, sokkal több, mint előző éccaka.

Szedte is mind a tizenketten a bodzát, óriási halomba rakták.

– Majd azt is megmondom, mikor gyútsatek alá – mondta a kiscsikó.

Leheveredte, de nem sokáig, mer a kiscsikó odasúgta Gyurikának:

– Keljete fel, gyútsatek a máglya alá, mer gyönnek a tündérek!

Gyötték is azok, egyenest beszállottak a füstbe. Krikicselte, krágochte kegyetlenű. A csikósok meg pattogte a karikás ostorokval. A tündérek hamar visszafutamozte nagy prűszkölve. Mikor lovak nélkül érte haza, a tündérkirálynő szidte, átkozte, ócsárolte őket.

– Most se hoztatok a ménesbő lovat?

Eléje pattant egy köztündér. Azt mondta:

– Felséges királyné, hogy hajtsuk el, mikor a csikósokat nem bírjuk elaltatni. Tessék velünk eljönni!

– Jó, holnap éccaka veletek megyek – mondta a tündérkirálynő.

Gyurikáék meg hajtották hazafelé a ménest. A király má az ablakból meglátta őket. Elköhécselte magát, sehogy nem tetszett neki, hogy a ménesbő egy se hiányzik. Ahogy hozzáérték, jelentette Gyurika:

– Felséges királyunk, megvan a ménes, egy hija sincs.

– Jó van, jó van, de ne bízzátok el magatokat, mer még egy éccaka hátra van.

Telt az idő, megint este lett, hajtották a testvérek a ménest a nagy rétre. Ahogy odaérték, azt mondta a kiscsikó:

– Gyurikám, lássatok munkáho! Amennyi bodzát láttok a környéken, szedjétek mind össze, rakjatok vagy három máglyát. Most annyi tündér gyön, hogy ellepik az eget is. Veletek lesz a tündérkirályné is, szárnyas lovon. Nagy csata lesz itt, fiam.

Gyurika meg bízatta a bátyjait, hogy menjenek, iparkodjonak, szorgoskodjonak, szedjék össze, ami csak bodzát látnak a közelbe.

Szedték is szaporán, dolgoztak. Raktak három olyan máglyarakást, hogy megfájdult a nyakuk, ha a tetejire néztek. Azt mondja a kiscsikó:

– Eleget fáradtatok, pihenjete le! Majd szólok, ha alá kell gyútni.

– Jó.

Ledőltek, pihengettek.

Egyszerre a kiscsikó megérizte, hogy közelednek a tündérek. Kötötte a testvéreket:

– Gyorsan, gyorsan, Gyurikám! Gyújtsatok a máglya alá!

Hamar nagy füst, nagy láng csapott az ég felé. Még a király is megérizte, hogy itt nagy hadakozás következik. Befogatott az aranyos hintóba, a lányával kivágtatott, hogy szemtanúja legyen a háborúnak. Rosszat sejtett, hát arra bízatta a lányát, Gyuritó akárhogy is, de szerezze meg a krajcárt, mer azt még hasznokra fordíthatják, akárhogy is fordul a dolog.

Mire kiértek, folyt a küzdelem. A tündérek repkedtek, kapkodták

vóna a sok csikót, de Gyurikáék forgatták, pattogtatták a fejük felett a karikás ostorokat. A füst a lángval együtt meg fel a levegőbe! Prüszköltek, krahácsolnak a tündérek, de nem menekülhettek, mer a tündérkirálynő keményen tartotta őket. Addig ott vótak, míg mindnyájan le nem hullottak, el nem szédültek.

A király azt mondta a lánynak:

– Má csak egyet tehetünk, lányom, csald el a krajcárt Gyuritó!

Gyurika tudta, mér közeledik hozzá a királykisasszony, mer a csikó azt is a fülibe súgta. De azt is, hogy oda ne adja a világ minden kincséér se.

– Mi kellene a királykisasszonynak? Ugye a krajcár?

– Igen, a krajcár kellene, de nem nekem, hanem az apámnak. Ha nem adhatod ide, nem kérem, ha engem a tömlöc fenekire juttat, akkor se, mer én téged szeretlek.

– Én meg odaadom neked a krajcárt, mert én is szeretlek.

A kezébe adta a lánynak a krajcárt, az meg szaladt az apjának mutatnyi.

A király meg belefúvatott egy kürtbe, hogy gyülekezzenek a katonái, kötözzék meg a tündéreket, a legsötétebb börtönbe dobálják le őket. Mer ezek ha észre gyönnek, elszállnak, megint veszélybe kerülhet a ménes. Úgy is vót, elvonszolták a tündéreket, mindet ledobálták a sötét börtönbe.

Örült a király, hogy a lánya megszerezte a krajcárt. Otthagyta a tizenkét testvért, a lányával a kastély felé fordult. Ő bizony nem adja a lányát Gyurikának, gondolta. A krajcárt is azért kérte el, hogy Gyurika többet ne tudjon feljutni a sergős kastélyba.

Mihelyt hazaért a király, beindította a kastélyt, hogy forgott az, mint a hét veszedelem, olyan sebesen. Gyurikaék odaérve szomorúan nézték.

– No, ide aztán többet be nem jutunk!

De a királykisasszony kinézett az ablakon, intett Gyurikának, a krajcárt meg a lába elé hajította. A királykisasszony hátáná termett abba a pillanatba a Veres király, akinek odaígérte az apja. Azt nem látta a Veres király, hogy a krajcár Gyurikáho került, de az integetést látta. Korholnyi kezdte a királykisasszonyt:

– Te az enyém vagy, az én menyasszonyom, mégis egy koszos csikóst szeretsz?

– Igen, őt szeretem. Ha a világon egyedül lennél, te akkor se kellenél nekem.

Gyurika meg mindent látott, mindent hallott. Nem sokat teketóriázott, ügyesen megcélozta a kakaslábat, hogy az megállott.

Gyurika szaladt fel a palotába, a király elejbe pattant:

– Felséges királyom, jelentem, hogy letelt a három nap, kérem, az ígéretét tartsa be!

– Ide figyelj, édes fiam, tudod mit? Már egy öregember feje olyan, mint egy lyukas korsó, minden kimegy belőle. Elfelejtettem neked megmondanyi, hogy a lányomat a Veres királynak ígértem el. Márpedig a szavamat meg nem másíthatom.

– Hát tudja mit, felséges királyom? Egy fiatalembernek meg olyan a feji, mint egy ép korsó, hogy semmi nem megy ki belőle. Addig innen el nem megyek, míg a jussomat ki nem adja. Nekem is, testvéreimnek is. Míg be nem tartja az ígéretit.

Megszólal erre a háta mögött a Veres király:

– Vívjunk meg!

Gyurika ráállott.

– Adjonak egy kardot!

Senki nem adott neki. De ügyes gyerek vót Gyurika, kirántotta az öreg király kardját, aztán felszökkent a kiscsikójára. De a Veres király is a maga lovára, úgy hadakoztak, verekedtek.

Gyurika nemsokára olyat talált ütni a karddal, hogy a Veres király lefordult a lováró. Gyurika a torkára szegezte a kardot.

– Hallod-e, Veres király, most megölhetnélek. Ha fordítva állna a dolog, te biztosan ezt tennéd velem. Én nem bántolok, de gyorsan kelj fel és fuss, hogy utó ne érhesselek!

Felugrott nagy szégyenkezve a Veres király, elszaladt, csak a sarkával fenyegette őket.

Azt mondta az öreg király:

– Látom, Gyurikám, hogy nemcsak a méneshe értesz, hanem a kardforgatásho is. Ügyes vagy, hamarosan belegyössz te a királykodásba is. Tudd meg, édes fiam, hogy neked adom a lányom meg a fele királyságom. Menj el most a szüleidér meg az otthonmaradt testvéreidé, aztán csapunk egy nagy lakodalmat.

Lagzit csaptak, még most is élnek, ha meg nem haltak.

1979. október

A pelikánmadár

Élt egyszer egy király. Ennek a királynak az egyik szemi rítt, a másik nevetett. Vót neki egy gyönyörűséges szép lánya.

Azt mondja ez a szép lány:

– Édesapám, én úgy furcsállom a maga szemit. Mondja má meg, drága jó édesapám, hogy mér rí az egyik szemi, mér nevet a másik!

– Heeeej, édes lányom, sokan megkérdezték má ezt, de senkinek meg nem mondtam.

– Mondja meg nekem, lelkem, drága jó édesapám!

Olyan szépen kérte az édesapját, hogy az megmondta.

– Édes lányom, vót énnekem egy pelikánmadaram. Míg annak az énekít hallottam, nem öregedtem, nem vót se bújom, se bánatom. De ez a pelikánmadár úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. Bejártam érte rengeteg országot, szinte az egész világot, de sehol senki nem tudott a madárró, azér sír az egyik szemem. A másik meg azé nevet, mer bejártam nagyon sok országot, de hozzád hasonló szép lányt sehol se láttam.

– No, ha nem látott, édesapám, nem is menek én aggyig férjhe, míg édesapámnak elé nem hozzák a pelikánmadarát.

– Jaj, édes lányom, mondjá le róla, mer vénlány maradsz.

– Nem bánom én, édesapám, amit mondtam, megmondtam.

Kihirdette hát a király, hogy annak adja a lányát, aki visszahozza a szépen éneklő pelikánmadarát.

Szerencsét is próbáltak királyfiak, hercegek százával, bejártak két-három országot, érdeklődtek, de sehol nem tanálták a pelikánmadarát, üres kézzel gyöttek vissza. Búsult a szegény király, nagyon búsult.

– No, ugye mondtam, édes lányom, hogy vénlány maradsz? Kár vót elmondani a titkomat.

– Mindegy, édesapám, míg elé nem kerül a madár, én bizony nem menek férjhez.

A királyi udvarba dolgozott egy nagyon szép legény. Egyet gondolt, bepakolt a tarisznyájába kenyeret, szalonnát, útnak indult.

Ment, mendegélt, majd beért egy rengeteg erdőbe. Összetanálkozott egy ősz öregemberrel. Azt mondja az ősz öregember:

- Édes fiam, az Isten nevibe adjál egy darab kenyeret!
- Adok én jó szívvel, édes öregapám, még szalonnát is.

Kibontotta a tarisznyáját a szép legény, letelepedtek egy tőkére, együtt kenyereztek, szalonnáztak. Csak megszólalt közben az ősz öregember:

– No, édes fiam, tudom én, mi járásba vagy, te a pelikánmadarat keresed. Hej, de sok királyfiak, hercegek elhaladtak má ezen az úton. Kértem tőled is egy darab kenyeret, de csak rúgtak felém, egy se adott egy falást se. De vissza is gyöttek pelikánmadár nélkül. De téged, édes fiam, a jóságodér útbaigazítolak. Úgy tudd meg, hogy az a pelikánmadár az Óperenciás-tengeren túl van. Csakhát így gyalogszervelem oda nem jutsz, ha a lábad térgyig elkoptatod, akkor se. Olyan csikó kéne neked, amelyik sárkánytejet szopott.

– Ó, édes öregapám, honnan vegyek én olyat?

– Itt ennek a nagy erdőnek a tússó aljába van egy házikó, abba lakik egy vén boszorkányasszony, annak van ilyen csikója. Menj el oda, kérd el szép szavakkal!

– Jó van, édes öregapám, az Isten fizesse meg, má menek is.

Ment a szegény legény, ment, meg is tanálta a kis házikót. Beköszönt:

– Adjon Isten jó napot, édes öreganyám!

– Jó, hogy öreganyádnak szólítottát, mer különben végi vóna az életednek. Mi járatba vagy?

– Hej, édes öreganyám, nagy a bújom. Nekem nagyon kellene egy csikó. Olyan, amelyik sárkánytejet szopott.

– Te gyerek, te az ördögvel cimborálsz!

– Dehogy cimborálok, édes öreganyám. Ha énnékem lenne olyan lovam, elszállanék velem, megkeresném a felséges királyom pelikánmadarát. Mer az olyan madár, édes öreganyám, hogy magát is megfiatalítaná, nem lenne olyan vén görbe, szép fiatal menyecske lenne magából.

Tetszett a beszéd a vén banyának, hát azt mondta:

– Hát nekem van. Ott van az almafa alá kikötve. Te gyerek, de ha az ördögvel cimborálsz, egy csúf varangyos békának vátoztatlak!

– Nem lesz rá szükségi, édes öreganyám, mer ha nem tanálok meg a pelikánmadarat, visszahozom a maga csikóját.

A legény az almafa aló elkötte a szép csikót. Símongatta, nézegette, hát látja, hogy minden szőri színarany.

Megszólal a csikó:

– Édes gazdám, hova repítselek?

– Édes lovam, az Óperenciás-tengernek a tússó partjára kellene nekem mennyi.

– Ülj fel, édes gazdám, a hátamra!

Felült a legény, a ló meg felemelkedett a magas levegőégbe. Szállott a legényvel, mint a szélvész, mint a gondolat, még annál is sebesebben.

Nemsokára megérkeztek az Óperenciás-tenger tússó partjára. Azt mondja a táltos:

– No, édes gazdám, azt mondom én neked, hogy kérdezősködj mindenkitő, akivel tanálkozol, hogy nem tudnak-e valamit a pelikánmadárró, mer többet ér egy kérdés száz keresésné. Máskülönben meg itt van ez a síp, ha szükséged lenne rám, fúvintsá bele, melletted leszek.

Eltette a legény a sípot.

Ballagott, ment, mendegélt. Majd az országúton egy kétszázéves forma öreganyókéval tanálkozott össze, aki két botján bicegett.

– Mondja, édes öreganyám, nem tud valamit egy pelikánmadárró? Az a pelikánmadár az én országom királyáé, aki azóta is siratja, mióta nyoma veszett.

– Túdóm, fiam, tudom. Ott van az a kerek erdő, annak a közepibe egy nagy fa, a gallyai majd az eget verik. Ott van az a pelikánmadár beszorulva két gally közé, ott vergőgyik, kínlógyik.

Hűj, örült a legény!

Ahogy csak birták a lábai, ment a nagy erdőbe. Lesegette a fákat, meg is tanálta a legnagyobbat. De csak búsult, hogy biz ő arra nem bir felmásznyi. Leült a fa alá, gondolkodott. Hirtelen eszibe jutott a síp. Elévette, belefújt. Hőj, gyött a táltoscsikó, mint a szélvész. Leereszkedett.

– Hívtál, édes gazdám?

– Hívtalak.
– Mi baj van?
– Ezen a fán szenved a pelikánmadár, de nem tudok felmászni érte.

– No, gyorsan a hátamra, édes gazdám! Majd a gallyat az egyik kezedvel húzd el, a másikval meg gyorsan kapjád a madaré, hogy el ne röpöngen, tedd a kebledbe!

– Jó van, édes lovam.

Felrepültek, fel-fel, majdnem a fa tetejire.

Ott vergődött a kis pelikánmadár két gally közt beszorulva. A legény elhúzta az egyik ágat, a másik kezével megmarkolta a madarat, gyorsan be a kebelibe.

No, szállottak vissza a magas levegőégbé, gyöttek. A pelikánmadár ahogy felmelegedett, megpihent a legény kebelibe, hozzáfogott olyan szépen énekelni, hogy akik meghallották a hangját, megfiatalodtak, akinek gondja, baja vót, bánatja, mind elfelejtette. Így repültek egészen a boszorkány házaig.

A boszorkány kiállott az udvarra, a kezit a szemi felé tette, úgy nézte, hallgatta, milyen gyönyörűen énekel a madár. A legény meg a táltoslóval kétszer is megpergett körülötte. Csak azon vette észre magát a vén, görbe, csúnya boszorkány, hogy szép pirosszoknyás menyecske vált belőle. Örömbé még táncra is kerekedett.

Majd mikor a város szélire ért a legény, biztatta a madarat:

– Énekeljé, szép pelikánmadaram! Énekeljé, a városunkba vagyunk!

Hozzáfogott a madár énekelni, hogy ég-föld csengett-zengett bele. A népek kicsődültek az utakra, úgy hallgatták. A király is kigyött a tornácra, úgy meresztgette a szemit, honnan szól a szép hang.

Annak a nagy városnak a népi gondtalanú, boldogan, fiatalon él azóta is. A király is megfiatalodott persze, vót öreg király, nincs öreg király.

Becsületji lett a legénynek. A király mingyár nekiadta a lányát meg a feli királyságát. Nagy lakodalmat csaptak, boldogan élnek, ha meg nem haltak.

1984. szeptember

A részeges király

Az Óperenciás-tengeren is túl, még azon is túl, élt egy király két szép lányával meg egy kisfiával. De nagyon részeges volt az a király. Egyszer azon vette magát észre, hogy egy huncut krajcárja sincs. De csak kért a kocsmába. Az mondta a kocsmáros:

– Ha nincs pénz, nincs becsület.

Megrestellte a király magát, kaparta a fejét. Mit csináljon, mit csináljon, honnan szerezzen pénzt? Fogta a puskáját, hogy kimegy az erdőbe, lő valami vadat, eladja, az árát meg megissza. Ment is a nagy rengeteg erdőbe. Mikor kiért, hát mit látott: egy nagy sasmadarat egy cserfa tetejébe. Célba vette, de megszólalt a sas:

– Hallod-e, te király, ne lőj meg engem, hisz nem közönséges sas vagyok én! Inkább add hozzám a legnagyobb lányod feleségül, cserébe adok érte egy véka aranyat.

– A lányom? Hisz te sas vagy, ő meg ember!

– Egy véka aranyat adok érte.

Beleegyezett a király.

– No jó, itt légy estharangszóra a lányoddal, én is itt leszek a véka aranyval.

Örült a király, hogy ihat megint kedvire.

Otthon azt mondja a nagyobb lányának:

– No lányom, készülj ünneplőbe, mer még máma férjhe adlak.

– Kihez, édesapám?

– Egy szép sasho.

– Sasho?

Hozzáfogott a lány a nagy sírásho, kesergéshe, de az apja nem bánta.

– Csak ötözz, ötözz! – hajtogatta.

Engedelmeskedett a szép királylány, felötözködött, elbúcsúzott a hugató, a kisöccsitő.

Azt mondja a kisöccsinek:

– Édes kisöcsém, nagyon sajnállak itthagyni, de adok emlékül neked egy szép rózsás keszkendőt. Hogyha valaha még tanálkozánk, majd errő felismerjük egymást.

Erre sírva fakadt a kis királyfi, csókolgatta a nővérit.

A nagyobb királylány meg ment az apjával az erdőre. Ott várta őket a sas a cserfáná, egy véka aranyval.

– No, király, itt az arany.

– Itt a lányom is! – tette hozzá a király.

A sas felnyalábolta a szép királylányt, vitte, vitte ki tudja hova, a nagy erdőbe. A király meg nekiveselkedett a véka aranyak, nyalábolta, hogy majd felvetyi a vállára, de nem bírta. Mit tehetett egyebet, húzta maga után egészen a kocsmaudvarig.

Bekiátott:

– Kocsmáros!

Kinézett a kocsmáros.

– Itt az arany!

Az oszt felfogta a vállára, bevitte.

– No, meggyig ihatok érte?

– Hát, egy esztendeig.

– No, akkor egy kis hordó bort hozzá nekem tüstént, mer nagyon nagyon száraz a torkom.

Ivott a részeges király cefetű, nem is mozdult a kocsmábó záróraig.

Így ment ez egy esztendeig. Nyitáskor ő vót az első, záráskor az utóssó. Mindég csak ivott. No, de egyszer letelt az esztendő. Azt mondja neki a kocsmáros:

– No, király, nincs pénz, nincs becsület. Elfogyott az arany, több italt nem adok.

Nagyon megrestellte magát a király, hogy csúfot üztek belőle. Most mit csináljon? Mit csináljon? Kigondolta, hogy veszi a fegyverit, lő valamit a nagy erdőbe, osztan eladja, az árát megissza.

Megyen is a nagy rengeteg erdőbe. Majd ahogy ott jár-ke, csak hallja, hogy:

– Csam! Csam!

Gyön vele szembe egy hatalmas medve. Célba veszi a király, hogy lelövi, de megszólal a medve.

– Ne lőj meg, te király, nem közönséges medve vagyok ám én!

Inkább adok egy véka aranyat, te meg add nekem a kisebbik lányodot!

– Egy véka aranyat?

– Azt.

– No jó. Hozom a lányt, te meg hozd az aranyat! Estére itt légy velem!

– Itt leszek, de te is a lányodval!

Hazament a király.

– No, édes lányom, készülj ünneplőbe, téged is férjhe adlak.

– Kihez, édesapám? A nővéremet egy sasho adta, nekem milyen vőlegényt szánt?

– Ó, édes lányom, egy szép, nagy, erős medvét.

– Medvét, édesapám?

Sírt, zokogott a szegény királylány, de nem tehetett semmit, király vót az édesapja, engedelmeskedni kellett neki. Őtözött hát a szép ünneplőbe, elbúcsúzott a kisöccsítől.

– Édes kisöcsém, én is adok neked egy szép rózsás keszkendőt. Ha valaha még tanálkoznánk, erről majd felismerjük egymást.

Sírt a kisöccsi is, potyogtak a könnyei, csókolta a testvérét. Az apja szakította őket félbe:

– No, kész vagy? Induljunk!

Mentek, mendégéltek a nagy, rengeteg erdőbe. A megadott helyen várta a nagy, hatalmas medve őket. Azt mondja neki a király:

– Itt a lányom.

A medve meg:

– Itt a véka arany, brum, brum – morgott hozzá.

Sírt a lány, a szívi majd megszakadt, de a medve felnyalabolta, vitte.

A király megint erőködött vóna, hogy felvetyi a zsákot a vállára, de nem bírta sehogy.

– Ó – aszongya –, má a nyalábomba se birom, hát húzom magam után.

Húzta, húzta egészen a kocsmaudvarig. Ott bekiáltott:

– Kocsmáros, itt a véka arany!

– Jó van, mit parancsol?

– Bort, mer nagyon száraz a torkom. Bort hozzon!

– Egy esztendeig megint ihat rá.

A kocsmáros csapra ütött egy hordót, vitt neki belőle jócskán. A részeges király meg ivott, míg csak tartott belőle. Másnap újbó kezdte. Sorba így mindég, míg le nem telt az esztendő.

Akkor azt mondja a kocsmáros:

– Hallja-e, király úr, mától kezdve nincs pénz, nincs becsület.

Hőj, mérgelődött a király. Otthon mindent csak csapkodott, amihez a keze ért. A fia nem állhatta meg szó nélkül:

– Édesapám, tán elfogyott az arany, amit a két nővéremé kapott? Most majd mit csinál?

– Mit csinálhatnék, téged is eladlak.

Megijedt a kisgyerek, inkább világnak ment, nehogy az apja eladja.

Ment, ment a nagy, rengeteg erdőnek, hogy minél messzebbre tudja a várost, ahol a részeges apja lakik. Má alkonyodott, mikor nagy sivalkodást hallott.

– Megnézem, mi lehet az, mer fenemód sivalkogytok!

Hát, három ördögfióka ütte, harapta, marta egymást kegyetlenül.

– Miér marakodtok?

– Jaj, vitéz úr, vitéz úr, tegyen köztönk igazat! Édesapánk, édesanyánk egyszerre halt meg, oszt hagytak ránk egy ostort, egy bocskort meg egy köntöst. Sehogy nem tudónk rajta megosztzkodnyi.

– Jaj, hármat hagyott, hárman vagytok, könnyű az osztzkodás.

– Igen ám, vitéz úr, de a három csak együtt ér valamit.

– Hát mi a tulajdonsága?

– Az a tulajdonsága, vitéz úr, hogyha lábára húzza a bocskort, a vállára teríti a köntöst, az ostorval pattint egyet, akkor máris ott van, ahol akar.

Hű, elgondolkodott a királyfi:

– No jó, én megmondom, kié legyen.

– No, kié? No, kié?

– Látjátok ott azt a nagy hegyet?

– Látjuk, látjuk!

– Amelyiktek elsőnek odaér meg vissza hozzám, azé lesz mind a három együttvéve.

– No jó, kiátson egyet, oszt futunk! – mondták az ördögfiúk.

– Akkor álljatok sorba! – mondta a királyfi.

Sorbaálltak. A királyfi elkiáltotta magát:

– Most!

Szaladt a három ördög, szaladtak, ahogy csak a lábok birta, fel a nagy hegy tetejére.

A királyfi meg gyorsan felhúzta a bocskort, magára borította a köntöst, pattintott az ostorval.

– Hipp-hopp, legyek a nagyobbik nővéremné!

Máris ott vót.

Néz be az ablakon, látja, hogy szomorúvan énekelget a nagyobbik néni. Bekopog neki az ablakon.

– Engedjé be!

– Ki vagy?

– A testvéred.

– Nem hiszem.

– Nézd, itt van a rózsás keszkenő, amit adtá!

– Mutasd!

Megrázza a királyfi az ablakná, meglátja a királykisasszony, szalad ki.

– Drága édes öcsém, hogy találtá meg? Hogy gyötté el ilyen messze?

De hogy a szavam ne felejtsem, a királyfi a köntöst, a bocskort levette, az ostorval együtt elgyugta nem messze egy szikla mögé, úgy ment be. Elmondta oszt, hogy:

– Bizony nagyon keservesen taláلتalak meg.

– Jaj, de mingyár gyön a sas sógorod, kimarja a szemünköt, ha itt talál!

– Ó, édes nénikém, nem véték én senkinek, vajjon mér bántana? Hát arra a szóra bevéágódott a sas.

– Isten hozott, kis sógorkám, meggyöttél?

– Meg, édes sógorom, meg.

– No, igyál!

Ittak, vacsoráztak.

– Mi újság van odahaza?

– Jaj, jaj, nem jó. Apám egyre iszik. Azér hagytam el a hazámot, mer elfogyott a pénzi, engem is el akart adnyi valakinek.

– Egyet se búsuljál! Tudod mit, tanuljál valamilyen szakmát énnálam. Mer tudod, nem vagyok én ám sas, hanem királyfi vagyok. Csak vót egy gonosz mostoha ördögös anyám, aki elvárásolt, mer

nem az ő lányát vettem feleségül. Éjfélő hajnalig mindég királyfi vagyok. Énnekem van itt olyan helyem, ahol mesterséget tanulhatná. Mihez vóna kedved?

– Nem is tudom, édes jó sógorom. Az biztos, hogy apámnak má leszakad a lábáró a csizma, lyukas az orra, de nem törőgyik vele. Egyszer mondtam is neki, hogy nem restelli király létyyre, hisz kilóg a lábujja a csizmábó. Azt felelte, hogy ő király lyukas csizmába is. Hiába könyörgök neki, nem hallgat rám, csak iszik egyre. Hő, varrok csizmát, hazaviszem az apámnak, hátha megengesztelőgyik vele.

Ki is tanult, a kis királyfi készített tizenkét pár szép lagosszárú csizmát. Elbúcsúzott a nővéritő, a sógorató, magára vette a bocskort, a köntöst, az ostorval pattintott, és hipp-hopp, máris otthon termett.

Az apja elé állt nagy boldogan:

– Édesapám, hoztam magának csizmát, hogy ne járjon király létyyre lyukas csizmába.

– Hát, fiam, azt éppen jó tetted. Egyet felhúzok, a többit meg eladom, oszt megiszom. Értsd meg, muszaj innom!

Búsult a királygyerek. Ha az apja megissza a csizma árát, majd őt eladja. Egyet gondolt, magára vette a bocskort, a köntöst, pattintott az ostorval, és ezt kiáltotta:

– Hipp-hopp, legyek a kisebbik nővéremné!

Máris ott vót. Benézett az ablakon, hát a testvéri éppen hímezett, mint valamikor otthon a királyi palotába. Szép rózsákat, miket varrt.

Bekopog neki az ablakon.

– Engedjé be, a testvéred vagyok!

– Nem hiszem. Mutasd a keszkenőd!

Mutatta.

– Jaj, te vagy?

Szalad hozzá, öleli, csókolja.

– Hogy kerültél ide? Ha hazagyön a nagy erős medveuram, végi mind a kettőnk életyinek!

– Ó, édes nénikém, nem teszek én kárt senkinek, akkor mér bántana?

Arra a szóra berontott a medve, nyútotta a nagy karmos mancsát.

– Isten hozott, sógorkám, megtanáltál?

– Meg, meg, édes sógorkám.

– Mi újság van odahaza?

– Iszik az apám, iszik. Ha elfogy a pénzi, biztosan eladott vóna, hát inkább meglógtam otthonró.

– Jó tetted, jó tetted. Nálam ellehetsz, tanulsz egy jó mesterséget. Tőlem meg ne félj, nem vagyok én medve, csak egy elátkozott királyfi. Éjfélő hajnalig emberalakom van.

– De mit tanuljak nálad?

– Édes sógorkám, itt a szabóság, nagy mesterség. Gyönyörű ruhákat tudsz majd varrni, ha a szabómná kitanulsz.

– Az jó lesz, mer az apám rongyos gúnyába jár.

Kitanulta a királyfi a mesterséget, varrt tizenkét rend ruhát, szép királyi ruhákat, hazavitte nagy boldogan.

Ahogy az apja elé állt, a részeg király ráförmedt:

– Mér szökté meg a házamtó, te gézengúz?

– Édesapám, ne veszekedjen, inkább örüljön, hoztam magának tizenkét öltöny szép királyi ruhát. A saját kezemvel varrtam.

– Az jó. Egyet mingyár magamra veszek, a többit meg eladom. Bort veszek az árán, eliszom.

Hej, elbúsult a kis királyfi, mi lesz övele, ha elfogy a ruha ára!

Magára vette a bocskort, a köntöst, pattintott, oszt mingyár az idősebb nővériné termett. Megijedt a sógora, ahogy meglátta. Éppen otthon vót, ebédelt, mer délre harangoztak.

– Mi baj, sógorkám?

– Hójjaj, az apám eladta a csizsmát. De az még semmi! A szabóságot is kitanultam a másik sógoromná, ruhákat vittem neki, de azokat is eladta. Csak iszik, mint a gödény.

– Egyet se búsulj! A másik sógorodval elmenünk, kijelentjük az országodba, hogy a részeges semmirekellő apádot váltsák le, aki nem törőgyik az országával, és te legyél a király!

A királygyerek sajnálta az apját, de belátta, hogy ennek meg kell lenni.

Másnap elmentek a másik sógoráho, elmondtak neki mindent. Az is beleegyezett mindenbe.

– No, a mindenségit, menjünk! Ilyen részeges király, aki nem törőgyik a népivel, az országával, nem érdemli meg a trónt!

De hogy a szavam el ne felejtsem, a két sógornak éppen lejárt a hét esztendő meg a hét nap, aggyig tartott a varázshatalom. Szép

királyfiak lettek nappalra is. Vitték a kis királyfit, a népet meg összecsdítették.

– Ide figyeljete, emberek, váltsátok le a részeges, haszontalan, nemtörődöm embert! A fiút fogjuk a trónra ültetni.

– Úgy legyen! Úgy legyen! – tapsolt a nép, éljenezték a kis királyfit.

Megrestellte magát az öreg király.

– Meghagytok még a palotámba?

– Minek? Hogy igyon?

Azt mondja neki a sas sógor:

– Hallja-e, királyapám, gyöjjön el hozzánk, ihat nálónk annyit, amennyi csak belefér.

– No, akkor elmenek, elmenek.

Vitte a két királyfi magával. Az öreg király mindég azt hajtogatta:

– Jój, de száraz a torkom, ihatnékom van! Jaj, de meginnám a bort!

– Mingyár hazaérünk, apámuram.

Haza is értek. Otthon nagy kacagva azt mondta a két sógor:

– Nézze, itt van három nagy kád víz, ihat, amennyi jólesik.

Menten megütötte a guta az öreg királyt, hogy így becsapták.

Ha a guta meg nem ütne volna, a mesém is tovább tartott volna.

1982. január

A halász és a felesége

Élt egy szegény halász a tengerparton a feleségivel egy kis viskóba. A szegény halász eljárt halászatnyi, abból éltek szűkösen.

Egyszer is, ahogy megyen az országúton, hátha lenne má szerencséji – mer nagyon ritkán került a hálójába –, a kereknyomba ott sütyi a nap, ott vergőgyik egy kis halacska. Felvette.

– Gyere, kis halacskám, ne szenvedjé itt! Úgyis a tengerre menek, majd beteszlek a vízbe.

Vitte a szegény halászszer a halat, a tengerbe betette.

Nézett utána egy darabig, hát egy nagy koronás hal kiütyi a fejit a vízbő.

– Hallod-e, te szegény halász, jótettedér jót várjá! Három kívánságotat teljesítem.

Ezt szólta ki a halak királya a tengerbő. A szegény halász meg olyan butácska ember vót, meg tartott is a feleségítő. Mondta, hogy:

– Várjál, megkérdezem a feleségemet, hogy mit kérjek!

Hazaballag a szegény halász, mondja a feleséginek, hogy történt, mi történt, mit kívánjon.

– Jaj, ha má így van, kívánjék egy szép nagy hambitos házat, lisztet, zsírt, ne legyőnk mindég ilyen szegények!

Visszaballag a szegény halász, kiáll a tenger partjára, bekiált:

– Hallod-e, hal lelkem, Sára feleségem azt kívánja, hogy legyen egy szép nagy hambitos házónk, lisztőnk, zsírónk, hogy ne legyőnk má olyan szegények!

Kiszól a vízbő mélyentrő egy hang:

– Meglesz minden, menjé haza, te szegény halász!

Hazamegy a szegény halász, hát látja, hogy a hambitos házba má ott gyúrja a sok csíkot a feleségi. Hő, nagyon örűtek, hogy mennyivel jobb az életük, milyen jó sorok van, chetnek jóllakásig, szép házba lakhatnak.

Így vót ez egy darabig, de aztán azt mondja a menyecske:

– Hallja-e, ember, ha má egyszer három kívánságot mondott az a hal, menjen csak vissza, mondja meg neki, hogy királyné akarok lenni. Legyen palotám, katonaságom, szolgák seregjenek-forogjonak körülöttem! Parancsolnyi akarok, trónon akarok ülni!

– Ugyan, asszony, mér nem nyughatsz, hisz minyő jó dolgónk van a régi helyett.

– Azt mondtam, hogy menjen rögtön!

Ballag szomorúvan a szegény halászember a tengerre. A tengerpartra áll, beszél:

– Hallod-e, hal lelkem, Sára feleségem királyné akar lenni. Hogy legyen palotája, legyenek katonái, szolgálai. Parancsolnyi akar a trónró egy egész országnak.

– Menj vissza, te szegény halász, meglesz minden.

Hazamegy a szegény halász. Látja, hogy a feleségi a trónon feszít. Az udvaron egrecíroztatják a sok katonát, ő meg nézi nagy kevélyen.

– No, megnyugodtá ugye, asszony? – mondta az ember.

Megnyugodott, megnyugodott, de nem sokáig. Megint csak belefészkelődött az ördög. Azt mondja:

– Hallja-e, ember, ha má egyszer három kívánságot mondott az a hal, menjen csak vissza, mondja meg neki, hogy Isten akarok lenni.

– Jaj, asszony, hogy tehet má ilyet, la! Nem elég, hogy királyné lett, trónon pöffeszkegyik?

– Azt mondtam, hogy menjen!

Ballag a szegény halász, a tengerpartra áll. Nézi, nézi a vizet, de az má zavaros, jobbra-balra dobálja a nagy hullámaid. Félt a szegény halász, rosszat sejtett, szinte reszketett. De mégis végbe kellett vinni a feleségi parancsát. Bekiáltott:

– Hallod-e, hal lelkem, Sára feleségem nem akar királyné lenni, Isten akar lenni.

Kiszól a nagy zavaros tengerbő, a mélybő egy hang:

– No, ha Isten akar lenni,

Legyen egy nagy senki!

Visszamegy a halász, hát a feleségit a rossz kis viskóba találja. Visszamaradtak a nagy szegénységbe.

1984. szeptember

Kígyódarvitéz

Élt egyszer egy vándorlegény. Senkije nem vót ezen a világon, hát vándorolt egyik helyrő a másikra a tüzes-poros országúton. Unalmába rá akart gyútanyi a pipájára, de nem vót tüzi. Alig várta, hogy valakivel összetanálkozzon, akitő gyufát kaphatna, egy kis tüzet a pipájába. Híába gyalogolt naphosszat, senkivel nem tanálkozott.

Amikor alkonyodni kezdett, akkor vett észre egy kis fényességet a távolba. Gondolta, hogy pásztorok raktak tüzet arrafelé, hát megörült.

– No, lesz má a pipamba egy kis üszök – gondolta.

Szaporázni kezdte a lépéseit. Oda is ért nemsokára, ahol a fényességet látta.

Hát mit látott, egy kis királykígyót. Korona csillogott a fején a napfénybe, azt látta ő tűznek. Megsajnálta a kis kígyót, aki ott vergődött a porba, mert alig vót benne élet. Gyengédeden a tenyeribe fogta, elvitte a közeli tó partjára. Szépen a vízbe tette, hogy erőre kapjon a szerencsétlen kis állat.

No, éppen jó helyre vitte, mer abba a tóba lakott a kígyókirály a feleségivel. A kis királykígyót má összevissza keresték, de nyomát se tanálták. Vót osztán nagy boldogság, mikor odakúszott a víz alatti palotába a kis csavargó.

– Hol jártá, gyerekem? – sopánkodott az anyja.

– Jaj, édesanyukám, kíváncsi vótam, azér mentem olyan messzire, ahova má nem szabad lett vóna mennem. Az országúton a porba kerültem. Má majdnem elpusztultam, mikor felém gyött egy vándorlegény. A tenyeribe tett, visszahozott a tóba.

– Jaj, gyorsan menjönk utána, háláljuk meg a jóságát!

Kúsznak oszt utána olyan gyorsan, ahogy tudnak, kiáltanak neki:

– Várj, te vándor! Várj te, várj te!

Megáll a szólításra a vándorlegény.

– Ide figyelj, te jó ember, megmentetted a gyerekönköd, ezér mondd meg, mivel ajándékozzunk meg a jóságodér!

– Ha már olyan kedvesek, akkor rendes ruhát meg cipőt adjonak, mer a régi ruha lefoszlik rólam, cipőm meg nincsen, mezítláb járok.

Mingyár adtak neki szép cipőt, szép ruhát. A legény úgy megörült a gyönyörű holmiknak, hogy csakúgy repdesett jókedvibe. Magára vette a ruhát, lábára húzta a cipőt, tovább akart mennyi, de az öreg kígyókirály nem engedte.

– Maradj még, vándorlegény, tőlem külön is kapsz valamit. Itt ez a véres ing, ez legyen a tied! Ha magadra veszed, a világon te leszel a legerősebb. Ezér a neved Kígyódarvitéz legyen ezek után. Adok még egy kocsit is két lóval, hogy ne kelljen annyit gyalognod. Ha meg valami baj érne, a kocsi visszahoz mifelénk, oszt segítünk rajtad.

A vándorlegény összehajtogatta a véres inget, belegyűrte a vászontarisznyájába, oszt elbúcsúzott a kígyókirálytól meg a királynétól.

– Köszönöm a szíves jóságát a felséges királynak meg a királynénak.

Ráült a kocsira, közéje cserdített a lovaknak, elindult az útján.

Poroszkált a hosszú úton heteken keresztül, hát egyszerre csak elért egy idegen országba. Ott éppen azt hirdették, hogy bajvívás lesz a királyi udvarba. Aki megbirkozik a Fekete tatárval, azé lesz a királykisasszony. A vándorlegény gondolt egyet:

– Hopp, felveszem a véres inget, akkor én leszek a legerősebb. Micsoda szerencse ért, királylányt vehetek feleségül.

Ment is az udvarba.

– Felséges királyom, életem-halálom kezedbe ajánlom, szeretnék megbirkózni a Fekete tatárval.

– Ó, édes fiam, te olyan hitványka vagy, a Fekete tatár meg nagy, erős, daliás. Úgy földhővág az téged, hogy kiskanával kell majd összeszededetnyi.

– Egyet se búsuljon, király uram, megpróbálom én a viaskodást még akkor is, ha magával az ördögvel kell szembeszállnom. A szépséges lányaér mindent megteszek.

Annyira erősködött Kígyódarvitéz, hogy a király engedett, beleegyezett a viaskodásba.

Adtak osztan a legénynek ennyivalót, innyivalót. Szobát is kapott, hogy pihenjen egy éccakát, úgyse ér az életyi egy hajítófát se.

Aludt Kígyódarvitéz olyan jóézüen, hogy csak arra ébredt fel, mikor szólították: készülődjön, mer birkoznyi kell a Fekete tatárval. Magára vette a véres inget, úgy ment a királyi udvarba.

Nagy csomó ember várt a viaskodásra. Ott kíváncsiskodott a királylány is a szobalányával. Tetszett neki, hogy Kígyódarvitéz olyan bátran lépked a Fekete tatárho. Az öreg király meg inkább a Fekete tatár győzelmit kívánta. Inkább legyen a lánya az erős tatáré, mint azé a hitvány vándorlegényé.

Egy füttyszóra elkezdődött a küzdelem, összekapaszkodott a két vitéz. Egy darabig csapkodták egymást, hogy rengett a föld alattok. Egyszerre megunta Kígyódarvitéz a tusakodást, megszorította a Fekete tatárt, hogy az szusszannyi se tudott. Meglóbálta és úgy a gyepre nyekkentette, hogy az meg se mozdult.

A királyt nagyon bántotta az eset.

– Hej, ez a hitvány fiú hogy csaphatta a földhő azt a rettenetes erejű Fekete tatárt, akit egyig senki se birt leteríteni?

Kihirdette hát a király, hogy másnap megint birkoznyi kell a két vitéznek. Azt gondolta, hátha akkor másképpen fordul a kocka.

Kígyódarvitéz bement a palotába, evett-ivott, utána meg aludt jóézüen. Másnap reggel megint magára húzta a véres inget, indult a gyepre.

Elkezdődött a viaskodás másodjára is. Összeugrottak a Fekete tatárval, csapdosták egymást, rengett a föld alattok. Mikor Kígyódarvitéz megunta a tusakodást, úgy odalapította a Fekete tatárt a földhő, hogy annak még a szemi is felakadt.

A királykisasszony tapsolt örömbé, mer bizony Kígyódarvitézt szerette vóna urának. A Fekete tatár meg az öreg király borzasztó dühös lett. Kihirdette hát a király:

– No, még egyszer birkozás lesz utoljára. Harmagyk az igazság. Aki harmadszor győz, azé lesz a szép lányom!

A Fekete tatárt ette a fene. Úgy félt má Kígyódarvitéztő, mint a tüztő. Az meg sehogy se ment a fejibe, hogy elhagyta az ereji. Mégiscsak furcsa, hogy egyig mindenkit leterített, most meg minden megváltozott. Elhatározta hát, hogy végire jár a titoknak. A szobalányt fizette le.

– Menj be a szobájába annak a vitéznek, lelkem, nézzé szét alaposan, mintha ezer szemed lenne! Ha mindenrő beszámolsz nekem, szép pénz ütyi a markod.

Be is lopakodott a szobalány Kígyódarvitéz szobájába. Mindent felforgatott, mindenhova bekukkantott, de nem tanált semmit. No, majd a végén összetúrta Kígyódarvitéznek a vánkosát is, ott tanálta meg egy kis csomagba összegyűrve a véres inget. Szaladt a hírvel a Fekete tatárho. Az meg:

– Lopd el, hozd ki, ötven aranyat kapsz, ha megteszed!

El is lopta a szobalány a véres inget, odaadta a Fekete tatárnak. A Fekete tatár meg azt se tudta, hova legyen örömbé.

– Ebbe lehetett a Kígyódarvitéz ereji, ebbe rejtőzködhetett. Magamra veszem hát, kipróbálom a harmagyk küzdelemre.

Fel is vette a véres inget a harmagyk napon, úgy indult a gyepes helyre. Szegény Kígyódarvitéz meg kereshette az inget, ítéletnapig se tanálta vóna meg, mer rajta vót má az a Fekete tatáron. Mit vót mit tennyi, ment az ing nekü búsulva.

Füttyszóra összekapaszkodtak a verekedők. Egy pillanat nem sok, de annyi se kellett a Fekete tatárnak; úgy földhővágta Kígyódarvitézt, hogy a csontjai darabokra hullottak.

A királykisasszony ahogy ezt meglátta, sírva fakadt. A szobalányával összeszedette Kígyódarvitéz csontjait, mindet berakatta a kocsiba, hogy vigye vissza Kígyódarvitézt a lova a hazájába.

Elindult a két ló, vitték a gazdájok testyit messze-messze, egészen aggyig, míg a tóho nem értek. A tóná a kis királykígyó éppen kikukucskált a vízbő, meglátta a szekeret, meglátta a két lovat.

– Édesapám, nézzen gyorsan az út fele! Azt a kocsit, azt a két lovat maga adta a vándorlegénynek, aki megmentette az életemet.

Nézett kifele a király, hát ő is ráismert a kocsira, a lovakra. Csúsztak-másztak kifelé a tóbó, felkapaszkodtak a szekerre. Hát mit láttak, ott hevert a szeker fenekin Kígyódarvitéznek minden csontja darabja.

A király megállította a lovakot, oszt elévett egy aranyfüttyülőt, belefűjt. Összesereglett erre rengeteg állat: kígyók, békák, gyíkok. Azt mondta nekik a királykígyó:

– Menjetek szét a négy égtáj felé, szedjétek össze az összes forrasztófűvet, amit tanáltok!

Hordták az állatok a sok forrasztófűvet, alig birták. Az öreg király megörvendezett. Összeverte egy nagy mozsárba a fűvet, a levit meg ráöntötte a holttestre. Az meg kinyútózkodott:

– Jaj de jót aludtam!

– Bizony aludtál volna, Kígyódarvitéz, ha a lovat neked nem adom, ami visszahozott. Hát mi történt veled? A véres ing se használt, mikor bajba kerültél?

– Jaj, fölséges királykígyó, isz ellopták tőlem azt az inget, azér hagyott el az erőm, pegyig egy szép királylányér birkoztam a Fekete tatárval. Biztosan ő lopta el az ingem, így nyomoríthatott meg a gonosz. No, de nem lesz boldog, mer úgy vettem észre, hogy a királylány engem kedvelt, sose fogja őt szeretnyi.

Azt mondta erre a királykígyó:

– Menj csak vissza akkor, mer búsulhat utánad a királylány! Menj csak vissza, mer téged vár! Legyél ügyes, lopd el tőle a menyasszonyt! Ha igazán téged szeret, ne szalaszd el magadtó!

Visszafordította a kocsit Kígyódarvitéz, vágatott, ahogy birt. Ahogy elérte a király kastélyát, meghúzódott egy bukros helyen. Lesegette az ablakokat, hátha meglátja a királykisasszonyt. Meg is látta, ahogy az kihajolt az ablakon. Ott búsult, ott kesergett. Kígyódarvitéz felszólt hozzá:

– Kedvesem, élek, itt vagyok!

– Te vagy az, Kígyódarvitéz? Te vagy az?

– Én vagyok, szépséges királykisasszony, érted gyöttem. Szabad vagy-e még?

– Még szabad, de nem sokáig. Most ment gyűrőt venni a Fekete tatár. Nem sok időnk van, szabadíts meg, vigyé magadval!

– Gyere hozzám, szépséges királykisasszony, ülj a kocsimba, amíg nem késű!

Ott termett mellette a királykisasszony, letelepedett a bakra melléje. Kígyódarvitéz meg vágatott visszafelé nagy boldogan, mellette a szépséges királykisasszonyval.

A tó széjin má várta őket a kígyókirály, a királyasszony meg a kis királykígyó. Ahogy megérkeztek, tejbe-vajba fürdették őket.

– Szépségek, boldogságok, tietek lesz a világ. Gyertek velünk, megmutatjuk, hol laktok majd!

Búvárruhába öltöztették őket. Lemerültek a víz alá, úgy úsztak. A nagy tó másik felin meg kigyóttek. Ott egy gyönyörű aranykastély várt rájuk. Azt mondta a kígyókirály:

— Nászajándékba ezt nektek adom, legyetek benne boldogok!

A fiatalok megköszönték a kígyókirály ajándékát, oszt berendezkedtek a gyönyörű kastélyba. Ott éltek aggyig, amíg meg nem haltak.

1977. május

Igazság és Hamisság

Élt egyszer két testvér, az egyiket Igazságnak, a másikat Hamisságnak híták.

Ahogy meghalt az anyjok, apjok, nem maradt egyebik, csak egy rozoga rossz házikójok. Az ablakja betörve, az ajtaja kifordulva. Abba a házikóba meg nem vót egyeb egy szúszékné, annak az aljába meg egy keveske liszt. Azt mondja Igazság a Hamisságnak:

— Édes testvérkém, süssük meg ezt a cseppecske lisztet bogácsának, oszt menjünk világgá, úgyse tudónk mit kezdenyi itthon, ránk szakad ez a rossz ház.

— Hát süssük, oszt vegyük a pútyerkánkot, hátha valahol szerencsénk lesz! — egyezett bele Hamisság.

Megsütték a kis maradék lisztet, de olyan keves vót az, hogy csak hat bogácsa lett belőle. Megosztokodtak rajta becsületesen: három ide, három oda. Avval becsavargatták egy kis vászontarisznyába, a kebelikbe tették, úgy indultak országnak-világnak.

Mikor má egy jó kiadós utat megtettek, rájok gyött az éhség. Azt mondja Hamisság:

— Hallod-e, Igazság, együk meg azt a kis bogácsát, mer szédülök az éhségtő!

— Jó van, együnk egyet-egyet, ki-ki a magaét.

— Nem úgy van az, hallod-e! Megesszük most az ettédet mind a hármat, majd osztan ha megéhezönk, legközelebb az enyímet a hármat.

— Jó van, testvérem, legyen úgy, ahogy gondolod!

Beleegyezett szegény Igazság abba, amit a bátyja mondott, megették a bogácsáját, avval továbbmentek.

Mentek, nagyon messze. Szegény Igazság má csak botladozott, ténfergett az úton nagy éhségibe, de mégse mert szólnyi a bátyjának. Várta, várta, hogy megszólaljon a testvéri, megkínálja a bogácsábó. Híába várta, hát megszólalt ő maga:

– Hallod-e, Hamisság, együk meg a bogácsádot, mer nagyon éhen vagyok!

– Nem bánom, de csak akkor adok az enyímbő, ha kiszúrhatom a fél szemedet.

Szegény Igazság annyira elcsigázódott éhségibe, hogy beleégyezett. A gonosz Hamisság meg kinyitta a bicskáját, kiszúrta Igazságnak az egyik szemit, csak úgy adott neki egy bogácsát.

Mentek, mendegéltek tovább az úton, hát megint nagyon megéhezett Igazság.

– Hallod-e, Hamisság testvérem, adjá még egy bogácsát, mer igen-igen éhes vagyok!

– Adok, ha ki hagyod szúrnyi a másik fél szemed is.

Mit vót mit tennyi, Igazság hagyta kiszúrnyi a másik szemit is, csak úgy kapott bogácsát a gonosz testvéritő. Ahogy megette, ríva fakadt:

– Hallod-e, Hamisság, minek most má nekem az életem, mikor semmit se látok a világbó. Vezess engem a városba olyan helyre, ahol kódulhatok, ahol megkönyörülnek rajtam, ahol adnak egy kis ennyivalót.

– Jó, odavezetlek.

Hamisságnak persze eszibe se vót, hogy a városba vigye a testvérit. El akarta veszejteni valami elhagyott helyen. Megfogta a kezit, vitte egy nagy hegyre, az akasztófa tövibe. Ahogy odaértek, letette.

– No, megérkeztünk. Te csak ülj nyugodtan, ére járnak nagyon sokan, ez lesz a jó hely a kódulásra.

A gonosz Hamisság magára hagyta a testvérit, ő meg odébbállt, útra kerededett.

Szegény Igazság egy darabig üldögélt magába. Keservesen szenvedett a szemitő, meg éhes is vót. Éccaka vót má, mikor elbóbiskolt, elaludt. Egyszerre csak lódobogásra riadt fel. Ketten gyöttek, egészen a közelibe állottak meg. Aszongya az egyik a másiknak:

– Hallod-e cimborám, furcsa helyre értünk most. Ha most hiányozna a kezed, a lábad vagy a szemed, az akasztófa alatt meghemperegné a friss harmatba, mingyár rendbe gyönné, kinyőne a kezed, a lábad, visszatérne a látásod. No, de neked semmi se hibádzik.

– Nem is azér gyöttünk – mondta a másik –, itt van ez a nagy kő, alatta a sok kincs, az lesz a mi orvosságunk, megélünk belőle holtunk napjáig. Hozzunk hónap egy csákányt, lássunk munkához!

Avval eltávolodott a lódobogás. Igazság meg nem várakozott, gyorsan meghempergett a harmatos fűbe, hát Uram Teremtőm, mingyár kinyőtt a szemi. Meglátta a követ. Minden erejibő ráncigálnyi kezdte, hát engedett. Mikor elmozdította, csillogott-villogott a sok aranypénz, a drága ékszer. Megrakta mind a két zsebit, úgy indult a város felé.

A városba ruhát vett magának, cipőt. Utána betért egy vendéglőbe, annyit evett a legfinomabb ételekbő, amennyi belefért. Egyeb dolga nem maradt, komótosan sétálgatott az utcákon.

Egyszerre csak szembegyött vele a testvéri éhesen, piszkosan.

– Igazság, drága testvérem, te vagy az?

– Bijony én. Jó helyre vezetté te engem. Látod, hogy meggazdagodtam?

– Mondjad, hogy gazdagodtál meg, hogy történt!

– Jó helyre vezettél te engem, mikor kiszúrtad a szemem. Hogy könyörgtem, hogy a városba vezess, de annál sokkalta jobb helyre vezetté, egy akasztófa alá. Éccaka két ember gyött. Arró beszéltek, hogy aki abba a harmatba meghemperegyik, akarmilyen hibája van, megint ép lesz. Osztán életyi utolsó napjaig gazdag lehet, ha a kő alatt elgyugott kincsbő megpakol.

– Hőj, testvérem, gyorsan szúrd ki a szemem, vezess az akasztófa alá, ahogy én vezettelek, legyünk egyfurmán gazdagok!

Szegény Igazság sehogy se akarta megcsonkítani a testvérit, de az annyira könyörgött, annyira rimánkodott, hogy mit vót mit tenni, kiszúrta mind a két szemit. Kivezette az akasztó fáho, letette a tövibe, magára hagyta.

Ahogy éccaka lett, közeledett a lódobogás, a két ember megállt a közelbe. Azt mondja az egyik:

– Hallod-e, a múlt éccaka kifigyelhetek bennönket, megdézsmálták a kincsonköt. Nézzünk körül, nem bujkál-e most is valaki errefelé!

Ahogy meresztgették a szemiket a sötétbe, meglátták Hamisságot, aki éppen a harmatba hempergett. Több se kellett nekik, megugraszották a két lovat, szétaposták Hamisságot.

Sok év múlva porrá vált Hamisság. Gyött egy nagy szél, szanaszét vitte a porát a világba. Azér van hamisság azóta is a világon, mer a porábó mindenfelé jutott.

1978. június

A leányért versengők

Valamikor réges-régen, mikor a patak is visszafelé futott, élt egy király. Ennek a királynak három szép fia volt.

Egyszer azt mondja nekik az apjuk:

– Fiaim, büszke vagyok rátok, mer nagyon jók vagytok és szépek is. De jó lenne, ha elmennétek országot-világot látnyi, hogy tapasztaljatok, bátorodjatok, tanuljatok.

– Jó van, édesapám.

A három királyfi elévezetett három szép paripát. Elköszöntek az édesapjuktól. Az még aranyat is adott nekik, hogy ne szűkölködjének az úton. A testvérek felpattantak a lovukra, elvágattak.

Hol gyorsabban, hol lassabban haladtak, majd nagysokára beértek egy nagy-nagy, szép városba. Egy öregasszonytól érdeklődtek, kié ez a város. Azt mondja az asszony:

– Jaj, édes fiaim, hát a jó, békés királyunké. Ott van a palotája is.

No, ők elvágattak a palotaudvarig, onnan meg egyenest felmentek a király színe elé. Jelentették, hogy kinek a fiai, honnan gyöttek. Nagyon örült nekik az öreg király.

– Heeeej, ismerem az apátokat, békességbe, barátságba vagyok én vele, igazi jó barátságba. Üljetek az asztalhoz, fiaim, majd itt vacsoráztok.

Örültek a királyfiak, hogy szíves fogadtatásba részesültek.

De akkor örültek csak igazán, mikor begyött a királynak a szépséges lánya. Olyan szép volt az, hogy a napra lehetett nézni, de órá alig-alig. Mind a három királyfi illegette magát előtte, megtetszett mind a háromnak a szép királykisasszony.

Vacsora után az öreg király elé járultak a királyfiak, és mind a hárman megkérték a királykisasszony kezét. Hej, az öreg békés király csak a fejét vakargatta.

– Hej, édes fiaim, nem akarom a botrányt, a békét szeretem.

Annak adom a lányomat, feli királyságomat, aki mához egy évre a leghasznosabbat hozza el énnekem.

Azt mondja a legkisebb királyfi a testvéreinek:

– Olyan szép, holdvilágos este van, vágjunk útnak!

Összenéztek, útnak vágtak. Felpattantak a paripára, vágattak, mint a sebes szél.

Majd nagysokára elérkeztek egy keresztútba. Ott az út háromfelé ágazott. Azt mondja az öregebb királyfi:

– No, itt elválnak az útjaink. Háromfelé ágazik az út, háromfelé megyünk. Mához egy évre itt tanálkozónk. Aki előbb ideér, várja meg a többit!

No, elvágattak, bejártak két-három országot, szétnéztek mindenütt, vásárolgattak, eltellett hamar az egy esztendő. Pontban egy esztendő multával a keresztútná tanálkoztak, még egy órába is értek vissza.

Az út mellett állt egy fűzfa, kikötötték a lovakot, ők meg leheveredtek a gyepre.

– No, ki, mit hozott? – kérdezte az öregebb királyfi – Mert én egy messzelátó üveget hoztam. Olyan üveg ez, hogy a világ végire is ellátok vele.

Azt mondja a középső:

– Én meg olyan köpönyeget szereztem, hogy oda repít, ahova parancsolom.

Azt mondja a legkisebb királyfi:

– Én meg egy illatos gyümölcsöt hoztam. Ez olyan gyümölcs, hogyha a halottnak nem telt le a huszonnégy órája, csak az orra alá kell tenni, és felébred.

Ahogy így tanakodtak, beszélgettek, az öregebb királyfi elévette a messzelátó üvegit, oszt belekukkintott. Hát csak egy nagyot jajdult, kiejtette a kezibő is az üveget. Kérgyi ijedten a két testvéri:

– Mi van? Mit láttál?

– Jaj, végönk van, halva fekszik a szép királykisasszony!

Azt mondja a középső királyfi:

– Gyorsan a köpönyegembe!

Parancsolt a köpönyegnek, hogy repítse őket a békés király palotájába.

Oda is repültek. Má éppen ravatalozták a szépséges királykisasszonyt. Az édesapja ott zokogott, rítt mellette. A kisebbik királyfi meg elévette a tarisznyájából az illatos gyümölcsöt, odatartotta a halott orra alá. Hát, halljatok csodát, kinyílt a szeme, mosolygott a szája a szép királykisasszonynak, felkelt. Vót nagy öröm, de minyő!

Csak hát nem sokáig tartott, merd a három királyfi összekapott a királykisasszonyon.

Azt mondta az öregebb:

– Engem illet, mer én láttam meg.

Azt mondta a középső:

– Engem illet, mer én röpítettelek ide benneteket.

Azt mondta a legkisebb:

– Engem illet, mer ha nekem nincs az illatos gyümölcsöm, eltemetyik a szépséges királykisasszonyt.

A király csitította őket, hogy ne veszekedjenek, csendbe legyenek, de igazságot nem tudott köztek tenni.

– Vannak nekem bölcs tudós embereim, majd azok megtanácskozzák, kié legyen a lányom — mondta végre.

Erre osztán lecsendesültek.

Összegyültek a bölcs tudósok, három nap, három éjjel tanácskoztak. Végül úgy döntöttek, hogy a legkisebb királyfit illetyi meg a királykisasszony. A királyfiak meg belenyugodtak a döntésbe, nem hadakoztak tovább.

Csaptak mingyár nagy lakodalmat, volt dínomdánom.

A nagy vígság között elévette az öregebb királyfi a messzelátó üveget, belenézett.

– Hőj, gyere csak, öcsém, nézzé bele!

Belenézett.

– Mit látsz?

– Hej, látok olyan szép két lányt, mint két szép rózsabimbó. Gyorsan, gyorsan a köpönyegembe!

Parancsolt a köpönyegnek a középső, hát menten a lányokhoz repültek. Bementek a királyhoz, megkérték a két lány kezét. A király nem is szabadkozott, nekik adta egyből. Ők meg vitték a lányokat a hazájukba az apjukhoz. Mondták az édesapjuknak:

– No, édesapám, az arany helyett aranyat hozunk vissza, ez a két lány lesz a feleségünk.

Elmondták, hogy a legkisebb testvérük is megnősült. A király mingyár küldött is egy nagy pecsétetes levelet a kisebb fiának, a nászának, a nászasszonyának, hogy győjjenek a lakodalomra, mer kettes nagy lakodalom lesz, hetedhét országra szóló.

Azok gyöttek, és olyan lagzit csaptak, hogy máig is emlegetyik.

1984. szeptember

Gyurka, kell-e hurka?

Volt egyszer egy szegény ember. Kilenc fiával éldegélt, de nagyon sokat sírtak azok a gyerekek, mer nagyon szegények voltak, éheztek.

A legkisebb gyereket Gyurkának hívták, az meg azé rítt, mer csúfolta a többi:

– Gyurka, kell-e neked hurka?

Hogyne kellett vóna a szegény gyerekeknek, mikor az vót a legkedvesebb eledeli. Nagyon-nagyon ritkán jutott hozzá, ha valamelyik jó szomszéd vágáskor vitt nekik egy kis kóstolót, abbó kapott egy kis karikát. Mikor esténként lefeküdt, azon gondolkodott, hogyha nagyobb lesz, elmegyén mészárosinasnak.

– De jó lesz, de sok hurkát eszek majd ott!

Telt-múlt az idő, be is állott mészárosinasnak. Amikor letelt az esztendő, felszabadult. Vett magának egy nagy kést meg egy bárdot. A kést a tarisznyájába tette, a bárdot a vállára fogta, hogy elmegyén szerencsét próbáljni.

Ahogy megyen erdőkön, mezőkön keresztű, egy erdő szélibe csak megáll, nézi, hogy egy oroszlán, egy hangya meg egy sas igen-igen marakodnak, sipátolnak egy lóláb felett. Nem tudtak megosztolni rajta. Gyurka jót nevetett rajtok, és az oroszlán észrevette. Azt mondja neki:

– Ide gyere, te legény! Oszd el a húst, mer ha el nem osztod igazságosan, terajtd is így összemarakodónk!

Jó van, odalépett Gyurka, a késivel a húst levagdosta az oroszlánnak, a velőt odaadta a sasnak, a csontot meg a hangyának.

Tetszett az oroszlánnak, hogy a sok jó húst befalhatta.

– Ide figyelj, Gyurka, adok neked egy szál szőrt a farkambó, hátha kedved támad egyszer oroszlánnak változjni. Csak meghúzinod, megcsavarintod, és oroszlán leszel abba a pillanatba.

A sas is nagyon meg vót elégedve a sok jó velővel. Az meg azt mondta:

– Ha sas szeretné lenni, ahhoz támadna kedved, húzzá ki a farkambó egy tollat! Csak meg kell simongatnod, rögtön sasmadár leszel.

A kis hangya a gyönyörű kis bajuszábó húzott ki egy szál szőrt.

– Ha hangyává akarsz változni, arra lesz kedved, itt van a bajuszombó egy szál. Erre csak rá kell fújni, rögtön hangya leszel.

Jó, becsavarta a zsebkendőjibe az ajándékokot, begyugta a zsebibe, avval ment tovább.

Ahogy megy, mendegél az országúton, mit látnak a szemei: hat nagy szekeret. Odaköszön, kérdezi:

– Honnan gyöttök?

– A mézároskirály országából – felelték a kocsisok.

– Mit viztek?

– Tíz-tíz mázsa hurka van mind a hat szekeren.

Gyurkának megmozdult a nyeldeklőji.

– Adjatok nekem belőle!

– Hogy adnánk? Nem ilyen csavargóknak való ez, hanem a király katonáinak.

– No, ha nem adtok szép szerivel, majd elveszem magam.

Kihúzta a zsebkendőjibő az oroszlánszőrt, megcsavarintotta. Abba a minutába egy nagy oroszlánnak vált. Elbődítette magát, hogy a kocsisok ahányan vótak, annyi felé szaladtak. Ő meg jó megdézsmálta a hurkát, belakott. Visszaváltozott emberi mivoltára, lefeküdt nagy jóllakott hasval egy fa alá, hogy egyet szundít, egyet híveskedik.

Mikor felébredt, folytatta az útját tovább. Hát hova ért, egy szörnyű nagy víz elé. Itt elakadt az útja, nem tudott tovább mennyi. Ott járkált le s fel, majd eszibe jutott a sastoll. Kihúzta a zsebkendőjibő, símogatta, hát mindjár egy szép erős sasmadárnak változott. Átszállott a vizen.

– No, de — azt mondja — még maradok sasnak, jobban szét tudok így látnyi.

Ahogy szállott, szétnézett, majd mit látott: egy nagy-nagy kastélyt, vót vagy kilencven ablaka. Nyócvankilenc ablakába sok hurka, sok kolbász, a kilencvenegyikbe egy gyönyörű szép lány. Mingyár gondolta Gyurka, hogy ez lehet a mézároskirály kastélya. Nem sokat teketóriázott, berepült.

Azt mondja a szép királylány:

– De jó, sasmadárkám, hogy leszállottá! Gyere, majd hozatok kalitkát, beteszlek a konyhába, mer a legtöbbet ott szeretek lenni a kedves szakácsnéval.

Be is került Gyurka a kalitkába, kapott friss nyershúst, hogy egyen, tiszta vizet, hogy igyon. Szegény Gyurka sas képébe is inkább megette vóna a hurkát a hús helyett, a bort is jobban megitta vóna, mint a tiszta vizet. Hát esténként mindég emberré változott, belopakodott a komrába hurkát ennyi, mer igen-igen sok hurka lógott ott.

Egyszer csak panaszkogyik a szakácsné:

– Szépséges szép királykisasszony, a komránkbó szemlátomást fogy a hurka, nyomot meg semmit nem látok.

– No – azt mondja a királykisasszony –, majd én kifigyelem, ki az a tolvaj, itt fogok aludni a konyhába. Maga csak menjen haza, a helyin én alszok.

A királykisasszony alvást színlelt, behunyta a szemit. Hát éjfél-tájba csak hallja, hogy kipattan a kalitka ajtaja, kigyön belőle a sasmadár, gyönyörű szép legénynek változik, oszt egyenesen a komra felé tart.

Gyorsan felpattant a királykisasszony, utána. Hát a legény ott gyömöszölte befelé a hurkát, ahogy a száján betért.

– Megfogtalak! – kiáltotta a szép királykisasszony.

– Örülök neki, mer tudd meg, hogy azér szállottam be hozzád, mer nagyon megszerettelek.

– Én is szerettelek madármivoltodba is, de még így sokkal jobban. De mit szól majd az apám hozzád?

Mikor jóllakott Gyurka, mondta a királykisasszony:

– Feküdj le most a helyemre, én meg bemegyek a szobámba!

Le is feküdt Gyurka a konyhába, a királykisasszony meg a szobájába. De a királykisasszony alig tudott aludni. Virradatkor már ment is jelenteni az édesapjának:

– Édesapám, én férjhez megyek.

– Kihez? Hiszen még nem választottam neked vőlegényt, fiam.

– Választottam én magamnak, édesapám.

– Igen? Kit? Csak nem valami gyött-ment csavargót talán?

– Igaz, édesapám, hogy nem királyfi, még csak nem is herceg, báró vagy gróf, de tud oroszlán, sas meg hangya lenni.

– Nem azért neveltelek, hogy Sasné, Oroszlánné, meg Hangyáné legyél!

– De, édesapám, máskülönben meg nagyon jó mézárós.

– Akkor jó, hívd elém azt a gézengúz!

Bepattant Gyurka, büsszenget vetett, hát egy szép oroszlánnak változott, elordította magát. A király úgy megijedt, hogy a korona lecsúszott a kobakjáró.

– No, csak ne bolondozz, úgyis beleegyezek a házasságotokba.

Gyurka megint emberré változott.

– Legyek-e sas? Legyek-e hangya?

– Nem, nem, fiam, elég, elég. Nem kérdezem tőled, ki fia, bornya vagy. Az a fő, hogy a lányom szeret, meg az, hogy mézárós vagy, mer én meg mézáróskirály vagyok.

Csaptak olyan lakodalmat, amelyet még nem láttatok. Minden mézárórost meghíttak az országbó, ették a sok hurkát. Gyurka ette a legtöbbet, hogy csudájára jártak. Ahogy vége lett a lakodalomnak, eszibe jutott az édesapja meg a nyóc testvére. Kilenc szekér hurkát küldetett nekik, hogy ne csúfolhassák többet:

„Gyurka, kell-e neked hurka?”

1979. október

Az állatok nyelvén tudó juhász

Volt egyszer egy juhász, annak meg egy nagyszájú feleségi. Szegény juhász mindég alig várta, hogy kihajthassa a birkákat, szabaduljon a nagyszájú feleségítő, aki minden szomszédjával csadart, veszekedett.

Hát egyszer, ahogy járkált az erdőbe, mit lát az aljba: tüzet.

– Haj, má odamenek, megnézem, mér ég ott az a tűz, nehogy leégjen az erdő.

Mikor odament, látja, hogy egy hatalmas kígyó vergőgyik a tűzbe. A kampósbotjával gyorsan derékon kapta, kihajította a lángok közül. A kígyó erre megszólította:

– Hallod-e, te szegény ember, de jót tetté velem! Jótettedér jót várja! Adok neked egy nagy szerencsét! – közben nyalogatta a sebeit.

– Hát a szerencsébő keves is rám férne, de én még életembe se láttam ilyen kígyót, mint te vagy, aki így tud beszéljni.

– No, ide figyelj, megtanítolak az állatok nyelvin, a madarak hangján értenyi.

Erre a farka hegyivel a fejire kommantott egyet-kettőt a juhásznak.

– Ettő a pillanattó érted az állatok beszédjit, de hallod-e, ki ne mondd senkinek a tudományod, mer ha kimondod, csak aggyig élsz!

– Dehogy mondom, dehogy mondom!

Hazaindult a juhász. Útközbe az egyik fa tetejin két holló beszélgetett, azokat hallotta meg elsőnek.

– Hej, ha valaki tudná, hogy ennek a fának a tövibe micsoda kincs van elásva, de kívágná tövestő! – mondta az egyik.

Ahogy ezt meghallotta a juhász, szedte a lábát hazafelé sebesen.

Otthon mingyár szólította az édesapját:

– Édesapám, fogja be a két szamarat a hosszúszerkerbe, a saroglyát igazítsa meg jó, tegyen fel két lapátot, két fejszét!

– Édes fiam, van fánk elég!

– Ne törődjön vele, édesapám, amit mondtam, megmondtam!

– Jó van, édes fiam, jó.

Az öreg hamar végzett, befogott, minden.

– Kész vagyok, fiam.

No, mentek az erdőre, odaértetek a nagy fáho.

– Édesapám, ezt a nagy fát vágjuk ki, de tövestő.

– Édes fiam, sz ebbő hat szeker fa is lesz.

– Ne törődjön vele, édesapám, lászon neki az egyik végirő, én meg a másikró!

Püff-paff, vágták a fa tövit a baltával, lapátolták mellőle a földet. Majd egyszerre nagyot reccsent a fa, kidőlt gyökerestő, ömlött a tövibő a sok kincs. Szedték ügyesen, nehogy rájok setétedjen. Felrakták a szekérre, letakarták, oszt hajtottak hazafele.

Mikor hazaértek, a feleségi:

– Hol vótatok? Hogy énnekem nem szóltatok vóna! Hogy csak magatok mentek mindég!

Odaugrott a szeker mellé.

– Mit hoztatok?

Kaparta a szekerbe a sok kincset.

– Jaj, kit öltetek meg? Mit csináltatok, gyilkosok?

Ott sipátolt, jajveszékelt. Csak csendesítette a szegény juhász.

– Hallgass, asszony, senkit sem öltőnk meg! Csendbe legyél, asszony!

– Akkor mondd ki, honnan van, mondd ki!

– Majd kimondom, majd kimondom! Nem öltőnk meg senkit, hallgass má! Ne pöröljé örökké, te nagyszájú!

De az csak mondta a magaét, ők meg nem hederítettek rá többet, belapátolták a sok kincset a komrába. Az ajtóra tettek egy nagy lakatot is.

De az asszony éccaka is faggatta az urát:

– Mondd ki, uram! Ha becsületes vagy, ha nem loptá, nem gyilkoltá, akkor kimondhatod. Honnan van? Ki adta?

– Nem lehet megmondanyi, édes feleségem, nem mondhatom el, mer meghalok.

– Ha meghalsz, meghalsz, csak mondd ki!

– No jó, majd holnap. Készidd el a hidegágyat, majd ráfekszek, akkor elmondom.

Másnap reggel a szegény juhásznak nagy bánatja vót, hogy a nagyszájú feleségi miatt meg kell halni neki. Elkészítette a feleségi a

hidegágyat, ráfeküdt a szegény ember. Má nem is reggelizett, az se esett neki jó.

– No, mondjad má, mondjad!

– Várj, asszony, még egy kicsit gondolkozok.

A szegény ember hűséges kutyája azalatt odafeküdt az ágy lábáho, ott búslakodott, megérizte a gazdája fájdalmát.

– Hallod-e, asszony, ennek a kutyának vess egy karaj kenyeret!

– Jó van, no.

Az asszony ledobott a földre egy darab kenyeret, de a kutya rá se nézett, csak ott nyüszített a gazdája mellett. Az ajtó nyitva vót, hát beszaladt egy kakas a szobába, mingyár nekilátott a kenyeret csipegetnyi. A kutya megszólította:

– Te szégyentelen, jólesik ennyi a kenyeret, mikor a gazdánk halálozik?

– Jó van, az kell neki!

A gazda meg hallgatta, mer értette a beszédjüket.

– Az kell neki – ismételte a kakas –, pusztuljon el, ha ilyen mulya. Egynek nem tud parancsolni? Nekem tizenkét asszonyom van, oszt mind a tizenkettőnek tudok parancsolni, ő meg annak az egynek se? Hát akkor pusztuljon el!

Hő, a szegény ember felugrott a hidegágyró. A feleségi meglepődött.

– Mondjad má, mér keltél fel? Mondjad má, mondjad má!

– No, gyere be a komrába!

Becsalta az ember a feleségit. Ott vót a falon két nagy kötel. Az egyikvel hátrakötötte a kezeit.

– Csak így lehet elmondanyi, kedves feleségem, ha a kezedet hátrakötöm.

Ahogy a kötözésvel végzett, fogta a vastagabb kötelet, avval ütverte minden ódarró.

– Így kell a titkomot elmondanyi.

– Jaj, inkább sose tudjam meg, csak bocsáss el, engedj el! Inkább soha nem leszek kíváncsi, soha ne tudjak meg semmit! Jaj, édes uram, bocsáss el, soha nem leszek kíváncsi!

Elódozta oszt a juhász az asszonyt, akinek azután soha nem pörgött a nyelvi feleslegesen.

1978. június

Az elüldözött királyné

Élt egy király a nagyon szép kisfiával. Nagyon kíváncsi vót a kisfia sorsára, ezér összehívta a bölcseket: mondják meg, mi vár az ő fiára, milyen jövő. Össze is gyöttek az öreg bölcsek, tanakodtak éjt nappallá téve, de nem tudtak mire mennyi. Megszólalt egy közülük:

– Felséges királyom, van itt és itt egy öregasszony. Az még mindenkinek meg tudta mondani, mi vár rá, mi lesz vele. Őt kellene felkeresnyi.

– Menjetek érte, hozzátok mielőbb, mer nagyon kíváncsi vagyok, mit tartogat a jövő a kisfiának!

Nemsokára hozták a bölcsek az öregasszonyt, bár az sehogy sem akart gyönni.

– Jaj, jaj, mi lesz velem, ha olyat tanálok mondanyi, hogy nem tetszik a királynak! – sopánkodott végig az úton.

– Csak gyöjjon, csak gyöjjon! – biztatgatták.

A palotába mingyár mondta neki a király:

– No, te asszony, ha megmondod a fiam jövőjit, és igazat mondasz, nagyon megjutalmazlak.

– Jaj, felséges királyom, én megmondom, de ha nem jó üt ki, biztosan megharagszik rám.

– Nem haragszok, csak mondd meg az igazat!

Hozáfogott az öregasszonyka. Felhajtotta maga előtt a surcát, megódta a kendőjit.

– Hát, felséges királyom, hosszú életű lesz a fiad, sokat fog háborúskodnyi. De azt is megmondom, hogy nagyon-nagyon szegény lányt vesz feleségül, a legszegényebbet az országba.

– Hol lakik az a lány?

– Megmondhatom, ha kíváncsi rá, felséges királyom.

Megmondta, hogy hol lakik.

A királyt ette a fene, hogy az ő egyetlen fia kolduszegényt vegyen el, sehogy nem birt beletörődenyi. Kiadta a parancsot, hogy szép

szavakval csalják el a szüleitő a kislányt. Mondják, hogy a király neveli majd a kastélyba, és ha elgyön a házassodás ideji, bútorozott házval adja férjhe.

A szülők nem mertek ellenkezni, odaadták a kislányt. A király először meg akarta öletni, de ahogy meglátta, olyan nagyon szépnek tanálta, hogy megesett rajta a szíve. Úgy gondolta, inkább a sorsára bízza.

Mikor éjszaka aludt a kislány, egy kis fehér koporsóba tétette, kivitette a folyóra. A lány aludt szépen, a folyó meg vitte, vitte.

Volt egy halász, aki messzi lent lakott a folyó mellett. Ahogy kisütött a nap, kiállt a kunyhója elé, nézte a vizet. Hát mit látott, egy fehér láda úszott lefelé.

– Csak erre hozná a hullám! Csak erre hajtaná!

Mintha a hullám meghallgatta vón a szavát, egyszeribe feléje sodorta a fehér ládát. Mikor egészen a közelbe ért, a halász felgyűrte a nadrágját, belelépegetett a vízbe, kiemelte. Megnézte, mi van benne, hát egy gyönyörű szép göndör kislány aludt benne édesdeden.

Otthagytott aztán hálót, mindent, szaladt a feleségihe nagy boldogan.

– Kedves feleségem, felvagy-e má?

– Felvagyok, apókám.

– Nézd, mit hozott nekünk a sors, mivel áldott meg az ég. Amiér annyit foházkodtunk, egy gyönyörű kislányt hozott!

– Honnan hozod, édes uram?

– A folyó adta, édes feleségem.

– Jaj, de jó! Biztosan nincsenek szülei, hát felneveljük, apókám!

– Fel bizony, édes feleségem.

Telt-múlt az idő, nyött a kislány, növekedett, az apja még hálót kötnyi is megtanította.

– Segíts, édes lányom, hálót kötnyi, mer mink csak a halászatból élünk, szegények vagyunk.

Közbe a királyfi is szépen megnyött, lovagolt, vadászatra járt. Egyszer is éppen vadászott, mikor eltévedt, nagyon messzire került a társaitó. A folyó szélin lovagolt lefelé, hát egy gyönyörű szép lányt látott a víz szélin derékig érő szőke, göndör hajával. Megtetszett a királyfinak, hát leszállott a lováro, hozzáment, beszélgetett vele kedvesen. A lány csak szégyenlősen mosolygott, de a királyfinak még jobban tetszett, hogy olyan kis szégyenlős. Ígéretet tett neki:

– Többször is fölkereslek, te szépséges tündérlány.

Mikor hazaért a királyfi a vadászatról, azt mondja neki az apja:

– Édes fiam, mi lett veled, hogy olyan boldognak látszol, amilyennek még soha.

– Jaj, édesapám, olyan gyönyörű szép lányt tanáltam magamnak! Senki más nem lesz a feleségem, csak ő!

– Hol, édes fiam? Melyik király udvarába?

– Nem királylány az, édesapám, csak egy szegény halászlány.

– Abba pedig nem egyezek bele, azt nem hozod ide, ha szegény! Csak királylányt vehetsz el! Egy királyfinak királylány jár!

– Édesapám, nem tehetek róla, de ha ő nem lesz a feleségem, a szívem is meghasad.

A király rettenetesen sejtett: hogy még beválik az öregasszony jóslata. A szegény halászlány az lehet, akit ő régen éccaka idején fehér koporsóba tétetett.

A királyfi meg hajthatatlan vót, mindég gyakrabban eljárt a folyó mellé a szép halászlányhoz. Egyszer meg is kérte a kezét a szüleitől:

– Megkérem az édes szülőket, egyezzenek bele, hogy szép lányukat elvihessem a királyi palotába.

Azok összenéztek, szólnyi se tudtak, csak bólogattak megsápadva. A királyfi észrevette a szomorúságot az arcukon.

– Ne búsoljonak, magukat is majd a kastélyba viszem. Hát ideadják hozzám a szép lányukat?

– Őt kérdezze meg, felséges királyom, hogy elmegy-e magához!

A lány lesütött szemvel bólintott, hogy elmegy. A királyfi meg felkapta az ölibe.

– Má viszem is, magukér pegyig elgyövk, ha tartjuk az esküvőt.

Vitte boldogan a királyfi a szép halászlányt lóháton. A király meg a tornácra nézett le. Hőj, menten megütte a guta, ahogy meglátta őket. Összeesett, meghalt. Eltemették nagy pompával.

Mikor letelt a gyászév, a királyfi megnősült, csaptak nagy lagzit. Mindenkinek tetszett az ifjú pár, csak a gonosz ördögös dajkának nem. Az csak morgott, zörgött, dörgött, ütött, csapott mindenfelé, pattogott. Persze, mer úgy szerette vóna, ha a királyfi az ő lányát veszi el feleségül.

Nagyon boldogan élt a királyi pár, de majd egyszer mi történt: egy ellenséges ország hadat üzent a királynak. Fájt a király szíve, hogy el kell válnyi a fiatal szép feleségítő, szomorúvan ölelte, csókolta.

– Mindegy, kedvesem, el kell válnunk, de ha csak tehetem, írok neked. Legyél nyugodtan, nemsokára visszagyövk hozzád.

Telt-múlt az idő, a királynénak szép, aranyos kisfia született. Nagy boldogan meg is írta az urának a jó hírt:

„Drága, édes férjem, gyönyörű kisgyermekünk van. Ha látnád, milyen szép!”

Az ördögös gonosz asszony kezibe került a level, az meg kíváncsiskodott.

– Ugyan, mit írhatott az urának?

Felbontotta a levelet, lemásította az írást. Helyette azt írta:

„Nem tehetek róla, kutyagyerekőnk született. Mit csináljak?”

Az ördögös gonosz asszony odaadta a levelet egy futárnak, hogy vigye a háborúba. Vitte is a futár, átadta a királynak. A király meg elszomorodott, szomorúvan válaszolt:

„Kedves feleségem, ha már így van, így van, legyél nyugodtan! Ha vége lesz a háborúnak, hazamegyek és minden jóra fordul.”

Hozta a futár lóháton a levelet. Az ördögös asszony má várta. Bevitte egy szobába, felbontotta, olvasta.

– No még ilyet, hogy nem baj a királynak még ilyen hír se!

Kapta a tollat, a papírt, írt a level helyett másikat:

„A gyerekvel együtt hagyd el a kastélyt, otthon ne találjalak, ha hazamegyek!”

A királyné először örült a levelnek, a keblire szorította, de mikor olvasta, sírva fakadt.

– Mit tehetek? Mörre menjek a kisgyerekemvel?

A kosárba ennyivalót tett, a gyerekit a nyalábjába fogta, aztán útrakeltek, hogy világgá mennek. Sötétbe indult el, hogy ne is lássák, ne gúnyolják.

Ment, mendegélt a királyné a végtelen országúton, elcsigázódott a hosszú vándorlásba. Meglátott egy faépületet, oda tért be, hogy megpihen.

– No, kisfiam – így beszélgetett a szép királyné –, bemegyünk ide, itt pihenünk reggelig. Aztán magam se tudom, mörre folytatjuk utunkot.

A faépületbe katonák ültek, feküdtek lócákon. A szegény királynő is letelepedett egy szabad helyre. A kisgyerek nemsokáig maradt az ölibe, lecsúszkált, a katonák között járkált, tapsikált. Majd egy

katonának – ahogy feküdt a padon – a karja lelógott. A kisgyerek odament, ott babrálgatta a karját. A királyné meg arra nézett, hát felismerte az alvó katonában az ő hites urát. A kisgyereknek halkán azt mondta:

– Kisfiam, tedd fel a karját a katona bácsinak, mert az neked az édesapád vót valamikor!

A kisgyerek csak marisgágatta, emelte vóna, de nem bírta.

A királyfi felneszelt erre a mondatra. Meginn csak megismételte a szép királyné, mer a kisgyerek csak ott állott továbbra is.

– Tedd fel, édes kisgyermekem a karját, merd az tenéked a jó édesapád vót!

Felül a király a padon. Szétnéz. Először a kisgyerekre, osztan meglátja a feleségit.

– Hát tyík elejbem gyöttetek?

Sírva fakadt a szép királyné.

– Te írtad, hogy hagyjuk el a kastélyt! Bizony te. Az ördögös dajka is mindég űzkélt, hogy menjek világgá, takarodjunk el a háztól. Most idehozott a sors éjszakára.

Hamar mindent tisztáztak, és ölelte, csókolta a király a feleségit, aki annyi megalázottságon, ennyi bánaton ment keresztül.

– Aki ebbe bűnös, nagyon meglakol érte, kedves feleségem!

Hazavitte aztán a király a kisfiát, a kedves feleségit. Az ördögös asszony reszketett, mint a nyárfalevél, mikor meglátta őket. A király mindjár hozzáfordult:

– Kinek a kezi vót abba, hogy az én kedves családomot elkergették? Magának erről tudni kell! Ki hamisította a leveleket?

Bevallotta az ördögös asszony nagysokára a bűneit. Azér tett mindent, merd neki van egy szép lánya. Ha a királynét elhajtja, majd az ő lányát veszi el a király.

A király nagyon dühös lett.

– Tudod, mit érdemelsz, te ördögös asszony? Egy hordót teliveretek szögvel, abba teszek, a legmagasabb hegyre kivetlek, onnan karítolak be a lányodval együtt.

Úgy is tett a király, ahogy mondta. Sivalkodott, jajveszékelt az ördögös asszony a hordóba, míg el nem pusztult.

A király meg a mai napig bolgoda él szép kis családjával.

1979. október

Szegény testvér, gazdag testvér

Élt két testvér. Igen-igen szegény vót a kisebb, a bátyja meg nagygazda, merd gazdag helyre nősült be.

Karácsonytáj közeledett. A nagygazdag bátya három hizót szúratott. Megtudta ezt a szegény öccsi, elment hozzá, beköszönt illedelmesen.

– Miér gyöttél? Tán disznóhúsra fáj a fogad? Disznópecsenye kéne?

– Hát, édes bátyám, jólesne, ha adna, mer három napja csak egy kis száraz kenyérvégen vagyok meg hideg vízen.

– No, ide figyelj, most az egyszer adok, de úgy gyere még ide kérnyi, hogy kapsz tőlem valamit, de nem azt, amit te kérsz, értetted?

– Jó van, édes bátyám.

– Ne, itt van ez a nagy darab hús!

Lehetett olyan másfél-két kilo körül.

– De ezt se neked adom, hanem az ördögnek. Menj vele a pokolba! Keresd ott a szerencsédet, ha máshol nem tanárod!

Azt gondolta a szegény testvér, hogy valóba oda kell neki mennyi. Elindult hát, amőre a szemi látott, mer nem tudta, merre van a pokol. Árkon-bokron, hegyen-vőgyön haladt keresztül, mikor összetanákozott az erdőbe egy ősz öregembervel. Köszönt neki illendően:

– Adjon Isten jó napot, édes öregapám!

– Adjon Isten neked is, édes fiam, mi járatba vagy?

– Hát, édes öregapám, a bátyám adott egy darab húst, hogy vigyem a pokolba, majd ott megcsinálom a szerencsém, mer nagyon szegény vagyok.

– Hát, édes fiam, lehet, hogy megcsinárod, de előbb egy nagy vízen, egy nagy tavon kell átmenned. De ne ijedj meg, ott lesz egy csónakos, egy elátkozott csónakos. Az csak úgy szabadul meg belőle, ha ő ugorhat ki a víz partján legelőször a csónakból. Nagyon vigyázz, édes fiam, ha közelegyik a part, vesd ki magad, de tüstént, mer

különben végi az életednek. Utána ott lesz egy szörnyű nagy hegy, a hegy aljába egy nagy vaskapu. Azon a kapun zöröggjé, édes fiam! Majd kigyön egy sánta ördög. Mondjad, hogy húst hozol neki, de oda ne add addig, míg nem ad érte egy fekete tyúkot, egy abroszt, meg egy vászontarisznyát.

– De édes öregapám, minek énnekem az abrosz, a fekete tyúk meg a vászontarisznya, minek az nekem?

– Édes fiam, az olyan fekete tyúk, hogyha elterítesz alá valami ruhafélét, megsimítod a hátát, a farára veregetsz, minden egyes ütésné egy aranyat ejt.

– Hát az abrosz?

– Látom, hogy nagyon szegény vagy, édes fiam, azért kell az is. Elteríted az asztalra, rácsapsz a tenyeredvel, rágondolsz, hogy mit enné, mit inná, akkor ott terem rajta minden.

– Hát a tarisznya?

– A tarisznyába, édes fiam, katonák lesznek regimentszámra. Hátha még arra is szükséged lesz.

– Jó van, édes öregapám, nagyon szépen köszönöm a tanácsait.

Haladt tovább a szegény ember, hát elért egyszer a nagy vízhe, a nagy tóhoz. Ott látja a csónakost a part mellett.

– Átvisz-e, barátom?

– Át bizony, csak szálljon be!

Beszállt a szegény ember, de csak guggolt a csónak fenekibe. Mikor közeledett a tulsó part, ügyesen kivágta magát. A csónakos meg dühös lett, dúlt-fúlt, hogy most se sikerült neki a szabadulás órája.

Ment tovább a szegény ember a darabka disznóhúsával. A hegy aljába csakugyan megtanálta a vaskaput. Zörömbölt rajta erősen. Majd kigyött egy száraz, fekete, sánta ördög.

– Hát te mit keresel itt?

– Húst hoztam neked.

– Jó zsíros-e?

– Jó bizony.

– Mutasd!

– Nem mutatom én, míg meg nem egyezünk.

– Mit kérsz érte?

– A fekete tyúk kéne, az abrosz, meg az a vászontarisznya, amelyik ott lóg a sarokba-e!

– Hármat nem adhatok érte, elég, ha egyet adok.

– Akkor nem adom.

Ott rángatta a húst az ördög orra előtt a szegény ember, annyira csiklandozta vele az ördög orrát, hogy az végül mindent megadott.

Ment visszafelé a szegény ember nagy füttyörészve. A parton má várta az elátkozott csónakos, mer ha átment, vissza is kellett neki gyönni.

– No, gyere, szállj be! – mondta az elátkozott.

A szegény ember megint csak a csónak közepibe kukorgott, le se mert ülni, hogyha közelegyik a víz széle, gyorsan kidobhassa magát belőle. Úgy is lett, ő ugrott ki előbb, a csónakos hoppon maradt.

Mire hazaért, összedőlve tanálta a kis viskóját. Leült egy kőre, búsult, gondolkozott, mitévő legyen. Majd eszibe jutott a tarisznya. Belekiabált:

– Gyöjjön ki vagy három regiment katona, épíjjenek nekem házat!

Kisereglettek a katonák, tettek-vettek, mire virradt, készen vót egy szép nagy ház.

– Most má menjetek vissza!

Vissza is takarodtak.

No, kitróbálja má a tyúkot is, hogy valóba aranyat ejt-e. Simogatja, ütögetyi a farkát, hát csakúgy potyogtak az aranyak. Nagy lett a szegény ember örömi.

Mivel megéhezett, kipróbálta azt a hitvány abroszkát is. Rácsapott a tenyerivel, hát ott termett rajta a sok étel-ital, jobbná jobbak. Mindjár arra gondolt a szegény ember:

– No, édes bátyám, visszaadhatom a húst, meghílak ebédre.

Üzent is a bátyjának, hogy okvetlen gyöjjön el.

Megkapta a gazdag bátyja az üzenetet, azt mondja:

– Ugyan, a kóodus mivel tudna engem megvendégelnyi? Elmennyi elmenek, teszek be neki valamit a kosárba, mer biztosan nagyon éhes lehet.

Elment a gazdag bátyja, de nem tanálta a kis viskót.

– Né má, micsoda ház van itt a viskó helyett! Ebbe lakna az a hitvány kulyók?

Leskelőgyik, majd meglátja az öccsi.

– Gyöjjön fel, édes bátyám, gyöjjön fel, meg akarom vendégelnyi!

Felmegyen oszt.

– Üljön az asztalhoz!

Ráterítyi a szegény ember az abroszt az asztalra, rácsap egyetkettőt, hát jobbná jobb étel-ital terem rajta. A gazdag bátyának ki se kellett pakolni a kosárbó, ehetett, ihatott.

– Édes öcsém, honnan szerezted ezt a csodálatos abroszt?

– Maga mondta, édes bátyám, hogy menjek a pokolba, majd ott megcsinálom a szerencsém. Elmentem a disznóhúsval, azér kaptam három ajándékot is. Jó helyre küdött maga engem, bátyám!

– Nohát, akkor én is elmenek.

Hazament tüstént a gazdag bátya. Egy fél disznót tett a zsákba, oszt a vállára hagyította. No, majd hoz ő ezer több mindent, mint az a hitvány öcskös.

Persze előtte mindent kikérdezett az öccsitő, mőre menjen, mit csináljon.

Hát ahogy megy, elér ő is a nagy vízhe.

– No, errő meg nem is beszélt az a gyerek.

Ott járkálgatott, leskelődött, meglátta a csónakost.

– Hőj, hé, vigyé át!

– Gyöjjön, szálljon fel!

Beszállt, nagy kényelmesen elterpeszkedett, a nagy zsák húst maga elejbe vette. Majd mikor közelgett a part, az elátkozott ember ugrott ki. A csónakot meg úgy visszarúgta, hogy a víz köllös közepire szállott a gazdag bátyjával. Úgyhogy még a mai napig is ott van, ha valaki fel nem váltotta.

1981. június

Juharfából furulyácska

Valahol messze-messze, a havasokban élt egy király a feleségivel meg a három lányával.

Egyszer a királynénak eszibe jutott, hogy tizenkét szolgálólányt hívat, aki kitakarítja a palotáját. Jöttek is a tizenkét szolgálólányok. Hét nap, hét éjjel takarítottak buzgón: súroltak, mostak, vasaltak, söprögettek. Gyönyörűen kitakarították a palotát, tetszett a királynénak. Majd azt kérdezte tőlek:

- Lányaim, a pincét kitakarítottátok-e?
- Nem mondta a felséges királyné, de kitakarítjuk.
- Menjetek, lányaim, takarítsátok ki!

Mentek a lányok, készen lettek ügyesen. Jelentették a királynénak, hogy készen vannak. Megnézte a királyné, tetszett neki.

- Hát, édes lányaim, a padlást vajjon kitakarítottátok-e?
- Nem mondta a felséges királyné, de szívesen kitakarítjuk.

Mentek a padlásra, vitték a dézsa vizet, rongyot, söprőt, mindent. Hozzáfogtak szép sorjába kitakarítani a padlást.

A padlás végibe rábukkantak egy kis komrára. Mennének be, hogy kitakarítják, de zárva vót az ajtaja. Leszaladt az egyik szolgálólány, hogy a királynétó elkérje a kulcsot. Kérte is, de a királyné nem tudott a kis komráró. Kérdezi a férjét, hogy tud-e valamit a kulcsró, ami a komrát nyitja. Az se tudott semmit. Persze, hogy nem tudtak, merd úgy örökölték a kastélyt, ki tudja, melyik királyé lehetett.

Végül fölment a királyné is a padlásra, nézegette a kis komra ajtaját, rázta, de bizony az neki se nyílt. Leszalajtott egy szolgálólányt, hogy hívjon két lakatost. Ment is a két ember hamar, feszingették, kinyiták az ajtót.

Bemegy a királyné. Hát nem látott bent egyebet egy tulipántos ládáná. Felemeli a tetejét, hát egy gyönyörű gyémántköntös vót a láda fenekin. Kiveszi, viszi le boldogan, mutatja az urának. A lányai is ott

vótak, mer má uzsonnát akartak kérnyi. Meglálták a gyémántköntöst. Mind a három egyszerre szólt.

– Édesapánk, édesanyánk, nekem adja, nekem adja!

Nem tudott a király igazságot tenni, hogy melyik lányának adja. Azt mondta:

– No, édes lányaim, az erdő aljába má érik az eper. Fogjatok csak egy-egy aranykantát. Amelyiktek előbb szedi tele eperrel, azé lesz a gyémántköntös.

Kapták az aranykantákat a lányok, mentek az erdő aljába. Igen ám, de a két nagyobb lány úgy gondolta, hogy egyet se tesznek a kantába, míg jó nem laknak. Csak a legkisebb gondolt mingyár az édesapjára, szedte szorgalmasan az epret.

Egy juhászlegény meg éppen arra legeltetett. Megtetszett neki a szép, szorgalmas királylány.

– Szép királylány, segíthetek?

– Jaj, nem lehet, egyedül kell teliszednem.

– Mért egyedül?

– Mer akkor nem kapom meg a gyémántköntöst.

– Jaj de szívesen segitettem volna a szép királykisasszonynak!

Nemsokára tele lett a királykisasszony kantája, a két nagyobbé még félig se vót. Mérgelődtek az öregebbek, sustorogtak egymás közt. Azt mondta az öregebb:

– Hallod-e, öljük meg a kishúgunkat, vegyük el tőle az epret! Kétfelé öntjük, teli lesz a kantánk, visszük egyszerre apánknak!

– Jaj, ne tegyük, csak azt ne tegyük! – rimázkodott a középső.

– No, ha nem, akkor téged öllek meg! – fenyegetőzött az öregebb, mer nagyon fájt a foga a gyémántköntösre.

Megijedt a középső királylány, hát ráállott a gyilkosságra.

A legkisebbtől aztán elkapták a kantát, megölték, a legelőre eltemették. Az epren szétosztokodtak, vitték haza nagy boldogan.

– Édesapánk, hoztuk az epret!

Egyszerre nyújtották az apjuknak.

– Hát a kishugotok hol maradt?

– Nem gondolt az édesapánkra, csak a gyomrára. Csak eszi az epret.

Elszomorodott a király, hogy a legkisebb, a legkedvesebb lánya nem gondolt őrá.

– No, de most hogy tegyek igazságot? Egyszerre szedtétek teli a kantát, egyszerre nyújtottátok át nekem. Kétfelé nem vághatom a köntöst, hát egyikteké se legyen.

A király szomorúvan várta, várta haza a legkisebb lányát, de hiába várta. Egy év is eltelt, mégsem jött meg a szép királylány.

Szomorú vót a király, a királyné, de még szomorúbb a szép juhászlegény, aki mindég arra terelgette a birkáit, hogy még egyszer megláthatná a királykisasszonyt. De hiába, nem láthatta. Bújába levágott egy juharfáró gallyakat, szárítgatta a napon, hogy csinál belőle egy furulyát. Ahogy kifaragta, belefúj, hogy szól-e. Hát emberi hangon szólalt meg a furulya:

– Fújjad, fújjad, én juhászom,
Én is voltam király lánya,
Testvéreim megölének,
Legelőre temetének

Jaj, a juhász nagyon megijedt, szaladt a furulyával a királynéhoz.

– Felsőges királyné, egy furulyát hoztam magának.

– Köszönöm az ajándékot.

– De tessék belefújni, nagyon kérem!

– No, de egy királyné nem furulyázhat.

– Tessék belefújni!

Annyira kérlelte a juhász, hogy a szájáho illesztette a királyné, belefúj. Megszólalt a furulya:

– Fújjad, fújjad, édesanyám,
Én is voltam királyleány,
Testvéreim megölének,
Legelőre temetének.

A királyné majdnem összeesett. Szaladt nagy sápadtan a furulyával az uráho.

– Kedves férjem, fújjá bele!

A feleségi kedvéér a király szépen belefűjt. Megszólalt a furulya:

– Fűjjad, fűjjad, édesapám,
Én is voltam királyleány,
Testvéreim megölének,
Legelőre temetének.

Jaj, a király rögtön hívatta a két lányát. Gyöttek is.

– Tessék, édesapánk, tessék.

Azt mondja a nagyobbnak:

– Fűjjá ebbe a furulyába!

A lány teszi a szájáho, belefűj egy nagyot. Megszólal fennszóval,
hangosan a furulya.

– Fűjjad, fűjjad, én gyilkosom,
Én is voltam királyleány,
Testvéreim megölének,
Legelőre temetének.

A legöregebb lány mérgibe besújtotta a furulyát a kandallóba. Erre kipattant egy szikra, nagy világosság támadt a szoba közepibe. Ott termett újból a szép kis királylány.

A szülei ölelték, csókolták. A király meg azt mondta, hogy hozzáadja a juhászhoz, ha a szép lánya is úgy akarja. A két gonosz lányt meg elseprőzték a palotából.

A juhászlegény feleségül vette a királylányt.

1979. szeptember

Az ördög meg a számok jelentése

Volt egy szegény ember meg egy szegény asszony. Hát reggel ahogy kelnek, látják, hogy az országúton sereglenek a vásárba az emberek. Azt mondja a szegény ember:

- Édes feleségem, hadd menjek be má én is a vásárra!
- Ó, ember, ember, minek menne, pénz nekű bolond ott az ember.
- Hát, édes feleségem, legalább szétnézek.
- Bánom is én.

Megyen oszt a szegény ember az országúton. Egyszer csak látja, hogy egy legény kilenc szép ártánydisznót hajt. Azt mondja a szegény ember úgy magába, lassan:

– Nem bánnam má én, ha az ördög adná is, csak adna nekem egyet!

Meghallotta ezt a legény, visszafordult:

- Mit mond maga, szegény ember?
- Azt mondtam, hogy nem bánnam, ha az ördög is adna egyet a disznóbó, de legalább nekem is vóna.
- Ide figyeljen, mind magának adom. Itt van a bot, hajtsa haza, magának adom.

– Ne járassa a bolondját a szegény embervel!

– Dehogy járatom. Hajtsa, fordítsa vissza! Mőre lakik?

Örült a szegény ember, mikor maga elé vette a kilenc szép ártányt. De nem sokáig tartott az örömi, mer a legény utánakiáltott:

– Hej, te szegény ember, én az ördög vagyok! Éccaka egy órákor megkopogtatom az ablakod. Ha kilenc kérdésemre meg nem válaszolsz, vizlek téged is, meg a kilenc ártányt is.

Hajtott szomorúan haza a szegény ember. A feleségi a kapuba várta.

– Emberem, kinek a disznóját hajtod?

– Ne törődj velem, nyisd ki a kaput!

Beterelte a szegény ember a kilenc disznót.

– Te ember, hát kié, mié?

Elmondta oszt a szegény ember, hogy járt, mint járt. Búnak eredtek mind a ketten.

– Mit csináljunk velek, ember? Ólónk sincs, amibe bezárnánk, se ennyi nem tudok nekik adni. Szurkáld le!

Leszurkálta a szegény ember mind a kilenc ártányt, felporkolta, betette a füstölőbe. De bizony ennyi nem mertek vóna belőle a világér se.

Este lámpát se gyújtottak, csak búslakodtak a masina mellett. Egyszer csak dobolnak kegyetlenű. Kinyitja az ablakot a szegény asszony, hallgatja a kisbíró. Hát azt dobolták, hogy katonák érkeztek a faluba. Ahova bekopogtatnak, mindenütt szállást kötelesek nekik adni, senki el nem kúdheti őket, mer azt megbüntetik.

– Nohát, nálónk oszt gyöhetnek, ember.

Jaj, jaj, alig mondja ki, máris kopogtatnak. Beugrik egy szép katona.

– Adjon Isten jó estét!

– Adjon Isten, vitéz uram, üljön le, üljön le!

Helyet törültek a katonának, beszélgettek.

A katona éhes volt, hát egyszer megszólalt:

– Gazduram, gazduram, vacsora nem lesz?

– Jaj, vitéz uram, olyan szegények vagyónk, mint a templom egeri, nincsen nekőnk semmink az égvilágon!

– A pipámra csak akad még egy kis üszök?

– Nézze meg a füstölőbe, ott még biztos akad!

Kiment a katona a sötétbe. A füstölőbe pislákolat még egy parázs. Rátesz a pipájára, áll fel, hát a fejit beleveri a sok húsba.

Megyen be.

– Gazduram, gazduram, huncutok magok. Azt mondják, hogy nincs ennyivalójok, oszt annyi hús csüng a füstölőbe, hogy mindenütt belevertem a fejem.

Megszólal a szegény asszony:

– Jaj, vitéz uram, nem emménk a. Az uramnak adta az ördög, oszt éppen máma éccaka gyön érte. Ha kilenc kérdésire meg nem felelőnk, elviszi a kilenc ártányt is, meg az uramot is. Má fel se bontottam az ágyat, le se akarónk feküdni, így várjuk a halálónkot.

– Édes nénikém, hozzon be a húsó, amennyit bír, süssön-főzzön, majd megfelelek én!

– Akkor jó.

Az ember:

– Eredj, asszony, én majd rakom a tüzet, süssönk-főzzönk!

Nagy vót az öröm, süttek-főztek, jóllaktak. Megtörülte a száját a katona:

– No, gazduram, magok csak nyugodtan pihenjenek le, majd virrasztok én, majd várom én, majd megfelelek én.

Le is feküdtek, de nēm tudták lehunyni a szemiket. Várták, hogy mikor veri meg az ördög az ablakot.

Éjfél után beszólt az ördög, azt mondja:

– Egy.

– Egy, amőre gyötté — válaszolt a katona.

– Kettő.

– Kettő, amőre visszamégy.

– Három.

– Három kereken sehova se mégy.

– Négy.

– Négyen a pokolba is elmégy.

– Öt.

– Akinek öt kaszás fia van, nem kaszál az maga. Rágyút a hosszúszerű pipájára, úgy nézi a fiait.

– Hat.

– Akinek hat eladólánya van, elég annak a maga búja baja.

– Hét.

– Aki hét kenyeret sütött, van még annak most is a pócon.

– Nyóc.

– Aki nyóc fejőstehenet fej, van annak teji, vaja, túrója, mindeni, nem kér a szomszédba.

– Kilenc.

– Aki kilenc ártányt ölt, estére is süthúsval, főtthúsval lakott az jó.

Avval egy nagyot dombolt az ördög, elszaladt.

Másnap reggel még jó megvendégelték a katonát, bőven adtak neki útravalót is.

Azóta is boldogan él a szegény ember meg a szegény asszony, ha meg nem halt.

1979. október

A cilinderes kutya

Élt két koma. Az egyik igen gazdag volt, a másik meg nagyon szegény. A gazdag koma segítette a szegény komát mindenvel, ételvel, ruházatval.

Egyszer ott hálálkodott az udvarába a szegény koma:

– Jaj, édes jó gazdag komám, hogy háláljam meg a sok jóságát?

– Ó, édes szegény komám, majd a síromat őrizd egy éccaka, ha meghalok. Olyan bünt követtem el, amirő senki se tud, elkárhozik az én lelkem, ha nem segítesz rajtam.

– Jó van, édes komám, őrizlek szívesen, szavamat adom rá.

Nem sok idő telt el, meghalt a gazdag koma. Elsiratta a szegény koma, a komaasszony, mindenki.

Elgyött az éccaka, a szegény koma kiballagott a temetőbe, ahogy megígérte. Szentelt gyertyával kört húzott maga köré, úgy üldögélt éjfélig.

Éjfélkor nagy csaholást hallott. Négy cilinderes kutya közeledett a sírhoz. Aggyig kaparták a sírt, míg a koporsóho nem értek. Beugrottak a güdörbe, felemelték a koporsó fedelit, kivették belőle a gazdag komát. Aggyig rázták a fogukval, míg egy porcika is vót a bőrbbe. A bőrt félredobták, visszaraktak a koporsóba minden ciling-colongot. Aggyig észre se vették a szegény komát, annyira a munkájokval törődtek.

No, amíg a kutyák a koporsóval bajlódtak, a szegény koma a kampósbotjával szépen beemelte a gazdag komájának a bőrit a körbe.

Mikor végzett a négy cilinderes kutya, keresik a bőrt, hát a körbe látják meg. Nem vót hatalmok bemenni érte, hát emberi hangon kiabáltak a szegény komára:

– Add ki a bőrt, add ki a bőrt, mer széttépőnk!

Ott csaholtak, fenyegetőztek hajnalig, de a koma elerisztett mindent a füle mellett, tudta, hogy nem fognak rajta.

No, kakaskukorékoláskor eltűntek a kutyák, lejárt az idejük, a koma meg a harangozóér kiáltott:

– Gyöjjön má, gyöjjön má, bajba vagyok!

Ment a harangozó.

– Hát maga mit csinál itt, János bátyám?

– Jaj, megígértem a komámnak, hogy őrzöm a sírját egy éccaka. Éjfélkor gyött négy cilinderes kutya, kivették a koporsóbó, kirázták a bőribő. A bőrt megszereztem, de szóljon má a tisztelendőnek, hogy megszentelje, mer csak úgy merek kimenni a körbő.

– Jó van, János bátyám, jó van.

Elszaladt a harangozó, szólt a papnak, elmondta mi baj van.

Gyött a pap a szentelővel, a két ministránsgyerekkel, megszentelte a kört, megszentelte a bőrt.

– No, János barátom, kigyöhetsz a körbő, ne félj semmit, nincs hatalma rajtad senkinek.

Kigyött a szegény koma.

– De, tisztelendő atyám, mitévők legyünk a bőrvél, a gazdag komám bőrvél?

– Legjobb lesz, ha elégetjük, nehogy elvigyék a cilinderes kutyák.

Raktak egy nagy tüzet a temetőgátba, beletették a bőrt. Nagy füstvel, kék lángval égett a tűz. Egyszer csak egy fehér galamb szállott ki a füstbő.

– No, János barátom, most szabadult meg a gazdag komád a bűnétől.

1978. június

Három jó tanács

Élt egyszer egy szegény ember.

Alig múlt el a lagzija, elvitték katonának. Három évig kellett szegénynek szolgálni a királyt, de szabadságra egyetlen egyszer se engedték haza. Búsult is eleget. Azt se tudta, hogy él-e, hal-e az ő szép feleségi.

Telt-múlt az idő, majd nagysokára azt mondták neki, hogy hazamehet, letelt a szolgálat. Ment is nagy boldogan. De még akkor csak gyalogszerrel lehetett közlekedni, hát gyalog ment. Ment is rengeteget, úgyhogy nagyon elfáradt. Azt gondolta, hogyha a legelső falut eléri, a legelső házná bemegy, szállást kér.

Jó esteledett, mikor elért egy falut. Meglátott egy kis házat a falu szélén, világított belőre a petrólámpa. Bekopogott.

– Adjon Isten jó estét!

– Adjon Isten, vitéz úr, magának is!

– Azér kopogtattam be, gazduram, hogy szállást kérjek éccakára. Nagyon messziről gyövek, nagyon messzire is visz az utam. Má a csizma is feltörte a lábamot.

– Jó van, vitéz úr, kerüljön beljebb, üljön le! . . . Asszony, hozzá kenyeret, szalonnát, vereshagymát, kínáld meg a vitéz urat!

Mingyár ügyeskedett az asszony, vitte a kenyeret, szalonnát, mindent. Biztatta ő is a katonát, hogy üljön le, egyen.

– Hát elfogadom, mer éhes is vagyok, meg fáradt is.

Kenyerezgetett a katona, közbe beszélgettek erről-arról. Akkor vette észre, hogy ott ül a kuckóba egy öregember csendesen.

Azt mondja a katona:

– Gazduram, az öreg tán megkukult, hogy nem beszél?

– Hej, vitéz úr, dehogyis néma. Nem szól ő csak pénzér. Egy mondatot egy aranyér mond.

– Hű, még ilyet se hallottam, hogy aranyér szólaljon meg valaki!

Kotorász a zsebibe, megtanál egy aranyat, odanyomja az öreg markába.

- No, öreg, itt az arany, mondjon érte valamit!
- Hát, édes fiam, kinek mi szép, szép az annak.
- Hm, hm, igaz. Igaz lehet ez, bölcs mondás.

Nyulkál a zsebibe megint a katona, kivesz egy másik aranyat.

- No, öreg, mondjon még ezér is valamit!
- Édes fiam, amid van, soha el ne tagadd!
- Hm – gondolta a katona –, ez is egy aranyomba került.

Elteprenkedett rajta.

Kivette a zsebibő az utóssó aranyát is.

– Mindegy, majd lesz még aranyam, odaadom a harmagyikot is, csak mondjon még valamit, öregem!

Azt is a markába nyomta az öregnek, az meg azt mondta érte:

- Édes fiam, az estyi haragot hadd reggelre!

– No, öregem, ez igaz bölcs mondás. Ha még vóna több pénzem, többet is adnék.

- Édes fiam, elég ez a három mondás neked tán még egy életre is.

Reggel folytatta a szegény ember az útját. Iparkodott, hogy mőné előbb hazaérjen, megláthassa a kedves feleségét, akit három esztendeji, hogy otthon hagyott.

Ahogy ment, mendegélt, egy szép virágos réten vezetett az útja. Hát mit lát a rét közepin? Egy loncsos, hosszú filű nagy csúnya szamarat meg egy gyönyörű szép lányt. Az a szép lány ott simongatja, ölelgetyi, néha meg is csókolgatja a szamarat.

– Hő – bosszankodott a katona –, hogy ölelgethet ez a szép lány ilyen csúf állatot? Megússem, megriasszam a szamarat? Ej...!

Eszibe jutott, hogy mit mondott az öregember: kinek mi szép, szép az annak. Továbbment.

Ahogy megyen, a szamár lépeget utána, megszólal emberi hangon:

– Hallod-e, te katona, nagyon rendes ember lehetsz, nem bántalmaztá, nem gúnyolódtá, mint a többi utas. Ők bizony üttek, csúfoltak. Itt van ez a zacskó arany, legyen a tied, mer tudd meg, hogy királyfi vagyok én, csak számárnak vagyok varázsolva.

A szegény ember úgy elámult, hogy meg se köszönte az aranyat.

Ment, mendegélt tovább. Egy nagy rengeteg erdőn keresztül vitt az

útja. Má jó sötétedett, mikor rablókval tanálkozott össze. Azt mondják a rablók:

– Mit viszel, te katona? Mi van a tarisznyádba?

– Arany.

– Ha, ha, ha! – kacagtak a rablók, dőltek ére, dőltek ára. Nevettek, hogy egy szegény bakának honnan lenne egy zacskó aranya. Elengedték a katonát, az meg örült, mer eszibe jutott az öregember másogyik mondása: amid van, el ne tagadd! Örült, hogy nem tagadta el az aranyat, hogy ráhallgatott az öregre.

Ment, mendegélt. Hol sietett, hol lassabban ballagott, hol leült, majd nagy sokára hazaért.

Má jó sötétedett, égett otthon a lámpa. Benézett az ablakon, hát mit látott: az ő kedves feleségi egy fiatal legényt ölelget, csókolgat, de még az ő régi szép puskáját is nekiadja.

– Hőj, a lelkire köttem neki, hogy nagyon őrizze meg a puskámot, má meg odaadja. Mit csináljak? Belőjjek a puskámval?

Nagyon dühöngött, de hopp, eszibe jutott az öregembernek a mondása, hogy az estyi haragot hagyja reggelre. No, ezzel lecsillapodott.

Az idegen legény meg közbe kisurrant a puskájával, szaladás.

Bement a katona. Az asszonya mingyár a nyakába ugrott.

– Drága édes uram, csakhogy meggyöttél!

Csókolta jobbró, csókolta balró, de a szegény katonának nem hozta meg a kedvét.

– Nagyon fáradt vagyok, hagyjá pihenni, nagyon fáradt vagyok!

– Jó van, drágám, feküdj le, édes uram, feküdjé, de eszel-e?

– Nem, csak pihenni akarok.

Nem ment vóna le a falat a torkán, annyira bántotta, hogy a feleségit egy legényvel látta, aki még a puskáját is elvitte.

Reggel korán kelt, mer aludt vóna, de nem tudta lehunyni a szemit.

– Édes feleségem, megvan-e még a legénykori puskám?

– Jaj, édes uram, este adtam oda az öcsémnek, hogy rejtse el, gyugja el, nehogy valaki itt nálam megtanálja.

No, megnyugodott a katona, ölelte a feleségit, csókolta. Tán még most is csókolja, ha bele nem fáradt.

1979. október

A furfangos lány

Az obsitos katona ment hazafelé az országúton és nagyon elfáradt. Betért megpihenni egy házhoz. Látott az udvaron birkákat, teheneket, disznókat, sok-sok aprójószágot, éppen csak embert nem látott.

Nagyot kiáltott, hát elégyött egy szép eladólány. Az obsitosnak úgy megtetszett, hogy borra szomjazott, mégis vizet kért. Hozott is a lány szívesen. Az obsitos meg azt gondolta, hogy ő bizony tovább nem megy. Azt mondja:

– Hallod-e, te lány, olyan szép vagy, hogy tetszel nekem. Mi a neved?

– A nevem eleji olyan, mint a hátrujja.

– Hm – morgalógyik a katona, mer ebbő ugyan nem sokat értett. Má olyat is kérdez, amit halandó ember fia is megérthet.

– Magad laksz a házba?

– Nem én, hanem édesapámval meg édesanyámval.

– Anyád hol van?

– A konyhába főz.

– Oszt mit főz?

– Le s fel járkálót.

Morgalógyik meginn a katona, hogy nem értett semmit.

– Az apád hol van?

– Az édesapám vadászik.

– Oszt mire vadászik?

– Ó úgy vadászik, hogy amit megfog, azt otthagyja, amit nem, azt hazahozza.

– Hű, te lány, de fura módon vadászik a te apád! Hány éves vagy?

– Amennyi, annyi. Az édesanyám kétszer annyi, apám ötvel több. Hárman éppen száz évesek vagyunk.

– No, te lány, ha én innen elmenek, soha meg nem tudom, mit tartalmaz a beszéded. Hogy buta vagy-e, magad se tudod, mit

beszélsz, vagy túlságosan is vág az eszed. Mondd el hát szép sorjába, hogy mit tartalmaz a beszéded!

– Hát elmondom, de csak azért, hogy lássa be: én vagyok az okos, maga meg a buta.

A nevem Anna. Ugye, az eleje olyan, mint a hátrújja?

Anyám a konyhába babot főz, oszt a fazékba a bab jár le s fel.

Apám a kert meginé a gatyája ráncába bolhára vadászik. Osztán ugye, amit megfog, otthagyja, amit nem, azt hazahozza.

Én tizenkilenc éves vagyok, az édesanyám harmincnyóc, az apám ötvel több, vagyis negyvenhárom éves. Éppen így hárman vagyunk száz évesek.

– No, te lány, én innen egy tapodtat se mozdulok, míg meg nem ígéred, hogy a feleségem leszel.

Úgy is volt, feleségül vette az obsitos az okos lányt. Nagy lagzit csaptak, boldogan élnek.

De ez igaz volt, mer elmentem én Beregre a mesék elejbe, felkaptam egy cifrát, elmondtam egy furcsát.

1984. szeptember

A bölcs királyfi

Öregedett a király. Három szép fia vót, nem tudta, hogy melyiknek adja a koronáját. Egynek kellene az a korona: no, de melyiknek? Egyfurmán szerette őket, mer egyfurmán jók vótak az apjukhoz. Azt gondolta a király, hogy tróbát tesz.

Behívhatja a legöregebb fiát. Azt mondja:

– Édes fiam, én most halálra ítéltém egy embert. Ezt és ezt követte el, sokan tanúsítják.

– Édesapám, jó ítélezett, végeztesse ki!

– Jó van, fiam.

Szólítja a középső fiát.

– Fiam, ez és ez történt, halálra ítéltém egy embert. Sok tanúm van rá, hogy nagy károkat tett. Jó cselekedtem-e?

– Jó tette, édesapám, ugyanúgy cselekednék én is.

– Jó van, édes fiam, küdd be a kisebb testvéred!

Bemegy a kisebb fia. Azt mondja az öreg király:

– Édes fiam, halálra ítéltém egy embert. Nagy vád van rá, sok tanú ellene. Jól cselekedtem-e?

– Édes jó apám, ne hirtelenkedjen el semmit, mer éppen az imént olvastam egy igaz történetet.

Vót egy király, annak egy nagyon jó hűséges szolgája. Húsz évig szolgálta egyhúztomba, hogy még az édes szüleit se látta. Fohászzkodott a királynak, hogy engedje haza, hadd látogassa meg szüleit. A király nem nagyon akarta elengedni, félt, hogy majd az öreg szülei otthon fogják. De a szolga ígéretet tett.

„Felséges jó királyom, idáig hűséges szolgád vótam. Most is megígérem, hogy visszagyövök hozzád.”

„No, jó van, fiam, bizok benned, elmehetsz.”

Ment a szolga. Nagyon messzi laktak. Még akkor nem vót se vonat, semmi jármű, hát gyalogolt. Nagy sokára ért haza. Nem sok időt tóthetett otthon, pegyig a szülei ölelték, csókolták, marasztalták.

„Ne menj vissza, édes gyermekünk, mahónap má nekünk az életünk, ne menj vissza, légy a támaszunk!”

„Drága jó szüleim, jó királyná szolgállok. Megígértem neki, hogy visszamenek. A szavamot meg nem szeghetem drága jó királyomnak. Mennem kell.”

Azt mondja az édesanyja:

„Ó, drága édes fiam, ha olyan jó a gazdád, vidd el neki ezt a gyümölcsöt. Nagyon messzirő kaptuk, úgy őrizgetjük itt régóta. Azt mondják, hogy ifjúsággyümölcs. Aki eszik belőle, megfiatalogyik.”

„Jó van, édesanyám, elviszem.”

Beköttek egy asztalkendőbe.

A szolga elköszönt a szüleitő, vitte a kendőbe az örök ifjúság gyümölcsit. Hát ahogy ment vele, ment, nagyon elfáradt. Egy erdő szélébe meg lefeküdt. Ahogy ő elaludt jóézüen, egy nagy vipera meg ott mászott, egyenest belefűrt az ifjúsággyümölcsbe, beleengedte a mérgit. A szolga az egészrő semmit nem sejtett. Mikor felébredt, nem látott se kígyót, semmi olyat. Vette a kendőt, vitte a királynak.

Jelentkezett a királyná, mikor megérkezett.

„Felséges királyom, nem tudtam mi egyebet hozni. . . Elmondtam a szüleimnek, hogy nagyon jó királyt szolgállok. Azt mondták, hogyha olyan jó, vigyem el neki az ifjúság gyümölcsét, hogy fiatalodjon meg tőle.”

„Hő, akkor hamar vágok belőle.”

De a tanácsosok figyelmeztették a királyt:

„Felséges király, vigyázz, idegen gyümölcs! Vágj egy szeletet belőle az állatodnak, hajítsd eléje!”

A király levágott egy szeletet, odadobta a kutyájának, hát annak a lába mingyár az égnek állt.

Hű, a király éktelen haragra gerjedt. Kirántotta a kardját, rögtön kétfelé vágta a szolgát. Gyorsan ítélkezett.

A király azt a gyümölcsöt elásatta, bekerítette. Telt-múlt az idő, kikelt a magja, a bekerített helyen nőtt-nőtt egy szép fa. Gyönyörű hat szép gyümölcsöt termett. Kiíratta a király alája:

„Halál gyümölcse, senki meg ne közelítse!”

Abba a városba élt egy öreg házaspár: egy öreganyóka meg egy öregapóka. Nagyon elunták az életyiket. Sopánkodtak, hogy mér

adott az Isten nekik olyan szép időt. Olyan tehetetlenek, betegek vótak, szerettek vóna meghalnyi.

Egyszer csak azt mondja az öregember:

„Hallod-e, édes anyókám, elmenek én azé a halálgyümölcsé, a kampósbotomval leütöm, valahogy kiveszem, hozok kettőt.”

„Jó van, édes apókám, eredj, hozzá!”

Elballagott a botjával az öregapóka este. Sikerült a tervi, hozta a halálgyümölcsit.

Lefeküdtek az ágyba, elmondták a halálimádságot, megeszegették a gyümölcsöt és ledőltek.

Reggel ébred az ember. Nézi, hát egy szép menyecske fekszik mellette. Költi, kel az is. Egymást nézik. De azok olyan fiatalok lettek, hogy húsz-huszonöt évtő nem vótak öregebbek.

Híri ment a városba a csodának, a királynak is a fülibe jutott az eset. Kivallatta a király a két öreget, mi történt velek, mi lett velek, mer úgy látásbó ismerte őket.

Mondja oszt az öreg, de má akkor szép fiatal vót:

„Meg akartunk halnyi, és loptunk a halálgyümölcsbő. Reggelre ilyenek lettünk.”

Akkor bánta má a király, hogy gyorsan ítélkezett.

Kitudakolták, minden, hogy egy mérgekígyó vagy valami mérges állat mászhatta meg, azé lett a halálgyümölcsi, de igazságbó ifjúságyümölcs vót, mer az a két öreg úgy megfiatalodott tőle.

A királyt nagyon bántotta, amit tett. Szép síremléket épített a szolgájának. A mai napig is sajnálja, ha még él.

A történeten nagyon elgondolkozott a király. Azt mondta:

– István fiam, tied a koronám, te leszel a király.

1984. szeptember

Hiábavaló segítség

Volt egy szegény koma meg egy gazdag koma. Nagyon-nagyon szerették egymást, nagyon jó barátságba vótak. De hiába kaparkodott akarhogy a szegény koma, mégiscsak szegény maradt.

Bántotta ez a gazdag komát, így mindég segítette. A szegény koma ilyenkor szabadkozott:

– Ó, édes komám, má nem fogadhatok el tőled ennyi segítséget, inkább vedd meg azt a kis rétetmet!

– Jó van, édes komám, megveszem. Hogy adod?

– Húsz pengőé.

– Ó, komám, huszonötöt adok érte.

– No, a jó Isten fizesse meg!

Meg is vette a gazdag koma a rétet, mingyár szépen rendbe tette, elkerítette. Vót benne egy nagy nyírfatóke, annak is nekiveselkedett, hogy kiássa. Ahogy ássa, a csákánya beleütött valami vasba. Ássa tovább. Mit lát? Egy katlant. Nézi.

– Ó, ó, az a szegény komám, ha ő tanálja meg, minyő gazdag lett vóna! No, de nem baj, majd adok én neki ebbő.

Szól oszt a feleséginek:

– Gyere má, asszony, egy nagy katlan pénz!

– Ó, édes uram, édes uram, de szerencsétlenek azok a szegény komaék!

– Ne búsoljá, kedves feleségem, majd adónk nekik belőle.

– Hát adónk, adónk, édes jó uram.

Hazavitték a katlan pénzt szekeren letakarva.

– No, de hogy adjónk má a szegény kománknak belőle?

Azt mondja az asszony:

– Hallod-e, édes uram, itt van egy nagy harisnya, telirakjuk. Kíverró ki van törve az ablakjok, majd estefelé oda szépen beállítjuk. Reggel, hogyha virrad, mingyár észreveszik. Jaj de megörülnek majd neki!

– Jó van, édes feleségem.
 Gyorsan megtöltötték a harisnyaszárat az aranypénzvel.
 Estefelé vitték is. Kívelrő szépen, nyugodtan beállították az ablakba. Avval hazamentek. Egész éccaka arról beszélgettek.

– Jaj, édes feleségem, de megörül a szegény komám, ha az ablak felé néz, hogy felkelt-e má a nap.

De mi történt! Beállított a szegény komaékho egy szállóvendég.

– Adjon Isten jó estét! Adjonak má egy éccakára szállást!

– Ó, jó ember, adónk szívesen. Majd elhál itt a lócán, mer nincsen úgy ágyónk. Szegények vagyunk, mint ahogy láthatja.

A lóca meg pont ott vót az ablak mellett.

Ahogy hajnaltájba forgolódott a vendég a keskeny lócán, nézegette, hogy virrad-e má, meglátta a harisnyát. Tördelte a kíváncsiság, mi lehet benne. Kisompolygott, hogy kívelrő vegye szemügyre. Belenyúlt. Hát aranypénzek csillogtak a markába. Rögtön a hóna alá kapta az egészet, meglógott vele.

Reggel kel a szegény koma.

– Hallod-e, asszonykám, má virrad, keljünk!

– Jaj, édes uram, hát hova lett a szálló? Még csak meg se köszönte a helyet. Né má, de neveletlen vót, hogy eltűnt!

Nohát, alig várta a gazdag koma is a reggelt.

– Má biztos felvannak a szegény komáék. Átmenek, asszony, hátha említenek a pénzrő valamit.

– Jó, eredj, édes uram!

Megyen a gazdag koma.

– Adjon Isten jó reggelt, édes komám, felvagytok-e má?

– Fel, drága jó komám, fel.

– Tanálatok-e valamit?

Sokállotta, hogy nem említenek semmit a pénzrő.

– Nem tanátónk.

– Ki járt magokná?

– Ó, édes komám, még az este idegyött egy vándor. Adtunk neki szívesen helyet, itt aludt a lócán az ablak mellett. Hát nem meglógott? Meg se köszönte a jóságónkot.

A hajába kapott a gazdag koma.

– Akkor végem, az vitte el a harisnya pénzt! – gondolta.
 Ment haza nagy szomorúan.

– Jaj, édes feleségem, de szerencsétlenek ezek a komáék. Né má, szálló vót nálók, oszt az lógott meg a pénzvel.

– Ejnye, ejnye, édes uram, tróbáljónk még egyet!

– Tróbáljónk, édes feleségem, de hogy?

– Éppen most sütök kenyeret. Telitömöm az egyik középit aranypénzvel. Jaj de megörülnek majd neki, ha megtörik!

Dagasztja is az asszony a tésztát, szétnyújtja, pénzvel telitömi, összegömbölyíti, megsütyi. Gyönyörű szép pirosra meg is sült.

Viszi a gazdag koma.

– No, édes komám, ne haragudjon, de az asszony kenyeret sütött, osztan ezt a szép kis cipót magoknak elhoztam.

– Ó, a jó Isten áldja meg! Egy falás kenyerünk se nagyon van má, la. Nagyon szépen köszönjük.

Azzal elment a gazdag koma.

De mit tesz Isten, ott ment el a ház előtt egy vak kódús botval.

– Adjatok, adjatok,
Amit a jó Isten adott,
Látjátok, hogy szegény, árva,
Elhagyatott vagyok!

Azt mondja az asszony:

– Édes uram, adjuk neki azt a szép kis cipót!

– Adjad, édes feleségem!

Hát nem odaadták a kódusnak? Vitte a kódús a cipót. Meleg vót még a cipó, megkívánta, megtörte. Hát csak úgy csillogott benne a sok aranypénz. Hó, a kódusnak se kellett több, gyorsan ki a falubó, elsántikált, hogy utána ne menjenek.

Megy a gazdag koma.

– Jóézű vót-e a kenyér, édes komám?

– Ó, drága jó komám, bocsássék meg kend! Itt gyött egy félszemű kódús botval. Mondtam a feleségemnek, hogy adjá neki.

– Ejnye, ejnye, no, édes komám...! Ejnye, ejnye, no...!

Otthon a gazdag koma a feleséginek:

– Jaj, édes feleségem, de szerencsétlenek ezek a komaék. Né má, nem odaadták a kódusnak a cipót a pénzvel együtt? Mondjad, no!

– Ó, édes uram, nagyon kérlek, tegyünk egy harmagyk próbát is!

– Tegyük, édes feleségem, de hogy?
– Mindég ki szokott járni a kert meghihe, ott van még neki a kis szilvása. A szilváfára felkötöm egy kis piros kendőbe a pénzt. Azt majd meglátja, hisz messzirő virít.

– Csináld, édes feleségem, csináld!
Az asszony tett a piros kendőbe jócskán pénzt. Ügyesen elment a komája kertjibe, felkötötte a kendőt a szilváfára.

A szegény komája meg éppen a kertbe készült, mint rendesen. De nem azt mondta-e a feleségnek, hogy:

– Édes jó feleségem, de sokat kimentem má a kert végibe a kis szilvásónkba. Ugyan ki tudná-e mennyi, ha bekötnéd a szemem?

– Próbálja meg, ember, ha az a kívánsága!
– Kösd be no, édes feleségem, hogy ki tudok-e mennyi!
Bekötötte neki a feleségi, és az ember ki is ment, be is gyött.

– Hallod-e, kedves feleségem, nemhiába, hogy számtalanszor kimentem, most vakon is ki tudtam mennyi, meg be is tudtam gyönni.

Igen ám, de favágók, kik mentek el a kert alatt. Megtanálták, elvitték a pénzt.

Megyen a gazdag koma.

– Édes jó komám, vót-e máma a kertjibe?
– Vótam, édes komám, oszt bekötött szemvel is ki tudtam mennyi, meg vissza tudtam gyönni.

A hajába kapott a gazdag koma, hogy még ilyen szerencsétlen komát nem látott, la.

Megy haza szomorúan, mondja a feleségének:
– No, most is hogy jártónk. Bekötötte a szemit a koma, úgy ment ki a szilvásába, nem láthatta meg a piros kendőbe a pénzt, mások vitték el biztosan.

Telt-múlt az idő, megbetegedett a szegény koma. Nem is sokáig betegeskedett, behunyta a szemét örökre. Ment a temetésire a gazdag komája, a komasszonya. Közel álltak a ravatalozójáho, hát mit látott a gazdag koma! A szegény komának a homlokára kis aranybetűkkel az vót felírva:

„Akit én ezen a földön gazdaggá nem teszek, nem teheti senki.”

1979. október

Lusta Jankó

Élt hetedhét országon túl egy igen-igen lusta fiú.

Míg az édesanyja, édesapja élt, csak volt neki mit aprítani a tejbe, de mikor meghalt az édesanyja, édesapja, nem akart dolgozni, csak nekitámaszkodott a kapufélfának.

A szomszédjába lakott egy özvegyasszony. Azt mondja neki:

– Hallod-e, Jankó, keresztű szalmát nem csinálsz, ez így nem lesz jó! Fogj munkáho!

– Nem fogok én, majd ad az Isten.

– Ád az Isten? Hisz amit ad az Isten, azt el is veszi.

Elmegy az özvegyasszony, Jankó meg továbbra is támasztja a kapufélfát. Egyszer csak huss, egy sereg vadliba beszáll az udvarára. Megörül Jankó, szalad a szomszédasszonyáho.

– Gyöjjön csak, gyöjjön csak, adott az Isten!

– Mit, te Jankó?

– Gyöjjön, nem tudom én!

Megyen az özvegyasszony, nézi, csudálkozásába összecsapja a kezit:

– Jankó, hiszen ezek vadlibák!

A vadlibák megijedtek, huss, egyszerre elrepültek.

– No, látod-e, látod-e, Jankó, hogy amit adott az Isten, azt könnyen el is vette. Láss csak munkáho!

– Nem dógozok én.

– Nem? Hát mit csinálsz?

– Lopok.

– Lopsz?

– Lopok.

– De hisz elcsípnek, tömlöcbe visznek.

– Majdcsak nem talán.

– De bizony, János. Majd a lopott jószág maga rád kiabálja, hogy te loptad.

– Nem bánom, nem dolgozok, lopok.

Az öregasszony csak a fejit csóválta, elment.

János még aznap este elment a szomszédjukba, lopott egy csirkét. Hazavitte, betette az ólba.

Másnap megint, hogy milyen jó lesz, lop egy libát. Hozza a libát a sötétbe, de az meg se mukkan.

– No, egy se kiabálja rám, hogy loptam. Nem is igaz az özvegyasszony beszédje. No, majd lopok még valamit.

Gondolkozik.

Nagy gazdag bíró lakott a falujukba, annak a hambitjára ki vót téve egy falióra. Azon törte a fejit, hogy lophassa el. Mikor aztán leótották a petróleumlámpát, odahúzódott, leakasztotta. Át a kerten keresztül elmenekült vele. Vitte haza nagy örömmel.

– No, ez se kiabálja rám, hogy loptam. Má nagyobb értékűt kellene kerítenem ennél is. A bírónak van sok disznaja, majd abbó lopok – így tanakodott magába.

Másnap gondolkozik még sötétedés előtt, hogy hozza el azt a disznót. Visz egy zsákot, a szomszédasszonynak meg van egy talicskája, majd azon eltolja.

El is lopta sötétedéskor a talicskát. Tolta a kertek aljának fel végig. Várta, hogy elaludjonak a nagy gazdag bíróék. Aztán odasettenkedett a disznóólho. Nézegette, nézegette. Jó sűdők vótak.

– No, ez jó lesz.

Éppen aludtak, mer jóllaktak má. Ügyesen benyomott egyet a zsákba, fel a talicskára.

Gyorsan tolja a talicskát. A talicskának a kereke, hogy nem vót használva régen, nagyon nyikorgott. János úgy vette ki – mer mindég azt figyelte, kiabálja-e rá, hogy lopta –, hogy azt mondja:

– Úgy is csak el csíp-nek, úgy-is csak el-csíp-nek!

– Úgy is csak elcsípnek, úgyis csak elcsípnek!

Hű, nagyon megijedt.

– Gyorsabban kell tolnom!

Nagyon gyorsan tolta, a talicska hangosan sivített:

– Úgy is csak el-csíp-nek, úgy-is csak el-csíp-nek!

Nagyon megijedt. Lekapta a zsákot a sűdővel együtt, fel a vállára, szaladás vele. A malac meg felérezte a zsákba, hozzáfogott visítanyi:

– Ére víííísz! Ére víííísz!

– Hú – az mondja János –, nem lehet ezt vinni tovább!

Eldobta a zsákval együtt a malacot, oszt szaladt haza eszeveszetten.

Bújt a szekrény hátáho, ahova az órát gyugta, nagy csendbe ott lapult. A nagyóra meg – ahogy mozgalódott Jankó – megindult. Elkezgi a ketyegőji:

↓ ↓ | ↓ ↓ ||
– Lop-tak, lop-tak!

– Hú, gyerünk innen gyorsan, mer rámkiabálta, hogy loptam! Fel a tyúkólra. A tyúk is:

↘ ↓ | ↘ ↓ | ↘ ↓ | ↘ ↓ ||
– Kot-ko-dács, te lop - tá, kot-ko-dács, te lop-tá!

– Kotkodács, te loptá, kotkodács, te loptá!

– Hú, ez is rámkiáltotta!

Le a libáho, bebújik a libaólba. A liba megijedt, csapdosott a szárnyával, azt gágogta:

↘ ↓ | ↘ ↓ | ↘ ↓ | ↘ ↓ ||
– Gi-gá - gá, te lop - tá, gi-gá - gá, te lop-tá!

Húj, Jánost kiverte a hideg verejték.

– Jobb lesz, János, lusta János, ha menekülsz!

Futott lusta János ki az erdőnek, szedte a lábát. A tetőn megállott, de még a mejji is azt pihegte, hogy:

– Fuss, tolvaj, fussss, tolvaj!

Még most is fut, ha birja szusszal.

1979. október

A bolond falu

Silda községbe járt nagyapámnak a nagyapja. De ott olyan buta bíró lakott, és a falu népi mind arra hallgatott.

Egy asszony is azt mondja neki:

– Jaj, bíró úr, lagzi lenne minálunk, oszt sónk csak egy csepp van, a bótba meg nem lehet kapnyi.

– Édes fiam, vessétek el azt a sót, majd megszaporogyk az, csak jó trágyás földbe tegyétek el!

Úgy is csináltak. A legkövérebb földet felásták, elgereblyézték, bevették azt a csepp sót. Majd telt-múlt az idő, megázott a föld, kelt rajta rengeteg árvacsanál. Az emberek, az asszonyok ott nyalogatták, kóstolgatták.

– Hű, minyő csepp, még ződ, oszt minyő jó ereji van!

Csak várták, csak várták, de nem fehéredett meg a csanál, a lagzi meg elgyött.

Más falubó hozott a vőlegény menyasszonyt. Sildába meg olyan csepp emberek vótak, csepp házakot építettek. Hát ahogy gyön a menet, a nagy hosszú sor, az elejin a szép menyasszony meg magas. Megáll az ajtó előtt, mögötte meg ott áll a nagy hosszú sor. Hát mi lesz, mi lesz itt, hogy nem fér be a menyasszony az ajtón?

Azt mondja az egyik násznagy:

– El kell vágnyi a lábábó!

Azt mondja a bíró:

– Hohó, én mondom meg az igazat! A feji nem fér be, azt kell levágnyi!

Megszólal egy menyecske:

– Hozzam-e a fejszét?

Megszólal, aki építette a házat:

– Ne hozzák a fejszét, olyan nem teszünk. Majd kiütöm az ajtófélfát.

Megszólal nagyapámnak a nagyapja:

– Sose poroskodjanak má lagzi alkalmával, inkább hajuljon meg a szép menyasszony!

Meghajolt, betért.

Jaj, nagyon örültek. Mingyár hívták nagyapámnak a nagyapját, fő helyre tették.

– Igyon-egyen! . . . Hogy hun van magának az a nagy eszi! Hogy ilyet ki tudott maga tanálni! Igyék-egyék!

A lagziba sokan vótak idegenyek a faluba, aztán csúfra tették a bírót, hogy a fejit akarta levágni a szép menyasszonynak. Elment a híri, a bíró meg restellte.

– Mindegy, emberek, nem jár túl a másik falu se az én eszemen, hiszen okos ember vagyok. Tudjátok-e, gyön most a vendégség, a templomónkat meg mind benyövi a csanál, szederszál, minden. Azt tanácsolom, hogy az emberek egy álló hétyig igyonak-egyenek, pihenjenek. Az asszonyok meg éjjel-nappal fonjanak kenderből egy hosszú kötelet, mer azt a templomot árébb kellene húzni a gazbó.

Úgy is vót, az emberek ettek-ittak, heverték a gyepen, az asszonyok meg fonták a rengeteg kötelet. Amikor készen lettek, a bíró nagy hetykén:

– Hozzátok, emberek, a kötelet! Tekerjük jó körű a templomon! Egyszerre rántsuk meg: hő-rukk!

A kötel persze engedett:

– Má gyött, emberek, hőj, má gyött!

De bizony nem ment a templom semmit.

Ott vót egy másik falubó két ember, kinevették a bírót.

– Egy ilyen ostoba bírót!

No, nagyon restellte a bíró, hogy nem sikerült a templomot árébb húzni.

Silda községbe történt ez is. Nagy gyiófa állott a patak partján. Húzta a sok gyió, meg vót hajulva. A bíró meg:

– Emberek, emberek, nem veszitek észre, hogy az a nagy gyiófa minyő szomjan van? Gyertek csak, húzzuk le! Ketten menjetek fel a tetejibe, oszt húzzátok, nyomjátok lefele, hogy igyon szegény.

Az egyik szabadkozott:

– Én nem menek, mer fáj a lábam.

Egy nagy erős ember:

– Majd felmenek én, bíró úr, letolom én!

Fel is ment, aztán húzták-vonták a fát, nyomták mindenhogya. Végül egy nagyot pattant a gyiőfa. Aki tolta – egy nagy derék ember – annak lehajította a fejét. Lezuhant, leesett ő maga is fej nélkül.

– Ugyan vót-e ennek feji, mikor felment a fára?

Azt mondja a bíró:

– Nem tudom. Menjetek, kérdezzétek meg a feleségít!

Szaladnak kérdeznýi.

– Te Rozi, vót-e az uradnak feji, mikor elgyött itthonró?

– Honnan tudnám? Majd megnézem a kalapját.

Kereste, kutatta.

– Hát nem tanáalom sehol, akkor csak a fejjel mehetett.

Meg is tanálták a fejet, eltemették a gazdájával.

Aztán megint ez is Silda községbe történt. Ott járt egy vándor. Macska vót a hóna alatt. Silda községbe meg nagyon elszaporodtak az egerek. A magtárjokbó a búzát mind kiette, macskájok meg nem vót. Kérdezik az embert:

– Mit árol?

– Macskát.

– Minek a?

– Nagyon pusztítja az egereket.

– Úgy? Hát hogy adja?

– Egy véka aranyé.

A bíró:

– Húj, megvesszük, kifizetjük, megvesszük!

Adták neki a véka aranyat. Ammeg szegény, hogy a macskaé egy véka aranyat kapott, ugyancsak kilépett, nehogy a falusiak meggon-
dolják a dolgot.

A bíróék meg ott tanakodtak, hogy mit ehet az állat.

– Szaladj csak utána, fiam, oszt kérdezd meg, mit eszik az állat!

A gyerek szedte a lábát, kiabált:

– Mit eszik az állat? Mit eszik az állat?

A vándor még jobban szaladt előtte, oszt visszakiáltott:

– Egyet s más!

Ammeg úgy értette, hogy embert, marhát!

Szalad vissza.

– Bíró úr, mit tettünk? Embert meg marhát eszik a macska!

– Jaj, jaj, végőnk! Azér szaladt el az az ember! Mindegy, el kell pusztítanónk a gonosz állatot!

A macska bent vót egy házba, rágyútották a házat. A macska valahogy kimenekült, a magtár tetejire szaladt. Felgyútották a magtárt is. Szinte az egész falut leégették. Olyan szegények maradtak, mint a templom egeri, kezdhették újbó az életyiket.

Ez is Silda községbe történt. Azt mondta a bíró:

– Most olyat gondoltam ki, hogy a legelsőök leszünk az egész vármegyébe. Felmenek a holdba.

– Hogy, bíró úr?

– Hogy, emberek? Látjátok, milyen kishitűek vagytok? Szerzőnk hordókot. Látjátok ott azt a nagy hegyet? Mínyő közel van ahho a hold. Egymásra rakjuk a hordót, majd én a botomval felhúzogatom, oszt feljutok a holdra.

A szegény emberek szót fogadtak a bírónak, hordták a sok hordót, gurungatták fel, fel, tolták a nagy hegy tetejire. Ott oszt a bíró szedte, szedte.

– Emberek, adjatok még vagy kettőt, mindjárt fent leszek!

– Hát, bíró uram, má nincsen.

– Ó, ti ostobák, vegyétek ki a két alsót, amhá úgy se kell!

Kivették a két alsót, a többi meg a bíróval együtt lezuhant, kitört a bírónak a kezi-lába, nyaka, meghalt.

Ha a bíró meg nem halt vóna, még mindég olyan buta emberek laknák Silda községet.

Így vót, mese vót, aki hallgatta, azé vót.

1980. június

A huszár és a szolgáló

A nagyságos asszonyná szolgált egy jány. Azt mondja neki egyszer a nagyságos asszony:

– Itt van ez a sok tejesfazék, vidd el abba a nagy tiszta szép patakba, jó suhold ki, mosd ki!

– Jó van, igen.

Megy a szolgáló a két nagy kosár teji cserépfazékval. Amint a patakho ér, látja, hogy valami mászik kifelé a vízbő. Rák vót, de még ő olyat életyibe nem látott. Nézi, odahajol, de el is húzógyik tőle, mer fél.

Arra gyön a huszár lóháton. Odaszól neki a jány:

– Vitéz uram, nézze má, hogy mi az Isten csudája ez e!

– Rák, hugom, rák!

– Ó, ne tegyen bolonddá, jól látom én, hogy mász!

– Ugyan, rák, én mondom!

– Nem vagyok se vak, se bolond, jól látom, hogy mász!

– Én se vagyok vak, se bolond, jól látom, hogy rák.

Ű, a jány nagyon megmérgekedett. Ahány tejesfazék vót nála, mind egy nagy kőhő verte, diribdarabra törte.

– Az Isten engem ennyi darabra hagyíjjon, ha az nem mász!

Leugrik a huszár a lováro, elvágja a lova nyakát.

– Hogy a hóhér így pusztíjjon el, ha ez nem rák!

No, a szolgáló nagy dühösen ment vissza a kastélyba, a huszár is elgyalogolt a lova nekű.

Kérdezi a nagyságos asszony a szolgálót:

– Hol vannak a fazekak?

– Jaj, hát csak nem hagyom magam egy katonának. Jól láttam a patakparton, hogy valami mász, ő meg vitatkozott velem, azt mondta, hogy rák. Annyira, hogy mérgembe egy nagy kőhő vertem a fazekakat.

– Ekkora kárt tennyi a semmiségér, hójjaj!

Elfogta a pulykaméreg a nagyságos asszonyt is.

Beugrik a szobába, kicsapja a szekrényajtót, összekapja az ünneplő ruháját. Éppen kenyeret akartak sütnyi, a kemencébe égett a nagy tűz. Belesújtotta oda mind.

– Hogy az Isten engem így égessen el, ha mind a ketten nem vagytok bolondok!

Az égett szagra megy be a nagyságos úr.

– Mi van itt?

Elmondja a nagyságos asszony, hogy járt a szolgáló a rákval meg a mászval.

– Oszt mérgembe besújtottam a ruháimot mind a kemencébe, hogy az Isten úgy égessen el, ha ezek mind a ketten nem bolondok!

Hű, megmérgeskedett a nagyságos úr. Felkapta a petróleumos pruckát, végigöntözte a szép házát, meggyútotta. Kiabálta, hogy

– Az Isten így égessen el engem, ha mind a hárman bolondok nem vagytok!

1984. szeptember

Az álmos asszony

Vót egy embernek egy álmos feleségi. De az olyan vót, hogy még állva is elaludt. Csak szidta az ura szépen is, csúnyán is.

– Hallod-e, majd megjársh te, hogy örökké alszol. Hallottam má én egy nagyon álmos asszonyró, az is mindég aludt, oszt a gonosz szellemek kicseréték. Majd melládd, te is úgy leszel! No, de mindegy, most nem alszol, hát ott van az a kis kapálnyi való, együtt megkapáljuk.

Mit vót mit tennyi, az álmos asszony ment az urával, kapálgattak. Mikor meghúzták a déji harangszót, leültek ennyi, de az álmos asszonynak a kenyér a szájába maradt, úgy aludt el. Ledőlt, elaludt.

A szegény ember evett tovább.

– Ej, hagyom má, nem kötöm fel, majd megkapálgatok estyig.

Meg is kapálgatott a szegény ember estyig, de a feleségi még akkor is úgy aludt, hogy a kenyér, szalonna a szájába. Mérges lett a szegény ember, mer elfáradt.

– No, itthagylak, asszony, én biz fel nem kötölek, aludd ki magad! Otthagyta.

Otthon elvégezte az estyi dolgot, lefeküdt, de azér nem birt aludnyi.

Majd éjfél tájba ébred fel az álmos asszony, tapogatódzik.

– Jaj, hát hol vagyok? Hol vagyok? Jézus, Mária, ki vagyok cserélve. Jó mondta az uram. Jaj, végem, most má mi legyek? De hátha mégse? Hogy tudjam meg az igazat? Mindegy, hazamenek, bekiátok az ablakon, megkérdezem, hogy „Károly, otthon van-e a feleséged?”

Ha otthon van, akkor nem én vagyok, de ha nincsen, akkor én vagyok.

Botorkál a setétségbe, hazaér.

– Károly, otthon van-e a feleségi?

- Itthon biz az, má alszik.
 - No, ugye mondtam, hogy nem én vagyok? Jaj, jaj!
- Ríva ment ki az udvaron.
Az ura az ablakból nézte, utánaszólt.
- Gyere vissza, te álmos asszony, hisz te vagy a!

1984. november

A hamis vak

Élt egy szegény ember a feleségivel nagy boldogtalanságba, mer nem szerette az asszony. Az urának hamuba süttött bogácsát, oszt mindég küldözgette a háztó, hogy menjen az erdőre, hozzon fát, mer gyön a tél.

Ment is a szegény ember napró napra, majd egyszer hamarébb hazamegy. Nem vót bent a feleségi. Az ember zsémbelődött, hogy őneki mindég csak hamuba sült jut, hát nem főz az asszony. Szétnéz.

– Mér van felnyitva ez a sütőajtó?

Belekukkint, hát ott van megsütve egy nagy serpenyű hús.

– Hm, hm.

Megint nézgelőgyik, hát a láda megett meg ott egy nagy üveg bor.

– No, ezek nem nekem lettek szánva.

Bemegy a feleségi, oszt hízelkegynyi kezd neki az ember, az ölibe hajtja a fejét.

– Édes feleségem, olyat hallok innen az öledbő, hogy hús van a rúrába.

– Van, édes uram, van, hoztam má, hogy ne mindég bodakot egyék kend.

De a méreg majd szétvette az asszonyt.

Megint lehajtotta a szegény ember a fejét a feleségi ölibe.

Azt mondja:

– Hallod-e, te asszony, úgy hallom innen, hogy bor van a láda megett.

– Hoztam azt is, hoztam, csak igyék kend, igyék!

Kénytelen vót elészedni az asszony, amit másnak tartogatott. Az ember meg evett-ivott, belakott.

Kisvártatva kiment az asszony. Odakint aztán mint a tüzes serpenyő, sistergett, hogy hát bizony nem az urának szánta ő ezeket, mit ad a szeretőjinek, ha gyön a pap.

– De intek is neki, hogy most ne gyöjjön, mer itthon van a gazember uram.

Intett is a papnak.

Másnap is ment az erdőre a szegény ember fát vágni. Gondolkozik, gondolkozik, búslakogyik. Meglát egy nagy odvas fát, arról észibe jut valami.

Hazamegy, mondja a feleséginek:

– Hallod-e, édes feleségem, ahogy a fát vágtam az erdőbe, megláttam egy nagy odvas fát. Nagyon jó pap van benne, meg is gyovontam nála. Tíz elmehetné.

– Jaj, édes uram, elmenek, elmenek, mőre van?

– Ére és ére, itt és itt.

Hő, az asszony másnap ötözködött a legszebb ruhájába, billegette magát a tyűkör előtt. Az ura meg eközbe kivett a ládából egy fehér lepedőt. Összecsavarta, be a kabát alá, oszt trappba előre. Ahogy odaért, bebújt az odvas fába.

Nemsokára megy a feleségi, ott biggyesztgetyi magát, minden.

Mondja:

– Jaj, kedves tisztelendő atyám, nincs énnekem egyéb bűnöm, csakhogy az uramot nem szeretem.

– Hát kit szeretsz, édes fiam?

Lassan mondta az ember, a lepedőt a szájára téve, hogy észre ne vegye az asszony, kivel beszél.

– Jaj, hát a papot szeretem a falunkba.

– Az nem bűn, édes jányom. Menjé haza, eredj el a vásárba, vegyél kilenc fekete tyúkot, süssed-főzzed az uradnak, majd megvakul tőle, oszt nem láthat meg benneteket.

– Jaj, köszönöm, köszönöm.

Az asszony odanyomott az ura markába egy marék garast, ment osztan haza.

Az ura is kibújt az odvas fából, le gyorsan a lepedőt, be a kabát alá, szaladt a közelítő úton haza. Mire a feleségi hazaért, má a lepedőt is betette a ládába.

– No, meggyovontá-e, édes feleségem?

– Ó, meg bijony, szinte megkönnyebbültem. Ne féljen, édes uram, bemenek a vásárba, veszek húst, csak egyék!

Másnap bement az asszony a vásárba, jó csomó pénzt vitt a

zsebkendőjibe kötözve. Járt a vásárt, szedte össze a fekete tyúkokot. Nagysokára sikerült is neki kilencet vásárolni. Nem is vett egyebet, ment haza.

Otthon mindjárt kopasztotta, sütötte-főzte, de ő maga meg nem kóstolta vóna, pegyig olyan jó szag csapta meg az orrát. No, mire elkészült:

- Egyél, édes uram, egyél, neked is lehet egyszer jóllaknyi!
- Egyél tís, kedves feleségem!
- Dehogyan eszek, nem vagyok éhes. Csak te lakj jó, édes uram!

A szegény ember nekiesett, alaposan megtötötte a gyomrát, mer igen-igen éhen vót. Majd egyszer azt mondja:

- Édes feleségem, nem látok, semmit se látok.
- Ne beszéljen bolondokat!
- Nem látok semmit.
- Hány ujjam ez?
- Nem tudom, nem látom.

Elment az asszony a hambitra, integetett a papnak, hogy gyöjjön.

- Otthon van az urad!
- Lehet, de nem lát semmit se.

Megyen is a pap. Mondja erre a menyecske:

– Ember, itt gyön a néma komája. Felmenek a padlásra egy kis kolbászé, beszélgesen hozzá aggyig!

De bizony jó látta a szegény ember, hogy nem a komája az, hanem a pap. Ott vót a lóca végén a nagy vas máktörő. A szegény ember felkapta, úgy fejbe verte vele a papot, hogy az menten összeesett.

Gyön le az asszony a kolbászval a padlásró.

- Jaj, ember, mit tetté, agyonütted a komát!
- Jaj, édes feleségem, nem látok én semmit. Azt hittem, hogy a kutya szöszmötölt az asztal körü, azér csaptam oda.
- Mit csináljónk vele, te ember?
- Majd ha setétegyik, a kert véginek kihúzzuk. Arra vannak azok a mély mocsolyák, belevetjük, hogy meg ne büntessenek, nehogy itt tanálják.

Sötétedéskor ki is vonszolták a holttestet, bedobták a mocsolyába. Akkor azt mondta a szegény ember:

– Hallod-e, édes feleségem, minek nekem vakon az élet? Ideállok a mocsolya szélire, te meg szaladj nekem, taszítsa be!

– Jó van, álljék!

Odaáll a szegény ember, a menyecske meg jó messziről nekiszalad.
A szegény ember meg elugrott, a menyecske beszaladt a mocsolyába.
Odakiáltott az ura:

– No, legyetek most má együtt örökre a szíved szép szerelmivel!

Ott szállott egy tündér, kilencvenkilenc szoknya vót rajta. Aki a
mesém nem hiszi, mind a kilencvenkilenc hulljon a nyakába.

1981. június

Gazsi

Élt egy szegény ember a három fiával. Nagyon szerette vóna őket mesterségre adni, hát kivitte őket az erdőre, hogy próbát tegyen velek.

Odavezetyi a nagyobb fiát egy szép sudár fáho.

- No, édes fiam, te ebbő a fábó mit készítené?
- Édesapám, ha énrám bíznák, asztalt, lócát, egyet s más.
- Hójj, édes fiam, tebelőled asztalos lesz.

Odavezetyi a másik fiát is egy fáho.

- No, édes fiam, ebbő a fábó mit tudná csinányi?
- Édesapám, én ebbő kocsirudat, kocsiódalt, egyet s más.
- Jó van, fiam, te bognár leszel.

Odavezetyi a legkisebb fiát is egy fáho.

- Gyere fia, Gazsi, te ebbő a fábó mit csinálná?

Nézegetyi, nézegetyi.

– Hallja-e, édesapám, kétágú ez a fa. Ebbő? Akasztófát. Az egyik ága megbirná kendet, a másik engem.

– No, te akasztófán végzed, fiam, nemhiába, hogy gyerekkorod óta nagy tolvaj, zshivány vagy.

Otthon kidoboltatta az ember, hogy van őneki egy Gazsi fia, aki olyan lopós, hogy amit a szemi meglát, a kezi ott nem hagyja, mindenki óvakodjon tőle.

A király meg éppen a tornácon ült, hallotta, hogy mit dobolnak. Kíváncsi lett a Gazsi gyerekre, küdött érte, hogy vigyék elejbe. Mentek is Gazsié.

Ment.

- Te vagy az a híres tolvaj?
- Én vónék, felséges királyom.
- Ide figyelj, van nekem egy szép szürke lovam. Ha el nem lopod tőlem éccaka, valóba az akasztófán végzed.
- Majd megtróbálom.

A király lement az istállóba.

A lova mellé rendelt tizenkét jó erős, ügyes katonát, hogy nagyon őrizzék, nehogy a Gazsi ellopja. Egyik üljön a hátára, fogja a gyepplőt. A négy fogja a négy lábát, egy a farkát, egy a kötőféket, öten meg álljonak őrt. Így elsorolgatta a király mindet.

– Jó lesz, úgy lesz, felséges királyunk, nem engedjük mink ide azt a zsványt.

El is gyött az este. Igen ám, de Gazsi meg felötözködött egy vén öreg parasztasszonynak. Kosarat vett a karjára, bele meg jó erős szilvapájinkát, dohányt, bokszt, mindent. Így útnak indolt. Úgy mérte az időt, hogy jó estére érjen a királyi palotáho. Oda is ért.

– Édes vitéz urak, adjonak szállást éccakára a szegény öregasszonynak!

– Nem lehet, szülém, mink most másba settenkedőnk. Várjuk a mestertolvajt, Gazsit.

– Édes gyermekem, öreg vagyok, az álom is úgy kerülget, hogy húzzam meg magam valahol!

Az egyik katona megszánta:

– Adjónk má szállást az öreg szülének, majd itt a vacokba ellesz.

– Jaj, adjatok, édes lelkem, adjatok!

Ahogy lepakolt, mondja oszt:

– Édes vitéz urak, vegyenek tőlem egy jó kis szilvapájinkát, dohányt, bokszt, szappant, miegymást!

Vettek vóna is, de még nem kapták meg a zsoldot. A szilvapájinkát különösen megáhitották. Igen ám, de úgy rendezte Gazsi, hogy a jó szilvapájinkába nagyon sok altatót tett. Hát úgy csinált, mint aki nagyon alszik.

Azt mondja az egyik katona:

– Halljátok-e, alszik a szüle, lopjuk meg a pálinkáját!

– Lopjuk!

Jó meghúzták a szilvapájinkát mindnyájan. El is érte hamar az álom mindet, eldőltek, mint a zsák.

Gazsi meg mikor látta fél szemvel, hogy alszonak, felpattant. Aki a ló farkát fogta, annak odagyugott a kezibe egy csomó kócot. Aki a négy lábát, annak meg négy karót. Aki a kötőféket, annak meg egy madzagot. Aki a hátán ült, azt meg ráültette a gerendára. A

strázsákat meg hagyta aludni eldőlvé. Ő meg felugrott a király lovára, utyikaj, vágatott vele egészen a király palotájáig. Bekiáltott:

– Király uram, itt a szürke lova!

Hű, ette a méreg a királyt.

– Ez valóságba akasztófára való tolvaj – gondolta.

Hangosan meg ezt mondta:

– No, jó van. Ide figyelj, Gazsi, ha még egyet meg nem teszel nekem, valóba karóba húzatom a fejed! El kell lopnod a rác papot, a harangozót meg a kántort egyszerre, és idehozod őket hónap reggelre. Különben úgy vedd – király vagyok, megtehetem –, hogy felakasztatlak.

– Megtróbálom, felséges királyom.

Hazament Gazsi. Összevarrt vagy három zsákot. Mikor jó esteledett, ki a temetőbe, ki a templomho. A templom alatt ásott egy nagy güdröt, bebújt oda. Mikor a harangozó a toronyba ment harangozni, belopakodott a templomba.

Má jó éccaka vót, mikor kivilágította a templomot, hozzáfogott harangozni, utána meg orgonált. Nagyon énekelte, hogy

A harangozó vette észre elsőnek. Szaladt mondanyi a kántornak, hogy világ van a templomba meg szózat. Szaladtak a papho.

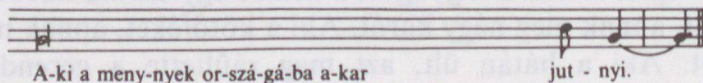
– Gyöjjön, tisztelendő úr, nagy világosság van a templomba meg nagy szózat!

– Menjetek mind a hárman.

Gazsi még akkor is folytatta a szózatot.

Majd odament a küszöghő a zsákot tartanyi, de még ott is énekelte:

Azt mondja a rác pap:

- Vigyé minket a mennyországba!
- Ki vagy?
- Én vagyok a rác pap.
- Bújj be!

A kántor is:

- Uram, vigyél engem is!
- Ki vagy?
- A kántor.
- Bújj be!

Harmagyiknak meg a harangozó:

- Uram, engem se hagyj! Itt!
- Ki vagy?
- A harangozó.
- Bújj be te is!

Bebújtak a zsákba. Gazsi összekötötte a zsák száját. A templom sarkáná meg el vót neki készítve egy ló. Hozzákötte a lóho a kötelet, úgy vontatta a zsákba a papot, a kántort meg a harangozót.

Jelentyi a királynak, hogy:

- Itt van a rác pap, a harangozó meg a kántor, akiket kívánt a felséges király.

- Hőj - a király azt mondja magába -, ezt nem lehet életbe hagyni, ez szörnyű nagy mestertolvaj.

Gondolkozik a király, majd azt mondja:

- Hallod-e, Gazsi, ha még egy harmagyik kívánságomat nem teljesíted, valóba felakasztatlak.

- Mondja, felséges királyom!

- Ide figyelj, ha a feleségemnek a kisujjáró a gyűrűt el nem hozod reggel nekem, hát úgy vedd, hogy fel vagy akasztva.

- Megtróbalom.

Megyen Gazsi haza. Otthon feltett egy fazékba babot, jó öregre megfőzte, összekavarta. Míg a bab főtt, aggyig varrt jó sűrű vászonbó tarisznyát, oszt beleöntötte a babot. Jó este meg elólalkodott a királynak az ablaka alá. Kileste, hogy hol alszik a király meg a királyné. Hát egy nagy gyönyörű hófehér selyemágyba aludtak. No, beugrott az ablakon, bebújt az ágy alá. Felhajlott óvato-

san, a tarisznyából a babot – a király feküdt a szélin – az alá öntötte.

A király ahogy mozgalógyik, azt mondja:

– Jaj, édes feleségem, becsináltam!

– Jaj, drágám, menj a fürdőszobába, fürödj meg!

Míg elment a király a fürdőszobába, Gazsi óvatosan kibújt az ágy aló. Azt mondja:

– Szívem szép szerelmi, add ide a gyűrőt, el ne vigye az a gonosz Gazsi!

Odaadta neki a királyné. Gazsi meg óvatosan kilopakodott, míg a király a fürdőszobába vót.

Majdcsak gyön a király. Azt mondja:

– Szívem szép szerelmi, megvan-e még a gyűrőd?

– Ugyan, kedvesem, most kérted el, azt mondtad, hogy el ne lopja a Gazsi.

– Nohát, akkor annak adtad, édes feleségem.

Elgyött a reggel.

– Felséges királyom, itt a gyűrő.

– Jó van, Gazsi. Őrizetbe veszek, nem élhetsz tovább a földön, mer tetőled mesterebb tolvaj a világon nincs.

Megkötöztette a kezit-lábát, oszt szólt a kocsisának meg két marcona embernek, hogy veszejtsék el. Begyugták egy nagy zsákba, fel a kocsira. Bekötték a zsák száját.

Ahogy vizik végig a városon, ott vót egy kocsmá, danoltak, mulattak benne. Azt mondja a kocsis:

– Halljátok-e, nem lépünk be egy pohár borra?

– Lépünk!

Míg bementek bort innya, Gazsi elkezdte a zsákba:

– Jaj, nem akarok király lenni, nem akarok Spanyolország királya lenni!

Egy juhász meg ára hajtotta a nyáját, má nagyon unta a juhászságot. Hallja, odamegy.

– Mi baj, barátom?

– Királynak akarnak vinnyi.

– Hű, hallja-e, én meg nagyon szeretnék király lenni.

– Akkor cseréljünk! Ódja ki gyorsan a zsákot, én kibújok, maga meg be, oszt bekötöm.

Úgy is lett, bebújt a juhász, bekötte Gazsi. Gazsi szabad lett, a juhász subáját magára terítette, a nagy botval a juhok mögé állott.

Gyön ki a kocsmábó a kocsis meg a két marcona ember. Megcsapdossák a lovakot, viszik a juhászt a város szélire. Ott vót egy szörnyű nagy-nagy mocsolya, nagyon mély mocsolya. Leveszi a zsákot a két marcona ember, hórukk, besújtották a nagy mocsolyába.

Mennek visszafelé, hát meglátták Gazsit.

– Te hogy kerülté ide? Honnan vannak a birkáid?

– Jó helyre hajítottak magok engem, jó helyre. Csak az a baj, hogy nem köttek egy nagy követ a nyakamba, mer ha alabb menek, aranyszörű birkákat hajtok fel.

– Jój, hallod-e jó ember, segíts rajtónk, ha má mink is megsegítettünk téged. Neked adjuk a lovat, kocsit, csak gyere a mocsolyáho. Kössé követ a nyakunkra, hogy hajthassunk aranyszörű bárányokot.

Ment Gazsi boldogan. Mind a háromnak a nyakára kötött egy jó nagy követ, betaszigálta őket a nagy mocsolyába, hogy még a mai napig is ott vannak.

Gazsi boldogan él azóta is, a király meg azt hiszi, hogy elpusztult.

1983. szeptember

Szegény szomszéd, gazdag szomszéd

Vót egy szegény szomszéd, meg egy gazdag szomszéd. A gazdag szomszédnak négy lova vót, a szegény szomszédnak meg csak egy lova.

Egyszer a szegény szomszéd átment a gazdag szomszédho.

– Hogy az Isten áldja meg, segíjjen má ki, adjon egy lovat, kettővel hagy szántom ki azt a kis földemet.

– Adok én jó szívvel, de csak vasárnap, mer én vasárnap a templomba megyek.

– Jaj, jó lesz akkor is, jó lesz.

Elgyött a vasárnap, ment a gazdag szomszéd a templomba. A szegény szomszéd meg hajtotta nagy büszkén a két lovat a falun végig.

– Gyí, két szép lovam! Gyí, két szép lovam!

A templomba ment a sok ember, összenéztek.

– Ez a szegény ember mibő tudott párját venni a lovának?

Még a templomba is a kóruson beszélgetyik az emberek, hogy a szegény ember mibő tudott olyan szép lovat venni, párját a másiknak.

Meghallja a gazdag szomszéd.

– Hát nem vette ő azt, enyim lovamot kérte köccsön, én adtam neki.

– Az nem igaz, mer úgy tett, hogy „Gyí, két szép lovam!”.

Megharagudott a gazdag szomszéd, legyött a kórusbó, hazament egyenest. Felkapott egy baltát, ment ki a mezőre, ahol a szegény ember szántotta a földjét.

– Meg mered-e ismételni, hogy „Gyí, két szép lovam?” Hát ettéd-e?

– Úgy mondtam, hogy „Gyí, két szép lovam!”.

– Ne, gyí, két szép lovam-e!

A szegény ember lovát a fejszével menten agyonütte, azután meg felült a magaéra, oszt hazavágtatott.

Lesi ott a szegény ember a lovát, hogy meg van dögölve.

– Legalább veszett fejszének a nyelvit érzem.

Megnyúzta a lovát, a bőrit meg kiterítette a földön, hogy száradjon meg. Estefelé meg is száradt. Összehajtogatta, hazavitte.

Másnap meg hogy elviszi ő, eladja, valamit majd csak kap érte. Ahogy megy, mendégél – mer egy zsákba tette a bőrt – elér sokfelé, de nem kellett a bőr senkinek. Nagyon elfáradt a szegény ember a járkálásba, a hátán a zsákba a bőr. Hát má anná a házná e, kér szállást.

Ahogy megy, leskelőgyik az ablakon, hát mit lát: egy szép menyecskét meg egy szép katonát. A katonának a fejin a nagy csákó, a sarkantyú meg csakúgy ragyogott a csizsmáján. Ott ölelköztek.

– Ide híába menek, itt nekem nem adnak szállást.

A padlásra a ház végítő lehetett felmenni. Gondolta, hogy felhúzógyik oda, ott megpihen. Fel is húzódott a padlásra, de onnan meg nagyon le lehetett látnyi, mer ritkásan vót a deszka. Leskülé le. Látja, hogy az asszony a katonának visz egy nagy serpenyű süthúst, egy nagy friss túróslepényt meg egy nagy üveg piros bort. Szegénynek a padláson még a nyála is folyt érte, úgy megette-megitta vóna.

Hát csak elkiáltja valaki magát a nagykaputó, hogy

– Asszony, nyisd ki azt a kaput!

Az asszony a katonának:

– Jaj, hamar, szívem szép szerelme, bújj ebbe a tulipántos ládába e!

Ő meg gyorsan a lepényt, a húst betette a kemencébe, mer, úgye, bent vót a kemence a házba. A borval meg beszaladt a szobába, a szekrény hátáho tette. Avval szaladt, az urát beengedte a nagykapun.

Begyön a gazda, leül a sámlira, rágyút a pipájára, szíjja. Leskelőgyik, hát valahogy a padlásra látott, hogy ott mozog valami.

– Hőj, ki vagy? Gyere le!

– Én vagyok, egy szegény ember.

– Gyere le, hé!

Lemegy.

– No, asszony, adj valamit ennyi!

– Jaj, lelkem, édes uram, nem tudtam, hogy ilyen korán gyön, nem főztem még semmit. Egyenek kenyeret meg vereshagymát!

Meg sót tett az asztalra. Ett a vándor, ett a gazda is.

Azt mondja a gazda:

– Hej, te vándor, mi van a zsákodba?

– Hát, gazduram, ebbe van a mindentudó.

– Mindentudó? Szólaltasd meg, mit tud!

A szegény ember megnyomta a zsákot, a bőr egy kicsit nyikorgott.

– Hallod-e, hé, nem értek én abbó semmit.

– Nem is érthet ebbő akarki, csak a gazdája értheti ezt.

– Mit mondott?

– Azt mondta, hogy a kemencébe hús van, meg túróslepény.

– Asszony, hamar nézd csak meg!

Megy az asszony, ugrik.

– Jaj, szent Isten, csakugyan van!

– Tedd ki, asszony!

Kitette az asztalra. Nekilátott a gazda meg a szegény ember, belaktak amúgy istenesen.

– Tud-e még valamit a zsákod?

– Megtróbálhatom.

Lökdöste a markával, hát nyikorgott a bőr.

– Most mit mondott?

– Azt mondta, hogy a szekrény mellett van egy nagy üveg piros bor.

– Eredj csak, asszony, nézd meg, hozd ki!

Megy az asszony.

– Jaj, szent Isten, csakugyan van!

Kivitte. A sülhúsrá, a lepényre nagyon jó gyött ez nekik, jót ittak az étel után.

Azt mondja a gazda, mikor megitták a bort:

– Hallod-e, vándor, tudna-e még valamit mondanyi az a zsák?

– Megtróbálhatom, gazduram.

A szegény ember lökdösi a két öklivel, hogy nyöszörög a bőr a zsákba.

– Most mit mondott?

– Azt mondta, hogy ördög van a tulipántos ládába.

A gazda ugrik, megemeli. A katona ahogy benne ült lábval felfelé, a

sarkantyúja villant ki elsőnek. Az ember azt hitte, hogy az az ördög szeme. Rácsapta a tulipántos láda tetejét. Azt mondta:

– Hallod-e, te szegény ember, hogy adnád el nekem azt a zsákot, azt a mindentudót?

– Három véka aranyér.

– No, adok három véka aranyat, még egy szekeret is lovastó, csak vidd el innen az ördögöt ládástó együtt!

– Jó van, gazduram, jó van.

Felpakolta a szegény ember a három véka aranyat meg a ládát.

No, így hajtotta a lovat a szegény szomszéd, majd ahogy haladnak, megszólal a ládába a katona:

– Hallod-e, te szegény vándor, nem ördög vagyok én, hanem katona. A szeretőmné vótam. Bocsáss szabadon, vigyél el az édesapám házáho, akkor mink is adónk neked három véka aranyat.

– No, jó.

Felemelte a láda tetejét, kikecmergett belőle a katona. Melléje ült a bakra, úgy hajtottak a katona házaig. Ott is kimérték a szegény szomszédnak a három véka aranyat annak rendje és módja szerint.

Nagy boldogan hazahajtott a szegény ember, lepakolta a sok aranyat. Vót egy nyóc esztendő fia. Azt mondja neki:

– Eredj, fiam, kérd el a gazdag szomszédót a mérleget. Szeretném tudni, hány kilo lehet ez a sok arany!

– Édesapám, mi jé kaptá maga azt a rengeteg aranyat?

– A lóbőré, édes fiam, a lóbőré.

Szalad a gyerek a gazdag szomszédho.

– Apám küdött, tessék má ideadni a mérleget.

– Mit akartok mérnyi?

– Aranyat.

– Aranyat? Mijér kaptátok?

– A lóbőré.

– No jó, eredj gyerek, eredj, majd magam viszem a mérleget.

Szemi-szája tátva maradt a gazdag szomszédnak, hogy még annyi arany, mint ami ott vót a konyhába.

– Mondd meg, jó szomszédkám, hogy mi jé kaptad te ezt a sok aranyat?

– A lóbőré.

– Hát ennyire kell a lóbőr?

– Hó, nagyon keresik.

Hazaszaladt a gazdag paraszt, mind a négy lovát agyonverte, megnyúzta. Kiterigette az udvarára a bőrit, hagy száradjon.

Elvitte másnap, árulta falukró falukra. Vót, aki megvette vóna tőle, de három véka aranyat senki se adott darabjáé, így kénytelen vót visszahozni.

– Hej, a szegény szomszéd gondolta, hogy:

– Ez majd bosszút áll rajtam, hogy mind a négy lovát agyonütte semmi haszon fejibe. Mit tegyek má, mit tegyek?

Ahogy ott töpreng, majdcsak benyit az ajtajokon egy vén boszorkány, akit otthonró a veji elzavart.

– Csak egy éccakára adjatok szállást, fiam!

– Hogyne adnánk, édes öreganyám, csak kerüljön beljebb!

Gondolta a szegény szomszéd, hogy éccaka átgjön a gazdag szomszéd, mer csak olyan ajtajok vót, hogy madzagval lehetett nyitni, nem lehetett bezárni, hogy senki be ne menjen. A vén boszorkányt fektette hát a maga helyire az ágyba, ő meg ott kuksolt a suttyba.

Hát csak halkan nyílik az ajtó éjfélt után, gjön a gazdag szomszéd. Tudta, hogy hol szokott aludni a szegény szomszéd, egyenest oda. Dirr-durr az ágyára, agyonverte a vén boszorkányt. Avval, mint aki jó végezte a dolgát, elment nagy nyugodtan.

Reggel ahogy felkelnek, vakarja a fejit a szegény szomszéd:

– Hej, hej, mi legyen evvel a vén hótt öregasszonyval? Elviszem valamőre.

Feltette a kocsija végibe, oszt hajtott.

Nagy meleg vót, megszomjazott, bemegy egy pohár borra. Nagyon sokan vótak a kocsmába. Ő is iszogat. Azt mondja egyszer a kocsmárosnak:

– Hallja-e, kocsmáros úr, vigyen a szegény öreganyámnak is, ott van a szekér végibe e! Vigyen csak neki két deci bort!

Viszi a nagy kövér kocsmáros.

– De majd jó kiabáljon neki, mer nagyot hall!

– Jó, jó.

A kocsmáros kint elrikkantotta magát:

– Az unokája kügyi e, igya meg ezt a két deci bort!

Az öregasszony meg se mozdult.

– Nem érek én rá, hát kell-e vagy nem?

Az öregasszony meg se mozdult, a kocsmáros meg dühbe a pohárral együtt a fejihe vágta az öregasszonynak a bort. Az meg végigdőlt a kocsin. Nézi a kocsmáros, megijedt nagyon.

– Jaj, meghalt!

Gyön ki a szegény szomszéd.

– Mit csinált kend? Tán agyonütte az öreganyámat?

– Jaj, az Isten áldjon meg, ne szólja senkinek róla, édes fiam. Adok három véka aranyat, csak ki ne mondd senkinek, mer a csendörök elzárnak hat évre is.

– Nem mondom ki, ha három véka aranyat ad, meg eltemetteti.

– El, el, fiam, van jó nagy portám, pénzem, minden, majd én elintézem. De ne szólja senkinek semmit!

A szegény szomszéd hazavitte a három véka aranyat a kocsiján. Kűgyi a gyereket:

– Kérd el a mérleget, fiam, hagy mérjük meg!

Azt mondja a gazdag szomszéd:

– Mit akartok má megint mérnyi?

– Aranyat.

– No jó, viszem én a mérőt.

Hozza a gazdag szomszéd a mérőt, meglátja a sok aranyat kiöntve a földön.

– Mijér kaptad, szomszédkáim?

– Az öregasszonyé, akit helyettem agyonütté. Hőj, olyan falura akadtam, ahol a hótt öregasszonyokat szegyik, három véka aranyat adnak érte.

– Hőj, nálónk is ott van a vén szüle, csak várjuk a halálát, de meg nem hal. No, majd adok én neki.

Hazament, agyonütte az öreg szülét. Feltette a szekerre, behajtott a vásárra. Hozzáfogott kiabálni:

– Hótt asszonyt vegyenek! Hótt asszonyt vegyenek!

Rögtön körükapták a csendérek persze:

– Mit kiabál maga? Hogy hótt öregasszonyt?

– Azt, kérem, itt jó megfizetnek érte.

– No, gyöjjön csak, gyöjjön!

Jó elverték a csendörök, becsapták a börtönbe, ott ült vagy hat esztendeig. Ott oszt mindég azon törte a fejit:

– No, ha egyszer kiszabadulok, végi a szegény szomszédoknak, nem irgalmazok, nem kegyelmezek. Megverték érte, évekilg ültem. Ha kimenek, végi az élelyinek!

Telt-múlt az idő, kiszabadult a gazdag szomszéd. Otthon mingyár egy nagy zsákot keresett, meg se várta az estét, ment a szegény szomszédho, begyugta a zsákba. Bekötte a zsákot, felvette a vállára, vitte egyenest a nagy mocsolyáknak.

Az útja a falu közepin a templom mellett vezetett el, ott meg nagy misézés, minden.

– Uram Istenem, nagyon nagy bünt akarok elkövetnyi. Bemenek, kérem a lelkem üdvösségit, Isten bocsássa meg a nagy vétkeket, aminyöt még életembe nem tettem.

Bement a templomba, a szegény szomszéd meg kiabált a zsákbó:

– Jaj, jaj, fiatalon a mennyországba akarnak élve elvinni! Nem akarok a mennyországba mennyi!

Meghallja a kiabálást egy öreg csordás, aki a teheneket hajtotta a legelőre.

– Mit beszél maga?

– A mennyországba akarnak vinni, oszt én nem akarok.

– Hó, én meg szíves örömetst mennék, mer nincs otthon semmi böcsöm, csak a teheneket kell őriznem egy kis kenyérvel, evvel-avval.

– Akkor bontsa ki a zsákot, jó ember, oszt üljön bele maga, én meg őrzöm a tehenjit.

– No jó, jó.

Kibontotta a zsákot, beleült a szegény szomszéd helyire.

A gazdag meg gyött ki a misérő, keresztet vetett, a vállára kapta a zsákot, vitte a nagy mocsolyába.

Ahogy gyön visszafelé, hát mit lát, a szegény szomszédját, hogy egy csorda tehenet őriz.

– E, hát te? Honnan van a sok szép tehened?

– Hehej, jó helyre sújtott kend engem be. Van abba a mocsolyába annyi szép tehen! Én csak az elejirő hoztam, de ha lejjebb dobott vóna, kövérebb, szebb marhákot hoztam vóna.

– Jaj, gyere, mutasd meg, mő tájnak ugorjak be, mőre vannak a szebb marhák!

– Hát épp azt megmutathatom.

Mentek, odaértek a mocsolyákho.

– No, azon a tájon van e!

A nagy gazdag ember belevette magát a vízbe, hogy csakúgy bugyborékkolt utána, de a mai napig nem hajtotta fel a marhákot.

Ha a marhákot felhajtotta vóna, az én mesém is tovább tartott vóna.

1984. november

Az átváltozó halott

Élt igen-igen messze egy anyós, aki nagyon rossz vót a menyihe, mer az szegény vót. Nem tetszett hát neki, akarmennyit dolgozott, mindég ócsárolta, szidta, mindég mindenbe hibát tanált neki.

Egyszer elkeseredett nagyon a menyecske. Azt mondja:

- Jaj, anyám, anyám, csak má meghálnék!
- Akaszd fel magad!
- Fel is akasztanám, de nem tudom, hogy kell.
- Gyere, majd megmutatom!

A szoba közepire vitt egy széket az anyósa. A mestergerendába vót egy kapocs, arra rátette a kötelet. Felállt egy székre.

– No, nézd, így kell a kötelet meghurkolnyi, má kész a hurok is, így behúzkod a nyakadba.

Behúzta a gonosz anyós a nyakába a hurkot, a menyecske meg hirtelen gondolt egyet, kirúgta az anyósa alól a széket.

Ott csüngött az anyós. Mit csináljon, mit csináljon a menyecske? Kitanálta, hogy leveszi a kötélrő, felültetyi a kemencére, olvasót nyom a kezibe, mintha imádkozna.

Belőrő bezárta a menyecske az ajtót, az ablakon meg kibújt. Mint aki jó végezte dolgát, ment kapányi a mezőre. Kapált is jó darabot, hogy ne ő menjen előbb haza.

Megyen haza az ura este a szántásbó, hát a sok jószág az udvaron.

– Ejnye, ejnye, ez az anyám, még a jószágot se zárja be! Mit csiná má ez?

Menne be a házba, de be van kúcsolva az ajtó. Les be az ablakon, hát látja, hogy ott imádkozik a kemencén. Csak kiabá neki, de nem kap választ.

– Elaludt ez az anyám.

Mérgibe felkapott egy féltéglát, keresztúvágtá az ajtó üvegín, hogy felébressze az anyját. Odacsapódott a téglá a halottho, hogy az lebukott. Az ember meg feltörte az ajtót.

- Jaj, Istenem, Istenem, mit tettem, agyonüttem az anyámat! Gyön a feleségi haza.
- Mi bajod? Mér sopánkodsz?
- Jaj, kedves feleségem, végem van, agyonüttem az anyámat!
- Ó, ne ijedezz! Mér tetted?
- Nézd, még a jószágot se zárta be! Elaludt, ahogy imádkozott. Mérgembe, felhevültségembe meghajítottam egy féltéglával.
- Jaj, te ember, mit csináljónk vele, mit csináljónk?
- Te, tudod-e, a szomszédék kertjibe nagyon lopják a káposztát. Ha teljesen besötétegyik, elvisszük abba a kertbe. Viszünk egy zsákot is. Kést nyomunk a markába, mintha lopna.
- Késő este húzták-vonták a mamát, lenyomták egy nagy fej káposztáho. Megvagdosták a káposztát körülötte, a kést meg a markába tették, aztán otthagyták.
- Majd éjfél tájba megyen őrizni a káposztát a gazdája. Meglátja, hogy valaki ott guggol, lopja a káposztát. Egy karóval csendbe, lapulva odahúzógyik, végigvág az anyókán, hogy az felfordul. Mikor világosodni kezdett, akkor látta, hogy a szomszédasszonya. Hőj, mingyár betakarta, oszt szaladt mondanyi a fiának:
- Jaj, fiam, hogy mit tettem, agyonüttem az anyádot! Képzeld, a káposztám lopta. De ha tudom, hogy ő, akkor nem ütöm agyon. Adok egy bornyút, csak ne szólj senkinek!
- Jó van, jó, hozza át, ha má így van!
- Hazavitték az anyóst, betették a komrába.
- Másnap megy ára szekervel egy szalonnaáruló ember, kérdezi, hogy bemehet-e, beállhat-e nálok. Jó késűn érkezett, hogy szalonnát árul.
- Gyöjjön!
- Berakták a szalonnát is a komrába, ahol az öregasszony vót. A menyecske meg éccaka az egyik zsákbó kiszedte a szalonnát, az anyóst gyugta bele helyette.
- Másnap árolta az ember a szalonnát a kocsmá előtt. Menegettek is a falu népei szalonnát venni. Má mindegyik zsákbó elfogyott a szalonna, csak egy zsák maradt. Bontja ki a gazdája, oldozgatja, nyúl szalonnáé, hát az anyóka ősz haja akadt a kezibe.
- Jaj, kérem, befűllött, befűllött, nincs eladó, befűllött, befűllött! A maradék vevők elszállingóztak, az ember meg:

– Mit csináljak? Ezt a halott asszonyt mégse vihetem haza a családomnak. Hogy hol tehettem a zsákba, azt nem tudhatom.

A kocsmá előtt kirázta az anyókát a zsákba, letakarta. Bement egy féldecire. Láta, hogy gyönnek kocsik a kocsmá elé, hát odatette az anyóst egy meszeskocsi saroglyájába.

Kigyött a meszes ember, továbbhajtott. Nem figyelte, hogy a saroglyán van-e valaki vagy nem. Ahogy rázódott a kocsija a kövesúton, leesett a halott. Kiabálnak neki:

– Álljon meg, leejtette az öreganyját, álljon meg!

Nem hallotta a kocsizörgést, mit kiabálnak, hát csak integettek mindenhogy neki. Majd megállt, hogy mi van.

– Én ezt az öregasszonyt nem ismerem. MÉR kapaszkodott fel a kocsimra? ÉN nem felelek érte, hogy meghalt.

Bevitték aztán az anyókát egy temetőbe, elföldelték.

1981. június

A három gazdag mészáros

Egy szegény embernek volt egy kisbornyúja. Annyira szegény vót az ember, hogy egy falat kenyér se akadt a házná. Mit tehetett egyebet, behajtotta a kisbornyút a vásárba. De csak nem vették meg, csak nem vették. Ott állott hol érébb, hol árabb.

Majd megy arra három nagy gazdag, erős, fiatal mészáros.

– Hogy adja a bornyúját? Ha jó ócsón ideadja, megvesszük.

Mit vót mit tennyi a szegény embernek, ócsón adta. Rádásul a három mészáros még azt is kikötte, hogy az áldomást a szegény ember fizesse.

– Jó van, jó, kifizetem, csak várjonak meg itt! Elmenek, mer dolgom van, mingyár gyövek.

Elugrott az ember a kocsmába. Egy veder pálinkát kifizetett előre. Akkor megint – míg a pénzibő futta – elszaladt egy másik kocsmába, ott is kifizetett egy veder pálinkát. Akkor visszagyött, mint aki jó végezte a dolgát. Azt mondja:

– No, most má gyöhetnek. Gyöhetnek má no, gyöjjönek, menönk valamelyik kocsmába, megisszuk az áldomást!

Mentek is.

– No, üljönek le! Kocsmáros, egy veder pálinkát!

Vitte a kocsmáros a veder pálinkát, odatette elejbek. Ittak, jó érezték magokot. Majd mikor lassan elfogyott a pálinka, azt mondta a három gazdag mészáros:

– No, te szegény ember, fizess!

– Majd fizet a sapkám.

Födhövágta a sapkáját.

– Nem úgy van az, ne komédiázzá, hanem fizessé! Nem láttuk, hogy fizetté! – mérgelödtek a mészárosok.

– Mondom, hogy fizetett a sapkám.

A mészárosok odakiátottak a kocsmárosnak:

– Kocsmáros úr, fizetönk!

- Ki van fizetve, kérem, ki van fizetve.
Aszongya a szegény ember:
– Kételkednek bennem? Hallják-e magok, gyöjjenek akkor egy másik kocsmába!
Mentek, mer valóba kételkedtek. Ott is:
– Egy veder pálinkát kérek! – mondta a szegény ember.
Vitte a kocsmáros a veder pálinkát, tette elejbük az asztalra. Nekiláttak, lassan még azt is beitták. Mikor elfogyott, azt mondta a három gazdag mészáros:
– Fizess má, szegény ember!
– Fizet a sapkám.
Fődhővágt a sapkáját.
– Hallod-e, ez nem igaz – így az egyik mészáros.
– Ha nem hiszik, kérdezzék meg a kocsmáros!
A három gazdag mészáros odaszólt a kocsmárosnak:
– Kocsmáros úr, fizetünk!
– Ki van fizetve, kérem, el van rendezve.
Összenézett a három gazdag mészáros:
– Nohát, minyő sapka lehet ez? Jó vóna ezt megvenni!
– Hát vegyük meg!
Meg is vették. Összeadtak háromszáz aranyat, mer a szegény ember csak annyiért adta, mer hát sokba került a pálinka, a bornyú, minden.
Ahogy a három gazdag mészáros megvette a sapkát, mindjár ment egy nagy híres kocsmába. Aki kívül állott nép, annak:
– Gyöjjenek be, gyöjjenek be, majd isznak!
A sok nép:
– Minyő emberek má ezek?
Betolakodtak a kocsmába. A három gazdag mészáros meg mingyár kért három veder pálinkát. Vitte a kocsmáros, elejbek rakta. De rengeteg nép vót, hát megint még hármat.
A kocsmáros megsokallotta, hogy ennyi pálinkát isznak, oszt nem fizetnek.
– Hallják-e, ne vicceljenek, fizessenek má!
Vágt a egyik fődhő a sapkát.
– Fizet a sapka!
– Ide figyeljenek, ne bolondozzonak!

Aszongya a másik:

– Te, nem úgy csinálta azt az öreg, add csak ide!

Úgy fődhövägta a sapkát, hogy csak úgy puffant, de a sapka neki se fizetett. A kocsmáros meg dühbe gyött.

– Hallják-e, ha nem fizetnek, nagy baj lesz ebbő! Fizessenek rögtön!

Mit vótak tennyi, mit nem, muszaj vótak fizetni.

– No, megállj, szegény ember, csúfó becsaptá, nagyon megkárosítottá, jaj lesz neked ezér!

Ment a három gazdag mészáros, hogy megkeresse a szegény embert. Az útjuk a piacnak vitt végig. Hát látják, hogy a szegény ember megint ott árol.

– Nézzétek má, ott van a szegény ember! El se szalad, pegyig látja, hogy gyövünk.

Odaballagtak.

– Hallja-e, nagyon becsapott maga minket!

– Én? Dehogy csaptam, dehogy csaptam, hát hogy csaptam vóna be?

– Nem fizetett a sapka.

– Mer nem jó bántak vele, azér nem fizetett az. Ugye, nagyon a fődhövägták?

– Az igaz, nagyon.

– No, látják! Tegyük csak be a sapkát a szekrénybe, hagy nyugodjon meg! Majd ha megnyugszik, fizet a.

No jó, elhitte a három gazdag mészáros.

– Hát most mit árol?

– Mit árolnék, mit árolnék, látják, hogy farkast.

– Farkast? Minek a?

– Nem akarminyő farkas ez, juhszaporító.

– Micsoda?

– Juhszaporító.

– Hogy szaporítja a juhot?

– Hogy szaporítaná, bele kell zárnyi az akóba a sok birka közé, oszt reggelre megszaporodnak.

– Ó, oszt hogy adná el?

– Ezt se adom ócsóbban, mint azt a sapkát, aki annyi pálinkát kifizetett nekem máma. De ide figyeljenek, de nagyon figyeljenek ide!

Hazamennek, beteszik a farkast a jóllakott birkák közé az akóba, és nem szabad csak reggel megnézni.

– Jó, jó, úgy csináljuk, reggel nézzük meg – mondogatták utána.

No, kifizettek érte háromszáz aranyat, aztán hazavitték a farkast.

A legidősebb testvér szerette vóna, hogy elsőnek az ő birkája szaporodjon meg, elsőnek ő vitte a birkája közé. Azt az éhes farkast bedobta az akóba. A birkák meg keservesen bégettek, jajgattak, mit csináltak ott, ugráncoztak. De gondolta a gazdag mészáros, hogy így szaporodnak, rájuk se nézett, hogy majd reggelre sok lesz. Reggel ment nézni, hát mindenfelé a sok döglött birka elnyúlva, a farkas meg ott szuszogott a sarokba jóllakott hasval.

– Hű, a mindenit, ez valóban megsaporította! No, megállj, ne csak én károsuljak, hagy károsuljon a másik két testvérem is!

Vitte a farkast, nehogy a testvérei győjjenek, meglássák, hogy szaporodott. Levitte a farkast a középsőhöz.

– No, szaporított-e? – kérdezi az tőle.

– Ó, nagyon, mindenfelé teji van bikákval.

– Akkor éccaka az én akómba tesszük.

Úgy is vót, hallgatta az is éccaka a nagy ugrálást, zörgést, jajgatást.

– No, most szaporodnak, jó van, jó. Megnyugosznak má, most szaporodnak.

Reggel ment nézni, hát még a haja is az égnek állt, mikor látta a sok döglött bárányt meg a nagy jóllakott farkast.

– Joj, képes vónalak agyonütni, de nem ütlek agyon, csak károsítsd meg az öcsémet is!

Vitte az öccsinek a farkast.

– Itt hozom a juhszaporítót.

– No, szaporodott-e neked?

– Hú, nagyon!

Az is betette a juhakóba a birkájai közé a farkast, a farkas meg ammód megfojtotta az összes állatot. Reggel a mészáros látta az elvérzett állatokat, a farkasnak meg olyan nagy hasa vót, mint egy dob. Hogy őt milyen nagy kár érte!

– No, megálljatok! – azt mondja.

Szaladt a testvéreibe.

– Hagy lássam, hogy szaporított nektek, mer az enyímet mind megdöglesztette.

– A mienket is.
– Mégse mondtátok nekem? No, megálljatok, de gonoszak vagytok!

– Hát ne csak az egyik károsodjon, károsodjunk mind a hárman, mer mind a hárman vettük.

– Az igaz, igaz. De most menjünk, verjük agyon azt a szegény embert, aki ilyen csúfó megkárosított bennünköt! Verjük agyon! Most má se irgalom, se kegyelem!

– No jó, gyerőnk, verjük!

A piacnak vitt az útjuk. Akkor meg egy görbebotot árolt ott a szegény ember.

– Nézzétek, lát minket, oszt memmeg nem szalad el!

Odamentek.

– Hallod-e, te szegény ember, nagyon kibántá velőnk. Nemhogy szaporította vőna a birkáinkot a farkasod, hanem inkább mind megfojtotta. Mind egy szálíg, meg jóllakott belőle.

– Mer nem jó bántak kendtek vele. Hogy csinálták?

– Bezártuk a farkast az akóba. Még be is lakatoztuk.

– Látják, látják, itt a hiba. Nem kellett vőna az ajtóra lakatot tenni.

Összenézett a három gazdag mészáros.

– Az lehet, az lehet. Hát most mit árol?

– Mit árolnék? Asszonyifiatalítót.

– Asszonyifiatalítót? Hisz az csak egy bot!

– Hm, ez ám az asszonyifiatalító.

– Hogy kell használni?

– Hogy? Tudják hogy? A feleségiknek megmondanyi, hogy mars be a kemencébe. Ahogy győn ki, se nem túl nagyon, se nem kicsit a fejire koppintanyi. Meglátják, hogy megfiatalogyik.

Összenéztek a három gazdag mészárosok.

– Elég csúnyák, vénések az asszonyok. Megvesszük a botot, megfiatalítjuk őket. Hát oszt hogy adod azt az asszonyifiatalítót?

– Má ezt se adhatom ócsóbban, mint háromszáz arany.

Megvették.

A legőregebb próbálta ki elsőnek, ő vitte haza az asszonyifiatalítót. Mihint hazament:

– No, édes feleségem, bújj bele a kemencébe!

– Ó, édes uram, hát megbolondult-e kend?

– Ne beszélj, jót akarok, bújjá be!

Bebújt a szegény asszony.

– No, most gyere ki!

A mézáros a nyílásho állott. Vigyázott, hogy se nagy legyen az ütés, se kicsi, de azér jó odakoppantott az asszony fejire. Az meg nagy ríva:

– Jaj, mit tettél, édes uram?

– Nocsik, fiatalabb vagy-e már?

Dehogy vót fiatalabb az asszony! A nagy kirítt szemekvel, a nagy pusokkal a homlokán még öregebbnek látszott.

No, megállj, ne csak én károsuljak, károsuljék a többi is, azoknak is benne van a pénzük.

Vitte a görbebotot a középsőhő. Az meg:

– Fiatalabb-e a feleséged?

– Fiatalabb, szebb is, ügyesebb is.

– No, akkor én is megpróbálom.

Ahogy elment tőlek a legöregebb testvér, azt mondja a középső:

– Asszony, bújj be a kemencébe!

– Ó, édes uram, mi lelte kendet? Mér bújnék be?

– Nem bánod meg, csak bújjá be!

Bebújt a szegény asszony.

– No, most gyere ki!

Gyött ki, hát jó a koponyájára húzott az emberi a botval, de az se lett szebb. Az asszony meg szidta az urát, mint a bokrot.

– Hogy ilyet tennyi, la, hogy a dolgom felől versz!

– Megállj, kedves feleségem, az öcsém is károsuljon, ne csak mink! Hárman vettük az asszonyfiatalítót, hát viszem neki is.

A harmagyk is úgy csinált a feleségivel, mint a többiek, odahúzott a fejire. Osztt odahajolt jobbró, odahajolt balró, nézegette, hogy fiatalabb-e, de bijony az se lett semmivel fiatalabb.

Mérges lett a fiatalabb testvér, ment a két bátyjáho.

– Megint becsaptatok. Azt a szegény asszonyt úgy koponyán üttem, hogy majdnem arról kódult. Mit tettetek velem? Mér nem mondtátok meg az igazat?

– Tudod mér, öcsém? Mer hárman vettük a botot, hát mind a hárman egyfurmán károsodjónk. A te pénzed is úgy benne van, mint a mienk.

– No, de most se irgalom, se kegyelem. Semmit nem vásárolunk többet a szegény embertől, hanem agyonverjük.

A szegény ember meg honnan, honnan nem, megsejdtette, mi készül ellene. Ahogy gyött a három gazdag mészáros a házába, ő egy szárazkoporsóba feküdt. A tetejét is ráhúzta, egy rothadt tököt meg odatett melléje. Egy kis lyukat hagyott a koporsó tetején.

Ment a három gazdag mészáros, mint a veszett fene. Hát mit láttak a házba, mint egy koporsót. Nézik a lyukon a halottat, hát az a szegény ember.

– Ez meghalt.

– Fúj, mémmeg minyő bűdös!

– Most megnyugszónk legalább. Ez kellett a vén gazembernek, ez kellett!

Hazaballagott a három gazdag mészáros, a szegény ember meg kibújt a koporsóból. A sok pénzből a mai napig is boldogan él, ha meg nem halt.

1978. július

Ravasz Péter

Volt egy ember, Ravasz Péternek hívták a falujokba. Annyi gyereki vót, mint rostán a lyuk, még kettővel több. Meg egy kakasa.

Azt mondja neki az asszony:

– Ember, vasárnapra levágom a kakast.

– Hallod-e, asszony, sose vágd, elviszem az uraságnak, hátha többet ad érte, megjutalmaz.

Úgy is tett Ravasz Péter, ahogy mondta. Hóna alá kapta a szép kakast, vitte az uraságnak.

– Tisztelt nagyságos úr, ajándékba hoztam magának ezt a szép kakast.

– Ugyan, Péter, ugyan, Péter, mér nem vágátok le, hisz olyan nagy a családod, elfogyasztottátok vóna.

– Hisz ez a baj, hogy a felinek se jutott vóna belőle, nagyságos úr. Csak tessenek elfogyasztanyi jó egészségvel!

– Jó van, Péter, de az a kikötésem, hogy este hat órára gyere el, majd megjutalmazlak.

Jó van, megígérte.

Este hat órára a nagyságos úrék a kakast egybe szép pirosra megsütték, az asztalon vót. Meg ott vót Péternek is a szék az asztal mellett.

– No, Péter, ülj le, itt a helyed!

Leült Péter. Azt mondja a nagyságos úr:

– Ide figyelj, Péter, te hoztad a kakast, neked is kell elosztanyi! Ha úgy elosztod, hogy meg leszünk elégedve, öt aranyat adok, ha nem, huszonöt botot!

– Jó.

Felállott Péter, fogta a nagykést, lenyisszentette a kakas fejit. Mondja:

– Mivelhogy a ház ura a nagyságos úr, hát a fej öt illetyi. Nemkülönben a feleségit a nyak, mer a fej után a nyak következik.

Levágta a nyakat, rátette a nagyságos asszony tányírjára.

Levágta a két szárnyat. Az egyiket az egyik úrfinak, a másikat a másik úrfinak a tányírjára tette.

– No, az úrfiak diákok. A szárnyat kapták, hogy jó szárnyaljon az eszik, jó tudjonak tanolni.

Mindenki mosolygott.

Levágta végeredménybe a két lábat. Egyik lábat az egyik kisasszony tányírjára tette, a másikat a másikéra.

– No, a kisasszonyok azért kapják a lábat, hogy jó táncosok legyenek.

Nevetett mindenki.

– Ami kis maradék maradt, az legyen a szegény árva fejemé.

A többi részt, a javát mind maga elé húzta.

Nagyon tetszett az osztozkodása mindenkinek. Gondolta is a nagyságos úr:

– Jaj de ravasz ez a Péter, nemhiába mondják ezt a faluba is sokan!

Adott neki öt aranyat.

Vitte haza nagy boldogan Péter.

A szomszédjokba lakott a módos Pál gazda. Megszimatolta, hogy egy kakasé öt aranyat kapott Péter.

– No, asszony, van nekünk öt kakasunk, elviszem mind az ötöt, nekünk huszonöt aranyat ad a nagyságos úr.

Össze is szedte Pál gazda a kakasokat. Kiötözött, kipederte a bajuszát, vitte az öt kakast.

Bekopog, beköszön:

– Nagyságos úr, öt szép kakast hoztam magoknak ajándékba.

A nagyságos úr mosolygott, tudta, mibe sántikál Pál gazda.

– Jó van, jó, köszönjük. De ide figyelj, este hat órakor gyere el a vacsorára, akkor megkapod a jutalmad.

– Jó van.

Hőj, hazament.

Ment is vacsorára. Neki is ott vót a szék az asztal mellett. Mondja neki a nagyságos úr, hogy üljön le.

– Te hoztad a kakast, Pál gazda, neked kell elosztani. Ha jó elosztod, huszonöt aranyat kapsz, de ha nem, huszonöt botot.

Felállott Pál gazda, megfogta a nagykést, de csak állott. Látta a nagyságos úr, hogy nem megy semmire. Azt mondja:

– Tedd le a kést, Pál! Szaladj csak el Péteré, küldjed őt!

Elment Péteré, gyött is Péter.

– Gyere ide, Péter, oszd el ezt az öt kakast. Ha el tudod kedvünk szerint osztani, te kapod a huszonöt aranyat. Ha nem, huszonöt botot.

Mosolyog a Ravasz Péter, azt mondja:

– Mivelhogy én mindent a háromság nevébe szoktam csinálni, ezt is úgy próbálom. Mer hát a nagyságos úr, a nagyságos asszony meg egy kakas: háromság. Ők ezt kapják. A két úrfi meg egy kakas, szintén az is háromság. A két kisasszony meg egy kakas az is ugyanúgy egy háromság. Enyím szegény árva fejem meg ez a két kakas, az is egy háromság.

Jót kacagott a nagyságos úr, rögtön leszámolta Péternek a huszonöt aranyat. A nagy híres Pál gazdára meg huszonötöt veretett.

Igaz vót, mese vót.

1984. szeptember

A két kövér barát

Élt két kövér barát. Csak a hasuk vót a mindenik, azér éltek-haltak. Vettek egy kocsit, hogy avval mennek kéregetnyi, hogy többet ehessenek.

Húzta a két kövér barát a kocsit. Kéregettek, hogy Isten nevébe adjanak. A sok falusi meg hordta nekik a szalonnát, tepertőt, kolbászt. Annyi mindent összehordtak, hogy megtelt a kocsijok.

Húzta a két barát a teli kocsit, a veríték csak úgy csurgott róluk. Majd egy nagy erdő szélibe egy nagy fa alatt megálltak, hogy hűsölnek. Letelepdedtek az árnyékba pihenni.

Mondja az egyik:

– Hallod-e, én má nem birom tovább húzni ezt a kocsit. De nézd má, ott szánt egy paraszt két szamárral! De jó vóna nekőnk az egyik!

– Jó, jó, de hogy?

– Hallod-e, majd én ellopom.

– Hát ha meg mered tenni, tedd meg! Mégiscsak jobb vóna, ha az húzná, nem mink.

A paraszt éppen akkor kifogott, ebédelni kezdett. Aztán a kalapot a szemire húzta, szundított egyet. Az idő alatt kifogta a jobbik szamarat a barát, elvezette az erdő szélihe. Ő maga visszament, a hámot a nyakába vette, oszt odaállott a másik szamár mellé.

A paraszt nemsokára felkelt, oszt csak meresztgette a szemit:

– Dicsértessék a Jézus Krisztus! Maga hogy kerül ide, tisztelendő atya?

– Édes földi barátom, most telt le a varázslatom. El vótam varázsolva szamárnak, és most telt le a varázslat.

– Jaj, kegyelem, irgalom, tisztelendő atyám, de nagyon sokat ódalba vertem!

– Nem tesz semmit, barátom.

– Jaj, má ne tessék haragudnyi!

– Dehogy haragszok, barátom.

Avval elment a pap nagy húzódkodva kerülőúton a cimborájáho. Jaj, vót öröm, kacagás, hogy a hasuk csakúgy rángatózzott. Van má számár, nem kell nekik húznai a kocsit.

Ahogy a parokjára értek, mégis úgy gondolták, hogy eladják a szamarat, mer a parokján nem tarthatják, se istálló, semmi.

– Hallod-e – mondja az egyik barát –, hajtsad te a vásárra, mer én loptam. Behajtod, eladod, azt is megesszük. Hajtsd be!

Éppen hétfői nap vót, nagyvásár. Hajtotta a barát a szamarat. De a szegény ember is ott járt ám, hogy párt vegyen a hitványabb számárho, hogy jobban tudjon kettővel boldogulni. Ahogy bóklászott a forgatagba, megismerte, meglátta a szamarat, amelyik az övé vót. Odasúgta a fülibe:

– Hallja-e, tisztelendő úr, én bíz má magát soha meg nem veszem.

1979. november

Meddig él a szarka?

Egyszer a gróf megáhitotta a vadhúst, de bizony a vadásza megbetegedett, azt nem küldhette az erdőre. Az mondta hát a csalafinta kondásának:

- Hallod-e, te kondás, lőjél nekem valami vadat!
- Jó, menek, menek.

Ki is ment az erdőre a kondás. Ahogy kiért, mingyár két szép suta őz került neki puskevégre. Gondolta, jó lesz az neki otthon, hát hazavitte magának.

Meg se pihent, megint kiment az erdőre. Ott járkált naphosszat, de má semmit se látott egyebet, mint egy kis szarkát. No, azt megfogta, vitte a grófnak.

- No, te kondás, lőttél-e valamit?
- Csak egy kis szarkát hozok, de azt is alig birtam megfogni, egy fél napig vadásztam rá.
- No jó, régóta szerettem vóna megtudni, hogy meddig él a szarka.

Kalitkát hozatott a gróf, beletette a kis szarkát.

Vót az udvarába egy olyan ember, akit sehogy se szívelt. Azt mondta neki:

- Ide figyelj, az lesz a gondod ezek után, hogy a szarkát friss vízzel, ételvel ellásd, a kalitkáját tisztogasd. A két szemed legyen a szarkán, mer ha megdöglik (ha azt mondod, hogy megdöglött), akkor én téged falakasztalak.

Őrizte az ember a szarkát, etette-itatta, tisztogatta a kalitkáját. Mindent megtett, csak hogy a szarka meg ne dögöljön. De telt-múlt az idő, mégis megdöglött a szarka.

Búsult az ember. Meglátta a kondás.

- Mér lógotod a fejed?
- Nagy az én bánatom, megdöglött a szarka. Ha megmondom a gróf úrnak, engem felakasztat.

– Ide figyelj, megér neked kétszáz forintot, ha elmarad az akasztás?

– Meg bijony.

– No, adjá kétszáz forintot, majd én beszélgetek a gróffal.

Megyen a kondás, kopog a gróf ajtaján.

– No, mi van, kondás?

– Tisztelt gróf úr, nem eszik a szarka.

– Nem?

– Se nem eszik, se nem iszik.

– Akkor mit csinál?

– Fekszik.

– Fekszik? Mozog talán, röpköd?

– Se nem mozog, se nem röpköd.

– Te számár, hisz az akkor meg van dögölve.

– Hej, gróf úr, maga mondta ki, hogy dögölt, hát nem lesz akasztás.

– Hát nem, a szavamot megtartom. De most má tudom, meddig él a szarka: míg el nem pusztul.

1981. június

A szentnek öltözött testvérek

Élt egyszer egy szegény ember a feleségivel meg a három fiával. Nagyon szegények vótak, bérességbő éltek, meg a szegény asszony mosott a nagyságos úrnak, takarított. Ebbő éltek.

De a sok munkába megbetegedett a szegény asszony, tönkrement a kezi-lába, meghalt, nem sokáig élt. A szegény ember birta még egy darabig, aztán ő is megbetegedett, mer nagyon sokat dolgozott a gonosz nagyságos úrnak. Hát ágynak esett, otthon volt.

A három fia körülötte. Ott búslakodtak, de nem tudtak segítenyi rajta, mer munkát nem kaptak.

– Mit csináljónk, édesapám? Nincsen semmink! – mondta a legöregebb.

Még orvosnak se tudtak szólnyi, mer nem vót egy árva krajcárjok se.

Estefelé beköszönt a szegény ember komája:

– Adjon Isten jó estét! Édes komám, ilyen beteg-e kend?

– Bijony ilyen, de se ennyi, se innya, semmim nincs. Se orvosság, semmi.

– Ó, édes gyermekeim, mér tátjátok a szátokot itt? Nem tudtok magatokon segítenyi? Gyertek el hozzám, majd megyek estére harangoznyi, oszt adok nektek három papi ruhát. Eleget szívta apátoknak meg anyátoknak a vérit a nagyságos úr, majd elmentek hozzája, kibabráltok jó vele: mer tík lesztek a három szentek. No, de ez a papi ruha még kevés, kaptok még mellé egy tarisznyát fehér kenyérvél, két szál kolbászval.

Szépen elmondta nekik, mit csináljonak a nagyságos úr házáná.

Este a fiúk megkaptak a keresztapjuktó mindent. A papi ruhát magukra öltötték, a tarisznyába meg beleszorították a kenyeret, a kolbászt, aztán ellopakodtak a nagyságos úr kertji alá. Ott húzták meg magokot, míg öreg este lett. Megegyeztek, hogy a legöregebb lesz Szent Péter, a középső Szent Pál, a legkisebb meg Szent Jánoska.

Szent Péter és Szent Pál bekopogtatott a nagyságos úrékhoz, Szent Jánoska meg kívül maradt a pitvarajtóba a tarisznyával a nyakába.

Szóltak bentről:

– Tessék, ki az ilyen késő?

Bemennek, mondják:

– Dicsértessék a Jézus Krisztus! Mi vagyunk Szent Péter és Szent Pál.

– Jaj, minek köszönhetjük ezt a nagy megtiszteltetést, hogy mihozzánk Szent Péter és Szent Pál elgyött? Jaj, asszony, rögtön hozzá nekik kenyeret, kolbászt!

Megy a zsupori asszony, hoz a komrából a béresek fekete kenyereiből egy darabkát, mellé egy csepp kolbászt.

– No, győjjenek, győjjenek, fogyasszák!

Szent Péter fejcsóválva veszi át az adományt, odaszól Szent Pálnak:

– Édes fiam, Pál, vidd ki ezt az adományt Szent János tesvérünknek, hogy áldja meg!

Szent Pál mindjárt szót fogadott, vitte ki. A pitvarajtóba aztán gyorsan kicserélték a nagy fehérkenyérrel meg a két szál kolbászval, oszt fordult is befelé Szent Pál.

– Jaj – összenézett a nagyságos úr meg a nagyságos asszony –, asszony, minő csuda, ez má csuda!

Odaság az ember az asszonynak:

– Hallod-e, kedves anyókám, ha ezek ilyen szépen szaporítanak, azt a kis aranyótkot is áldassuk meg velek!

– Jó van, emberem, jó van, hozza ki!

Amíg az ember térült-fordult, az asszony rimánykodni kezdett:

– Jaj, Szent Péter, Szent Pál, csak fogyasszák jó egészségvel a kolbászt meg a kenyeret, ha má így megáldották. De nagy kérésünk vóna: a kis gyűtött aranyótkot is lennének szívesek megáldani.

– Persze, megáldjuk, megáldjuk mink.

Az asszony szaladt, ugrott az ura után. Az ura mingyár:

– Öntsük csak egy nagy zsákba, asszony!

Úgy is tettek, hogy szaporodhasson az arany. A zsák fenekén vót az arany, mégis alig birta kivonszolnyi Szent Pál.

De má meg vót mondva Szent Jánoskának, hogy lógjon meg mingyár, mihint kiviszik az aranyat. Jánoska úgy is tett, a vállára

hagyította a zsákot, a nyakába vette a lábát, oszt nyoma se maradt.

Szent Pál bement, odaszólt a társának:

– Menjé ki, Péter, nézd meg, hogy szaporogyik-e az arany!

Kiment Péter, oszt az is utyikaj, elszaladt.

Kisvártatva azt mondja Szent Pál:

– No, má magam is kimenek, körűnézek, mer biztosan nagyon megszorodott az arany, nagyon megáldottuk. Csak nyugodtan legyenek magok itt, mingyár hozzuk.

Ahogy becsukta maga mögött az ajtót, ő is utyikaj, szaladás a többi után.

Hazaszaladtak, lehajigálták magokró a papi ruhát, bezárkóztak.

– No, édesapám, egyet se búsuljon! Amit magok dolgoztak nekik, most kivettük a vámot. Nézze, édesapám, mennyi arany van ebbe a zsákba!

– Jaj, drága gyermekeim, nem lesz-e belőle valami baj?

– Sose aggódjon, édesapám, megyőnk az orvosé, ahogy virrad. Lesz magának ennyi-innya, szép ruha, minden.

Megy a hajnali harangszó előtt a keresztapjok is.

– No, édes gyermekeim, szerencsével jártatok-e?

– Szerencsével, keresztapám, az Isten fizesse meg magának! Gyöjjön csak, hogy fizessük meg magának mink is tízorososan, amit maga adott nekünk!

Adták neki a sok aranyat, hogy örült a keresztapa is.

– De édes gyermekeim, a szátok el ne járjon!

Mer ám közbe legyen mondva, a nagyságos úrék nem győzték várnyi, hogy ugyan milyen rengeteg má az az arany, nincsen-e teli a verendájok. Mennek ki. De nemhogy teji vóna, de még az övék se sehó, a szentek meg eltűntek.

– Jaj, ember, oda az aranyónk, oda a véka aranyónk!

Szaladoztak jobbra-balra, kiabáltak az utcán:

– Nem látták-e Szent Pétert, Szent Pált? Se Szent Jánost? Egyiket se látták?

Persze, hogy senki se látta a szenteket. A nagyságos úrék tépték a hajukat, a szegény ember meg azóta is boldogan él a három fiával.

1979. december

A két óriás megölése

Volt egy szegény suszter. Szegény volt, mint a templom egere, semmije nem volt.

Egyszer úgy gondolta, hogy elmegy világgá, nem nézi tovább a gyermekei éhségit meg a magáét. Ami kis pénze vót egy liter borra való, azt zsebre vágta és ment.

Ment a szegény suszter, ment, nagyon messze elért. Megszomjazott, hát betért egy kocsmába, megivott egy fél liter bort.

– Hojj, de erős vagyok! Hojj, de erős vagyok!

Csak nézik, nézik, akik a kocsmába vannak, még a kocsmárosnak is feltűnt, hogy ugyan honnan gyöhetett ez az erős ember. A szegény suszter meg elkötötte a maradék kis pénzit is, megivott megint egy fél liter bort.

– Hetet leütök egy csapásra, olyan erős vagyok, hetet leütök egy csapásra!

Szaladnak a bíróho.

– Bíró uram, egy idegen gyött a falunkba. Olyan erős, hogy hetet leüt egy csapásra.

– Tartsátok ott, mingyár menek.

Mer abba a faluba meg két óriás járt be, aki fosztogatott, rabolt. De nemcsak ott, hanem sokfelé. Mindenki félt, mindenkit nagyon megrendített.

Megyen osztan a bíró. Aszongya:

– Hallod-e, te ember, nem kell nekönk hetet agyonütnyi egy csapásra, nekünk csak kettöt kellene agyonütnöd. Itt tanyázik a közelönkbe két nagy óriás, mindnyájönkot tönkretesz, félelembetart. Az erdőbe egy barlangba laknak.

– Agyonütöm ökö! – aszongya a suszter.

– Ide figyelj, nagyon megjutalmazónk, egész életed végéig úró megélhetsz belöle, meggazdagítónk, ha azt a két óriást agyoncsapod.

Az ember vállalkozott rá, hogy agyoncsapja az óriásokat.

– No, csapjad, nagyon megjutalmazónk!

El is ment arra, amörré mondták, hogy az óriások laknak, egy nagy sziklahasadékba az erdőbe. De nagyon félt má akkor, hát felmászott egy óriási cserfa tetejére. Az tele vót cserfamakkval.

Figyelget jobbra, figyelget balra, majd látja, hogy nem is olyan messze egymás mellett fekszik a két óriás. Mer ezek éccaka járkáltak, nappal aludtak.

– Mit csináljak? Mit csináljak? – tanakodott magába a szegény ember.

Levett egy makkot, úgy becélozta, hogy az egyiknek az orrát pont eltanálta vele. Az meglöki a másikat:

– Hallod-e, nyughassá! Én hozzád se nyúltam, mit akarsz?

Akkor a szegény ember a másiknak dobott az orrára egy cserfamakkot. Az is ódalbalökte a cimboráját:

– Hallod-e, nyughassá! Én hozzád se nyúltam, mit akarsz?

– Nem-e? No, aludj!

A szegény ember harmadszor is a nagy cserfamakkval püff az orrára az egyiknek.

Felugrik az óriás, kiránt egy nagy fát tövestő, püff-paff a másikat. De az se hagyta magát, az is kirántott egy fát. Úgy összeverekedtek, hogy agyonütték egymást.

Az ember lemászott a fáró, csak nézte az óriásokat.

– No, ezek megdöglöttek. No, csak szétnézek a barlangjokba, hátha akad ott valami.

Szemi-szája tátva maradt, annyi rengeteg pénz, ruha, cipő vót ott mindenfelé.

No, ment oszt jelentenyi a bírónak:

– Bíró uram, agyonüttem a két óriást, fizessen!

– Fizetőnk, ha ez igaz. De meggyöződünk róla elsőnek.

– No, gyöjjön, ha nem hisz csak a szeminek!

Odaérnek a barlang mellé. Látja a bíró elterülve az óriásokat.

– No, ezek valóban nem élnek, nem mozognak.

Bekukkantottak a barlangba is. A bíró először szóho se tudott jutnyi a nagy álmélkodásba, annyi lopott kincset láthatott.

Befogattak aztán hat szekerbe, hogy a gyűtött kincset elhordják. Örült a bíró.

– Fizatunk, édes barátom, hisz maga minket jaj de nagy bajtó megszabadított! Mátó kezdve nyugodt lehet a környék, békönköt hagynak végre. Fizatőnk, csak gyöjjön, jut ebbő magának is!

Ment oszt a szegény ember nagy büszkén, kapott is egy nagy szeker pénzt.

Hazavitte, házat csináltatott minden gyerekeinek. A mai napig boldogan, gazdagon élnek, ha meg nem haltak.

1977. július

A mindentudó suszter

Vót egy nagyon jó suszterember, szép munkája vót.

Egyszer is csinált egy szép pár csizmát, bevitte a vásárba eladni. Csakhát az a nagy hibája vót, hogy az árát hamar elitta, visszafelé má az út széjin az árokba feküdt.

Egy pap meg megunta a szolgálatját, otthagya a parokját, ment szerencsét próbálni. Meglátta a susztert az árokba, megcserélte vele a ruháját. Ráadta a papi ruhát, ő meg felvette a suszterruhát, oszt tovább ment.

Majd keresik a papot, hogy miséznyi kéne, vasárnap van. Meg is tanálják az árokba. Föle állnak, szolongatják:

– Tisztelendő úr, keljen fel! Gyöjjön miséznyi!

– Ha? Ha? ... Nem kelek!

Ha? Ha? ... Nem menek!

– Nem úgy van az, tegyük fel a kocsira, vigyük haza, majd kijózanogytok!

– Vigyük, vigyük haza, hát mégis vasárnap van, oszt mégis miséznyi kéne! Majd kijózanogytok otthon.

Haza is vitték.

Mindenáron, hogy menjen miséznyi. De iszen olvasni se tudott. No, de mindegy, ment. Vitte a ministráns a könyvet, az is ment, feltette az oltárra. A suszter megfordította a könyvet, kinyitotta a fejel. Meglátja a ministránsgyerek.

– Tisztelendő úr, fejvel van a könyv!

– Mindegy a, fiam, ne szólj bele! Aki tud, az tud fejvel is!

No, csak csinálgatott valamit, misézgetett.

Gondolja:

– De mos prédikálni is kéne! De mit? Mindegy no!

Felment a szószékre. Elkezgyi:

– Kedves testvéreim, nektek még ilyen papotok soha, de soha nem vót, mint én vagyok.

Vár egy kicsit, megint elkezdgi.

– Kedves testvéreim, nem vót még nektek ilyen papotok soha, de soha, mer én mindentudó vagyok.

Egy uraság meg ott imádkozgatott a misén. Hő, mingyár gond ütte, hogy neki meg elveszett a drága gyémántos gyűrűji. Majd megkérgeyi mise után, hogy nem tud-e róla valamit.

Úgy is vót, vége lett a misének, vitte ki a gyerek a nagy könyvet, letette. A suszter meg felfogta, oszt rácsapott a gyerekre, úgy köszönte meg neki a segítséget. Akkor megy oda a nagyságos úr.

– Tisztelendő úr, ha maga olyan mindentudó, meg tudná-e nekem mondanyi, hogy hova tűnt a gyűrőm, ki lopta el?

– Hát kérek egy napi gondolkodási időt, meg kérek egy szobát, ahol gondolkodhatok. Legyen benne egy asztal, szék meg egy ágy! Meg hát ennyi-innya is legyen!

– No, meglesz.

Úgy is vót. Reggel vitte neki az inas a früstököt. Nagy bújába azt mondta a suszter.

– Hm, itt az egyik.

Arra mondta, hogy a früstök megvan.

Az inas megijedt, szaladt a cimboráinak mondanyi, hogy:

– Tud, tud, mer azt mondta, mikor bementem, hogy itt az egyik! Délbe nem viszem az ebédet, most te következel – mutatott a másik cimborájára.

Az meg szabadkozott, hogy ő biz nem viszi.

– Nem? – vágott közbe a harmagyik – Te vagy a köteles, az ebédet neked kell vinni.

Viszi is az az ebédet. Meginn mondja a suszter:

– No, itt a másogyik.

Az ételre mondta, de az inas magára értette. Rohant, szaladt mondanyi:

– Tud, tud! Megmondta, hogy én vagyok a másogyik!

Mer hát hárman lopták el a gyűrőt.

A harmagyik, hogy ő biz nem viszi be a vacsorát.

– Pegyiglen neked kell bevinnyi, te is olyan bűnös vagy, mint mink.

Viszi oszt a vacsorát nagy félve, leteszi az asztalra. A suszter akkor is egy nagyot sóhajt:

– No, itt a harmagyk!

Az inas meg letérgyelt előtte.

– A jó Isten áldja meg, tisztelendő úr, ne tegyen tönkre! Valóba mink loptuk el a gyűrőt hárman, dehát odaadjuk magának.

– Hát . . . hát az úgy nem lesz jó. Van itt az udvarba lúd, pulyka vagy ilyesmi?

– Van. Vannak nagy pulykák.

– No, fiam, a legnagyobbnak gyugjátok le jó a torkán, hogy lemenjen a begyibe, mer reggel éértem gyön az uraság.

– Jó van, jó van.

Úgy is vót, megy reggel a nagyságos úr.

– No, hol van a gyűrő?

– Kérem, a legnagyobb pulykájoknak a begyibe.

– De ha levágjuk, oszt nem lesz benne, nagy baj lesz!

– Csak tessenek levágni, ott kell annak lenni, úgy álmodtam.

Levágják a nagy pulykát, hát valóba ott ragyogott a begyibe a gyémántos aranygyűrő. A nagyságos úr megjutalmazta a suszterpapot nagyon. A három szolgának se lett baja, nem tudódott ki, hogy ők lopták el a gyűrőt.

Meg is fogadta a három szolga, hogy életyikbe nem lopnak. A suszter meg úgy látta jobbnak, hogyha elmegy a hetegyik faluba, hogy hírit se hallják többet, mer bizony nem tudott ő semmit.

Ott él a mai napig is, ha meg nem halt.

1984. szeptember

Mihók

Vót egy ember, annak egy nagy, erős, lusta fia. Mindég a sutyba hempergett. Az édesapja sokat szidta:

– Hallod-e, Mihók, mahónap nősülnyi való vagy, oszt itt lustálkodszt a sutyba. Menjé el munkát keresnyi!

– Jó van, édesapám, majd elmenek hónap.

El is ment. Még annak idejin három napig tartott egy esztendő, hát hamar letelt neki. De nem sokat dolgozhatott, mer csak egy gombostűt kapott.

Hozta hazafelé az ujjá közt. Megunta tartanyi, hát az országot mellett vót egy nagy boglya széna, belegyugta, hogy biz má ő nem hozza tovább.

Otthon azt mondja az apja:

– Meggyötté, fiam, Mihók?

– Meg, édesapám.

– No, mijé szolgátá?

– Egy gombostűé.

– Hol van?

– Meguntam az ujjam közt hoznyi, oszt egy kazal szénába szúrta.

– Ejnye, fiam, a kutyafádot, nem úgy kellett vóna, hanem a kalapodho szúrnyi.

– Jó van, édesapám, máskor úgy csinálom.

Megint elment szolgálni. Ahogy szolgált, kapott egy vasnyársat. Eszibe jutott, mit mondott az édesapja, hát lelkemadta, az új kalapját mind szétszurkátá a vasnyársval, mégse boldogult vele. Mérgibe elhajította a nyársat.

Megy haza. Mondja az apja:

– Fiam, Mihókám, most mijé szolgátá?

– Ój, édesapám, vasnyársé!

– Hol van?

– A kalampomho szurkátam, de mindenhogy lehúzta a fejemrő, hát mérgembe elhagyítottam.

– Ejnye, fiam, a mindenedet, nem jó cselekedté. A drága kalapod mind szétszurkátad. A válladra fogtad vóna, osztan szépen hazahoztad vóna! Minyő jó lett vóna egy kis szalonnát sütnyi rajta!

– Jó van, édesapám, rá se adjon, máskor úgy csinálom.

Megint elment szolgáljni, de má kezdett belegyönnyi a munkába. Ahogy letelt a három nap, má egy ódal szalonnát adtak neki.

– Hő, azt mondta az apám, hogy a vállamra tegyem!

Rávette, de ahogy gyött végig a falun, a sok kutya rajtarontott, mind elrágta a szalonnát, csak a madzag maradt a kezibe.

Mikor hazamegy:

– Fiam, Mihókám, most mijé szolgálta?

– Édesapám, ezé az ódal szalonnaé-e!

– Ez csak egy hitvány madzag.

– Megették a kutyák.

– Ejnye, Mihók, Mihók, a kutyafuganasodot, hogy minyő kárt tetté! Nemhogy bekötted vóna egy hamvasba, itthon felakasztottad vóna a füstre.

– Jó van, édesapám, máskor úgy csinállok.

Megint elment Mihók szolgáljni. Dolgoztatott mindég szorgalmasabban, hát a gazda egy bornyút adott neki.

– Hőj, azt mondta az apám, hogy hamvasba kössem!

Begyömöszölte a bornyút a hamvasba, úgy vette a vállára. Majd beleszakadt, csakúgy nyögött. Otthon vitte egyenest a füstre, felakasztotta.

Megy be nagy büszkén, mint aki jó végezte a dolgát.

– Mi van, Mihókám? Mit hozta? Nagyon meleged van.

– Ój, édesapám, egy szép bornyút.

– Hol van?

– Édesapám mondta, hogy akasszam a füstre.

– Jaj, te buta, te buta, én a szalonnára mondtam. Szaladjónk, hátha még életbe tanáljuk!

Szaladtak, de a bornyúnak má kilógott a nyelvi, megfulladt.

– Ejnye, fiam, fiam, nem jó cselekedté. Madzagot kötté vóna a nyakára, hazavezetted vóna az istállóba, jó puha szénát vetté vóna eléje.

– Jó van, édesapám, máskor úgy csinállok.

Elment szolgálnyi. Nagyon szorgalmasan dolgozott, tetszett a gazdának.

– No, fiam Mihók, megérdemled a béred, itt van ez a szép Julcsa cselédőnk. Fiatal szép jány, neked adom.

– Jó.

Hőj, eszibe jutott, mint mondott az apja. Aggyig kotorászott a nadrágja zsebibe, hogy tanált egy spárgadarabot. Rákötte a jánynak a nyakára, úgy vezette. Ammeg rívogatott. Otthon meg egyenest be az istállóba. Vitt is neki jó puha szénát.

Megy be.

– Meggyötté fiam?

– Meg én, édesapám.

– Most mijé szolgátá, fiam Mihók?

– Ój, édesapám, egy szép jányé.

– Hol van?

– Beköttem az istállóba, adtam neki szénát is.

– Oszt mit csiná?

– Rívogat.

– Jaj, fiam, fiam, szaladj hamar, ódozd el, hozd fel a nyalábodba, öleld, csókold, hisz az lesz a feleséged!

Szaladt Mihók, elődta a kötelit a szép jánynak. Felkapta a nyalábjába, ölelte, csókolta, úgy vitte a házba.

Mondta az apja.

– Mihókám, készüljőnk a lakodalomra, má valami kis vacsorát csinálőnk!

A lakodalom estéjin azt mondta a menyasszony:

– Hallod-e, Mihók, úgy látom, nagyon szereted a gyomrod. Ha megtapodom a lábad, többet ne egyé!

– Jó van, jó.

Eszik a levest, belőle a főtthúst. A csontokat mindenki behagyigáta az asztal alá. Két nagy sovány kutya meg ott járkát, szedték a csontot. Valahogy az egyik rálépett Mihóknak a lábára.

Mihók elsútotta a kanát, nem ett többet egy falatot se. A feleségi csak biztatta:

– Egyé!

A népek is ott csudákoztak, hogy a vőlegény nem eszik. Kínágtatták, de ő hajthatatlan vót, nem ett.

Vége lett a lagzinak, lefeküdtek. Azt mondja Mihók:

– Hó, te asszony, de éhen vagyok!

– Mé nem etté?

– Mer megtapodtad a lábam.

– Dehogy tapodtam, a kutya lehetett.

– Ó, nagyon éhen vagyok!

– Akkor eredj a komrába! Ott van a vakablakba egy fazékba a tőtöttkáposzta. De vigyázz, mer mellette a lyukas fazékba három kismacska van!

Megyen Mihók nagy álmosan, kotorász a setét komrába. Belenyú a fazékba, eszik, eszik.

Megyen helyre.

– No, jóllaktá-e? Etté-e?

– Ettem, jó vót, de csakúgy nyifogtak-nyafogtak a fogam közt a tötések.

– Jaj, Mihók, akkor te a kismacskákat etted meg!

Felugrik az asszony, gyufát gyút, nézi, hát egy kismacska se vót a lyukas fazékba.

– Hogy cselekedhetté má ilyet?

Kisvártatva megint:

– Jaj, te asszony, má meg nagyon szomjan vagyok!

– Eredj, ott van a komra végibe a sarokba a bor, maradt még egy kicsi a lagzibó. A másik sarokba van a petró, nehogy azt idd meg!

Megy Mihók nagy álmosan egyenest a sarokba, ahol a petró vót, felhajtotta.

Megy a helyire. Azt mondja az asszony:

– Jaj, te Mihók, de bűdös vagy, de petrószagod van, tán a petrót ittdad meg?

– Én nem tudom.

Ugrik a menyecske, gyút gyufát. Hát a petróbó egy csepp se, a bornak meg híja se vót.

– Jaj, Mihók, Mihók, hogy tehetted má, a petrót ittdad meg!

Egy darabig csendbe vótak. Egyszer csak nyögdécsel Mihók.

– Jaj, asszony, de felfordult a gyomrom!

– Jaj, Mihók, eredj, ott van az asztal előtt a moslékosrocska. De nagyon vigyázzá, mellette van a tejfelesrocska is!

Mihók hamar elintézte a dolgát, megkönnyebbült.

Azt mondja a feleségi:

– No, hánytá?

– Új, hánytam bijony, csakúgy cuppogott bele!

– Jaj, te Mihók, az Isten megvert veled, tán a tejfelesrocskába rondítottá!

Szalad, nézi, hát abba vót.

– Mihók, Mihók, vidd ki most má, vágd a kapufélfáho! De vigyázz, édesapám éccaka ki szokott mennyi, nehogy vele csinálj bajt!

Mihók a setétbe az édesapját nézte a kapufélfának, becélozta, püff, hozzá sújtotta.

Bent azt mondja a feleségi:

– Soká vótá, elég soká hagyítottad a kapufélfáho.

– Hát az apám fejihe vágтам!

– Jaj, Mihók, Mihók, mirt tetté? Eredj, oszt kövesd meg, kérd meg, hogy ne haragudjon!

Az udvarjokon vót egy rakás kő. Úgy gondolta Mihók, hogy jó meg kell kővel hagyigálni az apját. Úgy is cselekedett. Tejiszedte a kalapját kővel, oszt ahogy feküdt az apja, püff-paff a köveket, míg csak tartott belőle. Oszt mondogatta:

– Ne haragudjék, édesapám, ne haragudjék!

Az apja persze jajgatott, szitkozódott.

Megyén Mihók vissza.

– No, Mihók, haragszik-e apád?

– Biztosan, mer nagyon káromkogyik.

– Mé?

– Mer jó meghajigátam kővel.

– Kővel? Ki mondta, hogy hagyigádd meg?

– Te.

– No, má mindegy. Jobb, ha menőnk a világnak, mer apád agyonver bennőnköt!

El is indoltak. Az asszony azt mondta:

– Az ajtót húzd be!

Mihók meg úgy értette, hogy az ajtót hozd el!

Má messzirő kiabáta:

– Jaj, de nehez! Jaj, de nehez!
– Mi a nehez?
– Az ajtó.
– Tán hozod?
– Nem te mondtad?
– Én azt mondtam, hogy húzd be, hogy csukd be! De ha má hozod, csak hozzad!

Beértek egy nagy erdőbe. Jó setét vót.

– Gyerünk fel egy fára, mer itt megesznek a vadállatok!
Felmennek egy fára. Mihók ott is fogta az ajtót, ahogy tudja. Majdcsak nagy zajt hallonak.

Rablók gyöttek, hoztak egy jó tarisznya aranyat, katlant, kását. Ott raktak a fa alatt tüzet.

A katlanba kavarja egy nagy szőrös rangasz betyár a kását. Azt mondja:

– Hej, csak a jó Isten adna má bele egy kis zsiradékot!

Mihók meg fent:

– Édes feleségem, nem birom tovább, rámgyött a kis szükség.

– Jaj, csak azt ne, mer akkor végönk!

Má mindegy, csurgatott egyenest a kásába. Hőj, örült a szőrös betyár.

– Haj, jó van, édes Jézusom, hogy adta bele egy kis zsirt, de még jobb vóna, ha adná bele egy kis tepertőt is!

Elérte Mihókot a nagy szükség. Mondja a feleséginek:

– Jaj, feleségem, mingyá becsinálok, muszaj!

– Jaj, csak azt ne, Mihók, csak azt ne!

Mihók nem birt magával, egyenest belepogyogtatott a kásába. Hőj, örvendett a betyár, kavarta.

– Hű, má tepertő is van!

Megfőtt valahogy a kása, nekilátott a tizenkét betyár. Mikor jóllaktak, kiöntötték a tarisznya aranyat, hogy osztzkodnak.

Azt mondja Mihók fent:

– Asszony, sehogy se birom tartanyi az ajtót!

– Jaj, Mihók, csak tartsd, mer végünk! Csak tartsad!

De Mihók nem birta tartanyi, leejtette a betyárok közé, hogy azok elszaladtak.

De a szőrös betyárnak a fejire esett az ajtó, úgyhogy elharapta a nyelvit. Felnézett a fára, meglátta, hogy ember van a gallyak közt. Kiabált a többinek harapott nyelvvel:

– Empel lót! Empel lót! – úgy akarta, hogy ember vót, ember vót.

De azok még jobban megijedtek, még jobban futottak, hát ő is kénytelen vót szaladni.

Kivirradt osztán, mikor Mihókék legyöttek a fáró. Összeszedték a sok aranyat.

Tudta oszt a menyecske, hogy kell kiengesztelni az apját. A sok aranyat hazavitték, adtak az apósnak is belőle. Békébe élnek még most is, ha meg nem haltak.

1985. január

Az együgyű házaspár

Élt igen-igen messze egy kis faluba egy szegény ember meg egy szegény asszony, akiknek nem vót semmijik az égvilágon, csak a gúnyájok, ami a testyiket eltakarta, meg egy nádfedeles házok.

Búslakodott is a szegény asszony eleget, különösen ha a gazdag szomszédasszonyát látta.

– A gazdag asszony mindég mos a patakba, viszi a deszkát, a sűkot, én meg, édes uram, soha semmit nem tudok mosnyi.

– Egyet se búsulj, édes feleségem, ott van az a kis cucaj, vidd be, oszt sűkold ki a patakba!

Örült a szegény feleség. Nagy boldogan kapott egy deszkát, egy sűkot, vitte a kis cucajt a patakba, mosta.

Ahogy visszagyött, megint sopánkodott:

– Jaj, édes uram, hova terítsem, hisz gátónk sincs!

– Van ott az ablak alatt egy nagy csipkebukor, teridd rá!

A szegény asszony ráterítette. De ahogy hidegre fordult az idő, a ködmönke odafagyott a csipkebukorra. Rángatta a szegény asszony, de nem gyött le. Ment panaszolni az urának.

– Jaj, édes uram, végem van, nem tudok többet mosnyi a patakba. Úgy ráfagyott a csipkebukorra a ködmönke, hogy le nem gyön az Istennek se.

– Ó, édes feleségem, egyet se búsulj! Majd kiásom a bukrot, beviszem a meleg házba, hogy felengesztelődjön. Levessük róla a cucajt, oszt újra moshadd.

Ment is a szegény ember egy ásóé, nekilátott ásnyi a csipkebukrot. Ahogy ássa, az ásója megkoppan egy fazékba. Nézi, hogy mi az, hát egy fazék ezüstpénz vót. Ők szegények sose láttak még ezüstöt, így túrónak gondolták:

– Jaj, édes uram, mit tanáltá?

– Túró, lelkem, túró. Jaj de jó, hogy ezt tanáltam, mer úgyis megéheztem a sok ásásba.

– Jaj, én meg a rívásba!

– Főzzé belőle, édes feleségem, egy kis túróshaluskát!

Mingyár nekilátott az asszony, főzött, jó meghintette az ezüstpénz-vel. De ahogy nekiláttak az evésnek, csak félretaszigálták a tálba, mer kemény vót.

Egy juhász ment arra, hogy kér tőlek vizet. Benéz a kisablakon, hát mit lát: egy tálba rengeteg ezüstpénzt.

– Ennek a fele se tréfa, bemenek.

Beköszön.

– Adjon Isten!

– Adjon Isten, juhász uram, magának is!

– Azér gyöttem, hogy maradt-e egy kis eleségük ebédre, mer olyan éhes vagyok.

– Jaj, maradt bijony, lelkem – felelte a szegény asszony –, igaz, hogy jobbadon túró, mer a haluskáját csak meg birtuk rágnyi, de a túrója kemény lett.

– Adja ide, édes mamám, megeszem én a vasat is!

A szegény asszony mingyár kikaparta neki.

– Öntse bele a tarisznyámba, inkább megeszem otthon.

Ahogy bekötte a juhász a tarisznya száját, elbúcsúzott.

– No, hallja-e, mamám, hónap gyöjjönek ki az akóba, kapnak egy jó kis birkát a jószívűségükér.

– Jó van, jó van, de biztos lesz?

– Biztos, ha mondom, gyöjjenek ki!

Ment a juhász nagy boldogan hazafelé, a sok ezüstpénz csakúgy csengett a tarisznyájába.

– Hogyne adnék egy birkát ennyi pénzér! – gondolta.

A szegény ember meg a szegény asszony ajjig várta, hogy reggel legyen.

– Gyerünk csak gyorsan a birkaé, míg meg nem gondolja magát a juhász, mer egy kis túróé egy birkát, nem bolondság a!

– Bijony, asszony, csak gyerünk!

Ahogy odaértek, éppen hajtott kifelé az akolbó a juhász.

– No, gyöttünk a birkaé.

– Jó van, mamám, válasszonak! Ar lyiket választják, az a magoké.

Az asszony mingyár:

– Az a szép kis kövér, az kell, az kell!

Megfogta a juhász, odaadta nekik.

– Vigye, mamám, vigyék!

Mikor hazaértek vele, így a szegény ember:

– Ólónk sincs, mit kezdjünk vele? Legjobb lesz, ha levágom!

– Há öljed, uram!

Megölték a birkát, lenyúzták, kivették a belit. Az asszony a kemencébe befűtött. Egy nagy tepsibe meg is sütték. Mikor szép pirosra megsült, kitették az asztalra. Egy rozskenyeret meg mellé, hogy esznek.

Azt mondja az asszony:

– Hallod-e, édes uram, mégse úgy van a, hogy csak eszünk. Gyön az este, a tüzelőnk meg mind elfogyott a birkasütésvel, egy darab fánk nem maradt. Gyerőnk csak előbb az erdőre, majd ha visszagyöttünk, megesszük a birkát.

Ment is az erdőre a szegény ember meg a szegény asszony. Hát az erdő széjin kívül tanálkoztak össze, mint egy szabadságos katonával.

– Adjon Isten, mamám!

– Adjon Isten, vitéz uram!

– Messze van-e még a falu?

– Á, dehogy, lelkem, itt van mingyár. Mér megy be a faluba?

– Ére visz az utam.

– De tudja-e, be ne menjen nálónk!

– Ó, hát hogy mennék, azt se tudom, hol laknak.

– Nem? Innen is látnyi a házónkot, nézze csak, az a nádfedeles!

– Jó van, oda én nem menek, hadd legyék, nem menek én oda.

– De tudja-e, könnyen bemehetne, mer a ház mellett egy rossz fazék alatt van a kúcsunk, odatettük.

– Nem menek, nem.

– Ne is menjen, mer éppen most sütöttünk meg egy szép birkát, nem magának szántuk azt.

– Dehogy menek, dehogy menek.

Erre elbúcsúztak.

A katona egyenesen a ház felé tartott. A fazék alól kivette a kúcsot, odabe meg nekilátott a birkának. Igen-igen éhes vót a katona, maradt is meg nem is a birkából. Ami megmaradt, azt becsúsztatta a hátyijába. Csak a csontokat hagyta az asztalon.

Egyszer gyön a kis gyútósfával a két öreg. Örültek előre, hogy má esznek, de csak kenyérhaját, csontot, mit láttak az asztalon.

– Jaj, édes uram, hova lett a sültbirka?

– Hová? Hát nem látod, hogy teji van légyvel? Megették a legyek.

– Azok lehetek, azok. Hogy mennyi begyött rá, oszt mind megették. De ne hagyjuk annyiba, édes uram, eredj el a bíróho, tegyen igazságot!

Elment a szegény ember a bíróho.

– Nagy baj van, bíró úr, tegyen igazságot! Míg faé vótunk az asszonyval az erdön, aggyig a legyek mind megették a húst otthon, csak a csontját hagyták.

– Hát igaz, igaz, ezér igazságot kell tennem! Ide figyeljen, jó ember, ezentúl ahol éri, ott pusztítsa a legyeket!

Pont akkor a bírónak a homlokára szállott egy légy. A szegény ember ezt meglátta. Úgy odasuhintott a kampósbotjával a bíró homlokára, hogy az menten szörnyethalt.

A szegény ember jajveszékelve szaladt hazafelé.

– Jaj, édes feleségem, nagy baj történt. Azt mondta a bíró, hogy verjem, pusztítsam a legyet, ahol érem. Egy éppen akkor szállt a homlokára, hát odaüttem, hogy meghalt a bíró is. Most mi legyünk?

– Jaj, édes uram, hát mi legyünk? Ebből nagy baj lesz! Hát möre menjünk, hisz öregek vagyunk.

– Megmondjuk az igazat.

Gyöttek is hozzájok nemsokára a csendörök, minden, hogy agyonütte a bírót az ember.

– Nem üttem én agyon, csendér uram, tessék elhinnyi. Ő mondta, hogy ahol érem a legyet, ott pusztíjjam. Tehetek én róla, hogy pont a homlokára szállott egy? Má – mondom – az elsőt se ugrajtom el, azt is agyonütöm. Úgy odaüttem a botomval, hogy meghalt a bíró is. Nem tehetek róla, tessék elhinnyi, csendér uram!

Megúsza a szegény ember a büntetést, mer látták a csendörök, hogy egy kerekvel kevesebb van neki.

1978. június

Aki maga alatt vágta a fát

Volt egyszer egy cigány, volt neki egy lova.

– Elmenek, te asszony, egy kis száraz gallyé.

– Hát bizony, more, eredj!

Megy a cigány az erdőbe a lovával, kocsijával, majd lát egy nagy száraz ágat a fán. Felmászott, ráült, hozzáfogott fűrészelni.

Majd ott megy a juhász, felnéz.

– Te cigány, mit csinálsz, hisz te magad alatt vágod el a fát!

– Dehogyis vágom, dehogyis vágom!

Ajjig elhalad a juhász, a cigány alatt lezakkant az ág, maga alatt vágta el a fát.

– Jaj, hát ezs mindentudó, utána saladok!

Utó is érte.

– Hallja-e, jó ember, ha maga ilyen tudós, mondja meg, meggyít élek!

– Hej, te cigány, míg a lovad hármat nem botlik.

Hű, elhitte a cigány.

Ahogy megrakta a kocsit gallyval, megy egy emelkedőn kifelé, megbotlott a lova.

– Jaj, Uram Isten, má egy estendőm odavan!

Nem nagyon merte hajtanyi se a lovát, de egy emelkedőn kifele a lova csak megbotlott.

– Jaj, Uram Istenem, két estendőm odavan! Meg se várom a harmagyikot, inkább itt tüstént lefeksek.

Lefeküdt az árok széjire, hogy a halál ott érje.

Megy ára egy kocsis ember, hát felborult a kocsija, be az árokba. Nézett jobbra, nézett balra, hogy valaki segítene neki felemelni a kocsit. Meglátja a cigányt, hogy ott fekszik. Odamegy.

– Te cigány, feldőltem, állíjjuk fel a kocsimot!

– Ne beszéljen, hótt ember vagyok én!

– Hogy vóna hótt, ha beszélsz!

– Mondom, hogy hótt ember nem beszél.

A kocsis megcsapta az ostorával, mingyár felugrott a cigány.

– Gyere, segíj, hogy vóná te hótt! Segíj ezt a kocsit felállítani!

Felemelték a kocsit az árokbó nagy bajval. Akkor azt mondja a cigány:

– Mondja, jó ember, mennyiér adná el maga nekem ast azs ostort?

– A lovadér meg a kocsidér odaadnám.

– No, jó. Ide azs ostort!

Megy haza a cigány, az ostorval suhogtat, pattog.

– Assony, sose halunk meg, itt a csudaostor! Ha meghals, feltámastolak, ha én halok meg, te támastas fel.

Tartogatják is az ostort a mai napig.

1980. június

A bugyuta ember

Vót egy bugyuta ember. De ha ez a bugyuta ember nem lett vóna, most én se tudnék mesélni róla. Mer ez olyan ember vót, hogy amit mondtak neki, mindent elhitt, amit rábízta, mindent elfelejtett.

Egy napon megházasodott. Éltek nagy boldogságba. Boldogság-jok, ó, tán még most is tartana, ha a búzájuk el nem fogyott vóna.

Azt mondja neki az asszony:

- Menjék kend a vásárba, vegyék egy véka búzát!
- Jól van, hát megyek.

Megy a bugyuta ember, a falujok végén meg összetanákozok két ismerősivel. Beszégettek errő-arró, hát elfelejtette, hova is, mié is kellett vóna neki menni. Visszafordult, hazament.

Azt mondja a feleségi:

- Hozta-e a véka búzát?
- Hát búzáér küdté?
- Azér bizony, falu esze. Rögtön menjen, hozza azt a véka búzát, mer különben a laskanyútót megtáncoltatom a hátán!
- Jól van, megyek már, megyek.

Szegény úgy megjedte a nyútófátó, hogy lépésrő lépésre mindég ezt mondogatta:

- Egy véka búza, egy véka búza.

Hogy el ne felejtse.

Az útja meg a szántófödeken vezetett keresztű. Ott meg a sok parasztember szántott, vetette a földbe a kenyérnek valót. Ó meg ahogy ott megyen köztek a keskeny úton, csak mondogatja:

- Egy véka búza, egy véka búza!

Azt mondja az egyik paraszt:

- Hallgasd má, szomszéd, hogy dicsekegyik az egy véka búzájával, mikor én hat vékát is elvettem.

Azt mondja a másik paraszt:

- Nem tanították meg ezt köszönni?

A harmagyk meg leugrott az útra, adott neki két nagy pofont balró is meg jobbró is.

– Nem tudja kend, hogy a kenyérnek valót vetjük a földbe? Nem tudja, ilyenkor mit kell mondanyi?

– Jaj – tapogatja az arcát –, hogy kellett vóna mondanyi?

– Hogy? Hogy az Isten áldja meg a munkájokat meg magokat is!

– Jó van, jó, máskor úgy mondom.

Akkor meg lépésrő lépésre azt mondogatta:

– Hogy az Isten áldja meg a munkájokat meg magokat is!

Ahogy megy egy fordulót, két nagy marcona fiatalember ütyi-vágja egymást, ahol éri. Odamegy a bugyuta ember.

– Az Isten áldja meg a munkájokat meg magokat is!

Azt mondja az egyik:

– Hallgasd a csutkafejt, mit mond! Adjunk hát neki is az áldásból!

– Adjunk!

Nekiestek a bugyuta embernek.

– Ne bántsonak má, nem vétettem!

– Nem? Hogy mondhat olyat, hogy az Isten áldja meg a munkánkot?

– Hát hogy kellett vóna mondanom?

– Hogy a jó Isten möné előbb válassza szét magokat!

Hát az esküvőrő gyön a nagy hosszú menet, elő a menyasszony, vőlegény, utána a násznépek. Odamegyen.

– Hogy a jó Isten mielőbb válassza szét magokat!

Azt mondja az egyik násznagy:

– Hallgasd az ünneprontót, a senkiházit! Most esküdtek örök hűséget, ő meg, hogy az Isten válassza szét őket. Kenjük meg a fokos nyelivel!

A fokos nyelivel jó elverték. Rítt a szegény bugyuta ember.

– Mit kellett vóna mondanom?

– A botjára csapnyi a kalapját, azt kiáltanyi, hogy ijujuju jujujú, ijujuju jujujú! Még bort is kapott vóna, ha ezt kiáltja.

– Jó van, jó, máskor úgy mondom.

Alig megy pár lépést, egy mézárós hajt vagy tíz disznót a vásárbó, hát csak meglátja a bugyuta ember. A botjára teszi a kalapját, a disznók közé ugrik:

– Ijujuju jujujú! Ijujuju jujujú! – ott huringá.

A disznók ahyanan vótak, annyi felé szaladtak. A mészáros meg a furkósbotjával úgy elverte a bugyuta ember fejit, hátát, derekát, hogy biz az egy darabig nem tudott tovább mennyi.

Mivel má régen elfelejtette, hova küdték, visszafordult. Otthon azzal fogadta a feleségi:

– Hozta-e a véka búzát?

– Hát búzáér küdté?

– Azér bizony falu esze.

Mindennek lehordta.

– Jó van, elmenek.

– Dehogy megy, dehogy. Nem bízok én ilyen együgyűre semmit. Majd elmenek én, de osztán jó lássa el az asszonyi teendőket itthon, mer különben jaj magának!

– Mit kell csinálnom?

– Ott van az a kis liszt, megszitálja. Ott van a nagy cserépfazékba a tejföl, azt megköpüji, a bornyút megszoptatja, a tehenet mellegel-tetyi.

– Jó van, jó.

Ahogy a feleségi elment, hozzáfogott szitálni a lisztet. Azt gondolta magába:

– Ha rázom magam, a tejfel összemegy, lesz belőle vaj, eccerre kettőt is elvégzek.

Feltette a hátára a tejeles fazekat, oszt ahogy szitált, az úgy rángatózott.

No, nem is lett vóna baj, de a tehen elbődítette magát az istállóba. Szaladás. Az istálló előtt meg hanyatt vágódott, összetörte a tejeles fazekat, csupa tejfel lett a háta, fara, mindenyi.

– No, köpülnöm má nem kell.

Megszoptatta a bornyút, de a tehen éhen maradt, hogy végezzen ő eccerre annyit. Ami kötelet tanált a házba, mind összeszedte, összekötözgette. Felmászott a kéménybe. Ott leeresztette a kötel egyik végét, a másikat meg a tehen nyakára kötötte. Hogy a pince tetejében minyő kövér fű van! Ó aggyig megszitálja a lisztet, míg a tehen a fűvet legeji.

De a tehen alatt leszakadt a pince, az embert meg felrántotta a kötel

a kéménybe, fel egészen a kürtőbe, hogy beszorult. Jajgatott, de nem hallotta senki.

A szomszédasszony szerencsére ment hozzájuk egy begre zsírt kényi kőccsön, de se asszony, se ember. Kiabált, hogy hol vannak. Végre meghallotta a kürtőből az embernek a hangját:

– Itt vagyok, szomszédasszony!

– Hol?

– A kéménybe.

– Tán kéményseprőnek állott be?

– Jaj, jaj, ne törődjék vele! Hamar vigye a nagykest a pincébe, vágja le a tehen nyakáró a kötelet, nehogy megfúljon!

Még idejibe szaladt a szomszédasszony, mer a tehen má a szemit düllesztette. Elvágta a kötelet a nyakáró, a bugyuta ember meg lezuhant a kéményből. Ott vót az ebédjük a cserépfazékba, mind szétrúgta.

– No, az ebéd is odavan.

Mikor magára maradt, csak bekiáltonak az udvarjokba:

– Cserépfazekat vegyenek, tálat, begrét!

– Megveszem a két hiányzó fazekat, legalább nem veszekegyik érte az asszony.

Kiszólt az ajtón:

– Hogy adja a fazekat?

– Adom én búzáé, szalonnaé, babé, lencséé.

– No, várjon, lencsénk az van!

Megy a teláziho, keresi. Hát olyan három literes tejesfazék jó félig vót lencsével.

– No, ezér mennyit ad?

– Várjon, majd megnézem, nem dohos-e vagy nedves!

Belenyúl az árus, kavargatja a lencsét, hát látja, hogy aranypéncz, ezüstpéncz van benne.

– No, mennyit ad érte?

– Mind az egészet odaadom, ami a kocsimon van. Gyöjjön, segíték leraknyil!

Hogy mőné elébb meglóghasson az aranyval, ezüstvel.

– Hő – örült a bugyuta ember –, még ennyi fazekat ezé a két liternyi lencséé.

Összeszedett egy jó marék szöget, felverte körű a konyhába,

akasztgatta rá az edényeket. Hát egy kis begrének meg nem jutott hely. Felnéz az ember a fazekakra.

– Halljátok-e, tálacskáim, bögrécskéim, nagyhasú fazekacskáim, ennek a kis társatoknak adjatok má helyet!

Persze azok meg se mozdultak.

– Nem értetek a szép szóból? Adjatok helyet ennek a kis társatoknak!

De nem mozdultak.

– No jó, hátha nem, nem! Magatokra vessetek!

Hozott egy jókora karót, dirr-durr, mind leverte a falró az edényeket, feltette a kis begrét.

Ott gyönyörködött benne, mikor gyön a feleségi, hozza a véka búzát.

– Mit csinál kend? Honnan ez a sok cserép a földön?

– Ó, szóra se érdemes, vettem. Oszd nézd no! Ennek a kis begrének, aki ott van a falon, nem adtak helyet, azé vertem szét mérgembe őket.

– Ó, ó, együgyű, oszt honnan vót magának az a sok pénzi erre a rengeteg edényre?

– Azé a kis lencseé adták.

Az asszony hozzáfog a nagy jajgatásho:

– Jaj, jaj, jaj, ember, mit tett maga? Hisz abba gyugdostam minden kis gyütött pénzemet, hogy házat építőnk!

Kiszalad az asszony, behoz egy jó vastag husángot, veri az urát, hogy az ordít, mint a fába szorult féreg. A fél falu összeszalad, kérdezősködnék:

– Mi baj van? Mi baj?

Megszólal egy derék ember:

– Üthetik a bugyutát, anná butább.

Igaz vót e valamikor régen.

1984. szeptember

Végtelen mese

Valamikor réges-régen élt egy nagyon gazdag, gőgös, büszke király. Kitanálta, hogy ő nagyon szeretne mesét hallgatni.

Kihirdette az egész birodalmába, hogyha lenne valaki, aki neki három évig egyhúztomba mesél, annak adja feli birodalmát.

– De jó gondolják meg, merd aki nem tud három évig mesélni, a vár faláná karóba húzatom a fejit!

Sokan vágyodtak a feli birodalomra: grófok, hercegek, nagyobb urak sokan mentek szerencsét próbálni. Úgy érizték, tudnak mesélni, de bizony még a legügyesebb se vitte két-három hónaptó tovább.

A király meg nem kegyelmezett senkinek, irgalmatlanú levágatta mindnek a fejit, a vár faláho nagy karókra szurkáltatta.

Majd egy szegény embernek vót egy idősebb fia, nagyon ravasz fiú vót. Azt mondja:

– Édesapám, elmenek én, mesélek a királynak.

– Hova menné, gyerek? Nézzé csak a vár falára, hány ember feji szárad ott! Sehova ne menj!

A gyerek mégis elment, jelentkezett a királyná.

– Fölséges királyom, életem-halálom kezedbe ajánlom, gyöttem jelentkezni, mer nagyon hosszú mesét tudok mondanyi.

– Három évig is eltart, te gyerek?

– Harminhárom évig is felséges királyom.

– No jó, feli birodalmam megkapod, ha valóban tudsz három évig mesélni. No, kezdhedd is, gyere be!

A legény bement, leült, mingyár hozzáfogott:

– Hőj, valahol nagyon régen hallottam én hírit, hogy olyan nagy magtárt építettek, aminek egy métertő is szélesebb vót a fala. Azt a magtárt meg telitötték búzával. Egy kis hangya észrevette. Fúrt, fúrt, fúrt, fúrta a falat, fúrta, fúrta.

– Hagyd má abba, te gyerek!

– Hát, fölséges királyom, azt a nagy vastag falat olyan hamar nem lehet kifúrni. Fúrta a kis hangya, fúrta, fúrta.

– Hagyd abba, gyerek, inkább egy évet elengedek. Mondd tovább!

– Mikor kifúrta, bebújt, felvett egy szem búzát, kibújt, vitte a hangyabolyho. Ment vissza, bebújt, felvett egy másik szemet, kibújt, vitte a hangyaboly alá. Bebújt, felvett egy harmagyk szemet, kibújt, vitte a hangyaboly alá.

– Hagyd abba! Látom, hogy csalafinta gyerekvel van dolgom. Ne mesélj tovább, inkább megkapod a fele birodalmam!

Így gazdagodott meg a legény. Üzent az édesapjának, az is eljött hozzá lakni. Így ők lettek az urak.

1980. április

A mesélő testvérek

Volt egy kis falu. Sokan laktak benne szegények is, gazdagok is. Majd lakott benne egy szegény asszony a három fiával meg a nagybeteg urával.

Má félhalott vót az ember, mikor mondta a feleséginek:

– Édes feleségem, küdd be azt a három gyereket, hadd búcsúzzak el tőlek!

Kiment sírva a feleségi, beküdte a három gyereket.

Ott állottak meg az ágy mellett.

– Édes gyerekeim, énnekem elégett a gyertyám, meg kell hálnom. Terád, édes nagyobb fiam, rád hagyom a szamaram. Terád, édes középső fiam, a szekeret. Terád, drága legkisebb fiam, a szerszámokot, kantárt mit, szíjakot.

Azzal meg is halt az ember, sírtak mellette a fiai, mint a záporoső.

Egy idő mulva azt mondja a legnagyobb gyerek:

– Minek nekem magába ez a szamár? Bemenek vele a városba, eladom valakinek, hisz nincs hozzá se szerszámom, se kocsim.

Átnyalábolta a szamár nyakát, bevezette a városba.

Ahogy ott báméskodott, nézte a nagy házakot, megakadt a tekintetyi egy ablakon. Egy gazdag kereskedő könyökölt ki rajta. Azt mondja:

– Hallod-e, te gyerek, eladod a szamarat?

– El.

– No, ide figyelj, látod ezt a nagy házat?

– Látom.

– Nagy bódóm is van, sok jószágom. Mind neked adom a szamaradé, ha énnekem mesét mondasz.

– Jó van.

– Akkor gyere fel!

Ment a gyerek elé a kereskedő. A szamarat bekötte az ólba, a gyereket meg bevezette a legszebb szobájába.

– De ide figyelj, nekem úgy mondd a mesét, hogy ne legyen benne a „hol vót, hol nem vót”, mer akkor enyím a szamár.

– Nem lesz benne, nagyságos uram.

– No, akkor mesélj!

A gyerek annyira elbáméskodott a szép nagy szobába, hogy megfélekedett az intelemről.

– Hol vót, hol nem vót...

– Állj meg, gyerek, evvel nem szabad lett vóna kezdened! Elvesztetted a fogadást, enyím a szamár!

Nagy lelógatott fejvel ballagott hazafelé a legény.

Otthon elmondta a két öccsinek, hogy járt. Azt mondja a középső:

– No, majd szerencsét próbálok én. Ha a szamár kellett neki, kell annak a kocsi is.

Másnap má húzta maga után a kocsit utcáró utcára, míg megtanálta a kereskedő házat. A kereskedő akkor is az ablakba könyökölt.

– Te gyerek, nem adnád el nekem azt a jó kis kocsit?

– De eladhatom.

A kereskedő beengedte az udvarra.

– No, ide figyelj, látod ezt a nagy házat? Sok jószágom van, nagy bódóm. Mind neked adom a kocsié, ha nekem mesélsz. De előre kikötöm, hogy ne legyen benne a „hol vót, hol nem vót”, mer akkor enyím a kocsid.

A gazdag kereskedő a fiút is bevitte a legszebb szobájába. Az is úgy elbáméskodott, hogy megfélekedett mindenről, ugyanúgy kezdte a mesét, mint a bátyja:

– Hol vót, hol nem vót...

– Állj, gyerek, elvesztetted a fogadást! Mehetsz haza, a kocsi marad!

Az is ment lelógatott fejvel hazafelé.

Otthon elmondta, hogy bizony-bizony megjárta. Azt mondja a legkisebb:

– No, ha má szamara van, kocsija van, kell annak a szerszám is.

Összepakolta, amit az apjától kapott örökségbe, a vállára vette, vitte a városba.

Leskülödött a nagy házak felé, de nem látta a kereskedőt az

ablakba. Körüljárta a házat, majd az udvarba tanálta meg. Odaköszönt:

– Adj Isten, kereskedő úr, nem kéne-e szerszám a szamarára?

– Kell bizony! Gyere be, fiam! Ide figyelj, látod ezt a nagy házat? Sok jószágom is van, nagy bódóm. Mind neked adom ezé a szerszámé, ha egyet mesélsz. De ne úgy kezdjed, hogy „hol vót, hol nem vót”, merd így nem tetszik nekem. Ha nem így kezded, mindenem a tied. Áll az alku?

– Áll bizony.

– No, akkor gyere fel a szobámba, kezdheted a mesét!

Bement a legkisebb fiú a szép szobába, mingyár kezdte is:

– Az én édes jó anyámnak vót egy kis jércéji. Mihint megtojta az első tojást, anyám a kotlós alá tette. Nem is olyan sokára kikelt abbó egy olyan szép kakas, aminyöt még nem látott a világ. Zöd pázsit vót a nyaka, farka, aranyos a hasa, piros rózsa a tarajja. Mingyár felszállt az én édesanyám gátjára. Azt kikirikulta:

„Kikirikú, kereskedő, elvesztetted a fogadást, az én kedves gazdaasszonyom fia nyerte meg! Kikirikú, szedd a sátorfádot!”

Olyan vagyont szerzett a legkisebb fiú a mesével, hogy jutott abbó bőven a másik kettőnek is.

1980. január

Gajdár R. *Csalimese*

Haldoklott a szegény ember. Odament a három gyereki az ágyáho:

– Édesapánk, mit hagy ránk? Édesapánk, mit hagy ránk?

– A föld alatt, a föld alatt.

Avval lehunyta a szemit az öreg, meghalt, eltemették.

A három gyerek meg hozzáfogott a földet túrnyi, hogy ott mi lehet. Végre tanáltak egy ládát. Bontják ki, hát benne egy kisebb láda. Bontják ki azt is, benne még kisebb láda.

Ahogy kinyitották a tetejét, egy kis egérke vót benne, kis rövid farka vót.

Ha a farka hosszabb lett vóna, az én mesém is tovább tartott vóna.

1980. április

Gajdár Béláné elmondja életét

Bástyi nagyapámékná születtem itt Zagyván 1923. augusztus elsején. Bástyi nagyapám kovács vót, falukovács meg gyári kovács. Kis házok vót, mégis sokan szerettek odamennyi, mesétek, beszélgettek. Egyik is mondott valamit, a másik is. Szegény öreg nagyapát is biztatgatták:

– Mondjon má valamit maga is!

Azt mondta ilyenkor:

– Jó van, csak elszíjom a pipát.

Mesét is sokmindenrő, mer kovács vót, oszt sokat tudott. A végin mindég azt mondta:

– Igaz vót e! Színigaz!

Mink gyerekek nagyon elcsudákoztunk ezen, elhittük, hogy tölleg minden igaz vót, amit tőlek hallottunk. Anyám meg szidott, hogy nem igaz a mese, mer nagyon fétem, ha boszorkákró mesétek.

Még akkor is sűrűven el-eljárogattam Bástyi nagyapámékho, mikor má külön laktunk, oszt öten vótunk testvérek. Anyánk gyakran elküdütt.

– Alszik apátok, ne lármázzatok! MenjeteK a nagyanyátokho!

Én meg mint egy rossz kisjány, felvettem magam a lóca közepire a fő helyre, míg nem gyöttek a szomszédok. Mikor meg gyövägettek, nagyanyám megemelt ruhán fogva, árébb-árébb rántott. Végeredménybe annyian gyöttek, hogy nekem csak a sámji jutott. Ülök a sámjin, hallgatom, hogy mit beszének, de még akkor is gyött egy asszonyka. Szegény nagyanyám még a sámjiró is leemelt. De nagyon szerettem, amit ott beszétek, soha álom nem gyött a szememre. Kisgyerekkoromba a mese igen megakadt az agyamba, de másegyeb nem annyira, az iskolába ötünk közü én vótam a legrosszabb tanuló.

Galcsik nagyapám büszke juhászember vót. Azt mondogatta, hogy annyi pénzi van a takaréKba, hogyha életyi végéig a lábát lógatja is, libamájval élhet. Feles juhász vót. Hát nemsókára, ahogy tellett az

idő, megbukott a sok pénzi, semmit se adtak a sok-sok pénzé. A nagyanyám meg szidta, mer ő meg azt szerette vóna, hogy épíjjen a gyerekeinek házat, ötöztesse őket. A sok pénzbő semmi se lett, kódušbotra juttak.

Édesapámnak nagyon keserves lett az életyi. Nemcsak, hogy egy fillért se kapott a szüleitő, de sokáig még munkája se vót. Má nős vót, gyerek is vót a házná, de munka sehol. Anyám nagyon kesergett, hogy mitévő legyen, hogy segítsen rajta.

– Mi ennek az oka, hogy fiatal nagy erős ember, oszt nem veszik fel a bányába!?

Dehát nem vót az én anyám buta asszony, utánajárt a dolognak.

Egy öreg pap járt be Salgóró miséznyi ide Zagyvára. Anyám meg kendőt vetett egyszer a vállára, osztan várta a Várhegy alatt. Nagyon szépen mondta, majdnem ríva a tisztelendőnek:

– Erős szép uram van, oszt fel nem veszik a munkába, pegyig egy kiszányom van otthon, a másik gyerekem meg most gyön.

– Hát, édes fiam, majd utánanézek, gyövő vasárnap is gyere el ide, majd megmondom, mi van!

Elgyött a másik vasárnap, anyám várta az öreg tisztelendőt. Mikor gyött, szépen megszólította. Az meg azt mondta:

– Édes gyerekem, úgy van bevádolva a te urad, hogy komonista, azé nem veszik fel.

– Jaj, főttisztelendő úr, nem komonista az én uram, csak egy dolgos ember. Juhászok vótak a szülei, oszt még iskolába se járt.

– No, édes lelkem, küdje ki hónap lámpával Salgóbányára!

Anyám nagyon szépen megköszönte a jóságát.

– A jó Isten áldja meg azt a helyet is, ahova a tisztelendő urat leteszi, mer nekőnk most nagyon jót tett.

Ment is az apám hétfőn. Csak úgy nézték, akik bevádolták.

– Hova mégy, hova mégy, Paja?

– A bányába, látjátok.

A bányába nem is szótak neki semmit, beosztották a munkába, ott is dolgozott sokáig.

No, az én édesapám gürcölt, spórolgatott. Nem ivott, csak fizetėskor, akkor is keveset. Hamar belefogott egy házépítésbe. A dédnagyapám segített nekik. Azt mondta:

— Édes Ilonkám, még az örökségből senkinek se adtam, de nektek adok. Épíjjetek, mer nem lehettek örökké anyádékná abba a földes házba!

Az édesapám nagyon ráhajtott, éjjelit nappallá tette, úgy dolgozott. Nagyon sok pénz kellett az építkezéshez, akkor meg má mink gyerekek is öten vótunk, hogy ajjig maradt kenyérre. De felépült a ház. Apám bennünköt, gyerekeket is biztatott:

— Édes gyerekeim, nektek sorra csinállok még szebbeket, ez meg az anyádé meg az enyím marad.

Nem épített má ő minékünk házat, mer negyvenegy éves korába meghalt hirtelen. Eltemettük nagy sírva. Én még rivógörcsöt is kaptam, mer úgy tett anyám többször:

— Csak jók legyetek, mer ha apátok meghal, végetek!

Én meg ezt gyerekésszel úgy bevettem a fejembe, hogy valóba végőnk lesz, összedől a világ.

Szegény édesapámra nagyon szívesen emlékszek vissza, mer kedves, jó ember vót. Tán ő mesélt nálunk a legtöbbit, pegyig írnyiolvasnyi se tudott. Lassan, nyugodtan, pontosan mesélt, közbe pipázott. Mink gyerekek úgy figyeltük, hogy még a szánkot is eltátottuk. Ha olyanokat mondott, ami csak felnőtteknek való, fordította a szót, hogy mink gyerekek ne értsük. Az asszonyok, az emberek kacagtak, hát mink is kacagtunk, de nem tudtuk, hogy mit. Ugyanazt a mesét négyszer-ötször is meghallgattam, csakhogy eltanuljam tőle.

Édesanyám jobbadán azé mesélt, hogy csendbe legyünk, jók legyünk, mer öten rosszak vótunk, hogy az ördög elvihetett vóna bennünköt. Ha anyánk mesélt, jók vótunk. Úgy megültünk, hogy azt hitték a szomszédok, nincs is otthon senki. Este, mikor anyám elvégezte a jószágot, mindent, várta édesapámat, akkor mesélt a legtöbbit. Meg szokta várnyi apámat, ha délutános vót, tizenegy óráig virrasztott. Mink ilyenkor soká hallgattuk, még el is aludtunk a lócán.

Nyáron meg a lépcsőn mesélt, úgy vasárnap, ünneppan. Mindég úgy tett:

— Ha jók lesztek, mesélek.

Sokat tanultam tőle.

Míg élt az édesapám, szegény sorsba vótunk, de legalább boldognak ériztük magunkot. Mikor meghalt, nagy bánat borult ránk, árvák lettünk. Jóska testvéremet vették fel apám helyett családfenntartónak, merhogy sokan vótunk. Mink meg – a többiek – hol ide, hol oda jártunk.

Szedtük a cinadóriagyükeret, a gyógynövényeket. A kezünk teji lett töviskekvel, mer nagy agácosgüdrökbe vannak a cinadóriák. Úgy szárítgattuk a kerítés mellett, mint a kendert szokták. Szép zödre megszáradt. Mátraszelére hordtuk gyalog hamvasba kötve, ott fizettek érte.

Ahogy nyöttünk, az erdészethe jártunk csemetét ültetni. Olyan jó étvágyam vót akkoriba. Ki se merem mondanyi, mit vittem magamval. Hat karaj zsiroskenyeret! Úgy tett a pallér:

– Bözsikém, te nem keresel annyit, mint amennyit megeszel.

– Ó – mondom –, mi e? Vékony.

Pegyig nagy kenyerek vótak, mer még anyám sütte a kemencébe, nagy kenyereket sütött, oszt végigvágta. A kenyereket hamarabb megettem, hogy dé lett vóna, dehát fiatal vótam, egészséges.

Ott vót egy nagyon aranyos jány, Fülöp Terának hiták. Délbe, ahogy nem vót ebédem, hát mesével tartott jó.

– No, halljátok-e, olyan jót tudok mesényi, majd elmondom!

Ó, engem nagyon érdekel, közel húzódtam hozzá. Ez a Terus mesélt. Nagyon eleven, kedves asszony vót. Korán meghalt, hogy az Isten nyugosztalja.

Egyszer azt mondták, hogy az építkezésekné több pézt adnak, három annyit fizetnek a sitnyikeknek, mint a csemeteültetésné. A Körmendiék házat építették itt Zagyván, odaszegődtem. Ott dolgozott egy módos legény is, csakhogy zsebpézi legyen, nem is sejtettem, hogy ő lesz az én párom. Hamar megszeretett, mer úgy tett:

– Ez lesz az én feleségem!

Előbb azt gondoltam, hogy valami szegény árva gyerek, hát szólogattam hozzá. A pallér meg összeadott bennünköt, együtt hordogattuk a téglát a saroglyán. Kitudódott osztan, hogy egyes gazdag gyerek Bárnábó, én meg szegény árva jány vagyok. A szülei tiltották tőlem.

– Szegény jány, mé nem veszel a faludbó, gazdagabb is elmegy hozzád.

De őneki nem vót nyugta, akarmőre ment, csak nálam kötött ki. Azt mondta a szüleinek, hogy engem szeret, elvesz.

Amikor először Bárnába mentem, az asszonyok úgy tettek az anyósomnak:

– Jaj, Panni nene, nem a maga fiáho való ez, uras jány!

Mer hogy én nem sok szoknyába jártam. Az anyósom mégse tett semmit ellenem, mer látta, hogy a fia teljesen belém van gabalyodva. Még mevvan most is az első leveli, amibe olyan szépen írt az én uram:

– „Azt álmodtam, hogy egy gerlemadár rászállott a vállamra, oszt azt füttyülte: kedves Bözsikém, te leszel az én párom.”

Hintón vittek Bárnába. Annyi nép báméskodott körű a kerítésekne, hogy meghökkentem. Még a menyasszonyi ruhám is letapodtam, hogy még ennyi nép. De mindegyik azt mondta:

– Jaj de szép menyasszony! Jaj de szép menyasszony!

Az apósom megjárta Amerikát, ott szerzett pézt, abbó vett nyóc-tíz hold földet, erdőt, legelőt, házat idehaza. Mindég azt mondogatta az uramnak:

– Fiam, csak földet szerezz, földet, mer a földet se a víz el nem viszi, se a tűz el nem égetyi.

Hej, nem tudtam, mi az, egy gazdahelyre kerülnyi! Ennyivaló vót bőven, de dolog is. Má hajnali három órakor vittek engem a szekeren takarnyi a luternát, mert azt aggyig lehet összeszednyi, gyütenyi, míg a nap rá nem süt.

A telek vótak egy kicsit nyugodtabbak. El-eljárógattunk fonnyi, nagyon jó ériztük magunkot. Csak az vót eleinte a baj, hogy én igen nehezen tanultam meg fonnyi, elköpdöstem a kóc felit, mer itthon Zagyván bányászjányok nem fontónk. Az anyósom hívogatott ideoda, mer nem ismertem senkit.

– Gyere, Bözsi, elmenünk ide vagy oda fonnyi!

Orosz Józsi bácsiékho szerettem mennyi a legjobbban, mer ő vót a falu legjobb mesélőji. Olyan hibás ember vót a szemire, oszt a fatelepen dolgozott. Valami nagy gerendát emelt meg egyszer, oszt beleszakadt. Úgy halt meg. Isten nyugosztalja, olyan aranyos ember vót, sok szép mesét tanultam tőle.

A fonóba az öregek mesétek jobbadán, a fiatalok csak kacarásztak. Egyszer nagy csend vót, ahogy fontunk. Restellkedtem, de csak kigyött belőlem a szó:

- No, most én mesélek.
- Az jó lesz, csak mesélj! – biztattak.

Mikor osztan elmondtam egy hosszút, úgy tettek:

- Jaj, te Bözsi, igaz vót-e ez?
- Hát – mondom – biztosan.

– Jaj, jaj, ha főbe lőnének se tudnám megtanulni! – mondta mellettem egy menyecske.

Belegyöttem oszt a mesélésbe, még a gyerekek is rámszoktak. A két jányom hozta nálónk a sok kis cimborát. Néha annyit, hogy a számukot se tudtam.

- Meséljen, Bözsi néni! Meséljen má!

Az asszonyok meg csudákoztak rajtam. Mondta is az egyik:

– Bözsi, neked olyan nagy türelmed van a gyerekekhe. Nekem csak egy van, de avval se bírok.

Az uram meg nemcsak otthon dolgozott a földön, segített apósomnak, hanem a bányába is eljárt. Inászón meg Székvögyön dolgozott. Három műszakra jártak, és gyalog télen-nyáron. Emlegette az uram, hogy hazafelé többen is meségettek. Így kezdték:

- No, egy rövidet elmondok!

- No, egy hosszút elmondok, de nagyon szép, figyeljete!

Vót köztek egy bányász, aki olyan hosszúkot tudott, hogy elkezdte Inászón, és még Bárnába érve se fejezte be. Ledőtek az ódalba, ott fejezte be a mesét.

A háborúba a bányászoknak nem kellett bevonulni, fel vótak mentve. Az uram is fel vót mentve az utóssó pontyig. De az utópontba má összeszedték vóna őket, mer mindenkinek mennyi kellett katonának. Az uramék meg inkább az erdőnek mentek, bunkert építettek, bujkáltak Ceregy felé, Pogony felé. Nagy félve, gyugva vittünk nekik ételt. Bizony sokat rettegtek ők is, mink is.

Megmenekült az uram a háborútó, de a kisfiamot a háború vitte el, mer olyan buták vótunk, hogy nem tudtuk, mi az a háború. Sztalingyertyákat hagyigátak Tarjányra, Vízválasztóra, mink meg azt hittük, hogy felgyútották az egész környéket, lángba ég minden. Éccaka felrángatott az apósom, hirtelen rámkialtott:

– Bözsi, kapd a gyereket, meneküljünk, mer Tarjány lángokba áll!

Nagyon megrémültem, nem is tudtam gondolkodni, mezítláb, hálóingbe szaladtam, a kisgyerekek meg az ölembe a pólyába. Egy csepp vékony sapka a fején. Szaladtunk egy nagy hegyre a hidegbe. Hol az egyik, hol a másik lábamra álltam, ott reszkettem. A kisgyerekeknek meg megfázott a feje, agyhártyagyulladás kapott. Bevittük mink a tarjányi kórházba, de azt mondták, hogy nem tudnak rajta segíteni, mer minden injekció, orvosság a fronton van. Ahogy kigyóttunk az orvostó, fűjt a sziréna. Úgy vonszoltak be egy nagy bunkerba. A cseppséget hazavittem Zagyvára az anyámho, úgy virrasztgattunk mellette, míg örökre el nem aludt az én egyetlen kisfiam.

Nyóc év után visszaköltöztünk Zagyvára, ott építettünk. Az uram szívesen hagyta ott a szülőfaluját, jobb szeretett a városko közelebb lakni. Itt öregedtem meg ebbe a házba. A két jányom mellett lakik a családjával, mégis nagyon magam vagyok, mer meghalt az én uram, itthagyt a párom.

Mióta a rádióba is meségetek néha-néha, megszólítgatnak a falusiak az úton, a bótba, a buszon:

- Hallottuk, hogy te mesété! No, ezt nem gondoltuk vóna rólad!
- Dehogyan én! – mondom.
- Ne beszélj, kimondták a nevedet! Jaj de jó vótá, annyit nevtünk rajta, jó vót!

No, ez még jóesik, hogy betegeskedve, gyengélkedve is meg tudom nevtetni az embereket.

A gyűjtő megjegyzései

Gajdár Béláné, a népszerű palóc mesemondó 1923-ban született Nógrád megye északkeleti részén, *Zagyvarónán*, romantikus hangulatú erdős-hegyes vidéken. A hosszan elnyúló község határában ered a *Zagyva folyó*, amely itt még csak egy fürgén csörgedező kis patakocska.

A történészek azt regélik, hogy 1460-ban itt járt az ifjú Mátyás király, aki *Zagyvafő* várát visszafoglalta a csehektől, s annyira megragadta a táj szépsége, hogy vadászkastélyt építtetett a földig rombolt vár helyére, és a közeli *Medves-fennsík* erdeiben vadászott őzekre, szarvasokra, medvékre.

A falu fölött sötétlik a *Boszorkánykő* bazaltképződménye, ahol a néphit szerint a boszorkányok tartották gyűléseiket, és ahol hatalmas dáridókat csaptak félelmetes éjszakákon.

Közvetlenül mögötte tornyosodik *Salgó vára*, amelyet még Petőfi Sándor is meglátogatott, és elragadtatva írt róla Útinaplójában. „Talán még nem volt Magyarországon vár, mely olyan közeli szomszédja lett volna a csillagoknak, mint Salgó. Sokáig ültem romjainak legfelső csúcsán, tekintetem mérföldeken, lelkem századokon túl barangolt.”

A falu lakosságának bőséggel adtak munkát a környék végtelen erdei, később a hegyekben megnyitott kőbányák és szénbányák. Képzletvilágukat pedig felcsigázta a romantikus, vadregényes táj, melyet mesés alakokkal, hátborzongató hiedelmekkel népesítettek be.

1977-ben kerültem először mesegyűjtőként Zagyvarónára, azután látogatásaim egyre sűrűsödtek, és sok meglett korú asszonnyal, férfival ismerkedtem meg, tájékoztam mese- és mondavilágukról.

Kiderült, hogy még negyven-ötven évvel ezelőtt mindennapjaik része volt a népi próza. Az *asszonyok* és az öregek különösen a hideg évszakokban – a késő őszi és a téli hónapokban – értek rá

szomszédolni. Tollfosztáskor, babfejtéskor, kukoricafosztáskor, fonáskor vége-hossza nem volt a közös beszélgetéseknek, meséléseknek. A *férfiak* nagyobb része a bányákban, a gyárakban, az erdészetnél dolgozott. Ők a meleg évszakokat – a száraz, szép tavaszi és nyári estéket – használták ki a beszélgetésekre, mikor munkaidő után hosszan gyalogoltak hazafelé. A kellemes idő jó hangulatot teremtett, jobban megoldódott a nyelvük, és útközben mesékkel is szórakoztatták egymást. A *gyermek*ek pedig a szülőktől, de még inkább a nagyszülőktől hallották a meséket, hiszen koruknál fogva az öregek értek rá az apróságokkal törődni. Kérdezetteim között alig akadt, aki azt válaszolta, hogy neki soha senki nem mesélt, szüleinek, nagyszüleinek nem volt ideje „ilyesmivel” foglalkozni.

A mesemondás döntő hatású volt, mellette csak jóval kisebb szerepet kapott az olvasáson alapuló meseélmény. Meséskönyvet csak elvéve vásároltak, de azok kézről kézre jártak, többekhez eljutottak. A két világháború között a Grimm-mesék 12, az Andersen-mesék 5, a Hauff-mesék 2, Az ezeregy éjszaka meséinek 1 példánya forgott közkézen felmérésem szerint. A fent említett idegen eredetű mesekönyvek mellett csak négy magyar népmese-gyűjteményből olvashattak (Arany László: Magyar népmesék; Benedek Elek: Magyar mese és mondavilág, Világszép nádszálkisasszony, Vitéz szabólegény). Ponyva kiadású könyvek sok háznál sárgullottak, rongyosodtak, de ezek egyike sem tartalmazott népmeséket. Kalendárium is volt a legtöbb családnál, de azokban csak elvéve fordult elő mese, monda. Viszont a régi iskolai olvasókönyveket szeretettel őrizgették, ezek meseanyaga hatással volt rájuk.

A második világháború után erőteljesen sorvadásnak indult a mesemondás. Megváltozott az emberek gondolkodásmódja, életvitele. Elfordultak a tündérmesék varázslatos képzeletvilágától, légiés finomságától, a mindenben győzedelmeskedni tudó hősöktől, és a nyers valóság történeteit hallgatták szívesen. Háborús történeteket mondtak és hallgattak. És háborús története mindenkinek volt: a frontot megjártaknak csakúgy, mint az itthonmaradottaknak. A nagy összejövetelek, szomszédolások lassan el-elmaradoztak a hagyományos életforma megváltozásával, a nők munkába állásával. Az esték csak a családi körre korlátozódtak, beszűkült a közösségi élet, ezzel együtt megszűnt a népi próza élettere is. Az idő pergésével,

az évtizedek múlásával kiestek emlékezetükből a régi kincsek, ma már csak elvétve akad egy-két jó emlékezőtehetségű öreg, aki még mindig frissen őrzi a szájról szájra terjedő ősi történeteket.

Gajdár Bélánéval egész véletlenül hozott össze a jó szerencse 1977 kora tavaszán, mivel az ő mesélőképességéről jószereivel senki sem tudott a faluban.

Édesanyjának, Galcsik Pálnénak maradt még meg a hajdani jó híre, s egy estén éppen nála vettem szalagra meséket, miközben halkán nyílt az ajtó. Középtermetű, erős testalkatú asszony lépett be, akinek vörös hajába már ősz szálak vegyültek. Gajdár Béláné volt. Míg a mese tartott, csendben meghúzta magát az egyik sarokban, aztán csak ennyit mondott:

– Ezt én nem egészen így tudom, édesanyám!

Ennyi volt a bemutatkozása, és én örültem megjegyzésének. Úgy gondoltam, hogy minden valószínűség szerint egy új mesélővel hozott össze a jó sors. Hát ha még tudtam volna azt is, hogy az őszülő, vöröses hajú asszony nemcsak a falunak, hanem az egész Medvesvidéknek legjobb mesemondója lesz, milyen szép lett volna az az estém!

Első találkozásaink nehezen indultak. Zárkóztak, elfogódottak, szégyenlősnek mutatkoztak. A világ minden kincséért nem akart mesélni, a mikrofontól pedig úgy félt, mint a tüztől. Úgy szégyenlette palóc nyelvjárását, hogy attól tartott: a hangszalagok révén neveltség tárgyává válik. Ez a szerény, melegszívű, kedves asszony aztán hosszú hetek múltával egyre inkább méltányolta kitartó látogatásaimat. Talán megszánt, ahogy esőtől ázottan, sáros cipővel is bekopogtatam hozzá. Lassan-lassan feloldódott, megszokta a mikrofont, egyre jobban örömet lelte a mesemondásban.

Ahogy visszaemlékszem azokra az időkre, úgy vélem, nem is történetei hatottak rám igazán, hanem magával sodró szuggesztív előadásmódja. Olyan átéléssel mondta a történeteket, arcjátékával, taglejtésével olyan ügyesen színezte az eseményeket, hogy meséi, mondái különös varázst kaptak. A párbeszédei voltak igazán elragadóak. Kitűnően utánozta a szereplők beszédmódját hangmagasságának változtatásával, beszédtempójának lassításával, gyorsításával, a különböző jellemű szereplők más-más tónusú beszéltetésével. És egy-egy apró jellel, egy keményebb hangsúllyal,

egy melegebb árnyalattal kiejtett szóval, egy jelentéktelennek látszó kézmozdulattal, egy furcsa szemrebbenéssel – megdöbbenően tudta érzékeltetni, hogy egész szívvel a jók mellett áll, és gyűlöli a gonoszokat.

Mese közben a zavartságnak, elfogódottságnak már halvány jele sem látszott rajta, teljesen átlényegült, szerepe magával sodorta. Egy-egy alkalommal két-három mesét mondott el könnyedén, utána már a fáradtság jelét tapasztaltam nála, ilyenkor nem is erőltettem tovább.

Ez a rendkívül szerény asszony, aki önmagát folyton lekicsinylette, hosszas rábeszélések, unszolások árán vállalt csak nagyobb szerepléseket. Fokozatosan, a nagyközönség előtt, ébredt aztán rá igazán, hogy értékes kincs birtokában van. Önbizalmat adott neki, hogy a művelődési otthonokban, a könyvtárakban, az iskolákban, a nyári gyermektáborokban, az öregek napközijében stb. erősen figyelnek rá, elismerő megjegyzéseket tesznek története után, tréfás meséin pedig harsányan nevetnek. Néhány év óta már a Magyar Rádió is közvetíti alkalmanként egy-egy meséjét, szárnyára kapta a hír, ám ez az asszony azóta is megőrizte egykori természetes kedvességét, szerénységét.

Gajdár Béláné nagyszüleitől, szüleitől és környezetében élő néhány jó mesemondótól vette át, kizárólag szájhagyományozás útján, teljes mesekészletét. (Bevallása szerint egyetlen meséskönyv sem volt soha a házukban.) Nagy meseszeretete, a népi próza iránti vonzalma az oka, hogy a hallott történetek megragadtak fejében, azokat frissen idézi évtizedek múltával is.

Anyai nagyszüleinek földes házában kapta élete első legszebb élményeit. Nagyapja a falu kovácsa volt, társaságkedvelő, derűs ember, akinek a házába sűrűn eljárógattak a szomszédok. Időnként annyian összezsúfolódtak, hogy az apró, kíváncsiskodó unokának még ülőhely sem jutott.

Gyermeklányként a nagyszülőkön és a szülőkön kívül sok mesét átvett tágabb környezetétől is. Szinte nem is kellett kimozdulnia a házból, mert csöstül zarándokoltak át hozzájuk őszi, téli estéken a falusiak, akik között jó mesélők is akadtak. A mesemondók nevére jószerivel nem is emlékszik, de az elfelejtett jó öregek történeteit rendre átörökölte.

Süldőlányként a csemetekapálások idején hallott szép meséket. Zagyvaróna környéke ugyanis csupa erdő; szántóterület csak mutatóban akad. Az erdészet a férfiak számára biztosította az évszázados fák kivágását, kitermelését, szállítását, az asszonyok és a kamaszlányok csekélyebb járandóságért végezték az irtványok újbóli betelepítését, a csemeték ültetését, gondozását. A munkaidő nem adott alkalmat a mesélésre, mert hosszan elnyúlt a folyton hajlongó asszonyok, lányok sora, egymás szavát sem hallották. Csak az ebédidőben, no meg hazafelé tartva jutottak igazán szóhoz.

Utoljára menyecskeként hallott meséket Bárnában, mivel oda ment férjhez közvetlenül a második világháború előtt. Itt a fonóházak adták az alkalmat a nagy összejövetelekre, mesélésekre.

Nyolc évet töltött Bárnában, találkozásaink alkalmával gyakran emlegette a közeli falut. A bányászok mesélő szokásairól is szólt egyszer, mivel férje is bányász volt.

Gajdár Béláné biztatása nyomán gyakran megfordultam Bárnában, jártam annál a nyugdíjas bányásznál is, „aki olyan hosszúkot mondott”. Sehol még annyi kemény elutasításban, megalázásban nem volt részem, mint ebben a faluban. A „hosszúkot” mesélő bányász még finoman utasított el, engesztelésül a kocsmába is behívott, de egy-két helyen a kapun sem engedtek be, a kutyát majdnemhogy rám uszították. Gúnyos szavakkal illettek, „mesék csak a könyvekben vannak”. Ha valaki mégis kötélnek állt, mesélt nekem, családtagok rontottak a szobába, megzavarták a fölvételt, és durva megjegyzések kíséretében küldtek el. Egy barátságos, hetvennyolcvan közötti, félig vak, töpörödött anyóka azzal tessékelt ki, hogy nemsokára hazajön az ura, nehogy engem ott találjon, mert nem szereti az idegeneket. Mégis szeretem Bárnát, mert ismerem értékeit, az emberek bizalmatlansága az idegenekkel szemben bizonyára nem alaptalan, jellemüket pedig az élet tette érdekessé. Szólnom kellett a fentiekről, hadd lássa az olvasó, milyen nehéz időnként a néprajzkutató dolga.

A mesehallgatóból mesemondóvá vált Gajdár Béláné életét, az ő szavaival elmondva, olvashatjátok ebben a könyvben.

Sajnos, mire kiteljesíthette volna mesemondói képességét, olyan évtizedek következtek, amelyekben szinte kihalt a szájról szájra mesélés régi szokása. Meséskönyvek, persze, egyre nagyobb számban

kerültek a faluba: a helyi könyvtárba, az iskolába és az otthonokba egyaránt. A gyermekek olvasgatták is őket buzgón, az öregek is módjával, de a könyvekben csak a holt betűkkel találkozhattak. A meséskönyvek kiadása nélkülözhetetlen és hasznos, de nem pótolja az élő szó varázsát, azért a szóban elmondott mese helyet kér Zagyvarónán, és nemcsak ott, hanem a magyar nyelvterület minden részén. Gajdár Béláné tájolásai is ezt bizonyítják. Majdnem minden-hová követtem eddig mesemondó útjaira, és mondhatom, hogy az emberek igénylik a szép történeteket, szívesen hallgatják a tehetséges népi előadókat.

Kedves olvasó, te sem csak olvasd hát a meséket, hanem próbáld elmondani is! Hidd el, könnyen tudsz szerezeni majd olyanokat, akik szívesen meghallgatnak, akik igénylik még ezt a szép, hagyományos műfajt, mely olyannyira kitöltötte egykor őseink életét.

Tájszavak és tájnyelvi kifejezések magyarázata

akó (akol)	juhistálló
ártány	herélt sertés
bodag, bodak	vakarékból süített lepény
bóklászik	lassan ide-oda bolyong
böcs, becs	becsület
buccángozi	bukfencezik
bugyuta	buta, ostoba
büssengezik	bukfencezik
cefetül	nagyon rosszul, kutyául
ciling-colong	ringy-rongy, maradék apró dolog
cinódiagyökér	vérehulló fecskefű
cucaj	vastag anyagból készült mellény
csadar	kezével hevesen vagdalózik
cselédfogadó	bérmunkára várakozóknak kijelölt hely
dallás	éneklés, dalolás
egzecíroztat	önkénteskedve irányít
elsut	elsújt, eldob
emménk	miénk
ett	evett
ettéd	tiéd
felkancsarít	felkunkorít
felporkol	felpörkököl
früstök	reggeli
füstölő	itt: füstölésre használt helyiség disznóölés után
gordó (hang)	mély (hang)
guzsaly	kézi fonáshoz használt eszköz
gyeplő	szíjkötél, mellyel az állatot irányítják
gyovon (gyón)	papnak megvallja bűneit
haluska	galuska
hambit	tornác

hamvas	durva vászonlepedő-féle teherhordásra
hátyi, háti	hátizsák
hé	hékás
hidegágy	halotti ágy
hímvarró	hímző
huringál	kiabál
isz	hiszen rövidített alakja
kahácsol	erősen köhög
kanta	kanna
karít	gurít
kása	rizsből, kölesből stb. készült pépes étel
keszkenő	díszes zsebkendő
kisbíró	községházán altiszti alkalmazott
kommant	üt
kórus	itt: templomi karzat
kötőfék	kantárszerű eszköz az állat vezetésére, megkötésére
krikícsel	erősen, magas hangon köhög
kukorog	guggol
la	lásd rövidített alakja
laskanyújtó	sodrófa
lassan (mond)	halkan (mond)
leskül	néz, leseget
luterna	lucerna
marisgat	többször megmarkol
masina	tűzhely
megáhít	megkíván
megköpül	tejfölből rázással, keveréssel vaját készíti
memmeg	megint
mestergerenda	a mennyezet közepét tartó hosszanti gerenda
mihint	mihelyt
mocsolya	mocsaras helyen állóvíz kenderáztatáshoz
molnárkalács	fémlelapokkal préselt nagyobb kerek sütemény
more	cigány
mőné	minél
né má	nézd már
nyalábjába veszi	karjába veszi

nyeldeklő	nyelőcső
obsitos	leszerelt katona
orsó, ossó	a fonal feltekerésére használt eszköz
ostya	kelesztés nélküli vékony tésztaféle
pallér	munkavezető
parokja, parókia	lelkész lakása és hivatala
petró, petlóreum	világításra használt folyadék
porta	telek, a rajta lévő épületekkel
pöröl	veszekedik
prucka	nagyobb fémedény kiöntőnyílással
pusok	daganat
pútyerka	ruhakészlet
rangasz	nagyon csúnya, rendetlen, elhanyagolt
rúra	sütő
saroglya	szekérderék hátul és elöl záró rácsszerű része
sipátol	éles hangon veszekedik
sitnik, sitnyik	építkezésnél segédmunkás
sömpölyög	sompolyog
suhol	homokos vízzel edényt tisztít
súk, sulyok	mosáskor a ruha verésére használt nyeles falap
surc	munkakötény
suty, sut	a kemence és a fal közötti szűk hely
südő, süldő	itt: egy évesnél fiatalabb sertés
sz	itt: a hiszen rövidített alakja
szárazkoporsó	a haláleset előtt jó előre elkészített koporsó
szúszék	lisztesláda
telázsi, stelázsi	polcos bútor
teprenkedik	töpreng
tís	te is
trapp	futás
tulipántos láda	ruhanemű, különösen kelengye tartására való láda
utyikaj	usgyi
vacok	egyszerű, házilag elkészített ágy
vakablak	bemélyedés a falban az élelmiszerek tárolására
véka	szemcsés anyag mérésére használt kosár, edény

A mesék tipológiai meghatározása

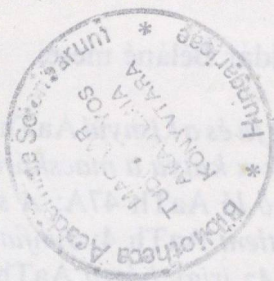
Azok számára, akiket érdekel, hogy a kötetünkben közölt hiteles meseszövegek a nemzetközi Aarne–Thompson-féle rendszerben (Helsinki, 1964. FFC 184. Rö. AaTh) milyen mesetípus magyar változatai, illetve a Berze Nagy-féle magyar népmese-katalógusban (Pécs, 1957. Rö. BN) mely típusszámhoz tartoznak – mivel a nemzetközi katalógusba nem nyertek besorolást –, azoknak az alábbiakban közöljük a mesék típusszámait és típusképletét. A számon nem tartott szövegeket X-el jelöljük, illetve megadjuk a motívumszámát Thompson, Stith: Motif-Index of Folk-Literature I. A-C (Bloomington – London, 1966. Rö. Mot.) alapján.

Gajdár Béláné meséi

Kismadárka AaTh 561; *A fa és a kisnyúl* AaTh 2015; *A négy kis gida* AaTh 123; *Mióta haragszik a kutya a macskára?* AaTh 200 + AaTh 103A*; *A farkasokat szerző ló* AaTh 47A; *A sündisznó meg a róka* AaTh 44; *Verett viszi veretlent* AaTh 4; *Juhfia Jankó* AaTh 307; *A varázsló inasa* AaTh 325; *Az irigy bátya* AaTh 332F*; *A halál és a vénasszony* AaTh 1188; *Az örökéletű királyfi* AaTh 470; *Az ikertündérek* Mot. C31.3 + Mot.C31.4.2.; *Szép Bálint és Szép Ilonka* AaTh 403A; *Az ördög meg a lány* AaTh 407 ld. BN 407; *Mostohalány, édeslány* AaTh 480; *A molnárlány* AaTh 500; *A veres tehén* AaTh 511A; *A hű szolga* AaTh 516 (AaTh 461); *A király tizenkét csikósa* AaTh 530; *A pelikánmadár* AaTh 550; *A részeges király* AaTh 552A; *A halász és a felesége* AaTh 555; *Kígyódarvitéz* AaTh 590A; *Igazság és Hamisság* AaTh 613; *A leányért versengők* AaTh 653; *Gyurka, kell-e hurka?* Vö. AaTh 665; *Az állatok nyelvén tudó juhász* AaTh 670.

Az elüldözött királyné AaTh 707; *Szegény testvér, gazdag testvér* BN 777; *Juharfából furulyácska* AaTh 780; *Az ördög meg a számok jelentése* AaTh 812; *A cilindres kutya* AaTh 815; *Három jó tanács*

AaTh 910B; *A furfangos lány* AaTh 921; *A bölcs királyfi* X; *Hiábavaló segítség* AaTh 946D; *Lusta Jankó* AaTh 960; *A bolond falu* AaTh 1200 + X + AaTh 1326 + AaTh 1241 + AaTh 1225 + AaTh 1281 + X; *A huszár és a szolgálo* AaTh 1365, ld. BN 1339*; *Az álmos asszony* AaTh 1383; *A hamis vak* AaTh 1380; *Gazsi* AaTh 1525A; *Szegény szomszéd, gazdag szomszéd* AaTh 1535; *Az átváltozó halott* AaTh 1537; *A három gazdag mézsáros* AaTh 1539; *Ravasz Péter* AaTh 1533; *A két kövér barát* AaTh 1529; *Meddig él a szarka?* BN 1567*; *A szentnek öltözött testvérek* BN 1606*; *A két óriás megölése* AaTh 1640; *A mindentudó suszter* AaTh 1641; *Mihók* AaTh 1685; *Az együgyű házaspár* AaTh 1341 + AaTh 1433* + AaTh 1586; *Aki maga alatt vágta a fát* AaTh 1313A; *A bugyuta ember* AaTh 1696 + AaTh 1408; *Végtelen mese* AaTh 2300; *A mesélő testvérek* X; *Csalimese* AaTh 2251.

A sorozatot szerkeszti: Kovács Ágnes és Nagy Ilona

*A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó és Nyomda Vállalat főigazgatója
A nyomdai munkálatokat az Akadémiai Kiadó és Nyomda Vállalat végezte*

Felelős vezető: Hazai György

Budapest, 1990

Nyomdai táskaszám: 90 18495

Kiadványszám: 2739

Felelős szerkesztő: Tárnok Irén

Műszaki szerkesztő: Szakács Sándorné

A fedélterv Kosch Péter illusztrációjának felhasználásával

Killer Marcella munkája

Megjelent 25,02 (A/5) ív terjedelemben

HU ISSN 0238—1001

„Szegény édesapámra nagyon szívesen emlékszek vissza, mer kedves, jó ember vót. Talán ő mesélt nálunk a legtöbbet, pegyig írnyi-olvasnyi se tudott. Lassan, nyugodtan, pontosan mesélt, közbe pipázott. Mink gyerekek úgy figyeltük, hogy még a szánkot is eltátottuk . . .” Így emlékezik kötetünk mesemondója, Gajdár Béláné, édesapja mesélésére. Tőle, édesanyjától, nagyszüleitől és környezetében egykor élt mesemondóktól tanulta azokat a szépséges, olykor szellemes vagy éppen bölcs meséket, amelyeket egy elhivatott gyűjtő, Nagy Zoltán jóvoltából olvashatunk.

Az ikerümdérek